

ΜΑΝΟΛΗΣ Γ. ΔΡΕΤΤΑΚΗΣ

**ΕΚΠΤΩΣΗ ΑΞΙΩΝ
ΚΑΙ
ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΘΕΣΜΩΝ**

ΑΘΗΝΑ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΗΘΟΣ ΚΑΙ ΥΦΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 «ΠΟΥ ΠΑΜΕ ;»	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΥΠΟΤΕΛΗΣ Η ΒΟΥΛΗ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΗΓΕΜΟΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ ΕΚΤΡΕΦΕΙ Η ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Η ΑΣΥΝΕΠΕΙΑ ΕΔΡΑΙΩΝΕΙ ΚΑΙ ΒΑΘΑΙΝΕΙ ΤΑ ΔΙΑΛΥΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 «ΕΚΛΕΙΨΗ» ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗ ΜΕ ΝΟΜΟΥΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΥΣ	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ ΑΝΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΜΠΑΙΖΕΙ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 ΚΡΑΤΟΣ ΓΙΑ ΛΙΓΟΥΣ	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13 Η ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ ΥΠΟΝΟΜΕΥΕΙ ΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14 ΚΡΙΣΗ : ΑΠΟ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15 Η ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΩΝ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΩΝ	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16 ΝΑΙ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΘΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17 Ο ΑΡΧΗΓΙΚΟΣ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18 ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19 ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΗΡΕ ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΘΙΚΗ	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21 ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΡΙΖΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ	103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23 ΑΡΧΗΓΟΙ, ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΠΑΔΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24 ΤΟ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ ΕΛΛΑΔΑ	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25 ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ	115

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26 ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΚΡΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ	119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27 ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΗΘΟΥΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΑΞΗ	123
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΣ: ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΩΝ	127
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29 Ο ΔΙΑΒΡΩΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ	131
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30 ΜΕΓΑΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	135
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31 Η ΔΙΑΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΤΟΥΣ ΝΑΡΚΟΘΕΤΕΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	139
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32 ΣΙΑΜΑΙΑ ΑΔΕΛΦΙΑ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΛΟΚΗ	143
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33 ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΔΙΑΙΩΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	147
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34 ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΑΛΛΑ ΜΕ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ	151
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35 ΜΑΣ ΠΙΝΙΓΕΙ Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ	155
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36 Ο ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΚΤΡΕΦΕΙ ΤΟ ΤΡΙΔΥΜΟ ΔΙΑΠΛΟΚΗΣ – ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ – ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	159

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΧΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΒΙΟ ΤΟ ΜΕΓΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ	163
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38 ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΜΙΑ ΑΜΑΡΤΩΛΗ ΣΧΕΣΗ	167
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39 ΑΚΟΜΗ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ	171
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40 ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	175
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 41 ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΡΙΖΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ	179
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 42 ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΥΠΟΝΟΜΕΥΕΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ	183
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43 ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΖΕΙ ΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	187
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 44 ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΛΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ	191
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45 ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΣΤΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ	195
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 46 ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΤΟ ΛΑΟ ΚΑΙ ΤΗ ΒΟΥΛΗ	199
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	203
ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ	211

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το μεγαλύτερο διάστημα -μετά την Κατοχή και τον εμφύλιο σπαραγμό και μέχρι το 1967- τη χώρα κυβέρνησαν συντηρητικά κόμματα τα οποία είχαν σεβασμό σε ορισμένες (όχι, όμως, όλες τις) αξίες και σε ορισμένους (όχι, όμως, όλους τους) θεσμούς. Στην επιλεκτικότητα αυτή, ρόλο έπαιζε τόσο η ξενόφερτη βασιλεία όσο και οι επεμβάσεις των ξένων. Δεν είχε, δηλαδή, λειτουργήσει πλήρως και ομαλά το δημοκρατικό μας πολίτευμα.

Την κατάσταση αυτή διαδέχτηκε η ξενοκίνητη χούντα των συνταγματαρχών, η οποία βύθισε τη χώρα στο σκοτάδι της εφτάχρονης δικτατορίας στη διάρκεια της οποίας δεν μπορεί, φυσικά, να γίνει λόγος για σεβασμό σε αξίες και θεσμούς. Τα πάντα είχαν καταλυθεί.

Την πρώτη επταετία (1974-1981) μετά την κατάρρευση της χούντας, την απαλλαγή της χώρας -με το δημοψήφισμα του 1974- από τη βασιλεία και την αναγνώριση του ΚΚΕ, έγινε προσπάθεια ομαλοποίησης του πολιτικού μας βίου. Τη διακυβέρνηση, όμως, της χώρας είχε η ΝΔ (ένα συντηρητικό κόμμα διάδοχο της προδικτατορικής ΕΡΕ) το οποίο συνέχισε, σε ηπιότερη μορφή, τον επιλεκτικό σεβασμό των αξιών και θεσμών.

Μετά την ανάληψη της εξουσίας το 1981 από το ΠΑΣΟΚ -ένα κόμμα που υποσχόταν την «Αλλαγή»- θα περίμενε κανείς ο Τόπος να μπει σε μια νέα πορεία στην οποία θα υπήρχε απόλυτος σεβασμός όλων των αξιών και θεσμών και πλήρης λειτουργία της Προεδρευόμενης Πολυκομματικής Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Δυστυχώς αυτό δεν συνέβη.

Η πολιτική σταθερότητα και τα όποια επιτεύγματα στον οικονομικό κυρίως τομέα στη διάρκεια της εικοσαετίας 1986-2005 -με τεράστια, όμως, δημόσια ελλείμματα και υπερδιόγκωση του δημόσιου χρέους- συνοδεύτηκε από έκπτωση αρχών και απαξίωση θεσμών. Ένας από τους κύριους λόγους στους οποίους οφείλεται αυτό είναι το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ, έχοντας ως «μήτρα» την προ-δικτατορική Ένωση Κέντρου, ασπάστηκε, όπως εκείνη, το δικομματισμό, εγκατέλειψε τις βασικές θέσεις του τόσο για τα βασικά προβλήματα του Τόπου όσο και για το εκλογικό σύστημα και υιοθέτησε τις θέσεις της ΝΔ. Αποτέλεσμα της μετάλλαξης αυτής του ΠΑΣΟΚ ήταν να συνεχίσουν να κυβερνούν τη χώρα -όπως και πριν από το 1967- μονοκομματικές κυβερνήσεις αρχηγικών κομμάτων εναλλαγής στη διαχείριση της εξουσίας, με τις γνωστές νοοτροπίες και συμπεριφορές, αντι κυβερνήσεις συνεργασίας κομμάτων αρχών.

Στη διάρκεια της εικοσαετίας 1986-2005 το ΠΑΣΟΚ κυβέρνησε τη χώρα στα διαστήματα 1986-1989 και 1993-1996 με Πρωθυπουργό τον Ανδρέα Γ. Παπανδρέου και 1996-2004 με Πρωθυπουργό το Κώστα Σημίτη, και η ΝΔ

στα διαστήματα 1990-1993 με Πρωθυπουργό τον Κώστα Μητσοτάκη και 2004-2005 με Πρωθυπουργό τον Κώστα Καραμανλή (το δεύτερο εξάμηνο του 1989 και το πρώτο τρίμηνο του 1990 διαχειρίστηκαν την εξουσία οι μεταβατικές κυβερνήσεις Τζαννετάκη και Ζολώτα).

Στο διάστημα της εικοσαετίας αυτής δημοσιεύτηκαν σε εφημερίδες πολλά άρθρα μου που αναφέρονται στην έκπτωση αρχών και την απαξίωση θεσμών. Δεδομένου ότι τα χαρακτηριστικά αυτά έχουν προσλάβει μορφή χρόνιων παθογενειών της πολιτικής ζωής του Τόπου και εμφανίζονται καθημερινά και σήμερα, θεώρησα σκόπιμο να κάνω μια επιλογή από αυτά και να τα δημοσιεύσω σε βιβλίο.

Τα άρθρα παρατίθενται στο βιβλίο αυτό με τη μορφή Κεφαλαίων κατά τη χρονολογική σειρά δημοσίευσής τους. Στο τέλος του καθενός Κεφαλαίου αναγράφεται η εφημερίδα και η ημερομηνία της δημοσίευσης του άρθρου, ώστε ο αναγνώστης να γνωρίζει κάτω από ποιες συνθήκες γράφτηκε. Οι περισσότεροι τίτλοι των άρθρων είναι εκείνοι που τους έδωσε η εφημερίδα στην οποία δημοσιεύτηκαν.

Από τα 46 άρθρα που περιλαμβάνονται στο βιβλίο αυτό, τα 21 δημοσιεύτηκαν κύρια στο ημερήσιο φύλλο της «Ελευθεροτυπίας», 6 στο κυριακάτικο φύλλο της «Καθημερινής», 6 στα «Νέα», 5 στη «Χριστιανική», 3 στο κυριακάτικο φύλλο της «Αυγής», 3 στην «Πρώτη» (που διέκοψε την έκδοσή της) και 2 στο «Ριζοσπάστη».

Μερικά από τα άρθρα είναι γενικότερου χαρακτήρα ενώ άλλα είναι περισσότερο εξειδικευμένα. Παρόλο που σε ορισμένα από αυτά υπάρχουν κοινά σημεία, εν τούτοις στο καθένα υπάρχουν και καινούρια στοιχεία που προέκυψαν τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην οποία γράφτηκαν.

Συγκρίνοντας ο αναγνώστης τα όσα αναφέρονται στα Κεφάλαια και στον Επίλογο του βιβλίου αυτού με τη σημερινή καθημερινή πολιτική πραγματικότητα θα διαπιστώσει ότι, δυστυχώς, τόσο η έκπτωση αρχών όσο και η απαξίωση θεσμών από την πλευρά των δύο κομμάτων εξουσίας συνεχίζεται, με αποτέλεσμα την ενίσχυση, αντί την πάταξη, παρόμοιων τάσεων που υπήρχαν και υπάρχουν στο εκλογικό σώμα.

Παρόλο που ο Τόπος έχει σήμερα πολλά άλλα άλυτα σημαντικά πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και οικολογικά προβλήματα, εν τούτοις η έκπτωση αξιών και η απαξίωση θεσμών που εκτίθενται στο βιβλίο αυτό είναι, κατά τη γνώμη μου, εκείνα που έχουν τις σοβαρότερες επιπτώσεις στο παρόν και στο μέλλον του Τόπου. Είναι η βαριά κληρονομιά που άφησαν και αφήνουν αυτοί που είχαν και έχουν την ευθύνη διακυβέρνησης της χώρας.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΗΘΟΣ ΚΑΙ ΥΦΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι πρόσφατες (Οκτωβρίου 1986) δημοτικές εκλογές ήταν, αναμφισβήτητα, οι πιο πολιτικοποιημένες της τελευταίας δεκαετίας. Την πολιτικοποίησή τους την αποφάσισε και την έφερε σε πέρας ο Λαός.

Με την ετυμηγορία του ο Λαός έστειλε μηνύματα προς όλες τις κατευθύνσεις και προς όλα τα κόμματα. Από την τελική, όμως, έκβαση της εκλογικής αναμέτρησης του περασμένου μήνα είναι σαφές ότι τα μηνύματα του Λαού απευθύνονταν, κατά κύριο λόγο, προς την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ.

Παρόλο που η κυβέρνηση έκανε παρόμοιες διαπιστώσεις, οι αποφάσεις στις οποίες κατέληξε όσον αφορά τόσο την πολιτική που θα ακολουθήσει όσο και τα πρόσωπα που θα την εφαρμόσουν βρίσκονται σε διάσταση με τις διαπιστώσεις αυτές. Επιπλέον, με την ίδια πολιτική και τα ίδια πρόσωπα το «ήθος και το ύφος» δεν πρόκειται να αλλάξουν. Για να υπάρξει «νέο ήθος και ύφος» απαιτείται μέσα σε σύντομο από σήμερα χρονικό διάστημα, ριζική αλλαγή πολιτικής και προσώπων.

Ο Πρωθυπουργός μιλώντας στο Υπουργικό Συμβούλιο στις 31.10.86 είπε, ανάμεσα στα άλλα και τα εξής :

«Ταυτόχρονα, το πρόσωπο της εξουσίας, όπως εκφραζόταν σε τμήματα της κυβερνητικής πολιτικής, του κράτους και στους μαζικούς και κοινωνικούς χώρους, στη σχέση της οργάνωσης με το λαό, δεν ήταν πάντοτε σύμφωνο με τις αρχές και την ιδεολογία μας.

Κάπου το όραμα, ο στρατηγικός στόχος, άρχισαν να ξεθωριάζουν... Η γενική πόλωση και το πολιτικό κλίμα προκάλεσαν σε σημαντικό βαθμό ψήφο προειδοποίησης και διαμαρτυρίας στο πρόσωπο της εξουσίας».

Με τις διαπιστώσεις του αυτές ο Πρωθυπουργός αναγνώρισε πλήρως την πολιτικοποίηση των εκλογών από την πλευρά του Λαού. Τα όσα, όμως, είχε αποφασίσει και δηλώσει πριν από την έναρξη της συνεδρίασης του υπουργικού συμβουλίου, έρχονται σε κατευθείαν σύγκρουση με τις διαπιστώσεις αυτές. Οι αποφάσεις και οι δηλώσεις αυτές αναφέρονται στην πολιτική που θα ακολουθήσει η κυβέρνηση, καθώς και στη σύνθεση αυτής της κυβέρνησης.

Λίγο πριν από τη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου, έγινε ο ακόλουθος διάλογος ανάμεσα στους δημοσιογράφους και στον Πρωθυπουργό :

«ΕΡΩΤΗΣΗ : Υπάρχει θέμα αλλαγής της πολιτικής σας ;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ : Όχι, καθόλου. Σε κανένα θέμα.

ΕΡΩΤΗΣΗ : Η πολιτική σας παραμένει η ίδια ;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ : Ατόφια.

ΕΡΩΤΗΣΗ : Καμιά μετατόπιση του άξονα της πολιτικής σας ;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ : Απολύτως όχι. Και διεθνώς και στα εσωτερικά.

Από τις απαντήσεις αυτές φαίνεται καθαρά η διάσταση ανάμεσα στα λόγια (τη διαπίστωση, δηλαδή, ότι τα μηνύματα του Λαού αποτελούσαν έντονη διαμαρτυρία και αντίθεση του εκλογικού Σώματος «σε τμήματα της κυβερνητικής πολιτικής») και στα έργα (την απόφαση, δηλαδή, η πολιτική της κυβέρνησης να παραμείνει «ατόφια και διεθνώς και στα εσωτερικά»).

Όταν δεν αλλάζει καθόλου η πολιτική σε κανένα θέμα, είναι σαφές ότι η κυβέρνηση όχι μόνο δεν ανταποκρίθηκε, αλλά, αντίθετα, εκώφευσε στα μηνύματα του λαού.

Αυτό το οποίο αποφασίστηκε στο καίριο θέμα της πολιτικής (δηλαδή να παραμείνει «ατόφια») είχε και μια άλλη πλευρά, που φανερώνει το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στα λόγια και στα έργα. Η αμετάβλητη πολιτική είχε σαν συνέπεια το μη ανασχηματισμό της κυβέρνησης.

Τα έργα εδώ (δηλαδή ο μη ανασχηματισμός) έρχονται σε σύγκρουση με τα λόγια, δηλαδή τις επανειλημμένες αναφορές στο «πρόσωπο της εξουσίας», ως εάν το «πρόσωπο» αυτό να είναι ανεξάρτητο από τα πρόσωπα.

Λίγο πριν από το τέλος της ομιλίας του στο Υπουργικό Συμβούλιο στις 31.10.86 ο Πρωθυπουργός είπε :

«Είναι ανάγκη σήμερα να κυριαρχήσει στην πολιτική και κοινωνική ζωή η φυσιογνωμία, οι αξίες και προπαντός το ύφος και το ήθος που αρμόζουν στις αρχές μας και στην ιδεολογία μας».

Και την επόμενη μέρα σε δήλωσή του που δημοσιεύτηκε στις εφημερίδες της Κυριακής (2.11.86) και της Δευτέρας (3.11.86) πρόσθετε :

«Το νέο ύφος και ήθος της εξουσίας θα γίνει άμεσα ορατό. Η προειδοποίησή μου προς τους υπουργούς στην πρώτη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου δεν είναι σχήμα λόγου».

Όταν, εξαιτίας της εφαρμοζόμενης πολιτικής τα τελευταία (ας πούμε) τρία χρόνια διαπιστώνει ότι δεν έχει «κυριαρχήσει...το ύφος και το ήθος που αρμόζουν στις αρχές και στην ιδεολογία» του ΠΑΣΟΚ και βασικός «κορμός» της κυβέρνησης παραμένει ο ίδιος (και αυτοί που τον αποτελούν δεν μπόρεσαν να κάνουν τρόπο ζωής αυτό το «αρμόζον ήθος και ύφος»), πώς είναι δυνατό, με επανάληψη χιλιοειπωμένων παραινήσεων και κανόνων (που δεν εφαρμόστηκαν) να ελπίζει κανείς ότι «το νέο ύφος και ήθος της εξουσίας θα γίνει άμεσα ορατό» ;

Το ήθος και ύφος μιας σοσιαλιστικής κυβέρνησης (από τον Πρωθυπουργό μέχρι το τελευταίο κυβερνητικό στέλεχος) καθορίζεται από την πολιτική που

η κυβέρνηση αυτή εφαρμόζει βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα και από τα πρόσωπα που καλούνται να την υλοποιήσουν.

Στον κυρίαρχο ρόλο που παίζει η εφαρμοζόμενη πολιτική έχουν αναφερθεί πολλοί σχολιαστές. Η συνεχής παραβίαση όλων των βασικών και στρατηγικής σημασίας) υποσχέσεων που δόθηκαν στο λαό από το ΠΑΣΟΚ πριν από τις 18.10.81, με εφαρμογή μιας πολιτικής που, ουσιαστικά, κάνει ανέφικτους τους στρατηγικούς στόχους που περιέχονται στη «Διακήρυξη της 3.9.74» και στη «Διακήρυξη Κυβερνητικής Πολιτικής της 25.7.81», αποτελεί την καρδιά του προβλήματος.

Την εφαρμογή της (αυτοκαταστροφικής για το ΠΑΣΟΚ και απογοητευτικής για τα οράματα του Λαού) πολιτικής, την έχουν αναλάβει ορισμένα πρόσωπα. Για την αποδοχή, από μέρους τους, του εκτελεστικού ρόλου που τους ανατέθηκε όσο και για τη συμπεριφορά τους, τα πρόσωπα αυτά, με βάση την πολιτική που προκρίθηκε, φέρουν το καθένα και τη δικιά του προσωπική ευθύνη.

Η δήλωση του Πρωθυπουργού για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω (και που δημοσιεύτηκε στις 2 και 3.11.86) άρχιζε με τη φράση :

«Ο σχηματισμός της κυβέρνησης είναι στις προνομίες και τα καθήκοντα του Πρωθυπουργού».

Ο Πρωθυπουργός, όμως, είναι και Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και μία από τις «προνομίες» που έχει με την τελευταία αυτή ιδιότητά του είναι ότι : Το ΠΑΣΟΚ είναι αδύνατο να υπάρξει και να λειτουργήσει χωρίς τον Ανδρέα Γ. Παπανδρέου. Με άλλα λόγια το ΠΑΣΟΚ, από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα, ήταν και παραμένει, αρχηγικό κόμμα.

Ο Πρωθυπουργός και Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ έχει αυτή τη στιγμή συγκεντρώσει (εξαιτίας και της πρόσφατης αναθεώρησης του Συντάγματος) στα χέρια του υπερεξουσίες τόσο στην κυβέρνηση όσο και στο ΠΑΣΟΚ. Κατά συνέπεια από εκείνον εξαρτάται βραχυπρόθεσμα (για αργότερα, ίσως ο έλεγχος του ξεφύγει) η απόφαση για μια ριζική αλλαγή της εφαρμοζόμενης πολιτικής, η ανεύρεση των προσώπων που θα την εφαρμόζουν και η διαμόρφωση -με βάση την πολιτική και τα πρόσωπα αυτά- του «νέου ήθους και ύφους».

Όλες αυτές οι αλλαγές θα πρέπει να προωθήσουν τη θεμελιακή αρχή ότι η ουσιαστική Αλλαγή θα πρέπει να στηρίζεται όχι στη μονοκομματική (δηλαδή ΠΑΣΟΚική) Εθνική Λαϊκή Ενότητα, αλλά στην πολυκομματική (δηλαδή όλων των προοδευτικών δυνάμεων) Λαϊκή Ενότητα. Η νέα αυτή ενότητα δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν διασφαλιστεί ισοτιμία στις πολιτικές δυνάμεις που θα πάρουν μέρος στη διαμόρφωση και σφυρηλάτησή της. Κι η ισοτιμία αυτή προϋποθέτει την καθιέρωση της απλής αναλογικής ως πάγιου συστήματος διεξαγωγής τόσο των βουλευτικών όσο και των δημοτικών εκλογών.

Η καθιέρωση, όμως, της απλής αναλογικής -αν και είναι προϋπόθεση για την εξασφάλιση της ισοτιμίας- δεν αρκεί για να προωθηθεί η πολυκομματική Λαϊκή Ενότητα. Για το σκοπό αυτό απαιτείται διάλογος και μάλιστα διάλογος δημόσιος. Τέτοιος διάλογος μπροστά στο Λαό και με τη συμμετοχή του Λαού, δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο αν πραγματοποιηθεί μια βαθιά τομή στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία θα πρέπει να περιέλθουν στον έλεγχο της Βουλής.

Ο δημόσιος διάλογος, μέσα από τον οποίο θα διαμορφωθεί η πολυκομματική Λαϊκή Ενότητα, θα πρέπει να καλύψει όλα τα άμεσα, βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα προβλήματα του Τόπου.

Αν οι νόμοι που χρειάζονται για την καθιέρωση της απλής αναλογικής και τη μεταφορά του ελέγχου των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη Βουλή ψηφιστούν σχετικά σύντομα (δηλαδή πριν από τον Ιούνιο του 1987), είναι βέβαιο ότι ο διάλογος για τον οποίο έγινε λόγος πιο πάνω μπορεί να αρχίσει άμεσα σε ένα γενικό πολιτικό κλίμα ριζικά διαφορετικό (και ευνοϊκό για τις προοδευτικές δυνάμεις) από εκείνο που επικρατεί σήμερα.

Με την ενεργό συμμετοχή του λαού (που με πολλούς τρόπους μπορεί να γίνει πραγματικότητα) οι προοδευτικές πολιτικές δυνάμεις της χώρας, μέσα στα πλαίσια της πολυκομματικής Λαϊκής Ενότητας, θα καταρτίσουν το κοινό πρόγραμμα που χρειάζεται για να βγει ο Τόπος μας από τη χρόνια κρίση και να μπει στο μακρύ και ανηφορικό (αλλά βατό) δρόμο της ανασυγκρότησης, με στόχο την αυτοδύναμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

“TA NEA”, 8.11.1986

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

«ΠΟΥ ΠΑΜΕ;»

«Που πάμε ;». Σ' αυτό το καυτό ερώτημα συνοψίζεται, πιστεύω, η αγωνία του μέσου Έλληνα για το «αύριο» το δικό του και των παιδιών του.

Το ερώτημα αυτό δεν είναι, βέβαια, καινούριο. Πάντα οι Έλληνες αναρωτιόνταν : «Πού πάμε;». Και πάντα υπήρχε μια κάποια ελπίδα ότι στο ορατό μέλλον η κατάσταση θα άλλαζε προς το καλύτερο. Το «μέλλον» αυτό μπορεί να μην ήταν «κοντινό». Ήταν, όμως, ορατό.

Για να μην πάμε πολύ μακριά στη σύγχρονη ιστορία του Τόπου, ας περιοριστούμε μόνο στα τελευταία 25 χρόνια (1961-1986).

Οι καταστάσεις που πέρασε ο Τόπος αυτά τα χρόνια ήταν σε ορισμένες περιπτώσεις εντελώς δραματικές, με «αποκορύφωμα» το πραξικόπημα και την εφτάχρονη δικτατορία από την αμερικανοκίνητη χούντα των συνταγματαρχών.

Σε όλες αυτές τις καταστάσεις αναπτυσσόταν κάθε φορά στο Λαό μια υγιής αντίδραση. Μια αντίδραση που, στην περίπτωση της χούντας, εξελίχθηκε σε ενεργό αντίσταση του Λαού. Με την αντίδραση και την αντίστασή του αυτή, ο Λαός έδειχνε από τη μια μεριά την αποδοκιμασία του σε μια απαράδεκτη κατάσταση και από την άλλη «έχτιζε» μια νέα «πρόταση» που έδινε απάντηση και λύση στο αδιέξοδο στο οποίο είχε περιέλθει ο Τόπος.

Μέσα στο πλαίσιο αυτής της υγιούς αντίδρασης είναι χαρακτηριστικό ότι πρώτα ο Λαός έπαιρνε την υπόθεση στα χέρια του και στη συνέχεια οι πολιτικές δυνάμεις δεν έκαναν τίποτε άλλο παρά να τον ακολουθήσουν και να εκφράσουν -πάντοτε με κάποια καθυστέρηση- τη λύση που είχε διαμορφώσει εκείνος. Τα πιο αντιπροσωπευτικά παραδείγματα της αντίδρασης αυτής ήταν :

- Ο «ανένδοτος αγώνας» ενάντια στη βία και τη νοθεία των εκλογών του 1961. Ένας αγώνας που είχε την ευτυχή του κατάληξη στο σχηματισμό της κυβέρνησης της Ένωσης Κέντρου μετά από τις εκλογές της 3.11.63 και 16.2.64.
- Ο «νέος ανένδοτος» που «πήγε» ν' αναπτυχθεί μετά την αποστασία το 1965, αλλά δεν πρόφτασε να έχει ευτυχή κατάληξη, αφού είχαν μορφοποιηθεί δύο χούντες (των στρατηγών και των συνταγματαρχών) με στόχο τη ματαίωση των εκλογών. Τελικά οι συνταγματάρχες, με την ενεργό υποστήριξη των Αμερικανών, «πρόλαβαν» τους στρατηγούς και κατέλυσαν τη δημοκρατία.

- Η αντίσταση ενάντια στη χούντα των συνταγματαρχών. Μια αντίσταση που με διάφορους τρόπους -κύρια στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό - κράτησε άσβηστη τη «φλόγα» της ελπίδας και, μετά από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, είχε την ευτυχή κατάληξη της κατάρρευσης της χούντας.

Η πολιτική ηγεσία, όμως που ανέλαβε το έργο της αποκατάστασης της δημοκρατίας και της επανόδου της χώρας στην ομαλότητα, δεν αξιοποίησε το κλίμα που επικρατούσε και δεν «αφουγκράστηκε» τη φωνή του Λαού και παρά τις δύο εξαιρετικά σημαντικές αποφάσεις, δηλαδή :

- τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος με το οποίο ο Λαός εκδίωξε οριστικά τους Γλίξμπουργκ από την Ελλάδα, και
- τη νομιμοποίηση του Κ.Κ.Ε.

παρέμεινε στα γνωστά «πρότυπα» και πρόσωπα της προδικτατορικής περιόδου.

Τόσο, και κύρια, τα «πρότυπα», όσο και τα πρόσωπα αυτά ήταν εντελώς φυσικό, μετά από τα πρώτα χρόνια της μετα-δικτατορικής περιόδου, να «οδηγήσουν» τον Τόπο σε ένα νέο αδιέξοδο. Αντίδραση στο αδιέξοδο αυτό ήταν το «αίτημα της Αλλαγής», ένα αίτημα παλλαϊκό που, σε καμιά περίπτωση στα μάτια του Λαού, δεν ήταν μονοκομματικό και μονοπρόσωπο.

Κάτω, όμως, από τους όρους και τις συνθήκες που είχε διαμορφώσει η ΝΔ και ο ιδρυτής της, δεν μπορούσε ν' αρχίσει να υλοποιείται παρά από ένα κόμμα (αφού σύμφωνα με το εκλογικό σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής το πρώτο κόμμα θα σχημάτιζε κυβέρνηση). Έτσι διαμορφώθηκε η (μεταβατική, όπως πιστεύαμε) πολιτική της «Εθνικής Λαϊκής Ενότητας» που έφερε το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση στις 18.10.81 με τη ρητή δέσμευση στο Λαό να καθιερώσει ως πάγιο σύστημα διεξαγωγής των βουλευτικών και δημοτικών εκλογών την απλή αναλογική.

Η κατάσταση που δημιουργήθηκε τα πρώτα χρόνια της διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ έδειξε ότι Πρόεδρος και η ηγετική ομάδα του ήταν προσκολλημένοι στα ίδια παλαιά «πρότυπα» τα οποία υπηρέτησαν πιστά η ΝΔ (και παλαιότερα η ΕΡΕ) και ο ιδρυτής της.

Παρά τα πολλά (και, όπως αποδείχτηκε, κούφια) λόγια -άλλοτε με μεγάλη ταχύτητα και άλλοτε αργά αλλά σταθερά- ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ οδήγησε (και οδηγεί) το «τρένο» πάνω στις «ράγες» που είχε «στρώσει» ο ιδρυτής της ΝΔ. Είναι, κατά συνέπεια, εντελώς φυσικό να μην έχουν πια και τόση σημασία ούτε ο «μηχανοδηγός» ούτε το «προσωπικό» που υπηρετεί το «τρένο». Αυτό το οποίο κάνει είναι εκείνο το οποίο έκαναν και οι προκάτοχοί του. Να φροντίζουν, δηλαδή, το «τρένο» να μην ξεφεύγει από τις «ράγες» και, άσχετα από τις όποιες «καθυστερήσεις» ή «στάσεις», να κατευθύνεται προς τον ίδιο προορισμό. Ένα προορισμό που δεν τον αποφάσισε ο Λαός.

Ποιες είναι αυτές οι «ράγες», οι «σιδηροτροχιές», τις οποίες ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ αρνήθηκε και αρνιέται -καταπατώντας τις ρητές υποσχέσεις του στο Λαό- να αλλάξει ;

Πρώτα και κύρια το εκλογικό σύστημα. Αντί να καθιερώσει αμέσως την απλή αναλογική, περίμενε (τριάμισι, σχεδόν, χρόνια) να έλθει ο χρόνος της επόμενης εκλογικής αναμέτρησης και τότε, όπως ακριβώς έκανε και ο ιδρυτής της ΝΔ, άλλαξε το εκλογικό σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής και το έκανε μια «νέα ενισχυμένη» με σκοπό να ενισχύσει το πρώτο κόμμα περισσότερο απ' ό,τι το ενίσχυε η ενισχυμένη αναλογική.

Όπως ήταν φυσικό, στην ενίσχυση αυτής της «σιδηροτροχιάς» της ενισχυμένης αναλογικής ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ βρήκε απόλυτα σύμφωνη τη ΝΔ. Έτσι, στις εκλογές της 2.6.85 (που έγιναν από το ΠΑΣΟΚ), όπως και στις εκλογές της 18.10.81 (που έγιναν από τη ΝΔ), εφαρμόστηκαν διάφορες παραλλαγές του ίδιου εκλογικού συστήματος με το οποίο γίνονται οι εκλογές στον Τόπο μας εδώ και 30 χρόνια. Ενός συστήματος που παραχαράσσει και παραμορφώνει τη βούληση του Λαού.

Η δεύτερη «σιδηροτροχιά» που διατηρήθηκε, βασικά, όπως την είχε κατασκευάσει η ΝΔ, είναι η Ραδιοτηλεόραση. Το ΠΑΣΟΚ και ο Πρόεδρος του, με ορισμένες και περιορισμένες εκσυγχρονιστικές καινοτομίες, μεταχειρίζονται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως απόλυτα κυβερνητικό φέουδο, κάτω από τον ασφυκτικό έλεγχο του Πρωθυπουργού. Αυτός ο έλεγχος γίνεται τώρα περισσότερο ενιαίος και απόλυτος με το νομοσχέδιο που κατάθεσε η κυβέρνηση στη Βουλή στις 23.2.87.

Η τρίτη «σιδηροτροχιά» είναι η Βουλή, την οποία η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ κράτησε τόσο υποβαθμισμένη όσο, τουλάχιστον την είχε κρατήσει και η ΝΔ. Μετά από έξι σχεδόν, χρόνια, πρόκειται να αλλάξει ο Κανονισμός της Βουλής. Ο νέος, όμως, Κανονισμός, ουσιαστικά διαιωνίζει το σημερινό υποβαθμισμένο ρόλο του Κοινοβουλίου κάτω από την επίφαση ορισμένων εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων.

Όλες οι παραπάνω (και άλλες που δεν αναφέρθηκαν) «σιδηροτροχιές» δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να ενισχύουν τις μονοκομματικές κυβερνήσεις γενικότερα και τη δύναμη που έχει στα χέρια του ο Πρωθυπουργός ειδικότερα. Δηλαδή να κατοχυρώνουν και να διαιωνίζουν το δικομματισμό.

Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, ο Πρωθυπουργός και Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, με την περιορισμένη αναθεώρηση του Συντάγματος που πρότεινε στις 9.3.85, «έστρωσε» άλλη μια «σιδηροτροχιά» η οποία «βοηθά» την πορεία του «τρένου» προς τον ίδιο προορισμό. Με την αναθεώρηση αυτή, και εφόσον ισχύει το εκλογικό σύστημα της νέας ενισχυμένης, οι υπερεξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας περιήλθαν στον Πρωθυπουργό και αρχηγό

ενός κόμματος το οποίο μπορεί να μην έχει (όπως συμβαίνει από το 1977 και μετά στη χώρα μας) την απόλυτη πλειοψηφία στο Λαό.

Έχοντας, και με αυτό τον τρόπο, ενισχύσει τις παλιές «ράγες», το ΠΑΣΟΚ και ο Πρόεδρός του έχουν αποδειχτεί και αναδειχτεί ως μια άλλη «βάρδια» του «τρένου» το οποίο δεν έχει αλλάξει πορεία και προορισμό. Ίσως, μάλιστα, με τις εκσυγχρονιστικές αυτές ενισχύσεις του συστήματος να διευκολύνουν την επιτάχυνση της πορείας αυτής όταν θα έλθει η στιγμή να παραδώσουν «υπηρεσία» στην επόμενη «βάρδια», δηλαδή στη ΝΔ (άσχετα με το ποιος θα είναι, τότε, ο αρχηγός της).

«Πού πάμε» λοιπόν; Σίγουρα δεν πάμε εκεί που ήθελε και που εξακολουθεί να θέλει η απόλυτη πλειοψηφία του Λαού. Πάμε προς ένα προορισμό που ο σημερινός «μηχανοδηγός» απέρριπτε χωρίς συζήτηση μέχρι το 1981 και που σήμερα -άσχετα με τις όποιες φραστικές δολιχοδρομίες- όχι μόνο τον αποδέχεται αλλά, με όλες τις παραπάνω (αλλά και πολλές άλλες) επιλογές, προσπαθεί να τον παγιώσει.

Έχοντας αθετήσει τις βασικότερες υποσχέσεις προς το Λαό, έχοντας ενισχύσει τις «σιδηροτροχιές», ο «μηχανοδηγός» δεν θέλει να παραδεχτεί ότι τόσο εκείνος όσο και η «βάρδια» του θα κουραστούν και δεν θα μπορούν να συνεχίσουν να εκτελούν το «δρομολόγιο». Δεν έχουν, δηλαδή, παραδεχτεί ότι θα έρθει η ώρα της αλλαγής «βάρδιας».

Το να μην αντιλαμβάνεσαι ότι πλησιάζει το τέλος σου· το να μη θέλεις να παραδεχτείς τα λάθη σου· το να μην μπορείς να βγάλεις τα αναγκαία συμπεράσματα από τις παραλείψεις, τις καθυστερήσεις, τις παραχωρήσεις, τις υποχωρήσεις και τις υπαναχωρήσεις σου, είναι ενδείξεις ότι η αλαζονεία σου έχει φτάσει στο αποκορύφωμά της.

Αυτή η απόλυτη αλαζονεία εμποδίζει τον Πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ να ακούσει τη φωνή του Λαού. Έτσι μόνο εξηγείται η διαφαινόμενη προτίμησή του να παραδώσει την κυβέρνηση στη Δεξιά, από το να συνεργαστεί με όλες τις προοδευτικές δυνάμεις του Τόπου για την Αλλαγή που υποσχέθηκε στο Λαό. Μια αλλαγή που μόνος του δεν θέλησε και δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει.

Η απάντηση, κατά συνέπεια, στο ερώτημα «Πού πάμε;» είναι ότι με τέτοιες «σιδηροτροχιές» και με τέτοιο «μηχανοδηγό» είναι σίγουρο ότι πάμε για μια αντικατάσταση «βάρδιας» χωρίς να έχει αλλάξει ο προορισμός του «τρένου». Ένας προορισμός που καθορίστηκε εδώ και 40 χρόνια, χωρίς απόφαση του Λαού.

Είναι, όμως, μοιραία αυτή η «πορεία» ; Είναι καταδικασμένος αυτός ο Λαός να πηγαίνει εκεί που αποφασίζουν άλλοι να τον πάνε ; Είναι δυνατόν ακόμα και σήμερα, στο ερώτημα «Πού πάμε;» να μην μπορεί να δώσει απάντηση, με απόφασή του, ο ίδιος ο Λαός ;

Παρά τα πολλά και «παχιά λόγια», γεγονός παραμένει ότι και στα τελευταία 6 χρόνια, όπως και στα 7 πρώτα χρόνια μετά την μεταπολίτευση, ο Λαός κρατήθηκε μακριά από τις αποφάσεις για τα μεγάλα προβλήματα (πολιτικά, εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, οικονομικά και κοινωνικά) του Τόπου. Ακόμα και τα όργανα που προβλέπονται από το Σύνταγμα (Βουλή, Υπουργικό Συμβούλιο κλπ) όταν δεν παρακάμπτονται τελείως, μεταβλήθηκαν σε απλά κυρωτικά σώματα αποφάσεων που πήρε ένας πολύ κλειστός κύκλος ανθρώπων.

Το πράγμα δεν πάει άλλο. Ο Λαός, μπροστά σ' αυτή την απαράδεκτη κατάσταση, έχει αρχίσει εδώ και καιρό όχι μόνο να μην εμπιστεύεται τις ηγεσίες τόσο του ΠΑΣΟΚ όσο και της ΝΔ, αλλά και να τις θεωρεί υπεύθυνες για το κατρακύλισμα του Τόπου. Μια νέα υγιής αντίδραση αναπτύσσεται στο Λαό που γρήγορα θα μεταβληθεί σε αντίσταση ενάντια στο δικομματισμό. Μόνο έτσι ο Λαός θα πάρει την υπόθεση της πορείας του Τόπου στα χέρια και θα δώσει ο ίδιος την απάντηση στο ερώτημα: «Που πάμε;»

«ΠΡΩΤΗ», 22.6.1987

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΥΠΟΤΕΛΗΣ Η ΒΟΥΛΗ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Κλείνοντας την ανασκόπηση του έργου της Βουλής τον πρώτο χρόνο της δεύτερης τετραετίας του ΠΑΣΟΚ, σε σύγκριση με εκείνο της πρώτης «τετραετίας» πέρυσι (14.7.86) στην «Ελευθεροτυπία», καταλήγαμε στο συμπέρασμα :

«Είναι φανερό ότι η κυβέρνηση, αν θέλει να συμβάλει στην πλήρη ενεργοποίηση της Βουλής, οφείλει να κάνει πολλά ακόμα βήματα, αν όχι άλματα, προς τα εμπρός».

Δυστυχώς το δεύτερο χρόνο της δεύτερης «τετραετίας», η κυβέρνηση αντί να κάνει «άλματα», ή έστω «βήματα», προς τα εμπρός έκανε «βήματα σημειωτόν».

Ακολουθώντας την πρακτική της ΝΔ (1974-1981) και τη δική του (1981-1985), το ΠΑΣΟΚ κράτησε τη Βουλή υποτελή στην κυβέρνηση, «εργοστάσιο παραγωγής» νόμων και «αρένα» για τους δύο μονομάχους.

Ο πολυδιαφημισμένος, εξάλλου, νέος Κανονισμός της Βουλής, παρά τις εκσυγχρονιστικές του μεταρρυθμίσεις, θα συνεχίσει να κρατά τη Βουλή στο «διεκπεραιωτικό» ρόλο -με όσο γίνεται μικρότερη δημοσιότητα- που της επέβαλλαν με την πρακτική τους τόσο η ΝΔ, όσο και το ΠΑΣΟΚ.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ χρησιμοποίησε τη Βουλή το δεύτερο χρόνο (1.7.86-12.6.87) της δεύτερης «τετραετίας» της εντατικότερα για μια μαζικότερη -σε σύγκριση με τον πρώτο χρόνο (17.6.85-20.6.86)- «παραγωγή» νόμων. Έτσι :

- Στα θερινά Τμήματα του 1985 και στην Α΄ Σύνοδο (7.10.85-20.6.86) έγιναν συνολικά 91 συνεδριάσεις αποκλειστικά νομοθετικής εργασίας και 53 μικτές (δηλαδή συνεδριάσεις στις οποίες η πρώτη ώρα αφιερώθηκε σε συζήτηση ερωτήσεων), ενώ
- Στα θερινά Τμήματα του 1986 και στη Β΄ Σύνοδο (6.10.86 – 12.6.87) συνολικά έγιναν 91 συνεδριάσεις αποκλειστικά νομοθετικής εργασίας και 47 μικτές, δηλαδή 6 λιγότερες από πέρυσι.

Παρόλο, όμως, που το δεύτερο χρόνο οι συνεδριάσεις της Βουλής για νομοθετική εργασία ήταν λιγότερες απ' ό,τι το πρώτο χρόνο, η κυβέρνηση «πέρασε» από τη Βουλή περισσότερα νομοσχέδια. Έτσι :

- Ενώ τον πρώτο χρόνο η Βουλή ψήφισε 35 νομοσχέδια και 45 συμβάσεις, το δεύτερο χρόνο ψήφισε 37 νομοσχέδια και 50 συμβάσεις. Κατά συνέπεια:

- Αν δεν λάβουμε υπόψη τις συμβάσεις (οι οποίες «περνούν» με ολιγόλεπτες συζητήσεις ή και χωρίς συζήτηση) τον πρώτο χρόνο αναλογούσαν πάνω από 4 συνεδριάσεις κατά μέσο όρο στο κάθε νομοσχέδιο, ενώ το δεύτερο χρόνο λιγότερες από 4.
- Όπως τον πρώτο έτσι και το δεύτερο χρόνο η κυβέρνηση έκανε κατάχρηση της διαδικασίας του «επείγοντος». Η διαδικασία αυτή χρησιμοποιήθηκε οκτώ φορές τον κάθε χρόνο (!!). Με τον τρόπο αυτό η κυβέρνηση «έσπασε» μέσα σε δύο χρόνια το δικό της θλιβερό ρεκόρ της πρώτης τετραετίας, στην οποία η διαδικασία του «επείγοντος» είχε χρησιμοποιηθεί συνολικά δέκα φορές. Με τη διαδικασία του «επείγοντος» και το δεύτερο χρόνο «πέρασαν» θεμελιακά επίσης θεσμικά νομοσχέδια (όπως για την «Προστασία του περιβάλλοντος», για «Την εκκλησιαστική περιουσία», τον «Φόρο Προστιθέμενης Αξίας» κλπ.).
- Όπως την πρώτη «τετραετία» και τον πρώτο χρόνο της δεύτερης «τετραετίας», έτσι και το δεύτερο χρόνο η κυβέρνηση απέρριψε όλες τις προτάσεις νόμων της αντιπολίτευσης, μιμούμενη και σ' αυτό τη ΝΔ.

Είναι φανερό από όλα τα παραπάνω ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, ακριβώς όπως οι κυβερνήσεις της ΝΔ, χρησιμοποιεί τη Βουλή ως «εργοστάσιο» όσο γίνεται μαζικότερης «παραγωγής» νόμων. Δυστυχώς δεν υπάρχει «χώρος» για να συζητηθεί η «ποιότητα» των νόμων αυτών, το αν και κατά πόσο εφαρμόστηκαν, το πόσες φορές τροποποιήθηκαν κ.ο.κ.

Εκτός από τη νομοθετική εργασία, η Βουλή ασχολήθηκε και με κοινοβουλευτικό έλεγχο. Δεν πρόκειται να αναφερθούμε εδώ στον αριθμό των ερωτήσεων και επερωτήσεων που συζητήθηκαν. Θα ασχοληθούμε μόνο με τις «συζητήσεις» μεγάλων θεμάτων που έγιναν στο δεύτερο χρόνο, σε σύγκριση με τον πρώτο χρόνο.

Ο δεύτερος χρόνος της δεύτερης «τετραετίας» είχε την «πρωτοτυπία» της συζήτησης της πρότασης του Πρωθυπουργού για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης (δηλαδή την εξακρίβωση της πίστης των Βουλευτών του ΠΑΣΟΚ) στην κυβέρνηση. Το αντίστοιχο στον πρώτο χρόνο ήταν η συζήτηση των προγραμματικών δηλώσεων. Και στις δύο περιπτώσεις, αντί να γίνει συζήτηση σε βάθος για τα επιδεινούμενα προβλήματα του Τόπου, ο Πρωθυπουργός και ο Αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης επιδόθηκαν σε μια άστοχη παρελθοντολογία και σε μια ανούσια μελλοντολογία που είχε σαν αποτέλεσμα να αυξηθεί η έλλειψη εμπιστοσύνης του Λαού και στους δύο μονομάχους.

Το δεύτερο χρόνο έγινε μόνο μια συζήτηση πριν από την ημερήσια διάταξη (για την εθνική άμυνα), ενώ τον πρώτο χρόνο έγιναν τρεις. Και οι συζητήσεις αυτές χρησιμοποιήθηκαν από τους δύο μονομάχους για

ανταλλαγή «άσφαιρων» πυρών, αφού συμφωνούν πάνω στις βασικές επιλογές για τα μεγάλα θέματα.

Τέλος, όπως τον πρώτο χρόνο, έτσι και το δεύτερο η κυβέρνηση απέρριψε τις προτάσεις της αντιπολίτευσης για τη σύσταση εξεταστικών επιτροπών (για την τρομοκρατία και την παρακολούθηση των τηλεφώνων τον πρώτο χρόνο και για τα σκάνδαλα το δεύτερο), ενώ πρότεινε (και εγκρίθηκε από τη Βουλή), η σύσταση επιτροπής για τη λεγόμενη «ελεύθερη ραδιοφωνία» (αφού η ίδια είχε κάνει τις επιλογές της, χωρίς να συσταθεί επιτροπή της Βουλής, για τη ραδιοτηλεόραση με το νομοσχέδιο που κατάθεσε στη Βουλή). Και στο θέμα, δηλαδή, των εξεταστικών επιτροπών, η κυβέρνηση δεν δέχεται κανένα έλεγχο και συστήνει τις επιτροπές εκείνες που η ίδια κάθε φορά κρίνει ότι τη συμφέρουν και την εξυπηρετούν.

Και ενώ έτσι έχουν σήμερα τα πράγματα σε ό,τι αφορά το ρόλο της Βουλής, ψηφίστηκε στις αρχές Ιουνίου από το ΠΑΣΟΚ, τη ΝΔ και τη ΔΗΑΝΑ ο νέος Κανονισμός του Σώματος, που θα τεθεί σε εφαρμογή τον ερχόμενο Οκτώβριο.

Η διευρυμένη Επιτροπή της Βουλής που επεξεργάστηκε το νέο Κανονισμό, δούλεψε σκληρά σε πολλές πολύωρες συνεδριάσεις. Το αποτέλεσμα, όμως, της δουλειάς αυτής ήταν πενιχρό. Αυτό οφείλεται, βασικά, στην πολιτική βούληση της κυβέρνησης (με συνεπικουρία -και θα έλεγε κανείς συνωμοσία- της αξιωματικής αντιπολίτευσης, να παραμείνει η Βουλή υποτελής στην εκάστοτε κυβέρνηση).

Υπάρχουν, βέβαια, στο νέο Κανονισμό της Βουλής εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις όπως: ο περιορισμός του χρόνου ομιλίας των Υπουργών και κοινοβουλευτικών εκπροσώπων, ο ορισμός των συνεδριάσεων των επιτροπών σε ώρες που δεν συνεδριάζει η Ολομέλεια, ο νέος θεσμός των «επίκαιρων» ερωτήσεων και επερωτήσεων κλπ. Όλοι, όμως, αυτοί οι εκσυγχρονισμοί δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να επιταχύνουν ακόμα περισσότερο το διεκπεραιωτικό ρόλο της Βουλής.

Δυστυχώς ούτε με το νέο Κανονισμό αποκαθίσταται η Βουλή στο ρόλο του θεμελίου λίθου της πολυκομματικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Η Βουλή με τον Κανονισμό παραμένει υποχείρια της κυβέρνησης και επιπλέον η επαφή της με το Λαό γίνεται ακόμα πιο περιορισμένη. Ειδικότερα :

Το πρώτο αρνητικό σημείο του νέου Κανονισμού είναι ότι ο έλεγχος των νέων οργάνων της Βουλής, δηλαδή του πολυκομματικού προεδρείου και της διάσκεψης των προέδρων (του οργάνου που ρυθμίζει βασικά ζητήματα της λειτουργίας της Βουλής) βρίσκεται κατά τα 2/3 στα χέρια της κυβέρνησης. Αυτό σημαίνει ότι, για όσο διάστημα το εκλογικό σύστημα (στο οποίο συμφωνούν το ΠΑΣΟΚ και η ΝΔ) θα είναι η ενισχυμένη, το κυβερνητικό κόμμα, που μπορεί να έχει μόνο το 42%-48% του εκλογικού σώματος, θα

έχει το 54%-57% των εδρών της Βουλής και το 65%-67% στο προεδρείο της Βουλής και στη διάσκεψη των προέδρων.

Το δεύτερο απαράδεκτο σημείο του νέου Κανονισμού της Βουλής είναι ότι ορίζει την κοινοβουλευτική ομάδα με βάση τον αριθμό των βουλευτών και όχι με βάση τη δύναμή της στο Λαό. Αυτό σημαίνει (και το είδαμε να γίνεται σ' αυτή τη Βουλή) ότι αν ένας αριθμός βουλευτών αποσπασθεί από ένα κόμμα και σχηματίσει κοινοβουλευτική ομάδα, αυτή η ομάδα (που είναι άγνωστο αν έχει οποιαδήποτε λαϊκή βάση) μπορεί να ξεπεράσει ένα κόμμα που πήρε το 10% των ψήφων του Λαού. Έτσι στη νόθευση της λαϊκής βούλησης που προκαλείται από το εκλογικό σύστημα προστίθεται και η νόθευση που προκαλείται από τον ορισμό που δίνει στην κοινοβουλευτική ομάδα ο νέος Κανονισμός της Βουλής.

Το τρίτο αρνητικό σημείο του νέου Κανονισμού είναι η πρόβλεψη ότι οι συνεδριάσεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών δεν είναι δημόσιες. Έτσι ο Λαός δεν έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει την (αναλυτική, όπως ελπίζεται) συζήτηση των νομοσχεδίων που θα γίνεται στις επιτροπές αυτές.

Τέλος ο νέος Κανονισμός «προβλέπει» την «προκρούστεια» διαδικασία της «οργανωμένης συζήτησης» των νομοσχεδίων που έχουν περάσει από τις κοινοβουλευτικές επιτροπές (που δεν συνεδριάζουν δημόσια). Η «οργανωμένη συζήτηση» δεν είναι τίποτε άλλο παρά γενίκευση της απαράδεκτης διαδικασίας του «επείγοντος» στα περισσότερα νομοσχέδια που συζητούνται στη Βουλή.

Αυτά είναι τέσσερα από τα βασικότερα αρνητικά σημεία του νέου Κανονισμού. Είναι, επομένως, σαφές ότι, μέσα στα πλαίσια της απόλυτης συμφωνίας ΠΑΣΟΚ και ΝΔ, τόσο για τη νέα ενισχυμένη όσο και για το νέο Κανονισμό της Βουλής, η Βουλή θα παραμείνει υποβαθμισμένη και υποταγμένη στην εκάστοτε κυβέρνηση.

Στην ομιλία μου την 1.6.87 στη Βουλή για το νέο Κανονισμό ανέφερα, ανάμεσα στα άλλα και τα εξής, σχετικά με τη δημοσιότητα των εργασιών του Σώματος :

«Υπάρχει το θέμα των πρωινών συνεδριάσεων. Γιατί η Βουλή να συνεδριάζει μετά τα μεσάνυχτα, όταν ξέρουμε τι ώρα «κλείνουν» οι εφημερίδες ;» και

«Η Βουλή δεν διαθέτει δικό της μέσο για να έρθει σε επαφή με το Λαό. Η κυβέρνηση καλά θα έκανε να δώσει ένα ραδιοφωνικό σταθμό στη Βουλή για να μεταδίδονται απευθείας (χωρίς λογοκρισίες και επιλογές) οι συζητήσεις».

Στα θέματα αυτά αναφέρθηκαν και άλλοι βουλευτές. Ο Πρόεδρος της Βουλής, απαντώντας στις 3.6.87 είπε: να δοκιμάσουμε τις πρωινές

συνεδριάσεις, αν η πλειοψηφία συμφωνεί, ενώ για το ραδιοφωνικό σταθμό της Βουλής εκτιμά ότι οι δαπάνες είναι απαγορευτικές.

Πιστεύω ότι οι πρωινές συνεδριάσεις, εκτός, ίσως, από εκείνη της Δευτέρας, πρέπει οπωσδήποτε να καθιερωθούν από τον ερχόμενο Οκτώβριο, ενώ η εγκατάσταση ραδιοφωνικού σταθμού της Βουλής μπορεί να χρηματοδοτηθεί από την Ε.Ο.Κ.

Αν αυτές οι δύο προτάσεις υλοποιηθούν, η Βουλή, έστω και με το ρόλο στον οποίο την περιορίζει ο δικομματισμός, θα αποκτήσει την επαφή (που δεν έχει σήμερα) με το Λαό.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 13.7.1987

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΗΓΕΜΟΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ ΕΚΤΡΕΦΕΙ Η ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Μιλώντας στην πανελλαδική συνδιάσκεψη συνδικαλιστικών στελεχών στις 25.7.87 ο Πρωθυπουργός και Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και κάνοντας τη - συνηθισμένη πια, αλλά χωρίς καμιά πρακτική αξία- κριτική του κινήματος είπε :

«Ένας ιδιότυπος ηγεμονισμός τραυμάτισε την Εθνική Λαϊκή Ενότητα (Ε.Λ.Ε.)»

Δεν είναι σκοπός του άρθρου αυτού να παραθέσει συγκεκριμένα παραδείγματα εκδήλωσης του «ιδιότυπου αυτού ηγεμονισμού». Είναι σε όλους γνωστά. Είναι, επίσης, γνωστό στο Λαό ότι ο «πρώτος διδάξας» και «συνεχώς διδάσκων» αυτόν ακριβώς τον «ιδιότυπο ηγεμονισμό» είναι ο ίδιος ο Πρωθυπουργός και Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ.

Σκοπός του άρθρου αυτού είναι να δείξει ότι η μονοκομματική Ε.Λ.Ε. εκτρέφει αυτό τον ηγεμονισμό και την αλαζονεία που έχει επιδείξει και καθημερινά επιδεικνύει το ΠΑΣΟΚ. Ένα ηγεμονισμό και μια αλαζονεία που δεν έχει τίποτε να «ζηλέψει» από τα αντίστοιχα νοσηρά φαινόμενα που χαρακτήριζαν τη διαχείριση της εξουσίας από τη ΝΔ.

Στο τελευταίο άρθρο μας στην «Πρώτη» (στις 20.7.87) ανατρέχοντας στην «ιστορική» προέλευση της Ε.Λ.Ε. αναφέραμε τα εξής :

«Η διαμόρφωση της μονοκομματικής Ε.Λ.Ε. από την Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ πριν από το 1981 ήταν ο μοναδικός τρόπος να αναδειχθεί το ΠΑΣΟΚ πρώτο κόμμα και να πάρει -με το εκλογικό σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής της ΝΔ και της ΕΡΕ- την κυβέρνηση. Η στρατηγική αυτή, φυσικά, δεν μπορούσε να αποτελεί μόνιμη επιλογή για ένα κόμμα που ως δύο από τους βασικούς του στόχους είχε τη λαϊκή κυριαρχία και τη δημοκρατική διαδικασία.

Με βάση, λοιπόν, τις αρχές της λαϊκής κυριαρχίας και της δημοκρατικής διαδικασίας η μονοκομματική Ε.Λ.Ε., μετά την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ, θα έπρεπε να είχε παραχωρήσει τη θέση της στην πολυκομματική Ε.Λ.Ε. η οποία, με βάση τους κανόνες της πολυκομματικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, υλοποιεί τις αρχές αυτές».

Δυστυχώς, όπως είδαμε στο άρθρο που προαναφέρθηκε, η ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ μετέτρεψε τη μονοκομματική Ε.Λ.Ε. από μεταβατική σε μόνιμη

στρατηγική της. Για το σκοπό αυτό καθιέρωσε τη νέα ενισχυμένη και συνεργάστηκε με την ΠΑΡ.ΚΕ., την Ε.ΔΗ.Κ., τη Χ.Δ. και την Ε.Δ.Α. Επιπλέον, μετά από κάποιους εκσυγχρονισμούς (ο τελευταίος από τους οποίους είναι η δημιουργία του ενιαίου φορέα ραδιοτηλεόρασης με τον οποίο ενιαιοποιείται ο ασφυκτικός κυβερνητικός έλεγχος), η κυβέρνηση χρησιμοποιεί τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για να χειραγωγήσει την κοινή γνώμη ενώ με το νέο Κανονισμό της Βουλής, που θα τεθεί σε εφαρμογή τον Οκτώβριο, θα κάνει τη Βουλή ακόμα πιο υποτελή στην κυβέρνηση. Τέλος το ΠΑΣΟΚ, για να ισχυροποιήσει τη θέση του (δηλαδή να εδραιώσει τη μονοκομματική Ε.Λ.Ε.) καθορίζει την οικονομική πολιτική του με στόχο να κερδίσει τις επόμενες εκλογές.

Η μετατροπή της μεταβατικής στρατηγικής της μονοκομματικής Ε.Λ.Ε. σε μόνιμη, κατά συνέπεια, οδήγησε την ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ στο να χρησιμοποιήσει (όπως ακριβώς η ΝΔ) κατά τρόπο ηγεμονικό και αλαζονικό το εκλογικό σύστημα, τη διεύρυνση προς το κέντρο, τη ραδιοτηλεόραση, τη Βουλή και τον κρατικό προϋπολογισμό.

Η μονοκομματική Ε.Λ.Ε., όμως, εξέθρεψε τον ηγεμονισμό και την αλαζονεία και σε πολλούς άλλους τομείς της πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής του Τόπου. Τέτοιοι τομείς είναι η τοπική αυτοδιοίκηση, ο συνδικαλισμός, το συνεταιριστικό κίνημα, ο ευρύτερος δημόσιος τομέας (δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί), οι πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.ο.κ.

Ο ηγεμονισμός και η αλαζονεία τόσο στην κυβέρνηση και στη δημόσια διοίκηση όσο και στους τομείς που ενδεικτικά αναφέρθηκαν πιο πάνω, ήταν φυσική συνέπεια της ταύτισης της Ε.Λ.Ε. με το ΠΑΣΟΚ. Αυτή η ταύτιση αποτυπώθηκε στη συστηματική προσπάθεια να ελέγχονται τα πάντα από πρόσωπα που είναι πιστά στο ΠΑΣΟΚ. Επειδή, όμως, το ΠΑΣΟΚ δεν διέθετε όλα τα στελέχη που χρειάζονται γι' αυτό το σκοπό, προσέφυγε και στις υπηρεσίες προσώπων που ήταν έτοιμα να αλλάξουν «χρώμα» προκειμένου να μείνουν στις θέσεις τους ή να αναρριχηθούν σε θέσεις «κλειδιά». Έτσι δημιουργήθηκε η πυραμίδα της ηγετικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ. Καθένα από τα μέλη της ομάδας αυτής (αλλά και η ομάδα ως σύνολο) συμπεριφέρονται ωσάν να πρόκειται να παραμείνουν για πάντα διαχειριστές τής (όποιας) εξουσίας.

Στην κορυφή της ηγετικής αυτής πυραμίδας βρίσκεται ο Πρωθυπουργός και Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, ο οποίος με τη νέα ενισχυμένη, σε συνδυασμό με την αναθεώρηση του Συντάγματος, έχει μετατρέψει το πολίτευμα σε «πρωθυπουργική δημοκρατία». Αυτή ακριβώς η μετατροπή του πολιτεύματος αποτελεί και την οξύτερη μορφή του «ιδιότυπου ηγεμονισμού» αφού στα χέρια του Πρωθυπουργού έχουν συγκεντρωθεί όλες οι ουσιαστικές εξουσίες.

Πρόκειται για τη δημιουργία μιας «κατάστασης πραγμάτων» στην κυβέρνηση, ανάλογης με εκείνη που υπάρχει στο κόμμα του ΠΑΣΟΚ. Όπως, δηλαδή, η ύπαρξη του ΠΑΣΟΚ είναι αδιανόητη χωρίς τον ιδρυτή και Πρόεδρό του, έτσι και η ύπαρξη και λειτουργία της κυβέρνησης είναι αδιανόητη χωρίς τον Πρωθυπουργό.

Το γεγονός της συγκέντρωσης τόσων πολλών κυβερνητικών και κομματικών εξουσιών στα χέρια του Πρωθυπουργού και Προέδρου του ΠΑΣΟΚ έχει οδηγήσει πολλούς πολιτικούς σχολιαστές, που δεν μπορούν να κατηγορηθούν για αντικυβερνητικές ή αντι-πασοκικές θέσεις και απόψεις, να χαρακτηρίσουν τον Πρωθυπουργό ως «ηγεμόνα», «κυρίαρχο του παιχνιδιού», «ηγέτη που κρατάει όλα τα χαρτιά στα χέρια του» κ.ο.κ. Οι σχολιαστές αυτοί με τους παραπάνω (κολακευτικούς κατ' αυτούς) χαρακτηρισμούς επιβεβαιώνουν την άποψη που διατυπώθηκε στην αρχή του άρθρου ότι ο πρωταγωνιστής του «ιδιότυπου ηγεμονισμού» είναι ο ίδιος ο Πρωθυπουργός.

Ακολουθώντας το παράδειγμα του Πρωθυπουργού και Προέδρου του ΠΑΣΟΚ, ηγετικά στελέχη του κινήματος που κατέχουν καίριες θέσεις στον κυβερνητικό και κομματικό μηχανισμό, συμπεριφέρονται μέσα ή έξω από τη Βουλή κατά τρόπο ηγεμονικό και αλαζονικό. Ανάμεσα στα στελέχη αυτά περιλαμβάνονται :

- Σημερινοί και πρώην Υπουργοί και Υφυπουργοί των 12 κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ.
- Μέλη του προεδρείου της Βουλής.
- Μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου και της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ.
- Πρόεδροι και μέλη Δ.Σ. συνδικαλιστικών και συνεταιριστικών οργανώσεων.
- Δήμαρχοι και κοινοτάρχες κλπ.

Στα στελέχη του ΠΑΣΟΚ που συμπεριφέρονται κατά τρόπο ηγεμονικό και αλαζονικό πρέπει να προστεθούν και ορισμένοι από εκείνους που, όπως προαναφέρθηκε, άλλαξαν «χρώμα» και κατέλαβαν θέσεις :

- Προέδρων και Διοικητών δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών.
- Γενικών και Ειδικών Γραμματέων υπουργείων.
- Περιφερειάρχων και νομαρχών.
- Προέδρων ή Διοικητών Τραπεζών.
- Προέδρων ή Γενικών Διευθυντών εταιρειών, προβληματικών επιχειρήσεων κ.ο.κ.

Ο κατάλογος των αξιωμάτων στα οποία έχουν διοριστεί πρόσωπα τα οποία -εμποτισμένα με το πνεύμα της μονοκομματικής Ε.Λ.Ε. και πιστεύοντας ότι το ΠΑΣΟΚ θα μείνει στην εξουσία για πάντα- συμπεριφέρονται κατά τρόπο ηγεμονικό και αλαζονικό θα μπορούσε να είναι

πολύ μακρύτερος. Αυτά όμως που αναφέρθηκαν είναι, πιστεύουμε, αρκετά για να περιγράψουν την «κατάσταση πραγμάτων».

Η κατάσταση αυτή έχει δημιουργήσει το «ύφος και το ήθος» του τρόπου άσκησης της εξουσίας που έχει αποτελέσει πολλές φορές αντικείμενο οξύτατης κριτικής (όχι, όμως, όπως θα έπρεπε, και αυτοκριτικής) από τον Πρωθυπουργό και Πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ. Η κριτική, όμως, έχει χάσει κάθε ίχνος αξιοπιστίας επειδή δε συνοδεύεται από ενέργειες και μέτρα διορθωτικά εκείνων ακριβώς των πράξεων οι οποίες στηλιτεύονται από αυτήν. Και τέτοια μέτρα δεν παίρνονται από τη μια μεριά γιατί το ΠΑΣΟΚ παραμένει αμετακίνητο στη μονοκομματική Ε.Λ.Ε. και από την άλλη γιατί ο Πρόεδρος του δεν συμπεριλαμβάνει και τον εαυτό του στην κριτική που κάνει.

Έτσι, εφόσον εξακολουθεί να υπάρχει η στρατηγική της διατήρησης της εξουσίας από τη μονοκομματική Ε.Λ.Ε. (δηλαδή το ΠΑΣΟΚ) και εφόσον ο πρωταγωνιστής δεν δείχνει καμιά διάθεση να αλλάξει τρόπο άσκησης της (όποιας) εξουσίας, το «ύφος και το ήθος» αυτής της εξουσίας παραμένει αναλλοίωτο.

Το «ύφος και το ήθος» αυτό άσκησης της εξουσίας, πέρα από τον ηγεμονισμό και την αλαζονεία, συνοδεύεται σε ορισμένες περιπτώσεις και από :

- Αυταρχική συμπεριφορά προς το Λαό.
- Αναξιοκρατικές τοποθετήσεις σε σημαντικές θέσεις.
- Αναιτιολόγητες απολύσεις (ή «παραιτήσεις») αξίων στελεχών.
- Διατήρηση σε καίριες θέσεις αποδειγμένα ανάξιων προσώπων.
- Φατριαστικές ενδοκομματικές διενέξεις με στόχο συγκεκριμένα πρόσωπα.
- Οικογενειοκρατία.
- Διορισμούς με βάση υποδείξεις οργανώσεων ή στελεχών του κόμματος κ.ο.κ.

Εντελώς πρόσφατα παραδείγματα όλων των παραπάνω «φαινομένων» αφθονούν και δεν χρειάζεται αναλυτική παράθεσή τους.

Τόσο ο ηγεμονισμός και η εξουσία όσο και το «ύφος και ήθος» άσκησης της εξουσίας με τα «συνοδά του φαινόμενα» δείχνουν ότι η μονοκομματική Ε.Λ.Ε. από την οποία πηγάζουν, πέρα από την αυταπόδεικτη αντιφατικότητά της (η «Εθνική Λαϊκή Ενότητα», σε μια πολυκομματική κοινοβουλευτική δημοκρατία είναι «εξ' ορισμού», πολυκομματική) αποτέλεσε μετά τις εκλογές του 1981 μια στρατηγική που έφθιρε το ΠΑΣΟΚ. Η επιμονή στη στρατηγική αυτή είναι βέβαιο ότι, αργά ή γρήγορα, θα φέρει ένα από τα δύο παρακάτω αποτελέσματα:

- Ή την παραχώρηση της εξουσίας στη ΝΔ.

- Η τη μετατροπή του ΠΑΣΟΚ από ένα κεντρώο σε ένα κεντροδεξιό άτυπο συνασπισμό κομμάτων.

Και στη μία και στην άλλη περίπτωση το ΠΑΣΟΚ, αντί να προχωρήσει - όπως και τώρα ακόμα απαιτεί η πλειοψηφία των μελών και οπαδών- σε μια κυβερνητική συνεργασία όλων των προοδευτικών δυνάμεων, θα έχει υποταχθεί ή θα έχει αφομοιωθεί από το «σύστημα» που με την ιδρυτική διακήρυξή του, στόχο είχε να αλλάξει.

«ΠΡΩΤΗ», 10.8.1987

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΑΣΥΝΕΠΕΙΑ ΕΔΡΑΙΩΝΕΙ ΚΑΙ ΒΑΘΑΙΝΕΙ ΤΑ ΔΙΑΛΥΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Είναι σήμερα κοινά παραδεκτό ότι η κρίση που περνά ο Τόπος είναι, πρώτα και κύρια, πολιτική. Και είναι βέβαιο ότι για όσο διάστημα θα διαρκεί η πολιτική αυτή κρίση, κανένα από τα μεγάλα προβλήματα του Τόπου δεν πρόκειται να μπει στο δρόμο της επίλυσής του.

Η πολιτική κρίση, που σήμερα βρίσκεται σε έξαρση, δεν δημιουργήθηκε, φυσικά, τα δύο τελευταία χρόνια. Απλά τα χρόνια αυτά ήρθαν στην επιφάνεια μερικά (όχι όμως όλα) από τα πιο έντονα χαρακτηριστικά της.

Μετά το ξεθεμέλιωμα που έκανε η εφτάχρονη τυραννία, η χώρα χρειαζόταν ένα νέο ξεκίνημα. Δυστυχώς εκείνοι που ανέλαβαν να το υλοποιήσουν -τόσο εξαιτίας της ιδεολογίας τους όσο και εξαιτίας της πολιτικής ιστορίας τους- δεν ήταν σε θέση να το φέρουν σε πέρας. Αυτή, ακριβώς, η αδυναμία αποτέλεσε τη βασική αιτία της θεαματικής ανόδου του ΠΑΣΟΚ στην περίοδο 1974-1981.

Το ΠΑΣΟΚ όμως, στο διάστημα των 6 χρόνων που κυβερνά τον Τόπο, έδειξε ότι στην πρακτική αντιμετώπιση των προβλημάτων -από τα πολύ μεγάλα μέχρι τα πιο μικρά και ασήμαντα- έπασχε και πάσχει από δύο βασικές ασθένειες. Το συγκεντρωτισμό και την ασυνέπεια.

Για την υπερσυγκέντρωση κυβερνητικών και κομματικών εξουσιών στα χέρια του Πρωθυπουργού έχουμε αναφερθεί σε προηγούμενα άρθρα. Εκείνο το οποίο σημειώνουμε εδώ είναι ότι η υπερσυγκέντρωση εξουσιών (και η έλλειψη διαφάνειας και ελέγχων που τη συνόδευσαν) συνέβαλε και συμβάλλει έντονα στη διαιώνιση και στην όξυνση της ασυνέπειας που διακρίνει την κυβερνητική πολιτική.

Η υπερσυγκέντρωση, όμως, εξουσιών στα χέρια ενός ανθρώπου έχει και μια άλλη πολύ σοβαρή συνέπεια. Συγχέει τη δημόσια με την ιδιωτική ζωή, και η ασυνέπεια στη μια αντανακλάται στην άλλη. Τόσο, μάλιστα, ώστε συσκοτίζει το κύριο πρόβλημα που, φυσικά, είναι η ασυνέπεια στην κυβερνητική πολιτική (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η ασυνέπεια στην ιδιωτική ζωή δεν δημιουργεί σοβαρότατα προβλήματα).

Δεν είναι σκοπός του άρθρου αυτού να απαριθμήσει -είτε χρονολογικά είτε κατά τομείς- τις περιπτώσεις στις οποίες έχει εμφανιστεί η ασυνέπεια στην κυβερνητική πολιτική. Είναι τόσα πολλά και σοβαρά τα παραδείγματα σε όλο το διάστημα της εξάχρονης διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ, ώστε περιττεύει η οποιαδήποτε αναφορά σ' αυτά. Εξάλλου και

μόνο μια αναδρομή στο τι είπε και στο τι έκανε η κυβέρνηση τις τελευταίες 50 μέρες φτάνει για να πείσει ότι η ασυνέπεια είναι το κύριο χαρακτηριστικό της κυβερνητικής «πολιτικής».

Πριν αναφερθούμε στα διαλυτικά φαινόμενα που έχει εδραιώσει και βαθύνει η ασυνέπεια αυτή, είναι νομίζουμε σκόπιμο να σημειώσουμε ότι ο ασφυκτικός κυβερνητικός έλεγχος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η προσπάθεια -μέσα από τον έλεγχο αυτό- συγκάλυψης της κυβερνητικής ασυνέπειας, έχει οξύνει και (αν συνεχιστεί) θα οξύνει ακόμα περισσότερο τα φαινόμενα αυτά.

Η ασυνέπεια για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο αυτό είναι η διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στα λόγια και στα έργα. Τα «λόγια» περιλαμβάνονται στις προεκλογικές υποσχέσεις και στις προγραμματικές δηλώσεις του 1981 και του 1985, στις κατά καιρούς υποσχέσεις του Πρωθυπουργού και των Υπουργών σε διάφορες εκδηλώσεις και σε διάφορους φορείς, στις δηλώσεις που δίνονται και σε δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται από τους ίδιους μέσα στη Βουλή κ.ο.κ. Τα «έργα», με τα οποία αναιρούνται τα «λόγια», είναι οι διάφορες πράξεις, παραλείψεις, υποχωρήσεις, υπαναχωρήσεις, παραχωρήσεις και οπισθοχωρήσεις του Πρωθυπουργού και των Υπουργών (που πάντοτε έχουν την έγκριση του Πρωθυπουργού).

Η κυβερνητική ασυνέπεια έχει εδραιώσει και βαθύνει πολλά διαλυτικά φαινόμενα στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή του Τόπου. Τέτοια φαινόμενα είναι :

(α) Η παραβίαση των υποσχέσεων γίνεται «πολιτική». Το φαινόμενο δεν είναι, φυσικά, καινούριο. Εκείνο που περίμενε ο Λαός από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι η τήρηση και όχι η καταπάτηση των υπεσχημένων. Δυστυχώς η κυβέρνηση δεν κάνει τίποτε άλλο από το να μην τηρεί τις περισσότερες από τις βασικές υποσχέσεις που έδωσε στο Λαό. Έτσι εδραιώνεται η πεποίθηση στο Λαό ότι η πολιτική ταυτίζεται με το ψέμα.

(β) Η αναξιοκρατία απλώνεται σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί, πραγματικά, το σαράκι που κατατρώει (όταν δεν διασύρει και δεν κατασυκοφαντεί) το κράτος. Και το φαινόμενο αυτό δεν είναι καινούριο. Τώρα, όμως, έχει πάρει τέτοια έκταση, ώστε αρχίζει να επικρατεί η εντύπωση στο Λαό ότι μόνο οι μετριότητες (ή οι «επιτήδειοι») μπορούν να καταλάβουν θέσεις-κλειδιά.

(γ) Η ατιμωρησία γίνεται πια ο κανόνας. Υπάρχει σήμερα διάχυτη η εντύπωση στο Λαό ότι κανείς από τους πραγματικά υπεύθυνους για μεγάλα (ή μικρότερα) σκάνδαλα τόσο του απώτερου (π.χ. της περιόδου της χούντας ή της περιόδου 1974-1981) όσο και του πρόσφατου (1982-1987)) παρελθόντος

δεν τιμωρείται (το πλήθος των απαλλακτικών βουλευμάτων βεβαιώνει το αληθές της εντύπωσης).

(δ) Η ευαισθησία απέναντι στις αντιδράσεις του Λαού ολοένα και μειώνεται. Αυτή η προοδευτική, αν όχι «καλπάζουσα», «αναισθητοποίηση» των υπεύθυνων είναι αποτέλεσμα ανάμεσα στα άλλα και των τριών φαινομένων (α), (β) και (γ) που προαναφέρθηκαν.

(ε) Η παραβίαση των νόμων συνεχίζεται. Η κυβέρνηση, στα έξι χρόνια που διαχειρίζεται την εξουσία, έδειξε απροθυμία να εφαρμόσει τους νόμους που η ίδια ψήφισε. Τρανταχτό παράδειγμα η διαβόητη Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης που κατάντησε (ιδιαίτερα τώρα τελευταία) Επιχείρηση Πολεοδομικής Αυθαιρεσίας σε όλη την Ελλάδα (αφήνουμε, φυσικά, κατά μέρος τους νόμους που η κυβέρνηση κατάργησε ή «ξεδόντιασε» με τις γνωστές «τροπολογίες»).

(στ) Η παραοικονομία παρουσιάζει άνθηση. Η χαλαρότητα στην εφαρμογή των νόμων και η απουσία μιας συνεπούς οικονομικής πολιτικής στο διάστημα της εξαετίας όξυναν τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας και οδήγησαν στη διόγκωση της παραοικονομίας. Η παραοικονομία, όμως, απειλεί να «ανατινάξει» την οικονομία.

(ζ) Η φοροδιαφυγή αντί να μειώνεται αυξάνεται. Αυτό δεν είναι μόνο αποτέλεσμα της άνθησης της παραοικονομίας. Είναι και αποτέλεσμα της έλλειψης πολιτικής βούλησης από την πλευρά της κυβέρνησης να πλήξει τους πραγματικά μεγάλους φοροφυγάδες. Όπως και οι προηγούμενες κυβερνήσεις, έτσι και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τρέφει ιδιαίτερη εκτίμηση στα «τζάκια».

Θα μπορούσε κανείς να συνεχίσει την απαρίθμηση των διαλυτικών φαινομένων στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή του Τόπου. Δυστυχώς ο χώρος ενός άρθρου δεν επαρκεί.

Τα διαλυτικά αυτά φαινόμενα, όπως αναφέρθηκε ήδη πολλές φορές, δεν είναι νέα. Υπήρχαν στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή του Τόπου και πριν από το 1981. Για το λόγο αυτό το ΠΑΣΟΚ, ως αντιπολίτευση, τα στηλίτευε και τα καταδίκασε και υποσχόταν στο Λαό ότι -όταν θα γινόταν κυβέρνηση- θα κατέβαλλε συστηματική προσπάθεια (και, μάλιστα, θα στηριζόταν σε σχετικά προγράμματα) για την καταπολέμηση και την εξάλειψή τους.

Ο Λαός, όμως, αντί να δει την εκπλήρωση αυτών των υποσχέσεων, βλέπει, με την καταπάτησή τους, να εδραιώνονται και να βαθαίνουν τα διαλυτικά φαινόμενα για τα οποία έγινε λόγος πιο πάνω. Αυτή, ακριβώς, η προκλητική ασυνέπεια της κυβέρνησης κάνει τα διαλυτικά αυτά φαινόμενα πιο έντονα και απαράδεκτα στα μάτια του Λαού.

Οι συνέπειες των διαλυτικών φαινομένων, που συνθέτουν την κάθε άλλο παρά ευοίωνη πραγματικότητα που ζούμε καθημερινά, είναι ήδη ορατές στο

Λαό. Μερικές από αυτές είναι :

(ι) Βαθιά έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις κυβερνήσεις του Τόπου. Την έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις κυβερνήσεις της ΝΔ διαδέχτηκε μια έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα μετά την παραβίαση των βασικών υποσχέσεων του 1981 και του 1985.

(ιι) Κρίση αξιοπιστίας των ηγεσιών των δυο μεγάλων κομμάτων που έχουν δοκιμαστεί στο «καμίνι» της διακυβέρνησης της χώρας και έχουν αποτύχει.

(ιιι) Αυξανόμενη απογοήτευση από την εγκατάλειψη αρχών και στόχων από την κυβέρνηση ενός κόμματος που με την ιδρυτική του διακήρυξη επαγγέλθηκε την «Αλλαγή».

(ιiv) Απομάκρυνση από την ενεργό ανάμιξη του πολίτη στα κοινά και «κλείσιμό» του σε ένα στενό περιβάλλον ή ακόμα και στον εαυτό του. Δηλαδή μια σταδιακή αποπολιτικοποίηση.

Αυτή είναι σήμερα η κατάσταση που επικρατεί στο Λαό. Και όσο και αν οι ηγέτες των δύο μεγάλων κομμάτων προσπαθούν από τα διάφορα «μπαλκόνια» της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας να πείσουν το Λαό ότι η κρίση ξεπεράστηκε (ή πρόκειται σύντομα να ξεπεραστεί) και ότι θα μπούμε πλησίστιοι στο δρόμο της ανάπτυξης που θα μας οδηγήσει με επιτυχία στο 1992, τόσο λιγότερο πιστευτοί γίνονται.

Για να αρχίσει η μακρά πορεία (η οποία θα διαρκέσει πέρα από το 2000) που χρειάζεται για να ξεπεράσει ο Τόπος τα σημερινά του προβλήματα, θα πρέπει να αναστραφεί το κλίμα, που επικρατεί σήμερα στο Λαό. Και για να αντιστραφεί το κλίμα αυτό θα πρέπει να «χτυπηθούν», για να αρχίσουν να αποδυναμώνονται, τα διαλυτικά φαινόμενα για τα οποία έγινε λόγος στο άρθρο αυτό. Για να συμβεί όμως αυτό, χρειάζεται η ενεργοποίηση του Λαού. Ο Λαός δεν μπορεί να ελπίζει ότι εκείνοι που δημιούργησαν και εκείνοι που συνέβαλαν στο να εδραιωθούν και να βαθύνουν τα διαλυτικά αυτά φαινόμενα, θα είναι εκείνοι οι οποίοι θα αρχίσουν την εκστρατεία που χρειάζεται για την εκρίζωσή τους. Ο Λαός αντιλαμβάνεται ότι δεν υπάρχουν σωτήρες. Σωτήρας είναι μόνο ο ίδιος ο Λαός.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 24.9.1987

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

«ΕΚΛΕΙΨΗ» ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Στο προηγούμενο άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» (24.9.87) με τίτλο «Η ασυνέπεια εδραιώνει και βαθαίνει τα διαλυτικά φαινόμενα» σημειώναμε ότι :

«Η ευαισθησία απέναντι στις αντιδράσεις του Λαού ολοένα και μειώνεται. Αυτή η προοδευτική, αν όχι «καλπάζουσα», «αναισθητοποίηση» είναι αποτέλεσμα, ανάμεσα στα άλλα, και :

(α) Της παραβίασης των υποσχέσεων, η οποία έχει γίνει «πολιτική».

(β) Της αναξιοκρατίας που απλώνεται σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής, και

(γ) Της ατιμωρησίας που γίνεται πια κανόνας».

Τα πυκνά γεγονότα που ακολούθησαν το άρθρο εκείνο απέδειξαν ότι επεκτείνεται η έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας από την πλευρά της κυβέρνησης (και όταν λέμε «κυβέρνησης» εννοούμε πρώτα και κύρια τον Πρωθυπουργό, γιατί, όπως εξηγήσαμε στο άρθρο εκείνο, όλες οι κυβερνητικές (και κομματικές) εξουσίες έχουν συγκεντρωθεί στα χέρια του. Και στη συνέχεια του άρθρου εκείνου επισημαίναμε :

«Η υπερσυγκέντρωση, όμως, των εξουσιών στα χέρια ενός ανθρώπου έχει και μια πολύ σοβαρή συνέπεια. Συγγέει τη δημόσια με την ιδιωτική ζωή, και η ασυνέπεια στη μια αντανακλάται στην άλλη».

Δεν θα ήθελα να μπω εδώ στο δύσκολο και πολυδιάστατο θέμα της ιδιωτικής ζωής των προσώπων που, με την ψήφο του λαού, κατέχουν ύπατα αξιώματα και ένα από αυτά είναι, ασφαλώς, και το αξίωμα του Πρωθυπουργού.

Εκείνο, όμως, που πρέπει να λεχθεί είναι ότι ο Λαός θεωρεί ως ένα από τα σοβαρά κρούσματα έλλειψης πολιτικής ευαισθησίας το γεγονός ότι κυκλοφορούν επί ένα σχεδόν μήνα φήμες για διήμερη «κρουαζιέρα αναψυχής» του Πρωθυπουργού το Σαββατοκύριακο 12/13.9.87, στο οποίο ο ίδιος είχε δηλώσει ότι δεν θα πάει στην Καλαμάτα «λόγω φόρτου εργασίας», χωρίς να εκδίδεται καμιά ανακοίνωση που, είτε να διαψεύδει τις φήμες για τα γεγονότα αυτά, είτε να δίνει κάποιες εξηγήσεις.

Έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας θεωρεί ο Λαός και την «άνεση» με την οποία ο Πρωθυπουργός κάνει κατηγορηματικές δηλώσεις (όπως εκείνες για τον αποκλεισμό του ανασχηματισμού, που έγιναν στη Θεσσαλονίκη), για να τις διαψεύσει μετά από λίγες μόνο μέρες (με τον ευρύτατο ανασχηματισμό της κυβέρνησης που έγινε μετά από δύο περίπου εβδομάδες).

Αυτή η αυτοαναίρεση δεν ήταν φυσικά η πρώτη. Υπάρχουν και πολλές άλλες στο παρελθόν, όπως, για παράδειγμα, η «περίφημη» εκείνη

διαβεβαίωση που δόθηκε στις 8 το βράδυ στη συνεδρίαση της Βουλής της 24.6.87 για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση -ότι στο «κλείσιμο» της συζήτησης ο Πρωθυπουργός δεν θα αναφερόταν σε κόμματα - μια διαβεβαίωση που αναιρέθηκε 3,5 ώρες μετά (10 λεπτά πριν από τα μεσάνυχτα), δηλαδή σε ώρα που οι αρχηγοί των άλλων κομμάτων δεν είχαν τη δυνατότητα να απαντήσουν.

Η έλλειψη, όμως, πολιτικής ευαισθησίας συνεχίστηκε και εντάθηκε με τα γεγονότα που αναφέρονται στις υποκλοπές τηλεφωνημάτων, μετά από καταγγελίες δύο κομμάτων της Αριστεράς. Μετά από την απερίγραπτη εκείνη συνέντευξη Τύπου του γενικού διευθυντή του Ο.Τ.Ε. και την παθητική στάση που κράτησε σ' αυτή ο -υποτιθέμενος προϊστάμενός του- Υπουργός, κανείς δεν έδειξε το παραμικρό δείγμα πολιτικής ευαισθησίας, γεγονός που ερμηνεύεται ότι όλοι έχουν την προσωπική κάλυψη του Πρωθυπουργού.

Και στην περίπτωση αυτή, κατά συνέπεια, η έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας αφορά, πλέον, προσωπικά τον Πρωθυπουργό, ο οποίος -μετά την «κατ' εξακολούθηση» απαράδεκτη και προκλητική συμπεριφορά του γενικού διευθυντή του Ο.Τ.Ε.- όφειλε να τον απολύσει αμέσως. Δυστυχώς όχι μόνο δεν το έκανε αλλά και τον ανακήρυξε «υπηρέτη του δημοσίου συμφέροντος», προκαλώντας θύελλα αντιδράσεων. Και ενώ ο γενικός διευθυντής του Ο.Τ.Ε. παραμένει αμετακίνητος στη θέση του, η κυβέρνηση, με πολλή καθυστέρηση, αποφάσισε να προτείνει και αυτή (είχε προηγηθεί η πρόταση της ΝΔ) σύσταση «εξεταστικής των πραγμάτων επιτροπής» της Βουλής για τις υποκλοπές.

Έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας, όμως έδειξε η κυβέρνηση -μετά από οδηγίες και προσωπική παρέμβαση του Πρωθυπουργού- και στο «καυτό» θέμα των καταγγελιών (που προέρχονταν μέσα από τους κόλπους του ΠΑΣΟΚ) για διάφορα οικονομικά σκάνδαλα. Στην περίπτωση αυτή η κυβέρνηση όχι μόνο δεν πρότεινε αλλά, αντίθετα, απέρριψε την πρόταση της αξιωματικής αντιπολίτευσης για τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής.

Η έλλειψη, κατά συνέπεια, πολιτικής ευαισθησίας εξελίσσεται σε ενδημικό φαινόμενο και οδηγεί στην «έκλειψη» της.

Φτάσαμε, δηλαδή, στο σημείο να μην αντιδρά πια κατά τρόπο υγιή η κυβέρνηση -και προσωπικά ο Πρωθυπουργός- σε οποιαδήποτε καταγγελία.

Πού «οδηγεί» την κυβέρνηση αυτή η «έκλειψη» πολιτικής ευαισθησίας;

Πρώτα απ' όλα η «αρρώστια» (δηλαδή η έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας) από ενδημική γίνεται ανίατη, αφού ο ασθενής (δηλαδή η κυβέρνηση) δεν δέχεται τη διάγνωση κανενός γιατρού (αυτό σημαίνει «η πλήρης πολιτική απομόνωση»). Με το να κάνει, μάλιστα, το «γιατρό» στον εαυτό της, κάνει το σφάλμα που κανείς λογικός ασθενής δεν θα έκανε. Η «διάγνωση» και η

«θεραπευτική αγωγή» που κάνει στον εαυτό της την οδηγεί από τη μια κρίση στην άλλη.

Μια κυβέρνηση, όμως, που βρίσκεται σε συνεχή κρίση (απόδειξη οι 13 μέχρι σήμερα, ανασχηματισμοί) δεν μπορεί να εφαρμόσει κανένα πρόγραμμα. Η κρίση στην οποία βρίσκεται δεν προκαλεί μόνο νέα λάθη και παραλείψεις, αλλά και τάσεις «κατεδάφισης» ορισμένων από τα καλά «κτίσματα» της πρώτης «τετραετίας». Η συνεχής, δηλαδή, κυβερνητική κρίση «οδηγεί» σε τάσεις «αυτοκαταστροφής».

Αυτή, σίγουρα είναι, πολύ συνοπτικά, η κατάσταση που επικρατεί στην κυβέρνηση.

Τι γίνεται, όμως, στην κοινωνία και στο Λαό γενικότερα ;

Στο άρθρο μας της 24.9.87 αναφέραμε ότι τα διαλυτικά φαινόμενα για τα οποία γινόταν λόγος σ' αυτό -με κορυφαίο και πιο προκλητικό την έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας- έχουν προκαλέσει :

- Μια βαθιά έλλειψη εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση.
- Κρίση αξιοπιστίας της ηγεσίας της κυβέρνησης.
- Αυξανόμενη απογοήτευση του Λαού, και
- Απομάκρυνση του πολίτη από την ενεργό ανάμιξη στα «κοινά».

Οι συνέπειες των διαλυτικών φαινομένων, όπως είναι φυσικό, δεν εξαντλούνται στα παραπάνω. Προχωρούν βαθύτερα και επιταχύνουν τη διάβρωση του πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού και πολιτιστικού ιστού της χώρας.

Η διάβρωση για την οποία γίνεται λόγος εδώ είναι ένα φαινόμενο με μακρά ιστορία στον Τόπο μας. Κορύφωσή της μετά τον πόλεμο, ήταν η εκθεμελιωτική «πολιτική» που εφάρμοσε η εφτάχρονη δικτατορία.

Μετά τη μεταπολίτευση πολλοί έλπισαν ότι θα μπορούσε να αρχίσει μια νέα πορεία. Η επταετία της διακυβέρνησης της χώρας από τη ΝΔ τους διέψευσε. Αυτή ακριβώς η διάψευση των ελπίδων έφερε το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση.

Ο Λαός εναπόθεσε τις ελπίδες του για αλλαγή σε ένα Κίνημα το οποίο ο ίδιος βοήθησε να ανδρωθεί, πιστεύοντας ότι το Κίνημα αυτό θα έφερνε το «νέο» που έλειπε από τη ζωή του Τόπου.

Η εξαετία, όμως, διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ διέψευσε τις ελπίδες αυτές του Λαού. Η ηγεσία του Κινήματος με την κυβερνητική πολιτική που ακολούθησε απέδειξε ότι δεν ήταν τίποτε άλλο παρά συνέχεια των προηγούμενων ηγεσιών του Τόπου.

Μέσα στο διάστημα της εξαετίας που πέρασε, τα «κακώς κείμενα» της προδικτατορικής αλλά και της μεταδικτατορικής περιόδου όχι μόνο δεν «χτυπήθηκαν» ή (πολύ περισσότερο) δεν εξοβελίστηκαν, αλλά διατηρήθηκαν, ενισχύθηκαν, εκσυγχρονίστηκαν και, τελικά, γιγαντώθηκαν.

Αυτά, ακριβώς, τα «κακώς κείμενα» (μερικά από τα οποία αναφέρουμε, χαρακτηρίζοντάς τα «διαλυτικά φαινόμενα», στο άρθρο μας της 24.9.87) συμβάλλουν στην επιτάχυνση της διάβρωσης της ελληνικής κοινωνίας για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω.

Μερικά από τα χαρακτηριστικά της διάβρωσης αυτής είναι :

- Η μετάδοση και στην κοινωνικο-οικονομική ζωή του Τόπου της ασθένειας της **έλλειψης (ή «έκλειψης») ευαισθησίας**, η οποία παρατηρείται σε όλες τις κυβερνήσεις με το σκεπτικό : «αφού οι εκάστοτε κυβερνώντες δεν δείχνουν την παραμικρή ευαισθησία, γιατί να τη δείξουμε εμείς ;»
- **Το ψέμα γίνεται ο κανόνας** σε πάρα πολλούς τομείς της ζωής με το σκεπτικό : «αφού οι αρχηγοί των μεγάλων κομμάτων ψεύδονται καθημερινά - και μάλιστα σε μεγάλα ζητήματα - γιατί εμείς να λέμε την αλήθεια, και μάλιστα σε μικρά ζητήματα ;»
- Η **«φροντίδα» για το παρόν και το άμεσο μέλλον**, με πλήρη παραμερισμό των συνεπειών που θα έχει η «φροντίδα» αυτή για το απώτερο μέλλον, κυριαρχεί στην πράξη με το σκεπτικό: «αφού το μόνο που ενδιαφέρει τα μεγάλα κόμματα είναι η διατήρηση ή η ανάκτηση της εξουσίας, χωρίς καμιά πρόνοια για το απώτερο μέλλον, γιατί εμείς να ενδιαφερθούμε γι' αυτό ;»
- Η επικράτηση της νοοτροπίας της **όσο γίνεται μικρότερης προσπάθειας** σε όλους τους τομείς με αιχμή του θανατηφόρου αυτού «δόρατος» την παιδεία με το σκεπτικό: «και τι απολαμβάνουν στην ελληνική κοινωνία αυτοί που καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες ; Τη λαιμοδωρία και τον παραμερισμό. Ενώ εκείνοι που επιπλέουν είναι οι καταφερτζήδες και οι αετονύχηδες».

Θα μπορούσε κανείς να συνεχίσει για πολύ τον κατάλογο των χαρακτηριστικών της διάβρωσης της ελληνικής κοινωνίας. Δεν χρειάζεται, όμως. Ο καθένας μας τα βλέπει και τα «ζει» από το πρωί μέχρι το βράδυ.

Έχουμε, λοιπόν, μπροστά μας μια κοινωνία στην οποία, όχι μόνο δεν ρίχνονται γερά θεμέλια, όχι μόνο δεν γίνεται συντήρηση των όποιων θεμελίων υπάρχουν, αλλά μια κοινωνία η οποία δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να υποσκάπτει τα (όποια) θεμέλια της.

Το τραγικό είναι ότι εκείνοι που πρωτοστατούν στο «κατεδαφιστικό» αυτό έργο, τολμούν και μιλούν στο Λαό για τις «προκλήσεις του μέλλοντος», για «ορόσημα», για «ανακάμψεις» κλπ. Εδώ πια η κατάσταση έχει φτάσει στο απροχώρητο. Οι κατεδαφιστές μιλούν για ανοικοδόμηση.

Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση τι πρέπει να κάνει ο Λαός ; Το αναφέραμε και στο άρθρο της 24.9.87. Ο Λαός πρέπει να αυτό-οργανωθεί και να αντιδράσει. Θα πρέπει να απορρίψει αυτούς που απέτυχαν μέχρι το 1981

και αυτούς που τον ξεγέλασαν μετά το 1981 και να χαράξει ο ίδιος την πορεία του Τόπου.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 20.10.1987

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ

Ένα από τα δυσοίωνα φαινόμενα της ελληνικής πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής -το οποίο παρουσιάστηκε τα τελευταία χρόνια και παίρνει, καθημερινά, ολοένα μεγαλύτερες και πιο ανησυχητικές διαστάσεις- είναι η τάση παραίτησης από τα κοινά. Η τάση αυτή έχει χαρακτηριστεί ως «παθητικοποίηση» και «αποπολιτικοποίηση» ή, πιο απλά, ως «αδιαφορία», «απάθεια» κλπ του Λαού.

Η παραίτηση από τα κοινά εκφράζεται κατά πολλούς τρόπους σε όλους τους χώρους της πολιτικής και κοινωνικής δραστηριότητας τα δύομισι τελευταία χρόνια. Τέτοιοι τρόποι είναι :

- Η αποχή από εκλογές σε συλλόγους, σωματεία, ενώσεις κλπ.
- Η χρησιμοποίηση λευκών και άκυρων ψηφοδελτίων στις εκλογές αυτές.
- Η μη συμμετοχή σε μαζικές εκδηλώσεις για μεγάλα ζητήματα του Τόπου.
- Η μη συμμετοχή σε συνελεύσεις συνδικαλιστικών φορέων.
- Η άρνηση έκφρασης προτίμησης προς οποιοδήποτε κόμμα σε δημοσκοπήσεις (πρόκειται για τους «αναποφάσιστους», αυτούς που δήλωσαν ότι θα «έριχναν» λευκό ή δεν θα ψήφιζαν κανένα κόμμα αν γίνονταν εκλογές την ημέρα της δημοσκόπησης) κ.ο.κ.

Το φαινόμενο της παραίτησης από τα κοινά συνοδεύεται από ένα αίσθημα απογοήτευσης -που, σε ορισμένες περιπτώσεις, φτάνει τα όρια της απελπισίας - για τις τρέχουσες και μελλοντικές εξελίξεις στην κοινωνική και πολιτική ζωή του Τόπου.

Η παραίτηση ενός ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού ενεργών πολιτών από τα κοινά έχει, όπως είναι φυσικό, πολύ σοβαρές συνέπειες για τον ελληνικό Λαό συνολικά όσο και για τον καθένα από μας χωριστά. Πιο συγκεκριμένα :

- Ο Λαός βρίσκεται ολοένα και συχνότερα μπροστά σε «τετελεσμένα» που ένας μικρός κύκλος ανθρώπων (ή ένας μόνο άνθρωπος) αποφάσισε χωρίς να συγκληθούν και να αποφασίσουν για το αντίστοιχο θέμα τα αρμόδια γι' αυτά όργανα. Πολλά, όμως, από αυτά τα «τετελεσμένα» έχουν πολύ μεγάλες επιπτώσεις, οι οποίες δεν περιορίζονται μόνο στο «σήμερα».
- Με παρεμβάσεις ορισμένων προσώπων (η ενός και μόνο ανθρώπου) συνταγματικά κατοχυρωμένοι θεσμοί παραμερίζονται και κοινωνικά καταξιωμένοι φορείς εξουδετερώνονται και μεταβάλλονται σε εκτελεστικά όργανα των προσώπων αυτών (ή του ενός προσώπου).

- Η αντίσταση απέναντι σε «τετελεσμένα» ή απέναντι στην επιβολή της θέλησης των λίγων (ή του ενός) ολοένα και μειώνεται και, σε ορισμένες περιπτώσεις, εξαφανίζεται τελείως.
- Η παρουσίαση των παραπάνω γεγονότων, αποφάσεων ή αντιδράσεων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης γίνεται κατά τρόπο που η κυβέρνηση κρίνει ότι εξυπηρετεί τα κομματικά της συμφέροντα.
- Η αντίδραση του Τύπου σε όλα τα παραπάνω ποικίλλει. Υπάρχουν (ελάχιστες ευτυχώς) εφημερίδες που είναι «κυβερνητικότερες» και από τα κυβερνητικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ορισμένες παρουσιάζουν τα γεγονότα που δεν συμφέρουν την κυβέρνηση κατά τρόπο υποβαθμισμένο. Αρκετές, όμως, προσπαθούν να δώσουν μια όσο γίνεται πιο αντικειμενική εικόνα, αλλά το αναγνωστικό κοινό των εφημερίδων γενικά στη χώρα μας, όπως είναι γνωστό, είναι σχετικά περιορισμένο. Τέλος
- Η σωρευτική επίπτωση όλων των παραπάνω στον καθένα από μας είναι η αύξηση του αισθήματος της αδυναμίας για οποιαδήποτε αποτελεσματική παρέμβαση καθώς και η ενίσχυση της τάσης για παραίτηση από τα κοινά σε εκείνους που δεν έχουν ακόμα παραιτηθεί.

Όλες οι άμεσες συνέπειες που, ενδεικτικά, αναφέρθηκαν πιο πάνω συμβάλλουν στην κοινωνική «εξουδετέρωση» ενός ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού (άλλοτε) πολύ ενεργών μελών της ελληνικής κοινωνίας. Συμβάλλουν, δηλαδή, σε μια «κοινωνική παράλυση» στη χώρα μας.

Και ενώ η κοινωνική αυτή παράλυση απλώνεται σε όλους σχεδόν τους τομείς της κοινωνικής ζωής της χώρας μας, όλες οι άλλες χώρες τόσο του στενότερου κύκλου της Ε.Ο.Κ. όσο και του ευρύτερου χώρου της Δυτικής και Ανατολικής Ευρώπης βρίσκονται σε μια πυρετώδη κινητοποίηση για να αντιμετωπίσουν τόσο το 1992 όσο και την ανατολή της νέας χιλιετίας.

Τι κάνουν οι «αρμόδιοι» μπροστά σ' αυτή την εξαιρετικά ανησυχαστική κατάσταση ;

Οι «αρμόδιοι» στη χώρα μας είναι, δυστυχώς, σε ένα μεγάλο βαθμό και οι υπεύθυνοι για την εμφάνιση (αλλά και την επιδείνωση) του φαινομένου της κοινωνικής παράλυσης. Αυτοί, λοιπόν, οι «αρμόδιοι», αντί να παραδεχτούν δημόσια τις ευθύνες τους για τη σημερινή κατάσταση της ελληνικής κοινωνίας και να αναλάβουν (δίνοντας οι ίδιοι το παράδειγμα) μια εκστρατεία για Εθνική Ανασυγκρότηση, τολμούν και μιλούν για «προκλήσεις» του 1992 ή του 2000, ενώ οι ίδιοι, με την καθημερινή πρακτική τους, αυξάνουν την έλλειψη εμπιστοσύνης που ο Λαός έχει -εδώ και πολύν καιρό- αρχίζει να δείχνει ανοιχτά και απερίφραστα προς αυτούς.

Με το να ενεργούν και να ζουν κατά τρόπο εντελώς αντίθετο από εκείνο που απαιτούν οι σημερινές καταστάσεις και οι απαιτήσεις του μέλλοντος της χώρας, οι «αρμόδιοι», αντί να συμβάλλουν στη δραστηριοποίηση του Λαού

για την αντιμετώπιση αυτών των καταστάσεων και αναγκών, τον εξαναγκάζουν σε παραίτηση από τα κοινά και προκαλούν μια ακόμα μεγαλύτερη κοινωνική παράλυση.

Η ελληνική κοινωνία ήταν πάντοτε μια ανοιχτή κοινωνία. Σήμερα το «άνοιγμά» της στο διεθνή ανταγωνισμό είναι μεγαλύτερο από ποτέ άλλοτε. Ο ανταγωνισμός αυτός, σε ό,τι αφορά την Ε.Ο.Κ., έχει από το 1981 και μετά γίνει ένα (πολύ σημαντικό) τμήμα της εσωτερικής μας ζωής. Επιπλέον η Ελλάδα (όπως και η Ε.Ο.Κ. ως σύνολο) έχει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό όλων των άλλων χωρών, ορισμένες από τις οποίες είναι ισχυρότερες από την Κοινότητα ως σύνολο.

Η κατάσταση που έχει ήδη δημιουργηθεί από τη νέα θέση της χώρας μας στη διεθνή κοινότητα δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί παρά μόνο με μια ολοένα και μεγαλύτερη ενεργοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού μέσα στα πλαίσια ενός μακρόπνοου (τουλάχιστον 15ετούς) Προγράμματος Εθνικής Ανασυγκρότησης, για το οποίο έγινε λόγος πιο πάνω.

Αν, αντί για την ενεργοποίηση αυτή, συνεχιστεί (και πάρει ευρύτερες διαστάσεις) το φαινόμενο της παραίτησης από τα κοινά και η κοινωνική παράλυση που το συνοδεύει, κανείς δεν μπορεί να αισιοδοξεί για το μέλλον αυτού του Τόπου. Οι μελλοντικές, δηλαδή, συνέπειες του φαινομένου της παραίτησης από τα κοινά μπορεί να είναι πολύ χειρότερες από τις άμεσες συνέπειες που προαναφέρθηκαν.

Εκείνο το οποίο συμβαίνει ήδη είναι ότι η παραίτηση από τα κοινά παγώνει τις άμεσες συνέπειες. Έτσι ο αυταρχισμός, ο παραμερισμός ή η περιφρόνηση των θεσμών, η κατάχρηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η ανοχή ή η παρασιώπηση νοσηρών καταστάσεων τείνουν να γίνουν μόνιμα χαρακτηριστικά της πολιτικής και κοινωνικής ζωής του Τόπου.

Η παγίωση, όμως, των συνεπειών αυτών δημιουργεί μια κατάσταση που πρώτα από όλα αποδυναμώνει τη δημοκρατία και τους δημοκρατικούς θεσμούς. Η αποδυνάμωση αυτή, με τη σειρά της, οδηγεί σε ολοένα και μεγαλύτερη ασυδοσία των «αρμοδίων». Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα, είναι εντελώς φυσικό να θεριεύει ο αυταρχισμός ή, ακόμα, και η διαφθορά.

Ενώ, όμως, οι λίγοι -εξαιτίας της παραίτησης ενός ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού πολιτών από τα κοινά και της κοινωνικής παράλυσης που τη συνοδεύει- βρίσκουν ελεύθερο το πεδίο για την ανεξέλεγκτη «δράση» τους, οι πολλοί βυθίζονται στο τέλμα μιας μοιρολατρίας.

Η μοιρολατρία παίρνει πολλές μορφές. Η συχνότερη από αυτές είναι η παθητική στάση σε ό,τι και αν συμβεί. Με τη στάση αυτή νεκρώνονται τα κοινωνικά αντανάκλαστικά και η κοινωνική παράλυση προχωρά βαθύτερα.

Μέσα σ' αυτή την κοινωνική αποτελμάτωση μερικοί βλέπουν την ένταξη μας στην Ε.Ο.Κ. ως το μέσο το οποίο θα μας αναγκάσει να

δραστηριοποιηθούμε. Πιστεύουν, δηλαδή, ότι μόνο αν πιεστούμε ως Λαός για να πετύχουμε ένα στόχο που μπαίνει απ' έξω, είναι δυνατόν να βγούμε από το τέλμα. Η «πείρα», όμως, των επτά χρόνων (1981-1987) της χώρας ως πλήρους μέλους της Ε.Ο.Κ. κάθε άλλο παρά δικαιώνει την άποψη αυτή.

Άλλοι πιστεύουν ότι η κοινωνική παράλυση θα προχωρήσει ακόμα περισσότερο και η χώρα μας (που ήδη βρίσκεται σε μια «πορεία» προς αυτήν την κατεύθυνση) θα μεταβληθεί σε ένα είδος Χονγκ - Κονγκ, Σιγκαπούρης, Βηρυτού ή Πόρτο-Ρίκο της Ε.Ο.Κ., δηλαδή σε χώρα παροχής υπηρεσιών και φτηνών εργατικών χεριών. Πρόκειται, πραγματικά, για μια ζοφερή προοπτική για ένα Λαό που έχει όλα τα προσόντα (όπως δείχνουν τα επιτεύγματά του σε όλες τις χώρες όπου υπάρχει απόδημος ελληνισμός) να βρίσκεται στην πρωτοπορία της προόδου.

Πέραν, όμως, και ανεξάρτητα από ποια θα είναι η τελική κατάληξη για τη χώρα ως σύνολο του φαινομένου της παραίτησης από τα κοινά, ορισμένοι Έλληνες (συνήθως οι πιο δραστήριοι και οι πιο έξυπνοι), όπως συνέβαινε πάντα, αναζητούν διέξοδο στη μετανάστευση. Έτσι είναι γνωστό ότι πολλοί από τους νέους που πηγαίνουν για μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό δεν επιστρέφουν ποτέ στην Ελλάδα. Εκείνο που είναι λιγότερο γνωστό είναι ότι ορισμένοι (από τους λίγους) που επέστρεψαν -μετά από μια βραχύχρονη ή μακρόχρονη παραμονή στην Ελλάδα- ξαναφεύγουν στο εξωτερικό.

Είναι κοινή πεποίθηση, πλέον, ότι ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης για την κατάσταση στην οποία έχει φτάσει ο Τόπος, βαρύνει την πολιτική ηγεσία της χώρας. Ο Λαός είχε από πολύ νωρίς αισθανθεί τη ανάγκη της ριζικής αλλαγής και γι' αυτό το 1981 απέρριψε τη συντηρητική παράταξη (που μέχρι τότε είχε τη βασική ευθύνη για όσα συνέβησαν στον Τόπο) και εμπιστεύθηκε το έργο της αλλαγής στο ΠΑΣΟΚ.

Ο Λαός με την ψήφο του το 1981 ήταν διατεθειμένος να δώσει και πολλά άλλα (ανάμεσα σ' αυτά και την αναγκαία πίστωση χρόνου και τις οικονομικές και άλλες θυσίες που θα του ζητούνταν) αρκεί να έβλεπε σταδιακά, αλλά σταθερά να γίνονται πραγματικότητα τα οράματά του.

Στα εξήμισι χρόνια που πέρασαν η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ κατασπατάλησε - ως «άσωτος υιός» - όλη αυτή τη λαϊκή περιουσία. Αργά στην αρχή, και πολύ γρήγορα αργότερα, ο Πρωθυπουργός, με τις συνεχείς υπαναχωρήσεις, υποχωρήσεις και παραχωρήσεις του, αναίρεσε όλες τις βασικές υποσχέσεις του Κινήματος προς το Λαό και αντί για την πολιτική της Αλλαγής, υιοθέτησε σε όλους τους βασικούς τομείς την πολιτική του ιδρυτή της συντηρητικής παράταξης (μια πολιτική που, ως Αντιπολίτευση, την κατάγγελλε μέχρι το 1981).

Έτσι ο Λαός θεωρεί σήμερα τον εαυτό του προδομένο από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Βλέπει, για μια ακόμα φορά, το όραμα της Αλλαγής να χάνεται. Και

μαζί μ' αυτό να χάνονται και οι ελπίδες του.

Είναι, κατά συνέπεια, σαφές ότι η τάση για παραίτηση από τα κοινά και η κοινωνική παράλυση τα τελευταία χρόνια οφείλεται από τη μια μεριά στην πλήρη αποτυχία της συντηρητικής παράταξης να αντιμετωπίσει και να λύσει τα προβλήματα του Τόπου στο μεγάλο χρονικό διάστημα που κυβέρνησε τη χώρα, και από την άλλη στην αθέτηση των υποσχέσεων και τη διάψευση των ελπίδων του Λαού από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ.

Όπως η ηγεσία της ΝΔ έτσι και η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ -με το να έχει τραγικά διαψεύσει τις ελπίδες του Λαού- έχει πια ξεπεραστεί τόσο από την πραγματικότητα όσο (και αυτό είναι το κυριότερο) από το Λαό.

Αυτό που χρειάζεται ο Τόπος είναι μια ριζική αλλαγή πολιτικής. Οι βασικές αρχές της νέας αυτής πολιτικής πρέπει να είναι :

- Αποφυγή των λαθών του παρελθόντος.
- Συλλογική εργασία και εγκατάλειψη του «συνδρόμου του χαρισματικού ηγέτη», που τόσο ακριβά έχει στοιχίσει στον Τόπο.
- Εγκατάλειψη των αυτοσχεδιασμών και -σε στενή συνεργασία με το Λαό- κατάρτιση ρεαλιστικών προγραμμάτων.
- Άοικνη προσπάθεια εφαρμογής των προγραμμάτων, με το Λαό ελεγκτή σε όλες τις φάσεις εκτέλεσής τους.
- Απόλυτος σεβασμός του Κυρίαρχου Λαού και υπακοή στα προστάγματά του.

Είναι σαφές ότι την πολιτική αυτή μόνο ένας ευρύς συνασπισμός όλων των προοδευτικών δυνάμεων του Λαού μπορεί να την εφαρμόσει. Μόνο αν εφαρμοστεί η νέα αυτή πολιτική, υπάρχει ελπίδα να αντιστραφεί η τάση για παραίτηση από τα κοινά και να σταματήσει η κοινωνική παράλυση που τη συνοδεύει. Μόνο έτσι η ελληνική κοινωνία θα μπει στο μακρύ, δύσκολο και ανηφορικό -αλλά οπωσδήποτε βατό- δρόμο της ουσιαστικής αλλαγής και της προόδου.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 3.5.1988

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Η τρομοκρατική επίθεση στο «City of Poros» στην αρχή και η ασθένεια του Πρωθυπουργού στο τέλος του καλοκαιριού τείνουν να καλύψουν ένα πλήθος από πολλές και σοβαρές εξελίξεις στην πολιτική ζωή του Τόπου που συνέβησαν τους τελευταίους 2-3 μήνες.

Δεν υπάρχει κανένας τομέας στην κυβερνητική πολιτική στον οποίο η συμπεριφορά της κυβέρνησης να μην αύξησε τα παλαιά ή να μη γέννησε καινούρια ερωτηματικά στο Λαό. Ερωτηματικά που, ανάμεσα στα άλλα, μειώνουν ακόμα πιο πολύ το ήδη μειωμένο κύρος και τη φθίνουσα αξιοπιστία της Κυβέρνησης.

Οι εξελίξεις στις οποίες θα αναφερθούμε στη συνέχεια δεν έχουν καμιά απολύτως σχέση με τα έκτακτα γεγονότα που προαναφέρθηκαν και που σημάδεψαν την αρχή και το τέλος αυτής της περιόδου.

Από πού να ξεκινήσει κανείς ;

Μετά το φιάσκο της επίσκεψης Οζάλ στην Αθήνα, και βλέποντας ότι το «πνεύμα του Νταβός» μπορεί να εξελιχθεί σε εφιάλτη, ο Πρωθυπουργός ματαίωσε την (αναγγελθείσα τον Ιούνιο) επίσκεψή του στην Άγκυρα το φθινόπωρο με το πρόσχημα ότι τώρα είναι Πρόεδρος του Συμβουλίου της ΕΟΚ (ως εάν αυτό να μην ήταν γνωστό τον Ιούνιο).

Παρά το γεγονός ότι έγιναν στις αρχές Σεπτεμβρίου οι συναντήσεις των δύο ελληνοτουρκικών επιτροπών στην Αθήνα και στην Άγκυρα, το ερώτημα που μπαίνει στο Λαό είναι : Τι ακριβώς συμβαίνει μ' αυτήν την απότομη στροφή 180 μοιρών που σημειώθηκε στην πολιτική της κυβέρνησης απέναντι στην Τουρκία από το Νταβός και μετά ;

Τα ερωτήματα για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις αυξήθηκαν μετά από όσα ανέφερε ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ στο «Μανιφέστο» που κυκλοφόρησε με την υπογραφή του στα τέλη Ιουλίου. Πολλές από τις «θέσεις» που αναφέρονται στο κείμενο αυτό, ο Πρωθυπουργός τις έχει «βάλει στο ράφι» μετά το Νταβός. Και αυτό επιβεβαιώθηκε στις πρόσφατες συναντήσεις των επιτροπών που προαναφέρθηκαν. Τι συμβαίνει λοιπόν στον τομέα αυτό ;

Και για τις ελληνοαμερικανικές, όμως, σχέσεις η πρόσφατη συμπεριφορά της κυβέρνησης γεννά πολλά και σοβαρά ερωτηματικά.

Η κυβέρνηση -με τον ισχυρισμό ότι εφαρμόζει τη «συμφωνία» για την απομάκρυνση των αμερικανικών βάσεων από τη χώρα μας- έδωσε τον Ιούλιο την 5μηνη προειδοποίηση που προβλέπεται στη συμφωνία του 1983, με μια «ρηματική διακοίνωση» προς τον πρεσβευτή των ΗΠΑ, στην Αθήνα.

Άμεση συνέπεια της «καταγγελίας» της συμφωνίας του 1983 θα έπρεπε να είναι ο τερματισμός (και όχι η διακοπή για οποιουδήποτε λόγους εντυπωσιασμού) των διαπραγματεύσεων και η προετοιμασία για την απομάκρυνση των βάσεων. Αντί γι' αυτό, όμως, άρχισε ο 9^{ος} γύρος διαπραγματεύσεων για τη σύναψη νέας συμφωνίας το Σεπτέμβριο, ο οποίος διακόπηκε μετά τη δήλωση της κυβέρνησης ότι «θα καταργηθεί η βάση του Ελληνικού».

Τα ερωτηματικά του Λαού έγιναν οξύτερα εξαιτίας ακριβώς της τελευταίας αυτής δήλωσης. Ο Λαός αναρωτιέται : Ποιο είναι το ζητούμενο ; Να κλείσουν όλες οι βάσεις ή μια μόνο ; Και παραπέρα : τι θα πει «να κλείσει η βάση του Ελληνικού» ; Ποιος μπορεί να ελέγξει αν και ποιες από τις δραστηριότητές της (αν κλείσει τελικά) δεν θα μεταφερθούν στις βάσεις της Σούδας, της Νέας Μάκρης, των Γουρνών κλπ. Όταν, μάλιστα, είναι γνωστό ότι, με δεδομένο το «άβατο» των αμερικανικών βάσεων που ισχύει για οποιονδήποτε Έλληνα, κανείς ποτέ δεν έκανε οποιοδήποτε έλεγχο σε οποιαδήποτε αμερικανική βάση.

Πολλοί ισχυρίζονται ότι τόσο στις ελληνοτουρκικές σχέσεις όσο και στο θέμα των αμερικανικών βάσεων η συμπεριφορά της κυβέρνησης υπαγορεύεται από προεκλογικές σκοπιμότητες. Με δεδομένη την αδιαφάνεια με την οποία καλύπτει όλες τις ενέργειές της η κυβέρνηση, τίποτε δεν αποκλείει οι ισχυρισμοί αυτοί να αποδειχτούν ορθοί. Ο Λαός, όμως, αναρωτιέται : Δεν μπορεί, επιτέλους, να χαραχτεί μια εθνική εξωτερική και αμυντική πολιτική που θα είναι έξω από προεκλογικές σκοπιμότητες ;

Ερωτηματικά, όμως, γεννά και η συμπεριφορά της κυβέρνησης στους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.

Τόσο ο ΟΟΣΑ όσο και η ΕΟΚ, με δεδομένο ότι το πρώτο εξάμηνο του 1989 θα είναι προεκλογικό (αν οι εκλογές διεξαχθούν στις 18.6.89), προβλέπουν ότι οι «επιδόσεις» της ελληνικής οικονομίας στα κρίσιμα «μέτωπα» του πληθωρισμού, του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών και της αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) το 1989 θα είναι χειρότερες από εκείνες του 1988.

Παρόλο που η κυβέρνηση δίνει τα σχετικά στοιχεία και συνεργάζεται με τους διεθνείς οργανισμούς που συντάσσουν τις εκθέσεις που προαναφέρθηκαν, ο Πρωθυπουργός, παραμερίζοντας τις εκτιμήσεις των οργανισμών, στην «ομιλία του» που σύνταξε και διάβασε ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, ισχυρίστηκε ότι η οικονομία της χώρας βρίσκεται σε ανοδική πορεία.

Ο Λαός, όμως, ρωτά :

Τι νόημα έχει αυτή η ωραιοποιημένη εικόνα της ελληνικής οικονομίας όταν είναι γνωστό ότι πολλά από τα στοιχεία που εμφανίζονται βελτιωμένα

τους καλοκαιρινούς μήνες, χειροτερεύουν το χειμώνα (ας μην ξεχνάμε τι ακριβώς έλεγε πέρυσι ο Πρωθυπουργός στην Έκθεση Θεσσαλονίκης για τον πληθωρισμό και το ισοζύγιο πληρωμών και ποια ήταν η τελική εικόνα του 1987).

Τι νόημα έχει να ισχυρίζεται η κυβέρνηση ότι υπάρχει βελτίωση στον (διψήφιο) πληθωρισμό όταν η ίδια μιλούσε για «μονοψήφιο» ρυθμό και, επιπλέον, είναι γνωστό ότι κρατά, τεχνητά, καθηλωμένες ορισμένες τιμές και σκοπεύει να τις αυξήσει (όπως ακριβώς έκανε το 1985) μετεκλογικά ;

Τι νόημα έχει να παρουσιάζεται βελτιωμένο το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το 1988 όταν είναι γνωστό ότι το έλλειμμα θα ξεπεράσει τις αρχικές προβλέψεις της κυβέρνησης παρόλο που έγιναν προπληρωμές δανείων σε συνάλλαγμα το 1987 ;

Τι νόημα έχει να γίνεται λόγος για αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων, όταν οι δημόσιες επενδύσεις, παρά τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, περικόπτονται συνέχεια ;

Τι νόημα έχει να ισχυρίζεται η κυβέρνηση ότι ακολουθεί μια πιο χαλαρή εισοδηματική πολιτική το 1988, όταν οι πραγματικές αποδοχές μεγάλων ομάδων εργαζομένων το 1988 είναι πιο κάτω από εκείνες του 1981, ενώ η αγοραστική δύναμη των κατώτατων ημερομισθίων δεν αυξήθηκε ούτε καν κατά το ποσοστό της αύξησης του ΑΕΠ ;

Τι νόημα έχει να κάνει λόγο η κυβέρνηση για αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,5% το 1988, όταν είναι γνωστό ότι το 1987 μειώθηκε και ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησής του στη διάρκεια της πενταετίας 1983-87 ήταν κάτω από το μισό του ρυθμού που προβλεπόταν στο Πρόγραμμα εκείνο;

Τι νόημα έχει η πρόβλεψη των «Προκαταρκτικών» του νέου Πενταετούς 1988-92 για μέσο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ 3%, όταν η ίδια η κυβέρνηση προβλέπει για το 1988 (πρώτο χρόνο «εφαρμογής» του Πενταετούς) ρυθμό 2,5% και δεν αναφέρει τίποτε για τον προβλεπόμενο ρυθμό αύξησής του το 1989 ;

Τι νόημα, τέλος, έχει όλη αυτή η πολιτική η οποία :

- Προκαλεί τεράστια ελλείμματα στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (ελλείμματα που είναι πολύ μεγαλύτερα από εκείνα του 1981).
- Πολλαπλασιάζει το συνολικό δημόσιο χρέος, και
- Διογκώνει κάθε χρόνο τα ποσά που χρειάζονται για την εξόφληση των τοκοχρεωλυσίων του χρέους αυτού ;

Σε όλα τα ερωτήματα αυτά η κυβέρνηση κρατά «αιδήμονα σιωπή».

Και ο Λαός αναρωτιέται: Είναι η σιωπή και η απόκρυψη της πραγματικότητας η καλύτερη πολιτική ; Δεν αντιλαμβάνεται η κυβέρνηση ότι ο Λαός, που πληρώνει καθημερινά το βαρύ κόστος αυτής της πολιτικής,

γνωρίζει ή διαισθάνεται (με το αλάνθαστο αισθητήριό του) ότι με μια τέτοια πολιτική καμιά «πρόκληση του 1992 ή του 2000» δεν αντιμετωπίζεται;

Τα ερωτήματα, όμως, του Λαού αυξήθηκαν την περίοδο του καλοκαιριού και στα θέματα της ενημέρωσης, της διαφάνειας καθώς και του ρόλου ορισμένων προσώπων.

Πώς μπορεί η κυβέρνηση να ισχυρίζεται ότι τα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης -και ιδιαίτερα η τηλεόραση- είναι αντικειμενικά, όταν διορίζεται υπουργός αναπληρωτής και κυβερνητικός εκπρόσωπος που δεν έχουν κανένα άλλο ρόλο παρά να εκτελούν πιστά τις εντολές του Πρωθυπουργού για τον ασφυχτικό κυβερνητικό έλεγχο της ΕΡΤ;

Πώς είναι δυνατόν η κυβέρνηση να τολμά να μιλά για σεβασμό του λειτουργήματος του δημοσιογράφου, όταν η ίδια απολύει στελέχη της που είχε τοποθετήσει επικεφαλής της Ραδιοτηλεόρασης και προκαλεί, για πολλοστή φορά, σωρεία παραιτήσεων στο Ραδιόφωνο και στην Τηλεόραση;

Πώς είναι δυνατόν η κυβέρνηση να μένει αδιάφορη στα «τεκταινόμενα» στο χώρο του Τύπου ; και ιδιαίτερα πώς μπορεί να θεωρεί φυσικό τον έλεγχο τριών καθημερινών ημερήσιων αθηναϊκών πολιτικών εφημερίδων από ένα και μόνο πρόσωπο;

Πώς η κυβέρνηση τολμά να μιλά για «διαφάνεια», όταν δεν θέλει να κάνει κανένα ουσιαστικό έλεγχο ούτε στα παλιά ούτε στα νέα «τζάκια»;

Πώς μπορεί να ισχυρίζεται ότι κάνει προσπάθειες για την πάταξη της φοροδιαφυγής όταν δεν αποκαλύπτει τα ονόματα των μεγάλων φοροφυγάδων που ισχυρίζεται ότι «συνέλαβε» ; Πώς τολμά να μιλά για καθιέρωση του «πόθεν έσχες» για εκδότες και τραπεζίτες, όταν δεν ερευνά το «πόθεν»;

Πώς ακόμα, η κυβέρνηση μένει αδιάφορη και δηλώνει «μη ανάμειξη» στην περίπτωση που ένας έμπιστός της γενικός διευθυντής Δημόσιου Οργανισμού χρησιμοποιεί έγγραφα της Κρατικής Υπηρεσίας Πληροφοριών της εποχής της δικτατορίας για να τρομοκρατήσει τον κόσμο των δημοσιογράφων ; Δεν αντιλαμβάνεται η κυβέρνηση πού οδηγεί αυτή η «μη ανάμειξη» της;

Πολύ εντονότερα, όμως, είναι τα ερωτηματικά του Λαού για τα νέα σχέδια της κυβέρνησης για την παραχάραξη της λαϊκής κυριαρχίας.

Ο Λαός αναρωτιέται ; Πώς είναι δυνατόν η κυβέρνηση να ιδιοποιείται την ίδια τη δημοκρατία και να θεωρεί υποχείριά της τη λαϊκή κυριαρχία; Πώς, δηλαδή, είναι δυνατόν να ισχυρίζεται ότι εκείνη και όχι ο Λαός με τους αγώνες του, έδωσε στη δημοκρατία το πραγματικό της νόημα;

Και πώς είναι δυνατόν, ακόμα και σήμερα, όταν η κυβέρνηση γνωρίζει ότι είναι δεύτερο κόμμα στο Λαό, να πιστεύει ότι χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα και κατασκευάζοντας ένα καλπονοθευτικότερο (που θα «βαφτιστεί» «αναλογικότερο» ή «δικαιότερο») εκλογικό σύστημα θα «κατορθώσει» να

αποσπάσει μια ακόμα κλεμμένη αυτοδυναμία για να προχωρήσει στην «τρίτη τετραετία»;

Τα ερωτήματα που έβαζε ο Λαός στην κυβέρνηση ήταν, εδώ και πολύ καιρό, πολλά. Σήμερα έχουν αυξηθεί και γίνεται πολύ οξύτερα. Η κυβέρνηση με το να σιωπά ή να μη δίνει ουσιαστικές απαντήσεις (δηλαδή με το να περιορίζεται στον παραμερισμό των ερωτημάτων ή σε μη απαντήσεις) συμβάλλει περισσότερο από κάθε άλλο στη μείωση του όποιου κύρους της απέμεινε.

Είναι βέβαιο ότι για όσο διάστημα (και το διάστημα αυτό ολοένα και μικραίνει) θα συνεχίζεται αυτή η συμπεριφορά της κυβέρνησης, η αξιοπιστία και το κύρος της είναι αδύνατο να αποκατασταθούν. Αντίθετα, είναι βέβαιο ότι θα συνεχίσουν την καθοδική τους πορεία. Το τέλος αυτής της πορείας είναι από τώρα γνωστό. Μια συντριπτική ήττα στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές.

Και το τελικό ερώτημα που γεννιέται σε όλο το Λαό είναι: Δεν βλέπει άραγε, η κυβέρνηση -δηλαδή ουσιαστικά ο Πρωθυπουργός- τόσο αυτήν την καθοδική πορεία όσο και το μοιραίο τέλος της; Δεν αντιλαμβάνεται ότι έστω και τους τελευταίους αυτούς μήνες της «δεύτερης τετραετίας» οφείλει να απαντήσει με ειλικρίνεια και σαφήνεια στα ερωτήματά του Λαού; Και τέλος, δεν αντιλαμβάνεται ότι τα ερωτήματα αυτά αφορούν τα μεγάλα, δύσκολα και δυσεπίλυτα χρόνια εθνικά, πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, οικολογικά και πολιτιστικά προβλήματα τα οποία, στα 7 χρόνια μονοκομματικής διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ ή έμειναν άλυτα ή χειροτέρεψαν;

Έστω και την τελευταία αυτή ώρα η κυβέρνηση μπορεί να προσφέρει μέγιστη υπηρεσία στο Λαό και στο Έθνος αν :

- Πει ολόκληρη την αλήθεια στο Λαό για όλα τα μεγάλα προβλήματα του Τόπου.
- Καθιερώσει την απλή αναλογική ώστε να μην παραχαράσσεται η λαϊκή κυριαρχία και παραμορφώνεται η βούληση του Λαού, και
- Αποδώσει τον έλεγχο των μέσων μαζικής ενημέρωσης σε μια διακομματική επιτροπή της Βουλής.

Αν η κυβέρνηση προχωρήσει αμέσως σε όλα τα παραπάνω, ο κυρίαρχος Λαός θα μπορέσει, απαλλαγμένος από τα δικομματικά διλήμματα, να χαράξει, τον Ιούνιο του 1989, την πορεία που εκείνος θέλει να ακολουθήσει ο Τόπος.

«Η ΠΡΩΤΗ», 19.9.1988

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗ ΜΕ ΝΟΜΟΥΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΥΣ

Πολλά γράφτηκαν για την απορρύθμιση της λειτουργίας (ή τη μη λειτουργία) της κυβέρνησης στη διάρκεια της δίμηνης απουσίας του Πρωθυπουργού από τη χώρα, εξαιτίας της περιπέτειας της υγείας του. Το δυστύχημα για τον Τόπο είναι ότι η απορρύθμιση αυτή έφτασε να είναι μικρό κακό, σε σχέση με την έλλειψη σεβασμού της κυβέρνησης απέναντι τόσο στους θεσμούς όσο και στους νόμους.

Η έλλειψη σεβασμού προς τους νόμους και τους θεσμούς είναι περισσότερο έντονη όταν ο Πρωθυπουργός είναι παρών απ' ό,τι όταν είναι απών από τη χώρα. Και αυτό γιατί ο ίδιος πρωτοστατεί, έδωσε και δίνει προκλητικά το «παράδειγμα» στην ασέβεια αυτή (για το επίσης προκλητικό «παράδειγμα» που δίνει στην «ιδιωτική» του ζωή, θα πρέπει να γραφτεί ένα άλλο άρθρο).

Η ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ, που βρίσκεται μέσα στην κυβέρνηση, ακολουθώντας το «παράδειγμα» του Πρωθυπουργού και παίρνοντας την έγκρισή του, τον συναγωνίζεται στην επίδειξη έλλειψης σεβασμού απέναντι στο Σύνταγμα, στο Κοινοβούλιο, στους κυβερνητικούς θεσμούς, στη Δικαιοσύνη καθώς και στους νόμους (πολλούς από τους οποίους η ίδια η κυβέρνηση έφερε στη Βουλή και πολλές φορές, μόνη απ' όλα τα κόμματα, ψήφισε).

Είναι αυτονόητο ότι η προκλητική αυτή συμπεριφορά της κυβέρνησης - με πρωτεργάτη και πρωταγωνιστή τον ίδιο τον Πρωθυπουργό- δείχνει και αποδέχεται την έλλειψη σεβασμού προς :

- Τον κυρίαρχο Λαό.
- Τις παραδόσεις του Έθνους, και
- Τις δημοκρατικές διαδικασίες.

Στο διάστημα των επτά χρόνων διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ, υπάρχουν τόσα πολλά περιστατικά της προκλητικής αυτής συμπεριφοράς που είναι δύσκολο να καταγραφούν στον περιορισμένο χώρο ενός άρθρου. Για το λόγο αυτό θα σχολιάσουμε μόνο τα κρούσματα που σημειώθηκαν τους τελευταίους μήνες.

Στο διάστημα των τελευταίων 4-5 μηνών, η ασέβεια προς το Σύνταγμα, τους θεσμούς και τους νομούς από την πλευρά του Πρωθυπουργού και της ηγετικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ, έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο που πολλοί από εκείνους που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ το 1985 -και ιδιαίτερα εκείνοι που ανήκουν στο χώρο της Αριστεράς- παραδέχονται ότι διέπραξαν ένα τραγικό λάθος

δίνοντας για δεύτερη φορά την ψήφο τους στο κυβερνητικό κόμμα και δηλώνουν ρητά και κατηγορηματικά ότι δεν πρόκειται να το ξαναψηφίσουν.

Απόδειξη της στροφής που έχει γίνει στο εκλογικό σώμα είναι το γεγονός ότι στις δημοσκοπήσεις που γίνονται είτε πανελλαδικά είτε στην περιοχή της Πρωτεύουσας -παρά το γεγονός ότι πλησιάζουν οι εκλογές και παρά τα «μέτρα» που συνεχώς ανακοινώνονται (και τα οποία κανείς πια δεν παίρνει στα σοβαρά)- το ΠΑΣΟΚ, όχι μόνο εξακολουθεί να είναι δεύτερο κόμμα, αλλά και η μεγάλη «απόσταση» που το χωρίζει από τη ΝΔ αυξάνει συνέχεια.

Και πώς μπορούσε να συμβεί αλλιώς όταν ο Πρωθυπουργός και Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, καθώς και η γύρω του κυβερνητική και παρακυβερνητική ομάδα ασεβούν με τέτοιο προκλητικό τρόπο, προς το Σύνταγμα, τους θεσμούς και τους νόμους;

Και πρώτα απ' όλα η ασέβεια προς τη λαϊκή κυριαρχία.

Ο Λαός, πιστός στις παραδόσεις του, συμπαραστάθηκε στον Πρωθυπουργό στην πρόσφατη μεγάλη περιπέτεια της υγείας του η οποία, ευτυχώς, είχε αίσιο τέλος.

Ο Πρωθυπουργός, όμως, αντί να αντιληφθεί ότι ήρθε επιτέλους η ώρα να αποδώσει στο Λαό τα δικαιώματά του, δήλωσε, μέσα στο αεροπλάνο που τον μετέφερε στην πατρίδα στις 22.10.88 (αυτο-απατώμενος για την ανύπαρκτη «τεράστια λαϊκή συγκέντρωση, όπως την περιέγραψε το «ρεπορτάζ» (;) που κατασκευάστηκε στο Λονδίνο) τα εξής :

«Ταυτόχρονα είναι βαρύτερες οι ευθύνες, γιατί όλες οι ελπίδες εναποτίθενται σε ένα πρόσωπο. Είναι σαφές ότι το πρόσωπο αυτό θα πρέπει να έχει πλήρη επίγνωση της ευθύνης που παίρνει από το Λαό».

Το να λέει ο Πρωθυπουργός και Πρόεδρος ενός «σοσιαλιστικού Κινήματος» ότι «όλες οι ελπίδες εναποτίθενται σε ένα πρόσωπο» αποτελεί πραγματική πρόκληση και πλήρη περιφρόνηση του Λαού.

Ο Λαός, σύμφωνα με το Σύνταγμα, επιλέγει το κόμμα ή τα κόμματα στα οποία θα αναθέσει τη διακυβέρνηση της χώρας την επόμενη τετραετία. Ο Λαός, όμως, ουδέποτε εναποθέτει «όλες τις ελπίδες του σε ένα πρόσωπο».

Οποιοσδήποτε λέει ή πιστεύει ότι ο Λαός εναποθέτει όλες τις ελπίδες του σ' αυτόν δεν σέβεται το Σύνταγμα της χώρας, το οποίο (άρθρο 1, παρ. 1) αναφέρει ότι το πολίτευμα της Ελλάδας είναι : «Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία».

Σχετικά με την πολιτική κατάσταση της χώρας και το ρόλο του κόμματός του, ο Πρωθυπουργός στη συνέντευξη που έδωσε στους δημοσιογράφους μια εβδομάδα αργότερα, δηλαδή στις 29.10.88, δήλωσε τα εξής :

«Νομίζω ότι το ΠΑΣΟΚ σήμερα προσφέρει τη μόνη πορεία της χώρας».

Το ποια, όμως, θα είναι η πορεία της χώρας δεν είναι αρμόδιο να τη χαράξει το ΠΑΣΟΚ, αλλά ο κυρίαρχος Λαός, αφού σύμφωνα με το άρθρο 1,

παρ. 2 του Συντάγματος :

«Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία».

Ο Πρωθυπουργός θα είχε το δικαίωμα να πει τα όσα είπε, αν ο Λαός εμπιστευόταν στο ΠΑΣΟΚ πάνω από το 50% των ψήφων του. Ο Λαός, όμως έδωσε στο ΠΑΣΟΚ το 1981 το 48% και το 1985 μόνο το 45,8% των ψήφων του. Σήμερα, όμως, όπως προαναφέρθηκε -σύμφωνα με όλες τις δημοσκοπήσεις- και αν ακόμα κερδίσει τους αναποφάσιστους σήμερα πρώην ψηφοφόρους του, το ΠΑΣΟΚ είναι δεύτερο κόμμα με ποσοστό κάτω από το 40%.

Κατά συνέπεια ο Πρωθυπουργός της χώρας και Πρόεδρος ενός κόμματος με τόσο μικρή δύναμη στο Λαό ασεβεί προς το Σύνταγμα όταν λέει ότι το κόμμα του *«προσφέρει τη μόνη πορεία της χώρας».*

Ο Πρωθυπουργός, όμως, δεν σεβάστηκε ούτε τους θεσμούς ούτε και τους νόμους, όταν, στη διάρκεια της δίμηνης απουσίας του, δεν όρισε αντικαταστάτη του, όπως σαφώς ορίζει το Σύνταγμα και ο νόμος για την «Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα», που το ίδιο το ΠΑΣΟΚ έφερε και ψήφισε στη Βουλή τον Ιούλιο του 1985.

Πράγματι αποτελούσαν προσβολή στη νοημοσύνη του ελληνικού Λαού τα όσα διακηρύσσονταν σε όλη τη διάρκεια της απουσίας του Πρωθυπουργού σχετικά με τις ικανότητες ενός ασθενούς ανθρώπου, ο οποίος το μόνο που χρειαζόταν ήταν η ησυχία και η περισυλλογή, καθώς και η συμπαράσταση του Λαού και της οικογένειάς του για να μπορέσει να ξεπεράσει με επιτυχία μια πραγματικά μεγάλη περιπέτεια.

Σε όλο αυτό το διάστημα, το Υπουργικό Συμβούλιο δεν συγκλήθηκε ούτε μια φορά. Αποφάσεις παίρνονταν από τον ίδιο τον Πρωθυπουργό στο Λονδίνο, είτε από την κυβερνητική ηγετική ομάδα στην Αθήνα, χωρίς να λειτουργούν οι θεσμοί που προβλέπονται από το Σύνταγμα.

Το παράδειγμα, όμως, της μη εφαρμογής του νόμου για την «Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα» είναι ένα από τα πολλά. Ο Πρωθυπουργός, δυστυχώς, έχει από το 1982 μέχρι σήμερα επιδείξει μια πρωτοφανή στην πολιτική ιστορία του Τόπου περιφρόνηση στους νόμους που ψηφίζει η Βουλή.

Επειδή, όπως αναφέραμε πιο πάνω, θα περιοριστούμε μόνο στα κρούσματα της ασέβειας προς τους θεσμούς και τους νόμους των 4-5 τελευταίων μηνών, αρκεί να αναφέρουμε το νομοσχέδιο που έφερε η κυβέρνηση στο Τμήμα της Βουλής το Σεπτέμβριο, με το οποίο ζητήθηκε από το Σώμα να επικυρώσει ως έχει -χωρίς, δηλαδή, το δικαίωμα να αλλάξει καμιά διάταξή της- μια συμφωνία που έκανε ο Πρωθυπουργός με τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών, η οποία κατάργησε ουσιαστικά το νόμο για την εκκλησιαστική περιουσία που προηγούμενος Υπουργός Παιδείας -με πλήρη

κάλυψη του Πρωθυπουργού- υποστήριξε με μανία μέσα και έξω από τη Βουλή προκαλώντας τη γνωστή αναταραχή.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο ο Πρωθυπουργός και η κυβερνητική ηγετική ομάδα δείχνουν πλήρη ασέβεια προς το Σύνταγμα, τους θεσμούς και τους νόμους είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Το Σύνταγμά μας στο άρθρο 15 παρ. 2 αναφέρει τα εξής :

«Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του κράτους και έχουν σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης. Πρέπει πάντως να εξασφαλίζεται η ποιοτική στάθμη των εκπομπών που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή τους και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας»

Η κυβέρνηση έκανε ορισμένα πλουραλιστικά «ανοίγματα» για να διαφοροποιηθεί από τη ΝΔ. Με προπέτασμα αυτά τα ανοίγματα, χρησιμοποιεί ασύστολα τη ραδιοτηλεόραση ως κυβερνητικό και κομματικό της φέουδο αφιερώνοντας απεριόριστο χρόνο στην κάλυψη κομματικών εκδηλώσεων του ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα όταν εμφανίζεται ο Πρόεδρός του.

Πρόσφατο προκλητικό παράδειγμα είναι η κάλυψη της «αυθόρμητης» υποδοχής του Πρωθυπουργού (που απέληξε σε θλιβερό φιάσκο μιας συγκέντρωσης που δεν ήταν ούτε το ένα δέκατο εκείνης που υπολογιζόταν). Το χειρότερο στην περίπτωση αυτή ήταν το «ρεπορτάζ» για τη περιγραφή της υποδοχής αυτής που γράφτηκε στο Λονδίνο (!) πριν από την αναχώρηση (!!) από εκεί του Πρωθυπουργού, και για το οποίο έγινε λόγος πιο πάνω.

Τα δελτία ειδήσεων έχουν καταντήσει δελτία κυβερνητικών και κομματικών ανακοινώσεων του ΠΑΣΟΚ, διανθισμένα με αποσπάσματα ανακοινώσεων άλλων κομμάτων, στα οποία υπάρχουν πάντοτε απαντήσεις (και τι απαντήσεις!..) του κυβερνητικού εκπροσώπου....

Όλος αυτός ο ορυμαγδός κυβερνητικής προπαγάνδας αποδείχνει περίτρανα την επίδειξη μιας προκλητικής ασέβειας του Πρωθυπουργού και της κυβερνητικής ηγετικής ομάδας προς το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος.

Αλλά, εκτός από το Σύνταγμα στον τομέα της ραδιοτηλεόρασης, η κυβέρνηση ασεβεί και προς τους δικούς της νόμους. Στους 14 μήνες που μεσολάβησαν από την ψήφιση του νόμου για τον ενιαίο φορέα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης Α.Ε. μέχρι σήμερα, ο Πρωθυπουργός και οι αρμόδιοι Υπουργοί έχουν καταστρατηγήσει πολλές από τις διατάξεις του (απόδειξη οι συνεχείς απολύσεις διευθυντικών στελεχών της δικιάς τους επιλογής), ενώ άλλες (όπως η συγκρότηση και λειτουργία του διακομματικού ραδιοηλεοπτικού συμβουλίου) δεν τις εφάρμοσαν ακόμη.

Για να μην αφήσει κανένα θεσμό αλώβητο, η κυβέρνηση επεμβαίνει προκλητικά και στο έργο της Δικαιοσύνης, ενώ σε άλλες περιπτώσεις την υποκαθιστά στο έργο της.

Τα όσα κατά καιρούς καταγγέλλονται για τις κυβερνητικές επεμβάσεις στο έργο της Δικαιοσύνης είναι τόσα πολλά, που είναι δύσκολο να απαριθμηθούν.

Ακόμα και αυτά που αναφέρθηκαν στη συζήτηση στη Βουλή την 1.11.88 για την «Υπόθεση Κοσκωτά» και τα οποία ήταν γνωστά από τα δημοσιεύματα όλου, και ιδιαίτερα του φιλοκυβερνητικού Τύπου, στη διάρκεια των τεσσάρων τελευταίων μηνών, δείχνουν ότι η κυβέρνηση δεν έχει καμιά αναστολή στις επεμβάσεις αυτές.

Εκεί, όμως, που η κυβέρνηση ξεπέρασε τον εαυτό της, είναι η συμπεριφορά τόσο του Αντιπροέδρου της κυβέρνησης και Υπουργού Δικαιοσύνης όσο και του Υπουργού Παιδείας για την υπόθεση του πλαστού εγγράφου, το οποίο ο μεγαλοαπατεώνας έστειλε με δύο «στελέχη» του ΠΑΣΟΚ, στον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης.

Το τι θα έκανε ένας απλός πολίτης σε μια τέτοια περίπτωση ; Ασφαλώς θα άνοιγε το φάκελο μπροστά στους αγγελιοφόρους και, διαπιστώνοντας τι περιέχει, θα καλούσε αμέσως τον εισαγγελέα για τα περαιτέρω. Αντί γι' αυτό ο Υπουργός Δικαιοσύνης, με επιδεικτική έλλειψη σεβασμού προς τη Δικαιοσύνη, κρατά το πλαστό έγγραφο και συνεργάζεται για τις περαιτέρω ενέργειες με τον Πρωθυπουργό.

Στη συνέχεια εμπλέκεται στην υπόθεση αυτή και ο Υπουργός Παιδείας, ο οποίος αναλαμβάνει, μέσω του δικηγόρου του στη Νέα Υόρκη, παραπέρα ρόλο υποκατάστασης της Δικαιοσύνης. Και αφού κάνει τις εξακριβώσεις που θέλει, εμφανίζεται αυτός μόνος στους τρεις αναφερόμενους στο πλαστό, να καταγγείλει τη σκευωρία και να δρέψει τους «καρπούς» της «ηρωικής» πράξης, δηλαδή της πλήρους έλλειψης σεβασμού προς τη Δικαιοσύνη.

Όταν επισημαίνονται στον Πρωθυπουργό και στην κυβέρνηση όλα τα παραπάνω, η συνήθης απάντησή τους είναι ότι «επί ΝΔ γίνονταν χειρότερα», δηλαδή η έλλειψη σεβασμού προς το Σύνταγμα, τους θεσμούς και τους νόμους ήταν πριν από το 1981 μεγαλύτερη απ' ό,τι μετά.

Το ότι γίνονταν παρόμοιες ασέβειες προς τους θεσμούς και τους νόμους και επί ΝΔ είναι αναμφισβήτητο. Μια, όμως, πραγματικά προοδευτική κυβέρνηση και ο Πρόεδρός της δεν μπορούν να φέρνουν ένα τέτοιο «επιχείρημα», αφού ο Λαός εμπιστεύθηκε σ' αυτούς την αλλαγή.

Η αλλαγή, όμως, δυστυχώς δεν ήρθε. Ο Λαός σήμερα βλέπει ότι ο Πρωθυπουργός και η ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ αντιγράφουν τη στρατηγική, την τακτική και τις μεθόδους της ΝΔ και του ιδρυτή της και μερικές φορές τις ξεπερνούν. Γι' αυτό -αν δεν υπάρξει ριζική αλλαγή στην

κυβερνητική πολιτική- ο Λαός, όπως το έπραξε για τη ΝΔ το 1981, το ίδιο θα πράξει και για το ΠΑΣΟΚ στις επερχόμενες εκλογές. Θα σταθεί, δηλαδή, αμείλικτος τιμωρός.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 9.11.1988

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ ΑΝΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ

Πολλά είναι τα δεινά που έχουν επισφραγίσει στον Τόπο οι μονοκομματικές κυβερνήσεις. Οι κυβερνήσεις αυτές, στη διάρκεια των πρώτων χρόνων αμέσως μετά τις εκλογές -παραβιάζοντας κατάφωρα τις προεκλογικές εξαγγελίες και δεσμεύσεις τους- προσπαθούσαν να «νοικοκυρέψουν» κάπως την οικονομία της χώρας. Μόλις, όμως, πλησίαζαν ή έφταναν τα εκλογικά χρόνια, κάθε σκέψη για «νοικοκύρεμα» εγκαταλείπεται και μοναδικός στόχος της «οικονομικής πολιτικής» τους ήταν να ξανακερδίσουν τις εκλογές.

Αυτές οι εναλλαγές στην «οικονομική πολιτική» των μονοκομματικών κυβερνήσεων έχουν ονομαστεί «εκλογικός κύκλος». Πρόκειται για ένα φαύλο κύκλο που οδήγησε τη χώρα, κυριολεκτικά, από το κακό στο χειρότερο.

Για να περιοριστούμε στις κυβερνήσεις της τελευταίας 15ετίας αρκεί να θυμίσουμε ότι οι κυβερνήσεις της ΝΔ, μετά από κάποια προσπάθεια τα πρώτα χρόνια, επιδόθηκαν σ' ένα όργιο προεκλογικών παροχών και ρουσφετολογικών διορισμών με αποτέλεσμα να αφήσουν στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τον Οκτώβριο του 1981 την «κληρονομιά» των προβληματικών επιχειρήσεων και την «καμένη γη» της ελληνικής οικονομίας.

Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, μετά από τα πρώτα δύο χρόνια της πρώτης και της δεύτερης τετραετίας, έφεραν την οικονομία σε χειρότερη κατάσταση από εκείνη του τελευταίου χρόνου της προηγούμενης τετραετίας (το 1985 ήταν χειρότερο από το 1981 και το 1989 χειρότερο από το 1985). Οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ παρέδωσαν τον Ιούνιο του 1989 ως «κληρονομιά» την «πυρπολημένη γη» της ελληνικής οικονομίας.

Αυτές οι «κληρονομίες» δείχνουν και αποδείχνουν ότι οι μονοκομματικές κυβερνήσεις με την ταύτιση του κόμματος με το κράτος, ιδιαίτερα στη διάρκεια των προεκλογικών περιόδων, επιδίδονται από τη μια μεριά σ' ένα όργιο προεκλογικής σπατάλης και ρουσφετολογικών διορισμών και από την άλλη σε μια απαράδεκτη χαλάρωση κάθε προσπάθειας για την είσπραξη των εσόδων του κράτους.

Στο άρθρο αυτό δεν πρόκειται να ασχοληθούμε με την προεκλογική φάση της «οικονομικής πολιτικής» των μονοκομματικών κυβερνήσεων και τις συνέπειές της. Αυτό το έχουμε κάνει και θα το κάνουμε σε άλλα άρθρα. Στο άρθρο αυτό θα επικεντρώσουμε την προσοχή μας στην πιο επίκαιρη σήμερα φάση του «εκλογικού κύκλου», την κατάφωρη, δηλαδή, παραβίαση των προεκλογικών εξαγγελιών και δεσμεύσεων των κομμάτων (και των αρχηγών τους) που σχημάτισαν μονοκομματικές κυβερνήσεις τα τελευταία χρόνια, με

ιδιαίτερη έμφαση στη σημερινή προκλητική κατάσταση που έχει δημιουργήσει η Ν.Δ. Παραβίαση που αποτελεί, πραγματικά, έναν εξοργιστικό εμπαιγμό του Λαού.

Είναι πολύ γνωστές και πολυσυζητημένες οι υποσχέσεις του ΠΑΣΟΚ στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου του 1985 για «καλύτερες μέρες». Εκείνο που έχει σχετικά ξεχαστεί είναι ότι και τότε, όπως και σήμερα, οι διεθνείς οργανισμοί που είχαν «εξετάσει» την ελληνική οικονομία (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ΕΟΚ κλπ) είχαν επισημάνει τη δεινή θέση της ελληνικής οικονομίας και είχαν κάνει τις υποδείξεις τους.

Παρόλο που είχε πλήρη γνώση -και παρόλο που είχε αποφασιστεί τι είδους πολιτική θα ακολουθηθεί (είχε, δηλαδή, αποφασιστεί η πλήρης συμμόρφωση προς τις υποδείξεις των διεθνών οργανισμών) στην περίπτωση που θα κέρδιζε τις εκλογές της 2.6.85- το ΠΑΣΟΚ, εμπαιζοντας το Λαό, υποσχόταν το Μάιο του 1985 αφειδώς «καλύτερες μέρες». Τις υποσχέσεις εκείνες τις «ξέχασε» μόλις κέρδισε τις εκλογές και προχώρησε στην εφαρμογή του γνωστού «σταθεροποιητικού προγράμματος» που «ξεζούμισε» τους μισθωτούς, τους συνταξιούχους, τους αγρότες και αύξησε την ανεργία.

Η σημερινή περίπτωση της κυβέρνησης της ΝΔ είναι, χωρίς αμφιβολία, χειρότερη. Γιατί η ΝΔ είχε πάρει μέρος τόσο στην κυβέρνηση Τζαννετάκη (στην οποία οι Υπουργοί Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών ήταν στελέχη της και σημερινοί Υπουργοί), όσο και στην κυβέρνηση Ζολώτα (στην οποία Υπουργός Οικονομικών ήταν ένας από τους οικονομικούς συμβούλους του Πρωθυπουργού σήμερα).

Η ΝΔ, κατά συνέπεια, γνώριζε από πρώτο χέρι πολύ καλά την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας, όσο και τις επισημάνσεις και υποδείξεις των διεθνών οργανισμών για τη δεινή κατάστασή της. Επιπλέον η ΝΔ είχε αποφασίσει -σε πλήρη συμμόρφωση προς τις υποδείξεις των διεθνών οργανισμών- τα μέτρα που επρόκειτο να πάρει στην περίπτωση που θα κέρδιζε τις εκλογές της 8.4.90. Παρ'όλα αυτά η Ν.Δ. -εμπαιζοντας και αυτή τον ελληνικό Λαό- έδινε, στη διάρκεια της συμμετοχής της στην οικουμενική κυβέρνηση υποσχέσεις τις οποίες είχε αποφασίσει να παραβιάσει μόλις αναλάβαινε τη διακυβέρνηση της χώρας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι όλες σχεδόν οι αποφάσεις της κυβέρνησης Ζολώτα -και ορισμένες από αυτές κατοχυρώθηκαν και νομοθετικά- αφορούσαν οικονομικά θέματα. Και στις αποφάσεις αυτές υπήρχε η σύμφωνη γνώμη και των δύο άλλων κομμάτων που στήριζαν την κυβέρνηση εκείνη.

Αυτές, ακριβώς, τις ομόφωνες αποφάσεις και των τριών κομμάτων που μετείχαν και στήριζαν την κυβέρνηση Ζολώτα άρχισε (και συνεχίζει ακάθεκτη) να παραβιάζει η κυβέρνηση της ΝΔ. Ένα ερώτημα που γεννιέται

είναι αν και κατά πόσο θα αποπειραθεί να «κατεδαφίσει» ό,τι χτίστηκε και στην περίοδο της κυβέρνησης Τζαννετάκη.

Ας δούμε, όμως, αναλυτικότερα ποιες από τις δεσμεύσεις της στην κυβέρνηση Ζολώτα έχει ήδη παραβιάσει η ΝΔ και ο Αρχηγός της :

(α) Η πρώτη και περισσότερο χτυπητή παραβίαση αφορά την κατάργηση του νόμου για την κατοχύρωση της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής (ΑΤΑ) για το 1990.

Με περισσή άνεση ο Πρωθυπουργός ανακοίνωσε στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησής του την κατάργηση ουσιαστικά της ΑΤΑ το δεύτερο τετράμηνο του 1990 στο δημόσιο τομέα και στη συνέχεια, παρά τις διαβεβαιώσεις για το αντίθετο, τη φαλκίδευσή της στον ιδιωτικό τομέα. Το τι πρόκειται να συμβεί με την ΑΤΑ το τρίτο τετράμηνο του 1990 είναι, φυσικά, άγνωστο. Με βάση, όμως, την πρακτική της κυβέρνησης για το δεύτερο τετράμηνο, καθώς και με την πρόθεσή της να καταργήσει τελείως την ΑΤΑ από το 1991 και μετά, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι η ΝΔ πρόκειται να εκπληρώσει τη νέα υπόσχεσή της ότι η ΑΤΑ του τρίτου τετραμήνου πρόκειται να δοθεί κανονικά (με την ίδια άνεση ανέβαλε την αύξηση των συντάξεων του ΟΓΑ για την 1.1.91 και μείωσε την αύξησή τους από 5.000 δρχ. σε 2.000 δρχ.)

(β) Η δεύτερη χτυπητή παραβίαση αφορά τη φαλκίδευση του νόμου για τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Η φαλκίδευση έγινε από τη μια μεριά με την περικοπή της αύξησης που είχαν πετύχει οι εργαζόμενοι με την κυβέρνηση Ζολώτα και από την άλλη με τη νέα ρύθμιση που προβλέπει συμπληρωματική συλλογική σύμβαση στον ιδιωτικό τομέα για το δεύτερο τετράμηνο του 1990.

(γ) Προανάκρουσμα της τρίτης χτυπητής παραβίασης που πρόκειται να κάνει η κυβέρνηση της Ν.Δ. αποτελούν οι δηλώσεις του Υπουργού Εσωτερικών για τη νόθευση του θεσμού του Β' βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι απόψεις της ΝΔ για το συγκεντρωτισμό και τον έλεγχο των πάντων από την κυβέρνηση για προφανείς κομματικούς λόγους, είναι γνωστές. Γνωστές είναι και οι απόψεις της για το ρόλο που πρέπει να παίζουν οι νομάρχες και οι περιφερειάρχες. Σ' αυτές της τις απόψεις βρήκε «συμμάχους» τις διατάξεις των νόμων αλλά και την πρακτική του ΠΑΣΟΚ και διόρισε στις θέσεις αυτές κομματικά στελέχη της. Τώρα η ΝΔ -που συμφωνώντας με τα άλλα δύο κόμματα- ψήφισε την εφαρμογή του Β' βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις 14 Οκτωβρίου 1990, προσπαθεί ν' αποδυναμώσει το θεσμό με κατακερματισμό των νομαρχιών σε επαρχίες και με ενδυνάμωση του ρόλου του νομάρχη.

Φυσικά όλα αυτά δεν είναι τίποτε άλλο παρά αυθαίρετες και μονομερείς ενέργειες που τις έχουν ήδη απορρίψει όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς καθώς και οι εργαζόμενοι και συνταξιούχοι. Αποτελούν, όμως, «δείγματα γραφής» της κυβέρνησης της ΝΔ για τον περιφρονητικό τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τρεις από τους τέσσερις βασικούς νόμους τους οποίους ψήφισε μαζί με τα άλλα δύο κόμματα που στήριζαν την κυβέρνηση Ζολώτα (ο τέταρτος νόμος είναι το φορολογικό νομοσχέδιο, για το οποίο θα πρέπει να περιμένουμε να δούμε αν και κατά πόσο η κυβέρνηση θα προχωρήσει στην εφαρμογή των συγκεκριμένων προβλέψεών του).

Η κυβέρνηση, όμως, της ΝΔ έχει επιδείξει την ίδια περιφρόνηση και σε άλλες δεσμεύσεις που είχε αναλάβει στην κυβέρνηση Ζολώτα. Πιο συγκεκριμένα :

(δ) Προχώρησε στην παραπέρα αύξηση των τιμολογίων των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (προσθέτοντας ένα βαρύτατο «χαράτσι» στο νερό), παρά τη δέσμευση ότι μετά την αύξηση που έγινε στα τιμολόγια αυτά από την κυβέρνηση Ζολώτα, δεν θα γινόταν άλλη αύξηση μέσα στο 1990.

(ε) Προχώρησε στην παραπέρα αύξηση των τιμών των καυσίμων, των τσιγάρων και των οιοπνευματωδών ποτών, καθώς και στην αύξηση των έμμεσων φόρων, παρά τη δέσμευση ότι δεν θα γινόταν καμιά άλλη αύξηση πέρα από τις αυξήσεις που έγιναν από την κυβέρνηση Ζολώτα.

(στ) Προχωρεί στο ξεπούλημα όλων των προβληματικών επιχειρήσεων, παρά τη δέσμευση που είχε αναλάβει ότι οι επιχειρήσεις που έχουν στρατηγική σημασία (και σ' αυτές δεν περιλαμβάνονται μόνο εκείνες που έχουν σχέση με την πολεμική βιομηχανία) θα παραμείνουν στο δημόσιο τομέα. Η απόφαση αυτή, αν εφαρμοστεί -πέρα από τις τεράστιες απώλειες που θα έχει το Δημόσιο και πέρα από το ενδεχόμενο πρόκλησης νέων σκανδάλων από τον τρόπο με τον οποίο θα υλοποιηθεί- θα έχει ως συνέπεια τη δημιουργία όχι νέων θέσεων εργασίας αλλά νέων θέσεων ανεργίας.

Και οι παραπάνω αποφάσεις δεν είναι τίποτε άλλο παρά πρόσθετα δείγματα αναξιοπιστίας από την πλευρά της κυβέρνησης της ΝΔ στη δημοσιονομική πολιτική και στην πολιτική στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Η ΝΔ, όμως -όπως άλλωστε και το ΠΑΣΟΚ- δεν απέδειξε την αναξιοπιστία της μόνο στον τομέα της οικονομίας. Παραβιάζοντας ρητές προεκλογικές υποσχέσεις και δεσμεύσεις της (και ιδιαίτερα του αρχηγού της και σημερινού Πρωθυπουργού) αλλά και άλλες δεσμεύσεις της, μερικές από τις οποίες περιλαμβάνονται και στις προγραμματικές δηλώσεις :

(ζ) Συγκρότησε ένα πολυμελές Υπουργικό Συμβούλιο που το μέγεθός του είναι ανάλογο με εκείνο των Υπουργικών Συμβουλίων του ΠΑΣΟΚ (το οποίο η ΝΔ κατηγορούσε, υποσχόμενη ένα «ολιγομελές» σχήμα).

(η) Προχώρησε, διαγράφοντας κάθε έννοια συναίνεσης, στην πρόταση και επανεκλογή ως Προέδρου της Δημοκρατίας του ιδρυτή της Ν.Δ., ο οποίος συγκέντρωσε μόνο τις ψήφους των Βουλευτών της Ν.Δ., του βουλευτή της ΔΗ.ΑΝΑ καθώς και των μουσουλμάνων Βουλευτών. Δηλαδή μια πλειοψηφία που δεν ξεπερνά το 48%.

(θ) Προχώρησε σε αλλαγές στο στράτευμα (και ιδιαίτερα στην αεροπορία), όχι με βάση την αξιοκρατία αλλά με τελείως κομματικά κριτήρια. Για να δικαιολογήσει την ενέργειά της αυτή επικαλέστηκε το γεγονός ότι παρόμοια τακτική ακολούθησε και το ΠΑΣΟΚ. Πρόκειται για το γνωστό «άλλοθι» για την επάνοδο στις γνωστές μεθόδους που η ΝΔ εφάρμοζε πριν από το 1981.

(ι) Από τα τελευταία δημοσιεύματα και τις απαντήσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου διαφαίνεται ότι ήδη έχει αρχίσει η προετοιμασία της επαναφοράς της ενισχυμένης (που καθόλου δεν αποκλείεται να είναι επαναφορά του εκλογικού συστήματος του ΠΑΣΟΚ του 1985, με μεγαλύτερη ενίσχυση του πρώτου κόμματος σε βάρος του δεύτερου). Και αυτό παρά την επαναλαμβανόμενη δήλωση ότι «η αλλαγή του εκλογικού νόμου δεν είναι στις πρώτες προτεραιότητες της κυβέρνησης».

Όπως αναφέρθηκε ήδη, όλες οι παραπάνω ενέργειες δεν αποτελούν τίποτε άλλο παρά «δείγματα γραφής» της πολιτικής που πρόκειται να ακολουθήσει η ΝΔ. Τέτοιες ενέργειες ασφαλώς θα συνεχιστούν και θα ενταθούν ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του κόμματος που κυβερνά. Και οι στόχοι αυτοί είναι :

1. Η πλήρης «ανακατάληψη» και κομματικοποίηση του κράτους. Ο στόχος αυτός είναι το προαπαιτούμενο για να επανέλθει η παλιά «κατάσταση» σε όλα τα επίπεδα του κρατικού μηχανισμού για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του κόμματος που κυβερνά καθώς και των κομματικών του οργάνων, των κομματικών στελεχών του αλλά και της «εκλογικής πελατείας» του γενικότερα. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, η κυβέρνηση, όπως φάνηκε ήδη, δεν πρόκειται να αισθανθεί κανένα απολύτως ηθικό φραγμό και θα επικαλείται πάντοτε την ανάλογη συμπεριφορά του ΠΑΣΟΚ στη διάρκεια της οκταετίας του.
2. Η εφαρμογή του μακροχρόνιου εκείνου «σταθεροποιητικού προγράμματος» μονόπλευρης λιτότητας που αξιώνουν όλοι οι διεθνείς οργανισμοί με τις διάφορες εκθέσεις τους, καθώς και οι σύμμαχοι και εταίροι μας προκειμένου να μας χορηγήσουν και νέα δάνεια κύρια για την εξυπηρέτηση των παλαιών. Και εδώ, όπως προαναφέρθηκε, το παράδειγμα το έδωσε το ΠΑΣΟΚ το 1985.

Η ΝΔ, όμως, σκοπεύει να προχωρήσει «πέρα» από το σημείο στο οποίο άφησε τη χώρα το ΠΑΣΟΚ. Οι παραπέρα στόχοι της αφορούν βασικές

αλλαγές στη δομή της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Ανάμεσα στους στόχους αυτούς περιλαμβάνεται και :

3. Η αναγωγή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας σε πανάκεια. Αυτό το στόχο υπηρετεί τόσο το ξεπούλημα όλων των προβληματικών επιχειρήσεων καθώς και ορισμένων κερδοφόρων επιχειρήσεων ή δραστηριοτήτων των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών σε ντόπιους και ξένους επιχειρηματίες, όσο και άλλα μέτρα που πρόκειται να εξαγγελθούν σχετικά με την εκτέλεση των μεγάλων έργων και με τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 1996.
4. Η δημιουργία δύο κατηγοριών πολιτών σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες που, κανονικά, θα έπρεπε να απολαμβάνουν ισότιμα όλοι οι πολίτες. Σ' αυτό το στόχο εντάσσονται τα σχέδια για τη χορήγηση αδειών για το άνοιγμα ιδιωτικών κλινικών, για τη δημιουργία νέων ιδιωτικών σχολείων, για τη δημιουργία -ακόμη και- ιδιωτικών Πανεπιστημίων και την ενίσχυση ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιριών κ.ο.κ. Με όλους αυτούς τους τρόπους, οι λίγοι που μπορούν να πληρώσουν θα απολαμβάνουν πρώτη κατηγορίας ιδιωτικές υπηρεσίες, ενώ οι πολλοί θα περιορίζονται στις δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας δημόσιες υπηρεσίες.

Το αν η ΝΔ θα μπορέσει να εφαρμόσει όλα τα παραπάνω ή αν τα σχέδιά της ανατραπούν εξαρτιέται πρώτα απ' όλα από την αντίσταση του Λαού και των κοινωνικών φορέων. Εξαρτιέται, όμως, και από την αντίδραση μέσα και έξω από τη Βουλή των κομμάτων της αντιπολίτευσης και ιδιαίτερα του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου.

«ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ», 20.5.1990

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΜΠΑΙΖΕΙ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Σ' ένα άρθρο μας, που δημοσιεύτηκε στην «Ελευθεροτυπία» πριν από τρία ακριβώς χρόνια -στις 13.7.1987- ανασκοπώντας το έργο της Βουλής το δεύτερο χρόνο της δεύτερης «τετραετίας» του ΠΑΣΟΚ, γράφαμε για την τότε κυβέρνηση :

«Η κυβέρνηση, αντί να κάνει «άλματα» ή έστω «βήματα» προς τα εμπρός, έκανε «βήματα σημειωτόν». Ακολουθώντας την πρακτική της ΝΔ (1974-1981) και τη δική του (1981-1985), το ΠΑΣΟΚ κράτησε τη Βουλή υποτελή στην κυβέρνηση, «εργοστάσιο παραγωγής» νόμων και «αρένα» για τους δύο μονομάχους.

Εξάλλου, ο πολυδιαφημισμένος νέος Κανονισμός της Βουλής, παρά τις εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις του, θα συνεχίσει να κρατά τη Βουλή στο «διεκπεραιωτικό» ρόλο, με όσο γίνεται μικρότερη δημοσιότητα, τον οποίο της επέβαλαν με την πρακτική τους τόσο η ΝΔ όσο και το ΠΑΣΟΚ.

Με τη διαδικασία του «επείγοντος» είχαν «περάσει» τον πρώτο χρόνο της δεύτερης τετραετίας του ΠΑΣΟΚ θεμελιακής σημασίας θεσμικά νομοσχέδια (όπως για την «Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση» και για την «Τοπική αυτοδιοίκηση, την περιφερειακή ανάπτυξη και το δημοκρατικό προγραμματισμό»). Με την ίδια διαδικασία «πέρασαν» και το δεύτερο χρόνο θεμελιακής επίσης σημασίας νομοσχέδια (όπως για την «Προστασία του περιβάλλοντος», την «Εκκλησιαστική περιουσία», το «Φόρο Προστιθέμενης Αξίας» κλπ).

Η ΝΔ, ως αξιωματική αντιπολίτευση, παρόλο που διαμαρτυρόταν για τις ενέργειες αυτές της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, ουσιαστικά συμφωνούσε μαζί του. Έτσι, μιλώντας στη Βουλή την 1.6.87 για το νέο Κανονισμό της Βουλής, τον οποίο και καταψήφισα, έλεγα :

«Ο Κανονισμός που έχουμε μπροστά μας δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια εκσυγχρονισμένη έκδοση του παλιού. Σε ορισμένα σημεία βελτιώνει τον παλιό, σε περισσότερα, όμως, τον κάνει χειρότερο....

Και αυτός ο Κανονισμός εντάσσεται στα πλαίσια του δικομματισμού και γι' αυτό η ΝΔ τον ψηφίζει, ελπίζοντας να καταλάβει κάποτε τη θέση του ΠΑΣΟΚ».

Και πράγματι, μετά από τις τρεις πρόσφατες εκλογικές αναμετρήσεις -και χάρη στο καλπονοθευτικό εκλογικό σύστημα που το ΠΑΣΟΚ πρότεινε και μαζί με τη ΝΔ ψήφισε το Μάρτιο του 1989- η ΝΔ σχημάτισε (με τη συνεπικουρία της ΔΗ.ΑΝΑ, που και αυτή είχε ψηφίσει τον Κανονισμό της

Βουλής το 1987) μια κυβέρνηση ισχνής πλειοψηφίας με την οποία θέλει να περάσει (εκμεταλλευόμενη τον Κανονισμό της Βουλής) τις νομοθετικές ρυθμίσεις που κρίνει αναγκαίες για την εφαρμογή της πολιτικής της.

Η αρχή έγινε με το λεγόμενο «φορολογικό νομοσχέδιο». Ήταν το πρώτο νομοσχέδιο της κυβέρνησης της ΝΔ, η οποία επέλεξε για την ψήφισή του την προσφιλή και στο ΠΑΣΟΚ διαδικασία του επείγοντος. Έτσι το νομοσχέδιο ψηφίστηκε σε τρεις συνεδριάσεις.

Στο πρώτο αυτό νομοσχέδιό της η κυβέρνηση της ΝΔ δεν μιμήθηκε το ΠΑΣΟΚ μόνο στη διαδικασία του επείγοντος. Το μιμήθηκε και στην προσθήκη άσχετων τροπολογιών. Έτσι στο νομοσχέδιο αυτό η κυβέρνηση της ΝΔ πέρασε, με τη μορφή τροπολογιών, τρία άλλα νομοσχέδια: ένα του Υπουργείου Εργασίας για την Αυτόματη Τιμαριθμική Προσαρμογή, ένα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για το ένσημο της Ελληνικής Αστυνομίας και ένα του Υπουργείου Προεδρίας για τη λήξη της θητείας μελών συλλογικών οργάνων και την αναμόρφωση των υπηρεσιακών συμβουλίων.

Η ΝΔ, δηλαδή, μιμήθηκε το ΠΑΣΟΚ και στο να προσθέτει -την τελευταία στιγμή- άσχετες (πολλές φορές με άρθρα-μαμούθ) τροπολογίες σε απλά νομοσχέδια, μετατρέποντάς τα σε πολυνομοσχέδια.

Η ΝΔ, όμως, ξεπέρασε τόσο τον εαυτό της όσο και το ΠΑΣΟΚ με την κατάθεση του νομοσχεδίου για τον «εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη» και άλλες διατάξεις στο οποίο περιλαμβάνονται, με τη μορφή «κεφαλαίων», νομοσχέδια (και όχι τροπολογίες) 16 υπουργείων. Πρόκειται, πραγματικά, για πολυνομοσχέδιο-τερατούργημα.

Το Σύνταγμα που η ΝΔ ψήφισε το 1975 και το ΠΑΣΟΚ τροποποίησε το 1986, στο άρθρο 74, παράγραφος 5, αναφέρει :

«Νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που περιέχει διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενό του δεν εισάγεται για συζήτηση».

Η κυβέρνηση, επομένως, με την εισαγωγή για συζήτηση του πολυνομοσχεδίου-τερατουργήματος, παραβίασε την παραπάνω διάταξη του Συντάγματος.

Η κυβέρνηση, για να καλύψει (όπως νομίζει) την αντισυνταγματική ενέργειά της και για να δικαιολογήσει το γεγονός ότι συμπεριέλαβε στο νομοσχέδιο αυτό διατάξεις που αφορούν σχεδόν ολόκληρο το υπουργικό συμβούλιο, αναφέρει στην αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου :

«Οι θεσμικές αυτές αλλαγές αφορούν τον τρόπο λειτουργίας των Τραπεζών και τις διαδικασίες που θα ακολουθηθούν για την αποκρατικοποίηση της οικονομίας, μεταβολές σε θέματα που έχουν σχέση με την αγορά εργασίας, τον επαναπροσδιορισμό των παραμεθόριων περιοχών της χώρας, ορισμένες διατάξεις που αναφέρονται στις προβληματικές επιχειρήσεις, διάφορα θέματα αρμοδιότητας του υπουργείου Προεδρίας καθώς και

θέματα των υπουργείων Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Δικαιοσύνης, Πολιτισμού, Οικονομικών, Γεωργίας, Εργασίας, Βιομηχανίας, Έρευνας και Τεχνολογίας, Εμπορίου, Μεταφορών και Επικοινωνιών και Εμπορικής Ναυτιλίας. Κοινό χαρακτηριστικό των ρυθμίσεων αυτών είναι η σημασία τους για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας».

Είναι σαφές ότι το πολυνομοσχέδιο-τερατούργημα περιέχει νομοσχέδια που αφορούν θέματα με την επεξεργασία των οποίων θα έπρεπε να ασχοληθούν και οι έξι διαρκείς επιτροπές της Βουλής. Θα έπρεπε, δηλαδή, να συνεδριάζει ολόκληρη η Βουλή ως επιτροπή. Παρ' όλα αυτά το πολυνομοσχέδιο «συζητήθηκε» σε κοινές συνεδριάσεις δύο μόνο διαρκών επιτροπών (Οικονομικών Υποθέσεων και Δημόσιας Διοίκησης), αφήνοντας ακάλυπτα σχεδόν τα 2/3 των 115 άρθρων του.

Ο Πρόεδρος της διαρκούς επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων υπέβαλε στην επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής διάφορα ερωτήματα σχετικά με το πολυνομοσχέδιο αυτό. Κατά την άποψη της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής :

«Ενδεχόμενη μετατροπή του τίτλου δεν είναι ικανή να θεραπεύσει την ύπαρξη αντισυνταγματικών διατάξεων. Η τυχόν αντισυνταγματικότητα διατάξεων κρίνεται μόνο από το περιεχόμενό τους σε σχέση με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου το οποίο, πάντως, δεν μπορεί να επιμερίζεται σε πληθώρα θεμάτων και τίτλων».

Σε ένα πολυνομοσχέδιο, με τόσο μεγάλο πλήθος θεμάτων και τίτλων, είναι εντελώς φυσικό να μπορεί να κατατεθεί οποιαδήποτε τροπολογία με το αιτιολογικό ότι είναι σχετική, αφού το πολυνομοσχέδιο αφορά τα πάντα. Με τον τρόπο αυτό παραβιάζεται και μια άλλη διάταξη του άρθρου 74 παράγραφος 5 του Συντάγματος, δηλαδή :

«Καμιά προσθήκη ή τροπολογία δεν εισάγεται για συζήτηση, αν δεν σχετίζεται με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου».

Και πράγματι, συνεχίζοντας απτόητη τον αντισυνταγματικό δρόμο που έχει πάρει, η κυβέρνηση κατέθεσε στο πολυνομοσχέδιο-τερατούργημα μια σειρά από τροπολογίες, τις οποίες, με το ίδιο σκεπτικό της Εισηγητικής Έκθεσης που προαναφέρθηκε, τις θεώρησε ότι είναι σχετικές με το πολυνομοσχέδιο. Μια από αυτές είναι ένα ακόμα νομοσχέδιο που αφορά τη ρύθμιση ενός πλήθους θεμάτων του υπουργείου Παιδείας.

Το πολυνομοσχέδιο-τερατούργημα, με το να αποτελεί συνένωση πολλών νομοσχεδίων, το καθένα από τα οποία απαιτεί πολλές μέρες συζήτησης, είναι αδύνατο να ακολουθήσει τη συνηθισμένη διαδικασία. Γι' αυτό και η κυβέρνηση θέλει να περάσει από την Ολομέλεια της Βουλής σε λίγες μέρες.

Αν λάβει κανείς υπόψη ότι η συζήτηση «επί της αρχής» του νομοσχεδίου στη διαρκή επιτροπή κράτησε τρεις μέρες και ότι ουσιαστική συζήτηση πάνω στο καθένα από τα 115 άρθρα του νομοσχεδίου και τις επιπλέον τροπολογίες που κατατέθηκαν ήταν ουσιαστικά αδύνατη, αντιλαμβάνεται ότι η «συζήτηση» του πολυνομοσχεδίου αυτού μέσα σε λίγες μέρες στην Ολομέλεια της Βουλής αποτελεί, ουσιαστικά, εμπαιγμό της νομοθετικής εργασίας.

Το ερώτημα, φυσικά, είναι που τελικά «το πάει» η κυβέρνηση ;

Είναι σαφές ότι η κυβέρνηση της ΝΔ -σε αντίθεση με όσα, με κομπασμό, ισχυρίζεται συνεχώς ο Πρωθυπουργός- είναι μια πολύ αδύνατη κυβέρνηση. Είναι μια κυβέρνηση που στηρίζεται σε μια ισχνή πλειοψηφία, δηλαδή στην ψήφο του ενός Βουλευτή της ΔΗ.ΑΝΑ και, ενδεχομένως, και στην ψήφο του ενός από τους δύο μουσουλμάνους Βουλευτές. Μια κυβέρνηση που δεν μπορεί να έχει στη Βουλή συνεχώς όλους τους Βουλευτές που τη στηρίζουν.

Η αδύνατη αυτή κυβέρνηση, για να μπορέσει να επιβιώσει, έχει δώσει πολλές και συγκεκριμένες υποσχέσεις τόσο στην ΕΟΚ και στους αρχηγούς των κρατών-μελών της όσο και σε Διεθνείς Οργανισμούς και έχει αναλάβει δεσμεύσεις απέναντι στην ντόπια και ξένη ολιγαρχία, τις οποίες σπεύδει τώρα να εκπληρώσει.

Επιπλέον η κυβέρνηση της ΝΔ -παρ' όλη την προσπάθεια που καταβάλλεται να φανεί ως συμπαγής και ενιαία- μαστίζεται από έριδες και φιλοδοξίες πολλών δελφίνων και αποτελείται από ομάδες Υπουργών που έχουν πολύ διαφορετικές απόψεις για την πολιτική που θα πρέπει να ακολουθήσει συνολικά η κυβέρνηση, καθώς και σε επιμέρους σημαντικά ζητήματα.

Τέλος δεν είναι καθόλου βέβαιο πότε ακριβώς θα θελήσει να κάνει εκλογές η κυβέρνηση της ΝΔ (αφού, φυσικά, αλλάξει τον εκλογικό νόμο και επαναφέρει την ενισχυμένη, δηλαδή είτε το εκλογικό σύστημα του ΠΑΣΟΚ του 1985 είτε το δικό της του 1981 είτε κάποιο άλλο, με όλες τις αναγκαίες τροποποιήσεις, ώστε να μπορεί να αποσπάσει μια ισχυρή πλειοψηφία Βουλευτών, έστω και με το 42% των ψήφων του Λαού).

Για όλους τους παραπάνω λόγους, η κυβέρνηση έχει, φαίνεται, αποφασίσει να προχωρήσει στη νομοθετική εργασία με εντελώς αντισυνταγματικό τρόπο. Να φέρνει, δηλαδή, κάθε φορά που το απαιτούν οι περιστάσεις, πολυνομοσχέδια με τα οποία θα ρυθμίζονται οι εκκρεμότητες που υπάρχουν σε πολλά υπουργεία. Πρόκειται για ένα «πειρατικό» τρόπο νομοθετικής εργασίας που δεν εντάσσεται σε κανένα πρόγραμμα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Φυσικά ο αντισυνταγματικός αυτός τρόπος νομοθετικής εργασίας έχει σοβαρότατες συνέπειες. Μερικές από αυτές είναι:

- Ο παραμερισμός πολλών διαρκών επιτροπών της Βουλής, αφού πολλά νομοσχέδια, με το να «φορτώνονται» στα πολυνομοσχέδια, δεν συζητιούνται στις αρμόδιες επιτροπές.
- Η κατάργηση κάθε ουσιαστικής επεξεργασίας των πολυνομοσχεδίων από τις διαρκείς επιτροπές αφού σ' αυτές είναι αδύνατη η συζήτηση όχι μόνο των επιμέρους άρθρων, αλλά και των ομαδοποιημένων σε κεφάλαια άρθρων (στα οποία έτσι κι' αλλιώς δεν μπορεί να γίνει λεπτομερής συζήτηση).
- Η κατάχρηση του δικαιώματος της υποβολής οποιωνδήποτε τροπολογιών, για οποιοδήποτε θέμα, από οποιοδήποτε υπουργείο σε οποιοδήποτε πολυνομοσχέδιο.
- Η μετατροπή της Ολομέλειας της Βουλής σε «εργοστάσιο παραγωγής» όχι πλέον νομοσχεδίων αλλά πολυνομοσχεδίων, στα οποία «στοιβάζονται» όποιες διατάξεις κριθεί κάθε φορά ότι είναι αναγκαίο να περιβληθούν τη μορφή νόμου.

Το Κοινοβούλιο, με τους καλπονοθευτικούς εκλογικούς νόμους, κάθε άλλο παρά Εθνική Αντιπροσωπεία είναι. Αντικατοπτρίζει τη νοθεία μάλλον παρά την έκφραση της λαϊκής βούλησης. Με τη νοθεία αυτή η μειοψηφία στο Λαό γίνεται πλειοψηφία στη Βουλή.

Η σύνθεση των οργάνων του Κοινοβουλίου -με τις παραπέρα καλπονοθευτικές ρυθμίσεις του Κανονισμού της Βουλής- νοθεύει ακόμα περισσότερο τη λαϊκή κυριαρχία, αφού σ' αυτά διαθέτει απόλυτη και ισχυρή πλειοψηφία το κυβερνητικό κόμμα, ακόμα και όταν δεν διαθέτει παραπάνω από 150 (ή έστω 151) Βουλευτές.

Στηριζόμενη σε όλα αυτά η κυβέρνηση νοθεύει ακόμα περισσότερο τις κοινοβουλευτικές διαδικασίες με τον αντισυνταγματικό τρόπο νομοθετικής εργασίας τον οποίο έχει επιβάλει, με την ισχνή πλειοψηφία που διαθέτει στη Βουλή.

Είναι καιρός να συνειδητοποιηθεί ότι ο κατήφορος αυτός πρέπει να σταματήσει. Και δεν θα σταματήσει αν ο Τόπος δεν αποκτήσει κυβερνήσεις που θα στηρίζονται στην απόλυτη πλειοψηφία του ελληνικού Λαού.

Η βούληση του ελληνικού Λαού θα πρέπει να αποτυπώνεται πιστά στη σύνθεση του Κοινοβουλίου με την εφαρμογή στις βουλευτικές εκλογές της μιας και μοναδικής απλής αναλογικής, του εκλογικού, δηλαδή εκείνου συστήματος που δίνει στο κάθε κόμμα τόσες έδρες όσες αντιστοιχούν στη δύναμή του σ' ολόκληρη την επικράτεια.

Μόνο με κυβερνήσεις που στηρίζονται στην απόλυτη πλειοψηφία του Λαού και της Βουλής (και αυτές δεν μπορεί παρά να είναι πολυκομματικές κυβερνήσεις συνεργασίας που θα εφαρμόζουν ένα από κοινού συμφωνημένο

πρόγραμμα) μπορεί να ελπίζει κανείς ότι η νομοθετική εργασία θα γίνεται σύμφωνα με τις επιταγές του Συντάγματος.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 7.7.1990

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΚΡΑΤΟΣ ΓΙΑ ΛΙΓΟΥΣ

Την περασμένη Τρίτη 10.7.90 άρχισε στη Βουλή η συζήτηση του πολυνομοσχεδίου. Στην αρχή της συνεδρίασης τέθηκε το θέμα της συνταγματικότητας ή μη του νομοσχεδίου αυτού. Η κυβέρνηση, με την ισχνή πλειοψηφία που διαθέτει, χωρίς να πάρει υπόψη ότι η «πλειοψηφία» αυτή δεν αντιπροσωπεύει πάνω από το 47,5% του Λαού, «βάφτισε» το νομοσχέδιο «συνταγματικό» και προχώρησε στη «συζήτησή» του με την προκρούστεια διαδικασία του επείγοντος.

Επειδή η κυβέρνηση «βάφτισε» το πολυνομοσχέδιο «συνταγματικό», δεν σημαίνει ότι πράγματι είναι. Το πολυνομοσχέδιο είναι σαφέστατα αντισυνταγματικό (βλέπε, σχετικά, και το άρθρο μας στη «Ελευθεροτυπία» της 7.7.90). Το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς τις διατάξεις του άρθρου 74 παράγραφος 5 του Συντάγματος και των αντίστοιχων άρθρων του Κανονισμού της Βουλής.

Ο Συνασπισμός πρότεινε να αποσυρθεί το πολυνομοσχέδιο και να έρθουν στη Βουλή και να συζητηθούν χωριστά τα διάφορα νομοσχέδια που το συναποτελούν. Η κυβέρνηση, όμως, εκώφευσε και η «συζήτηση» προχώρησε με στραγγαλιστικούς περιορισμούς στο χρόνο που είχαν στη διάθεσή τους τόσο οι εισηγητές όσο και όσοι πρόλαβαν να μιλήσουν μέχρι τις 5 το πρωί της Τετάρτης προς την Πέμπτη.

Το πρώτο που πρέπει να σημειωθεί εδώ είναι το γεγονός ότι οι τρεις μήνες που έχουν περάσει αφότου ορκίστηκε η κυβέρνηση απέδειξαν ότι η ΝΔ δεν έχει κανένα πρόγραμμα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Κανείς, όμως, εκσυγχρονισμός και καμιά ανάπτυξη δεν είναι δυνατή χωρίς ένα συγκροτημένο και συνεπές μεσο-μακροπρόθεσμο πρόγραμμα. Σωστά, κατά συνέπεια, ο Συνασπισμός χαρακτήρισε το πολυνομοσχέδιο ψευδεπίγραφο, αφού ούτε τον εκσυγχρονισμό ούτε την ανάπτυξη μπορεί να προωθήσει.

Η κυβέρνηση της ΝΔ προχωρά με το νομοσχέδιο στην εκχώρηση των πάντων στην ιδιωτική πρωτοβουλία, πιστεύοντας ότι η ιδιωτική πρωτοβουλία θα πραγματοποιήσει τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, την οποία η ίδια, μη διαθέτοντας κανένα πρόγραμμα, αδυνατεί να πραγματοποιήσει.

Ο Συνασπισμός, όπως είναι γνωστό, δεν είναι εναντίον της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Η ιδιωτική πρωτοβουλία έχει να παίξει ένα πάρα πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του Τόπου. Και υπάρχουν κλάδοι που μόνο η ιδιωτική πρωτοβουλία μπορεί να τους αναπτύξει και κανείς άλλος.

Υπάρχουν, εξάλλου, άλλοι κλάδοι στους οποίους η ιδιωτική πρωτοβουλία σε συνεργασία με το δημόσιο και τον κοινωνικό τομέα, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη του Τόπου.

Υπάρχουν, όμως, κλάδοι στους οποίους ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη δεν μπορεί παρά να είναι έργο του δημόσιου τομέα. Η εναπόθεση, επομένως, των πάντων στην ιδιωτική πρωτοβουλία, που φαίνεται να αποτελεί τον πυρήνα των κυβερνητικών επιλογών -πέρα από το ότι είναι αναποτελεσματική- είναι και μια πολύ επικίνδυνη πολιτική.

Η κυβέρνηση, και με το πολυνομοσχέδιο, θέλει να εφαρμόσει την αρχή του όσο γίνεται λιγότερου κράτους. Λιγότερο, όμως, κράτος με την πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση σημαίνει, όπως θα φανεί στη συνέχεια, κράτος για τους λίγους σε βάρος των πολλών.

Έρχομαι τώρα στα επιμέρους κεφάλαια του πολυνομοσχεδίου, καθένα από τα οποία -όπως προαναφέρθηκε- αποτελεί χωριστό νομοσχέδιο. Η αναφορά στα νομοσχέδια αυτά θα είναι, αναγκαστικά, «τηλεγραφική».

(α) Οι εργασιακές σχέσεις

Είναι γεγονός ότι υπάρχουν προβλήματα στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις εργασιακές σχέσεις. Απόδειξη ο διάλογος που διεξάγεται για το θέμα αυτό ανάμεσα στους εργαζόμενους και στους εργοδότες. Υπάρχουν άνδρες και γυναίκες που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να εργάζονται πλήρες ωράριο. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών μπορεί να γίνει με ρυθμίσεις που θα συμφωνηθούν από όλους τους ενδιαφερόμενους. Με τις διατάξεις που έφερε η κυβέρνηση ισοπεδώνονται τα πάντα με τη γενίκευση της μερικής απασχόλησης και την κατάργηση, ουσιαστικά, τόσο του δωρου όσο και του 5ήμερου. Για να ωφεληθούν ποιοι; Μα, φυσικά, μόνο η εργοδοσία.

(β) Το ωράριο των καταστημάτων

Και εδώ υπάρχουν προβλήματα που τα εκφράζουν όλοι οι μικρομεσαίοι μετά την καθιέρωση του συνεχούς ωραρίου. Η κυβέρνηση, αντί να δει πάλι σε συνεννόηση με τους εργοδότες, τους εργαζόμενους και τους καταναλωτές ποια είναι η καλύτερη λύση, προχωρά στην ακραία θέση της καθιέρωσης της εβδομάδας των 81 ωρών. Με ένα τέτοιο ωράριο είναι επόμενο ότι θα εξοντωθούν οι μικρομεσαίοι, καθώς και οι μισθωτοί τους οποίους απασχολούν. Ποιοι θα ωφεληθούν; Μα, φυσικά, πάλι οι μεγάλοι και οι δυνατοί.

(γ) Προβληματικές επιχειρήσεις

Η κυβέρνηση προχωρά στην απελευθέρωση των διαδικασιών για το ξεπούλημα όλων των προβληματικών επιχειρήσεων, ανεξάρτητα αν αυτές είναι στρατηγικής σημασίας ή όχι. Προχωρά, όμως, και στην αποκρατικοποίηση με το ξεπούλημα και άλλων δημόσιων επιχειρήσεων

καθώς και κερδοφόρων δραστηριοτήτων των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την κινητή τηλεφωνία. Ποιοι θα κερδίσουν από αυτή τη διαδικασία ; Πάλι οι λίγοι.

(δ) Ξεπούλημα δημόσιας γης

Η κυβέρνηση, μη θέλοντας να περιορίσει την παραοικονομία και να πατάξει τη φοροδιαφυγή -δηλαδή να εξαναγκάσει τους μεγάλους φοροφυγάδες και φοροκλέφτες να πληρώσουν επιτέλους, ανάλογα με τα πραγματικά τους εισοδήματα και την πραγματική τους περιουσία- ξεπουλά με τη μορφή κτηματικών ομολόγων, πολύτιμη κτηματική περιουσία του Δημοσίου για να αυξήσει τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού. Ποιοι θα πάρουν την περιουσία αυτή ; Οι λίγοι, φυσικά, και οι επιτήδαιοι.

(ε) Παραμεθόριες περιοχές

Η κυβέρνηση φέρνει, με τη μορφή ενός κεφαλαίου στο πολυνομοσχέδιο, ένα νομοσχέδιο που είχε καταρτίσει το ΠΑΣΟΚ και το οποίο -εξαιτίας των αντιδράσεων της Αριστεράς συνολικά, καθώς και των Βουλευτών των περιοχών αυτών (ανάμεσα στους οποίους και οι Βουλευτές της Κρήτης)- δεν προωθήθηκε για ψήφιση. Μέσα στο γενικό ξεπούλημα η κυβέρνηση προωθεί τώρα αυτό το νομοσχέδιο. Με βάση τις σχετικές διατάξεις του, πολύτιμη γη σε κρίσιμες παραμεθόριες περιοχές θα περιέλθει στους ξένους. Το πλήγμα που δέχεται η Κρήτη με το νομοσχέδιο αυτό είναι ιδιαίτερα βαρύ μετά την υπογραφή την περασμένη Κυριακή της νέας οκτάχρονης συμφωνίας για τη διαιώνιση της παραμονής των αμερικάνικων βάσεων στη χώρα μας. Με τη συμφωνία αυτή, η Κρήτη μετατρέπεται σε ένα αβύθιστο αεροπλανοφόρο των ΗΠΑ.

(στ) Τα κίνητρα

Η κυβέρνηση, χωρίς ουσιαστικά να απομακρυνθεί από τη «φιλοσοφία» των προηγούμενων νόμων, προωθεί διατάξεις για τα κίνητρα χωρίς, όπως προαναφέρθηκε, να διαθέτει ένα συγκροτημένο γενικό και κλαδικό πρόγραμμα ανάπτυξης. Με τις διατάξεις των πρώτων 23 άρθρων του πολυνομοσχεδίου διασπείρονται και αυξάνονται τα κίνητρα, με κατάργηση των ευεργετικών για το δημόσιο και τον κοινωνικό τομέα διατάξεων. Και, φυσικά, η κατανομή των αυξημένων κινήτρων τους εξακολουθεί να βρίσκεται στα χέρια του παντοκράτορα Υπουργού Εθνικής Οικονομίας.

(ζ) Δημόσια Διοίκηση

Το πολυνομοσχέδιο προβλέπει την επαναφορά του αγκυλωτικού θεσμού των γενικών διευθυντών και τη δημιουργία νέων γραφειοκρατικών υπηρεσιών. Ακόμα, με ένα άρθρο του πολυνομοσχεδίου καταργείται το τμήμα διπλωματικής κατεύθυνσης της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης. Οι διατάξεις αυτές κάθε άλλο παρά εκσυγχρονίζουν τη Δημόσια Διοίκηση.

Αντίθετα, στόχο τους έχουν να προωθήσουν την παραπέρα κομματικοποίησή της.

(θ) Περιβάλλον-Χωροταξία

Αντί η κυβέρνηση της ΝΔ να προωθήσει το συγκεκριμένο «πακέτο» μέτρων που είχαν συμφωνηθεί στη διάρκεια της οικουμενικής κυβέρνησης, έρχεται με ορισμένες αποσπασματικές διατάξεις μέσα στο πολυνομοσχέδιο να ρυθμίσει διάφορα θέματα. Οι διατάξεις αυτές, φυσικά, κάθε άλλο παρά συγκροτημένη περιβαλλοντική πολιτική συνιστούν.

(ι) Εκπαίδευση

Εκτός από τα 115 αρχικά άρθρα του νομοσχεδίου, στη διαρκή επιτροπή, προστέθηκαν και άλλα 5, στα οποία ενσωματώθηκαν τροπολογίες διαφόρων υπουργείων. Μια από αυτές αφορά ρύθμιση θεμάτων της εκπαίδευσης. Ενώ το «καζάνι» της εκπαίδευσης «βράζει» και χρειάζεται ένας ουσιαστικός διάλογος για την αντιμετώπιση ζωτικών προβλημάτων της εκπαίδευσης, η κυβέρνηση, με το έτσι το θέλω, «πέρασε» και αυτές τις διατάξεις στο πολυνομοσχέδιο.

Το πολυνομοσχέδιο, όμως, δεν σταμάτησε στα 120 άρθρα. Και μετά το «πέρασμά» του από τη διαρκή επιτροπή, διάφοροι Υπουργοί συνέχισαν να καταθέτουν τροπολογίες χειροτερεύοντας μια ήδη απαράδεκτη κατάσταση.

Πέρα, όμως, από τις μεγάλες κατηγορίες θεμάτων, το πολυνομοσχέδιο περιλαμβάνει και ρυθμίσεις πολλών ετερόκλητων θεμάτων, όπως, για παράδειγμα, την επανασύσταση κάποιας επιτροπής του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας ή την επανασύσταση της Αγροφυλακής.

Σε ένα τέτοιο πολυνομοσχέδιο-τερατούργημα δεν μπορούσε, φυσικά, να λείπει και η πρόβλεψη για την έκδοση ενός τεράστιου αριθμού υπουργικών αποφάσεων και Προεδρικών Διαταγμάτων, στα οποία αφήνεται η ρύθμιση πολύ σημαντικών ζητημάτων που, δυστυχώς, ουδέποτε θα μπορέσει να συζητήσει η Βουλή.

Είναι σαφές -από τη σύντομη αυτή παρουσίαση, η οποία, φυσικά, κάθε άλλο παρά πλήρης μπορούσε να είναι- ότι το πολυνομοσχέδιο αποτελεί μια ακόμα απόδειξη ότι η ΝΔ, κάτω από το προπέτασμα καπνού της προπαγάνδας για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη, προχωρά ακάθεκτη στη δημιουργία του πλέγματος των μηχανισμών εκείνων με τους οποίους από τη μια μεριά θα προωθήσει την ακόμα μεγαλύτερη κομματικοποίηση του κράτους και από την άλλη την παροχή ακόμα περισσότερων προνομίων στους λίγους σε βάρος των πολλών.

«ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ», 15.7.1990

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Η ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ ΥΠΟΝΟΜΕΥΕΙ ΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ

Η γενικευμένη, πολυ-επίπεδη και ολόπλευρη (πολιτική, κοινωνική, οικονομική, οικολογική και πολιτιστική) κρίση που περνά ο Τόπος έχει αρχίσει εδώ και πολύ καιρό να χτυπά καίρια τους θεσμούς στους οποίους στηρίζεται η λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Πρώτο ρόλο στην επίθεση εναντίον των θεσμών παίζει, δυστυχώς, πάντοτε τα τελευταία 16 χρόνια, η εκάστοτε κυβέρνηση. Με την αλαζονεία της εξουσίας που διακρίνει τις μονοκομματικές κυβερνήσεις και με τις υπερεξουσίες που έχουν περιέλθει -με βάση την αναθεώρηση του Συντάγματος του 1985/86 σε συνδυασμό με το εκλογικό σύστημα- στα χέρια του Πρωθυπουργού, η εκτελεστική εξουσία συμπεριφέρεται περιφρονητικά σε όλους τους θεσμούς.

Αλλά και η εκάστοτε αξιωματική αντιπολίτευση, μέσα στα πλαίσια του δικομματικού παιχνιδιού, δεν υστερεί στην επίθεσή της εναντίον των θεσμών. Προσβλέποντας στην επανάκτηση της εξουσίας δεν χάνει ευκαιρία να επιτεθεί εναντίον τους. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται συνεργός της κυβέρνησης στην ανίερη επίθεση εναντίον των θεσμών.

Η βάση από την οποία ξεκινά η επίθεση εναντίον των θεσμών είναι η παραχάραξη της λαϊκής κυριαρχίας -η οποία σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 του Συντάγματος είναι το «θεμέλιο του πολιτεύματος»- με τα καλπονοθευτικά εκλογικά συστήματα που κατασκευάζουν οι εκάστοτε κυβερνήσεις για να εξυπηρετήσουν τα κομματικά τους συμφέροντα.

Τα τελευταία σαράντα, σχεδόν, χρόνια είχαμε μια σειρά από ληστρικά εκλογικά συστήματα με τα οποία καταληστεύονται οι έδρες που ανήκουν στην Αριστερά και στα μικρότερα κόμματα και δίνονται, ως δώρο, στο πρώτο κόμμα. Στην περίοδο μετά τη μεταπολίτευση, ειδικότερα, ίσχυσαν τα παρακάτω καλπονοθευτικά εκλογικά συστήματα :

- Η ενισχυμένη αναλογική της ΝΔ του 1974, 1977 και 1981.
- Η νέα ενισχυμένη του ΠΑΣΟΚ του 1985.
- Η νεότερη ενισχυμένη του ΠΑΣΟΚ του 1989, και
- Η υπερ-ενισχυμένη της ΝΔ του 1990.

Στηριζόμενη στην-κλεμμένη, με ένα καλπονοθευτικό εκλογικό σύστημα - κοινοβουλευτική «αυτοδυναμία» της, η εκάστοτε κυβέρνηση συμπεριφέρεται αλαζονικά και θεωρεί υποχείριά της τη Βουλή.

Όλες οι μέχρι σήμερα μονοκομματικές κυβερνήσεις χρησιμοποίησαν τη Βουλή ως «όργανο σφραγίδα» για να περάσουν τις διάφορες νομοθετικές

ρυθμίσεις που αποφασίζονται με τελείως αδιαφανείς διαδικασίες. Διαδικασίες που δεν αποκλείεται να υποκρύπτουν σκάνδαλα, ανεξάρτητα από το αν τα σκάνδαλα αυτά αποκαλύπτονται και στέλνονται στη Δικαιοσύνη ή όχι.

Η αλαζονεία των μονοκομματικών κυβερνήσεων στη νομοθετική εργασία της Βουλής εκδηλώνεται με πολλούς τρόπους. Μερικοί από αυτούς είναι :

- Η απόρριψη όλων των προτάσεων νόμου της αντιπολίτευσης.
- Η κατάθεση πολυνομοσχεδίων που αφορούν πλήθος υπουργείων.
- Η ένταξη σε πολυνομοσχέδια άρθρων-μαμούθ, που, από μόνα τους, θα μπορούσαν να αποτελέσουν χωριστά νομοσχέδια.
- Η κατάχρηση της διαδικασίας του επείγοντος για την ψήφισή τους.
- Η κατάθεση και ψήφιση πλήθους άσχετων τροπολογιών σε πολλά από αυτά τα νομοσχέδια.

Αλαζονική, όμως, είναι και η στάση των εκάστοτε κυβερνήσεων στον κοινοβουλευτικό έλεγχο της Βουλής. Έτσι :

- Οι μονοκομματικές κυβερνήσεις αρνούνται να δεχτούν προτάσεις της αντιπολίτευσης - ακόμα και με 120 υπογραφές - για σύσταση εξεταστικών των πραγμάτων επιτροπών για να ερευνηθούν κατηγορίες για σκάνδαλα.
- Στις περισσότερες γραπτές τους απαντήσεις σε ερωτήσεις Βουλευτών οι Υπουργοί δεν απαντούν ουσιαστικά στα ερωτήματα που τους τίθενται.
- Σε σπάνιες περιπτώσεις οι Υπουργοί παραδέχονται λάθη για τα οποία ελέγχονται.
- Στις πριν από την ημερήσια διάταξη συζητήσεις σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων γίνεται συνήθως εκφώνηση μονολόγων.

Αλλά και διαδικαστικά οι μονοκομματικές κυβερνήσεις - χρησιμοποιώντας την πλαστή πλειοψηφία που τους δίνει το εκλογικό σύστημα και όχι ο Λαός- προχωρούν από καιρό σε καιρό σε διάφορα «κοινοβουλευτικά πραξικοπήματα» που αναφέρονται είτε σε εκλογικές διαδικασίες μέσα στη Βουλή, είτε στη σύνθεση των οργάνων της κ.ο.κ.

Δεν είναι, όμως, μόνο η νομοθετική εξουσία που δεινοπαθεί από την αλαζονεία της εκάστοτε κυβέρνησης και της εκάστοτε αξιωματικής αντιπολίτευσης. Σφοδρές επιθέσεις δέχεται - και από τις δύο πλευρές - και η δικαστική εξουσία.

Τα πρόσφατα κρούσματα επιθέσεων εναντίον της δικαστικής εξουσίας τόσο από την πλευρά της κυβέρνησης όπως και από την πλευρά της αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν είναι, δυστυχώς, μεμονωμένα περιστατικά. Αποτελούν συνέχεια μιας πρακτικής που έχει εφαρμοστεί επί δεκαετίες από τους εκάστοτε πρωταγωνιστές του δικομματισμού, οι οποίοι, όταν βρίσκονται στην κυβέρνηση, θέλουν υποχείριά τους τη Δικαιοσύνη.

Οι παρεμβάσεις των εκάστοτε κυβερνήσεων στο έργο της Δικαιοσύνης είναι, πραγματικά, αναρίθμητες. Η πηγή τους βρίσκεται στη διάταξη του

άρθρου 90, παρ. 5 του Συντάγματος σύμφωνα με την οποία :

«Οι προαγωγές στις θέσεις του προέδρου και των αντιπροέδρων του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του υπουργικού συμβουλίου, με επιλογή μεταξύ των μελών του αντίστοιχου ανώτατου δικαστηρίου, όπως νόμος ορίζει.

Η προαγωγή στη θέση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ενεργείται με όμοιο διάταγμα, με επιλογή μεταξύ των μελών του Αρείου Πάγου και των αντεισαγγελέων του».

Η διάταξη αυτή του Συντάγματος του 1975 εξυπηρετούσε τη ΝΔ για όσο διάστημα βρισκόταν στην εξουσία. Το ΠΑΣΟΚ τη χρησιμοποίησε στο διάστημα 1981-1985 και -βλέποντας ότι το εξυπηρετεί- την άφησε, όπως και τόσες άλλες, άθιχτη στην αναθεώρηση που πρότεινε το 1985. Αυτής της διάταξης κάνει και πάλι χρήση τώρα η ΝΔ και, φυσικά, καμιά διάθεση δεν έχει να την αναθεωρήσει.

Δεν είναι γνωστό τι εννοεί το ΠΑΣΟΚ με την πρόσφατη δήλωσή του ότι θα προτείνει αναθεώρηση του Συντάγματος. Ανεξάρτητα, όμως, από το τι εννοεί, το βέβαιο είναι ότι αναθεώρηση δεν μπορεί να γίνει αφού δεν υπάρχει ο απαιτούμενος αριθμός Βουλευτών που θα πρέπει να την υπερψηφίσουν.

Το ΠΑΣΟΚ έχασε, ανάμεσα στις τόσες άλλες, και τη μοναδική ευκαιρία που του παρουσιάστηκε το 1985, να προχωρήσει σε μια πραγματικά ριζική, προς προοδευτική κατεύθυνση, αναθεώρηση του Συντάγματος. Και μια από τις διατάξεις που θα έπρεπε να αναθεωρηθούν είναι και εκείνη που αφορά την επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης. Η επιλογή αυτή θα έπρεπε να αφαιρεθεί από την εκάστοτε κυβέρνηση και να ανατεθεί σε ένα ευρύτερο εκλεκτορικό σώμα στο οποίο κανένα κόμμα δεν θα μπορούσε να ελέγχει την πλειοψηφία.

Οι μονοκομματικές, όμως, κυβερνήσεις -οποιοδήποτε «χρώματος»- δεν διακρίνονται μόνο για την αλαζονεία τους. Διακρίνονται και για τον αυταρχισμό, την έλλειψη διαφάνειας και δημοκρατικών διαδικασιών. Τα αντιδημοκρατικά αυτά χαρακτηριστικά φαίνονται έντονα στον τρόπο λειτουργίας τόσο της εκάστοτε κυβέρνησης όσο και του κυβερνητικού κόμματος.

Στις μονοκομματικές κυβερνήσεις που έχει γνωρίσει ο Τόπος έχει διαπιστωθεί ότι, εξαιτίας της αρχηγικής δομής των κομμάτων που εναλλάσσονται στην εξουσία, τα διάφορα κυβερνητικά όργανα -με πρώτο το Υπουργικό Συμβούλιο- πολλές φορές παίζουν το ρόλο οργάνων-σφραγίδων για αποφάσεις που έχουν ληφθεί είτε από τον Πρωθυπουργό προσωπικά είτε με τη βοήθεια ενός πολύ περιορισμένου κύκλου ανθρώπων, όχι απαραίτητα Υπουργών ή καν μελών του κόμματος.

Ο τρόπος λήψης των κυβερνητικών αποφάσεων καλύπτεται από μια μυστικότητα που, πολλές φορές, ξαφνιάζει και αυτά ακόμα τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και μάλιστα σε τομείς στους οποίους -υποτίθεται- ότι αυτά είναι υπεύθυνα. Άλλες, πάλι, φορές οι αποφάσεις που έχουν παρθεί με την παρουσία τους ακυρώνονται ακόμα και αν έχουν πάρει τη μορφή νόμων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλά συλλογικά κυβερνητικά όργανα που υπάρχουν στα χαρτιά, τις περισσότερες φορές, δεν λειτουργούν καθόλου ή, όταν λειτουργούν, χρησιμοποιούνται, και αυτά ως όργανα σφραγίδες. Υπάρχουν περιπτώσεις που θεσμοθετημένα όργανα δεν συνεδριάζουν επί μήνες, ενώ παίρνονται αποφάσεις που -υποτίθεται- θα έπρεπε να παρθούν από τα όργανα αυτά.

Το χειρότερο, όμως, στην περίπτωση του κυβερνητικού κόμματος είναι ότι η κοινοβουλευτική του ομάδα υποβαθμίζεται και οι κυβερνητικοί Βουλευτές δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να διεκπεραιώνουν ρουσφέτια.

Αλλά και στην περίπτωση του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης, η κοινοβουλευτική ομάδα, παρόλο που είναι σχετικά περισσότερο δραστήρια, υποβαθμίζεται επίσης αφού άλλα κομματικά όργανα ή ακόμα και εξωκομματικοί παράγοντες φαίνεται να παίζουν σημαντικότερο ρόλο.

Είναι, κατά συνέπεια, σαφές ότι η υπερσυγκέντρωση εξουσιών στα χέρια του πρωθυπουργού και ο ρόλος που παίζει -ιδιαίτερα μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 1985/86- έχει καταλυτικές συνέπειες όχι μόνο στη νομοθετική και τη δικαστική, αλλά και στα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας. Τελικά πάρα πολλές αποφάσεις για πάρα πολλά ζητήματα παίρνονται από πάρα πολύ λίγους ανθρώπους ή ακόμα και ένα μόνον άνθρωπο.

Η συνεχής υποβάθμιση της νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας, αλλά και οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας, όπως είναι φυσικό, έχει σοβαρότατες επιπτώσεις και σε άλλους θεσμούς, όπως στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, στο συνδικαλισμό και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (χαρακτηριστική είναι η καθυστάθεια της ραδιοτηλεόρασης στην εξυπηρέτηση της κυβέρνησης και του κυβερνώντος κόμματος).

Εξάλλου η καταχρηστική άσκηση της εξουσίας από λίγους με αυταρχισμό, αδιαφανείς και μη δημοκρατικές διαδικασίες πολλές φορές παραβιάζει θεμελιακά ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα.

Όλες οι μονοκομματικές κυβερνήσεις καταφεύγουν (άλλες λιγότερο και άλλες περισσότερο) στη χρήση των ΜΑΤ, όταν -αποφεύγοντας το διάλογο με τους ενδιαφερομένους- προκύπτουν καταστάσεις οι οποίες τους είναι δυσάρεστες.

Όλες, επίσης, οι μονοκομματικές κυβερνήσεις έχουν κατηγορηθεί ότι επιδίδονται σε υποκλοπές τηλεφωνικών συνδιαλέξεων πολιτικών ή άλλων, υποτιθέμενων, αντιπάλων τους.

Η κυβέρνηση της ΝΔ, μέσα στη μέθη της πρόσφατης ανακατάληψης της εξουσίας, θέλει να προχωρήσει σε παραπέρα περιορισμούς των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων με αντισυνταγματικά νομοσχέδια όπως το αντιαπεργιακό και το αντιτρομοκρατικό.

Δεν είναι, κατά συνέπεια, υπερβολή να πούμε ότι όλοι, χωρίς εξαίρεση, οι θεσμοί στο Τόπο μας, βρίσκονται στο μάτι του κυκλώνα του δικομματισμού.

Είναι απόλυτη ανάγκη να υπάρξει αφύπνιση των πολιτών για να αντιμετωπισθεί αυτή η κατά μέτωπο επίθεση εναντίον των θεσμών από τις μονοκομματικές κυβερνήσεις. Πρέπει όλοι να ευαισθητοποιηθούμε και να δώσουμε στα κόμματα να αντιληφθούν ότι, αν πράγματι θέλουν η Ελλάδα να υπάρξει και να παίξει κάποιο ρόλο μέσα στη νέα Ευρώπη που γεννιέται, θα πρέπει ο Τόπος να ακολουθήσει μια εντελώς νέα πορεία.

Η νέα πορεία που πρέπει να ακολουθήσει ο Τόπος προϋποθέτει δύο θεμελιακές θεσμικές αλλαγές :

- (α) Τη ριζική προς προοδευτική κατεύθυνση αναθεώρηση του Συντάγματος (που σε καμιά περίπτωση δεν θα επαναφέρει το Σύνταγμα του 1975 αλλά θα προχωρά πολύ πιο πέρα από την περιορισμένη και χωλή αναθεώρηση του 1985/86), και
- (β) Την (συνταγματικά κατοχυρωμένη) καθιέρωση της μιας και μοναδικής απλής αναλογικής.

Μόνο μ' αυτές τις αλλαγές θα ξεφύγουμε από την εποχή των αντιδημοκρατικών και, βασικά, συντηρητικών μονοκομματικών κυβερνήσεων και θα μπούμε στην εποχή των δημοκρατικών και προοδευτικών πολυκομματικών κυβερνήσεων που θα σέβονται τους θεσμούς.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 19.12.1990

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

ΚΡΙΣΗ : ΑΠΟ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ

Εδώ και αρκετό καιρό, και τελευταία με εντεινόμενους ρυθμούς, γίνεται από πολλούς λόγος για τη βαθιά, χρόνια, και πολύπλευρη κρίση που περνά ο Τόπος. Αυτή η συνεχής κρισεολογία, όμως, δεν πρόκειται να μας βγάλει από το τέλμα. Ίσως, μάλιστα, να μας βυθίζει περισσότερο στο τέλμα, αφού η επανάληψη των ίδιων και των ίδιων διαπιστώσεων χωρίς να γίνεται κάτι το δραστικό για την αντιμετώπισή της, αυξάνει την απογοήτευση και την απαισιοδοξία με την οποία βλέπουμε τα πράγματα, με αποτέλεσμα την ακόμη μεγαλύτερη παράλυση μπροστά σε μια συνεχώς επιδεινούμενη κατάσταση.

Είναι σαφές, κατά συνέπεια ότι από την κρισεολογία θα πρέπει -εδώ και τώρα- να περάσουμε στην αντιμετώπιση της κρίσης.

Το πρώτο βήμα στην αντιμετώπιση της κρίσης αυτής είναι η συνειδητοποίηση των πολλών διαστάσεών της. Πράγματι δεν βρισκόμαστε μόνο μπροστά σε μια οικονομική και κοινωνική κρίση. Ίσως, μάλιστα, αυτές οι δύο διαστάσεις της κρίσης να μην είναι οι πιο θεμελιακές. Γιατί η κρίση που περνά ο Τόπος είναι, ταυτόχρονα, και οικολογική, πολιτιστική και, προπάντων, ηθική και πολιτική. Και κινδυνεύει να «εξελιχθεί» σε εθνική.

Η συνειδητοποίηση των πολλών διαστάσεων της κρίσης οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η πετυχημένη αντιμετώπισή της απαιτεί να καταβληθεί μια πολυμέτρωτη προσπάθεια στην οποία πρέπει να στρατευθούν όλες οι δυνάμεις του Τόπου.

Η αντιμετώπιση μιας ή ορισμένων μόνο πλευρών της κρίσης είναι βέβαιο ότι θα καταλήξει σε αποτυχία, αφού η ακάλυπτη ή οι ακάλυπτες πλευρές μπορεί να υπονομεύσουν την προσπάθεια στις πλευρές που καλύπτονται.

Κατά τον ίδιο τρόπο η μη στράτευση ενός μέρους του Λαού στον πολυμέτρωτο αυτό αγώνα μπορεί να επενεργήσει υπονομευτικά στις προσπάθειες των υπόλοιπων τμημάτων του Λαού.

Εκτός, όμως, από τις πολλές διαστάσεις της κρίσης πρέπει να γίνει συνείδηση ότι η προσπάθεια για το ξεπέρασμά της θα είναι μακρόχρονη. Η κρίση που περνά ο Τόπος σήμερα δεν «γεννήθηκε» χθες. Είναι αποτέλεσμα τριών, τουλάχιστον, δεκαετιών και κατά συνέπεια η αντιμετώπισή της θα απαιτήσει πολυετείς προσπάθειες.

Παραπλανούν, επομένως, το Λαό όσοι του υπόσχονται ξεπέρασμα της κρίσης μέσα σε δύο ή τρία χρόνια.

Πόσα χρόνια θα χρειαστούν για ξεπεραστεί η κρίση ;

Στο ερώτημα αυτό δεν μπορεί να απαντήσει κανείς αν δεν γνωρίζει τις απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα :

(α) Πότε θα αρχίσει η πολυμέτωπη προσπάθεια για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω ;

(β) Πόσοι και ποιοι θα μετάσχουν στην προσπάθεια αυτή ;

(γ) Με βάση ποια προγράμματα θα γίνει όλη αυτή η προσπάθεια ; και, τέλος,

(δ) Θα υπάρξει συνέπεια στην εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών ;

Το καθένα από τα ερωτήματα αυτά, όπως είναι ευνόητο, έχει τη δική του σημασία. Ειδικότερα :

Σε ό,τι αφορά το χρόνο έναρξης της προσπάθειας, υπάρχουν μερικοί που ισχυρίζονται ότι «πρέπει το μαχαίρι να φτάσει στο κόκαλο» για να αντιληφθούμε όλοι το μέγεθος και το βάθος της κρίσης. Αυτοί που υποστηρίζουν την άποψη αυτή πιστεύουν ότι δεν έχουμε φτάσει στο σημείο αυτό ακόμα. Όταν όμως φτάσουμε, τότε θα αναγκαστούμε όλοι να «ανασκουμπωθούμε» και να δουλέψουμε για να βγούμε από την κρίση.

Η άποψη αυτή είναι εξαιρετικά επικίνδυνη, γιατί, για όσο διάστημα παραμένουμε αδρανείς, η χώρα βυθίζεται ολοένα και περισσότερο στο τέλμα στο οποίο ήδη βρίσκεται. Όσο διαρκεί αυτό το «βύθισμα» στο τέλμα, τόσο δυσκολότερη και μακροχρονιότερη θα είναι η προσπάθεια που θα χρειαστεί για την «ανέλκυση» της χώρας από αυτό.

Συνεπώς όσο νωρίτερα αρχίσει η συνολική και πολυμέτωπη προσπάθεια για την αντιμετώπιση της κρίσης, τόσο λιγότερο μακρό θα είναι το διάστημα που θα χρειαστεί για την έξοδο από αυτήν.

Το ερώτημα πόσοι και ποιοι θα μετάσχουν στην προσπάθεια αυτή είναι πιο δύσκολο να απαντηθεί, γιατί η συμμετοχή σημαίνει και απόφαση για ορισμένες θυσίες. Και εδώ, ακριβώς, βρίσκεται η μεγάλη δυσκολία.

Πολλοί -ίσως όλοι- είναι έτοιμοι να μιλήσουν για την κρίση, το βάθος και το μέγεθός της, τις διαστάσεις της, ακόμα και για την αναγκαιότητα της άμεσης αντιμετώπισής της. Πόσοι, όμως, είναι διατεθειμένοι να «ανασκουμπωθούν» και να δουλέψουν -κάνοντας τις αναγκαίες θυσίες- για το ξεπέρασμά της;

Είναι σαφές ότι υπάρχουν πολίτες που -όχι μόνο θυσίες δεν μπορούν να κάνουν, αλλά αντίθετα- έχουν ανάγκη ουσιαστικής βοήθειας από την πλευρά του συνόλου. Σ' αυτούς τους πολίτες η Πολιτεία οφείλει να συμπαρασταθεί και να τους βοηθήσει ώστε να βγουν από τη δύσκολη θέση στην οποία βρίσκονται για να μπορέσουν να «σταθούν στα πόδια τους» και, αργότερα, να βρεθούν σε θέση να βοηθήσουν και αυτοί τη συνολική προσπάθεια.

Υπάρχουν, από την άλλη πλευρά, πολίτες που πολλά μπορούν να προσφέρουν. Οι περισσότεροι από αυτούς αποφεύγουν συστηματικά να προσφέρουν οτιδήποτε, ενώ θα όφειλαν να δώσουν πρώτοι το παράδειγμα

μιας προσφοράς προοδευτικά μεγαλύτερης όσο μεγαλύτερες είναι οι δυνατότητές τους.

Στο μέσο υπάρχουν εκείνοι που -ποιος λίγο, ποιος περισσότερο- μπορούν να προσφέρουν. Πολλοί από αυτούς αρνούνται να προσφέρουν, γιατί βλέπουν τους προηγούμενους (που έχουν πολλά) να μην προσφέρουν τίποτε. Αν όσοι έχουν πολλά αρχίσουν να προσφέρουν πολλά, είναι βέβαιο ότι θα ακολουθήσουν και οι άλλοι, προσφέροντας ο καθένας ανάλογα με τις δυνάμεις τους.

Οι προσφορές, όμως, όλων των παραπάνω, τότε μόνο θα αποδώσουν, όταν στον κάθε τομέα όπου υπάρχει ανάγκη προσφοράς εφαρμόζεται και ένα σωστό πρόγραμμα αξιοποίησής της.

Ξεκινώντας από την πολιτική, το κόμμα ή τα κόμματα στα οποία ο Λαός εμπιστεύεται την απόλυτη πλειοψηφία -δίνοντάς τους τη δυνατότητα να σχηματίσουν κυβέρνηση- θα πρέπει να έχουν τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μεσο-μακροπρόθεσμα προγράμματα για την αντιμετώπιση όλων των προβλημάτων (και είναι πολλά) τα οποία οφείλει να αντιμετωπίσει μια κυβέρνηση.

Δεν είναι, όμως, μόνο τα κόμματα τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν την πολύπλευρη κρίση. Υπάρχουν πάρα πολλά προβλήματα που η αντιμετώπισή τους απαιτεί την ενεργοποίηση ενός ή περισσότερων κοινωνικών φορέων. Και οι κοινωνικοί αυτοί φορείς -για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που έχει από αυτούς ο Λαός για την επίλυση των προβλημάτων του- οφείλουν να έχουν τα κατάλληλα προγράμματα.

Πολλοί μπορεί να φέρουν το επιχειρήμα ότι από τον Τόπο αυτό ποτέ δεν έλειψαν τα προγράμματα στα «χαρτιά». Το πρόβλημα είναι η συνέπεια στην εφαρμογή τους. Και μ' αυτό ερχόμαστε στο τελευταίο ερώτημα : θα υπάρξει συνέπεια στην εφαρμογή των προγραμμάτων τόσο από τα κόμματα όσο και από τους κοινωνικούς φορείς ;

Εδώ, δυστυχώς, υπάρχει μια πολύ οδυνηρή εμπειρία του Λαού. Και τα δύο μεγάλα κόμματα που κυβέρνησαν τη χώρα τα τελευταία 16 χρόνια παρουσίασαν προγράμματα είτε με τη μορφή προγραμματικών δηλώσεων είτε με τη μορφή 5ετών προγραμμάτων. Δυστυχώς και τα δύο «διακρίθηκαν» στην -σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα από την παρουσίαση των προγραμμάτων αυτών- αθέτηση ή εγκατάλειψή τους.

Αυτή η 16ετής εμπειρία έχει προκαλέσει μια κρίση εμπιστοσύνης του Λαού στα δύο κόμματα που άσκησαν εξουσία. Και η κρίση αυτή, με τη σειρά της, γεννά εύλογες αμφιβολίες σε οποιοδήποτε μελλοντικό πρόγραμμα από την πλευρά των κομμάτων αυτών.

Αλλά και οι κοινωνικοί φορείς δεν διακρίνονται για τη συνέπεια στην εφαρμογή των προγραμμάτων τους (που πολλές φορές εξαρτιούνται από τη

συνέπεια με την οποία εφαρμόζονται τα κυβερνητικά προγράμματα).

Είναι, κατά συνέπεια, σαφές ότι η αντιμετώπιση της κρίσης και η έξοδος από αυτήν δεν είναι ένα εύκολο εγχείρημα. Είναι μια σύνθετη και πολυμέτωπη προσπάθεια που απαιτεί έγκαιρη συνειδητοποίηση του μεγέθους των προβλημάτων και μαζική συμμετοχή στη συνεπή εφαρμογή βραχυπρόθεσμων και μεσο-μακροπρόθεσμων προγραμμάτων τόσο από τα κόμματα όσο και από τους κοινωνικούς φορείς.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 8.5.1991

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

Η ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΩΝ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΩΝ

Ο Τόπος μας, εδώ και ένα χρόνο, ξαναβιώνει -μετά από το 1981- μια ακόμα αυτοδύναμη κυβέρνηση της ΝΔ. Μια κυβέρνηση η οποία απέκτησε πλειοψηφία στη Βουλή με τις γνωστές μεθοδεύσεις (αποστασία του Βουλευτή της ΔΗ.ΑΝΑ. και απόσπαση μιας έδρας μετά από απόφαση του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου).

Αν εξαιρέσουμε τις κυβερνήσεις Τζαννετάκη και Ζολώτα -που σχηματίστηκαν για τους γνωστούς, έκτακτους και συγκεκριμένους λόγους και διάρκεσαν ένα βραχύ χρονικό διάστημα- ο Τόπος μας έχει κυβερνηθεί τα τελευταία 16 χρόνια, περίπου ισόχρονα από τις αυτοδύναμες κυβερνήσεις της ΝΔ (1974-1981 και 1990-1991) και του ΠΑΣΟΚ (1981-1989).

Όλες οι αυτοδύναμες κυβερνήσεις :

(α) Σχηματίστηκαν με τη βοήθεια καλπονοθευτικών εκλογικών συστημάτων (της ενισχυμένης αναλογικής της ΝΔ μέχρι και το 1981, της νέας ενισχυμένης (1985) και της νεότερης ενισχυμένης (1989) του ΠΑΣΟΚ). «Χάρη» στα συστήματα αυτά (και με εξαίρεση, για τους γνωστούς περιστασιακούς λόγους, τις εκλογές της 17.11.74), η μειοψηφία στο Λαό μετατρέπεται σε αυτοδύναμη πλειοψηφία στη Βουλή.

(β) Στηρίχτηκαν σε «χαρισματικούς» ηγέτες οι οποίοι χρησιμοποίησαν ένα ηγετικό κύκλο στην κυβέρνηση και στα κόμματα, καταργώντας πολλές φορές συλλογικά όργανα και συλλογικές διαδικασίες. Οι ηγέτες αυτοί μετέτρεψαν το πολίτευμά μας (και θεσμικά μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 1985/86) σε πρωθυπουργοκεντρικό.

(γ) Χρησιμοποίησαν το κράτος ως κομματικό φέουδο βαθαίνοντας ή αναπτύσσοντας πελατειακές σχέσεις και ρουσφετολογώντας μέσω κομματάρχων ή κομματικών (τοπικών και κλαδικών) οργανώσεων.

(δ) Άλωσαν τα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα χρησιμοποίησαν ως μέσα κυβερνητικής και κομματικής προπαγάνδας. Και τέλος

(ε) Διαιώνισαν το λεγόμενο «εκλογικό κύκλο» εφαρμόζοντας μια πολιτική που υπάκουε στις εκλογικές τους ανάγκες. Ακολούθησαν, δηλαδή, μια σχετικά περιοριστική οικονομική πολιτική τα δύο πρώτα χρόνια, και τα δύο τελευταία, επειδή πλησίαζαν οι εκλογές, χαλάρωναν την πολιτική τους αυτή. «Χάρη» στην πολιτική αυτή σημειωνόταν μια τεχνητή άνθηση της οικονομίας (τα ρόδινα μάγουλα του φυματικού) το χρόνο των εκλογών.

Αποτέλεσμα του τρόπου αυτού διαχείρισης της εξουσίας από τα δύο μεγάλα κόμματα ήταν ο Τόπος να πάει, κυριολεκτικά, από το κακό στο

χειρότερο. Αυτό φαίνεται από δύο βασικούς δείχτες που συνοψίζουν αυτήν την καθαρά μικροκομματική κυβερνητική πολιτική. Πρόκειται για τις δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα από τη μια μεριά και για το δημόσιο χρέος από την άλλη.

Εξαιτίας της αλόγιστης προεκλογικής πολιτικής, οι δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα έφταναν σε ολοένα και υψηλότερο επίπεδο τα χρόνια των εκλογών. Έτσι, σύμφωνα με την έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, οι καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν: 1981 14,8%, 1985 17,9% και 1989 18,3%.

Οι αυξανόμενες, όμως, καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα διόγκωναν συνεχώς το δημόσιο χρέος. Έτσι σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 1991, το δημόσιο χρέος ήταν 672 δισ. δρχ. το 1981, 2673 δισ. δρχ. το 1985 και 6.699 δισ. δρχ. το 1989.

Συνέπεια της διόγκωσης αυτής του δημόσιου χρέους ήταν να απαιτούνται ολοένα και μεγαλύτερα ποσά για την πληρωμή των τοκοχρεωλυσιών του, γεγονός που δημιουργεί ανυπέρβλητα εμπόδια σε οποιαδήποτε αναπτυξιακή και κοινωνική πολιτική. Δεν υπάρχουν, δηλαδή, διαθέσιμοι όροι για την αύξηση των δαπανών για την υγεία, την παιδεία κλπ.

Δυστυχώς για τον Τόπο, το 1990, πρώτο χρόνο διακυβέρνησης της χώρας από τη ΝΔ (παρόλο που δεν ήταν προεκλογικός και παρ' όλη τη σφιχτή και αντιλαϊκή πολιτική που εφαρμόστηκε) η κατάσταση αντί να καλυτερέψει, χειροτέρευσε, αφού οι καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ έφτασαν το 19% και το δημόσιο χρέος τα 8.533 δισ. δρχ.

Είναι σαφές από τα παραπάνω ότι το 1981 ήταν το χειρότερο έτος της περιόδου διακυβέρνησης της χώρας από τη ΝΔ. Το 1985 ήταν χειρότερο από το 1981 και το 1989 χειρότερο από το 1985. Δυστυχώς, όμως, για τον Τόπο το 1990 ήταν χειρότερο από το 1989.

Από τα παραπάνω γίνεται ολοφάνερο ότι οι αυτοδύναμες κυβερνήσεις τόσο του ΠΑΣΟΚ (1981-1989) όσο και της ΝΔ (1974-1981 και 1990) βύθισαν την οικονομία της χώρας σε ένα ολοένα και βαθύτερο τέλμα. Και σαν να μην έφτανε αυτό, βάθυναν την πολύπλευρη (πολιτική, κοινωνική, πολιτιστική, οικολογική αλλά και ηθική) κρίση που περνά το Τόπος.

Αυτό το οικονομικό τέλμα και αυτή η πολύπλευρη κρίση αποτελούν τη μεγαλύτερη απόδειξη της αδυναμίας των αυτοδυναμιών να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα μεγάλα και χρόνια άλματα προβλήματα του Τόπου.

Παρ' όλη, όμως, την αποδειγμένη αδυναμία τους να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα αυτά, βλέπουμε τους Αρχηγούς των δύο κομμάτων (και οι δύο ηλικίας, πλέον, άνω των 70 ετών) να εμμένουν πεισματικά στη διατήρηση (ο Πρόεδρος της ΝΔ) ή την επανάκτηση (ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ) της

αυτοδυναμίας. Η εμμονή, όμως, στην αυτοδυναμία είναι βέβαιο ότι θα έχει ως συνέπεια την επανάληψη του φαύλου κύκλου της περασμένης 16ετίας.

Για να ξεφύγουμε από το φαύλο κύκλο χρειάζεται μια εντελώς διαφορετική πολιτική για την αντιμετώπιση της κρίσης που περνά ο Τόπος. Είναι σαφές ότι η πολιτική αυτή δεν μπορεί να στηριχθεί στη συντηρητική νεοφιλελεύθερη προσέγγιση που επιχειρεί η ΝΔ εδώ και ένα χρόνο. Χρειάζεται μια προοδευτική εναλλακτική πρόταση.

Και την πρόταση αυτή έδωσε στη δημοσιότητα ο Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου. Σύμφωνα με την πρόταση του Συνασπισμού :

«Πρέπει να ανοίξει, με αντίστοιχες πρωτοβουλίες στην πολιτική ζωή, μια φάση για πολιτική και προγραμματική συμφωνία, που θα είναι αντίθετη με μια ευκαιριακή αθροιστική συγκόλληση πάνω σε ξεπερασμένα πρότυπα, προγράμματα και πρακτικές. Μια φερέγγυα προγραμματική συμφωνία δεν μπορεί να προκύψει με τεχνητούς συμψηφισμούς γύρω από ελάχιστα προγράμματα και μέσους όρους. Πρέπει να βασίζεται :

- *Σε ένα πλαίσιο σχέσεων ισοτιμίας, δημοκρατικής διευθέτησης των διαφορών, αμοιβαίου δημοκρατικού ελέγχου, χωρίς ηγεμονισμούς και κομματικές αλαζονείες και αυτάρκειες.*
- *Σε μια νέα αντίληψη διακυβέρνησης με συλλογικότητα, αξιοκρατία, διαφάνεια, πλήρη δημοσιότητα, αρχές σύγχρονης και αποδοτικής διεύθυνσης, διαρκή έλεγχο του παραγόμενου κυβερνητικού έργου.*
- *Στην αναβάθμιση των αντιπροσωπευτικών θεσμών, στον ειλικρινή σεβασμό της «διάκρισης των εξουσιών», διαχωρισμό κράτους και κόμματος, εξάλειψη των πελατειακών σχέσεων καθώς και των κάθε είδους αδιαφανών συναλλαγών των κέντρων εξουσίας με τα μεγάλα συμφέροντα.*

Η δυνατότητα διαμόρφωσης μιας γενικότερης συνεργασίας θα κρίνεται και από τη σύμπτωση ή μη των πολιτικών και της δράσης στα μεγάλα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα».

Τις δικές του θέσεις πάνω σε επτά άξονες για μια προοδευτική εναλλακτική λύση ο Συνασπισμός τις έδωσε στη δημοσιότητα με ένα κείμενο -ένα απόσπασμα του οποίου παραθέσαμε πιο πάνω- στις 7.5.91.

Με βάση την προοδευτική εναλλακτική πρόταση του Συνασπισμού, μπορεί να αρχίσει ο διάλογος ανάμεσα στις προοδευτικές δυνάμεις για να σχηματισθεί ένα μεγάλο εκσυγχρονιστικό προοδευτικό πλειοψηφικό ρεύμα που θα βγάλει τον Τόπο από τη βαθιά, πολύπλευρη και χρόνια κρίση στην οποία έχει βυθιστεί.

«ΤΑ ΝΕΑ», 20.5.1991

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

ΝΑΙ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΘΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η αίσθηση της γενικής κρίσης ξεπηδά από την πρόσφατη δημοσκόπηση. Είναι ενδεικτικό ότι οι μισοί από τους ερωτηθέντες πιστεύουν ότι η χώρα περνά μια γενική εθνική κρίση, ενώ ξεπερνούν τους μισούς εκείνοι που πιστεύουν ότι η χώρα βρίσκεται σε παρακμή.

Δυσοίωνα, εξάλλου, είναι και το γεγονός ότι ένα πολύ υψηλό ποσοστό - που πλησιάζει τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων- είναι λίγο ή καθόλου ικανοποιημένοι από τη λειτουργία της δημοκρατίας στην Ελλάδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι πρέπει να ενισχυθούν κατά πρώτο και κύριο λόγο οι δημοκρατικές ελευθερίες, γεγονός που δείχνει ότι ο κόσμος αισθάνεται ότι οι ελευθερίες αυτές περιορίζονται σήμερα.

Στον κατάλογο των προβλημάτων που έχουν προτεραιότητα, εντύπωση προκαλεί η μεγάλη διαφορά που χωρίζει την Παιδεία - που κατέχει την πρώτη θέση- από την Υγεία-Πρόνοια (που κατέχει τη δεύτερη) και τα ναρκωτικά (που κατέχουν την τρίτη).

Στην προτεραιότητα της Παιδείας συμφωνούν οι οπαδοί και των τριών κομμάτων, γεγονός που δείχνει την επείγουσα ανάγκη να υπάρξει εθνική πολιτική στον κρίσιμο αυτό τομέα της ζωής του Τόπου.

Μεγάλη είναι η δυσαρέσκεια των ερωτηθέντων για την κυβέρνηση, αφού πλησιάζουν τα δύο τρίτα εκείνοι που έχουν αρνητική ή μάλλον αρνητική γνώμη γι' αυτήν (σ' αυτούς περιλαμβάνεται και το ένα τέταρτο των ψηφοφόρων της ΝΔ). Ευεξήγητο, κατά συνέπεια, είναι το ότι η συντριπτική πλειοψηφία (πάνω από τα τρία τέταρτα των ερωτηθέντων) πιστεύει ότι η Ελλάδα χρειάζεται νέα κατεύθυνση και ηγεσία.

Για το ξεπέρασμα της κρίσης δεν φαίνεται να υπάρχει καθαρή πλειοψηφία, αφού το ποσοστό εκείνων που πιστεύουν ότι καλύτερο θα ήταν να εφαρμοστεί ένα σύγχρονο προοδευτικό πρόγραμμα ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ είναι μόνο κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από το ποσοστό εκείνων που πιστεύουν ότι θα ήταν προτιμότερο το φιλελεύθερο πρόγραμμα της ΝΔ (και τα δύο, όμως, ποσοστά, είναι κάτω από τα δύο πέμπτα).

Ο προβληματισμός αυτός, σε ό,τι αφορά το πρόγραμμα, θα μας βγάλει από την κρίση; οδηγεί πάνω από τους μισούς από τους ερωτηθέντες να θέλουν εκλογές στο τέλος της τετραετίας. Το αίτημα για άμεσες εκλογές δεν φαίνεται να συγκεντρώνει τις προτιμήσεις πολλών (ούτε του ενός τρίτου των ερωτηθέντων και ούτε των δύο τρίτων των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ).

Μοιρασμένοι είναι οι ερωτηθέντες σε ό,τι αφορά τον τύπο της κυβέρνησης που έχει ανάγκη σήμερα ο Τόπος (ούτε δύο εκατοστιαίες μονάδες δεν ξεπερνούν αυτοί που προτιμούν τις αυτοδύναμες μονοκομματικές κυβερνήσεις εκείνους που προτιμούν τις συμμαχικές κυβερνήσεις).

Μακροχρονιότερα, όμως, εκείνοι που πιστεύουν ότι η χώρα θα έχει κυβέρνηση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ ξεπερνούν κατά πολύ εκείνους που πιστεύουν ότι θα είναι μια περίοδος διακυβέρνησης της χώρας από τη ΝΔ.

Σε ό,τι αφορά το εκλογικό σύστημα, σαφής είναι η υπεροχή της απλής αναλογικής. Σχεδόν τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων (ανάμεσα σ' αυτούς το ένα τρίτο των ψηφοφόρων της ΝΔ) πιστεύουν ότι η απλή αναλογική είναι το πιο δίκαιο σύστημα και πάνω από τους μισούς (ανάμεσα σ' αυτούς και το ένα πέμπτο των ψηφοφόρων της ΝΔ) πιστεύει ότι οι επόμενες εκλογές θα πρέπει να γίνουν με την απλή αναλογική.

Η πολιτικοποίηση του Έλληνα και της Ελληνίδας είναι μεγάλη, αφού τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι η πολιτική είναι μια υποχρέωση και δικαίωμα του κάθε Έλληνα πολίτη. Παρ' όλα αυτά, όμως, πολύ μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι είναι μέλη κάποιου κόμματος (οι ψηφοφόροι του Συνασπισμού που δηλώνουν ότι ανήκουν σε κόμμα είναι τριπλάσιοι από τους ψηφοφόρους της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ).

Η θετική στάση των ερωτηθέντων στην πολιτική τους κάνει να κρατούν μια πολύ κριτική στάση απέναντι στα κόμματα. Πάνω από τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων δηλώνει ότι τα πολιτικά κόμματα εκφράζουν λίγο ή καθόλου τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας.

Αλλά και με το κόμμα που ψήφισαν, ειδικότερα, δεν φαίνεται να είναι ικανοποιημένοι οι ερωτηθέντες, αφού λίγο ή καθόλου ικανοποιημένοι σήμερα δηλώνουν σχεδόν οι μισοί από τους ψηφοφόρους της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ και πάνω από τους μισούς ψηφοφόρους του Συνασπισμού.

Παρόλο, όμως, που δεν είναι ικανοποιημένοι από τα κόμματά τους, οι ψηφοφόροι τους τα κρίνουν θετικά και -με ποσοστά που πλησιάζουν τα δύο τρίτα- τα χαρακτηρίζουν σύγχρονα προοδευτικά και ρεαλιστικά.

Μοιρασμένοι εμφανίζονται οι ερωτηθέντες στο θέμα συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ, αφού στο ερώτημα αν θέλουν να επιτευχθεί συμφωνία, εκείνοι που πιστεύουν ότι πρέπει τα δύο κόμματα να υποστηρίξουν κοινή συνολική κυβερνητική εναλλακτική λύση είναι ίσοι (και στις δύο περιπτώσεις ίσοι με τα δύο πέμπτα των ερωτηθέντων) με εκείνους που δεν επιθυμούν τη συνεργασία των δύο κομμάτων. Υπάρχει, όμως, ένα τμήμα (γύρω στο ένα έβδομο) των ερωτηθέντων που πιστεύουν ότι τα δύο κόμματα πρέπει να έχουν κοινή αντιμετώπιση επιμέρους θεμάτων. Αν αυτοί συνυπολογιστούν με εκείνους που θέλουν μια γενική συνεργασία των δύο κομμάτων, τότε εκείνοι

που θέλουν τη συνεργασία ξεπερνούν τους μισούς από τους ερωτηθέντες (ελάχιστοι είναι οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ που δεν θέλουν συνεργασία των δύο κομμάτων).

Παρ' ότι πάνω από το μισό των ψηφοφόρων του Συνασπισμού είναι λίγο ή καθόλου ευχαριστημένοι από την πορεία του, τα δύο τρίτα αυτών των ψηφοφόρων πιστεύουν ότι θα βγει κάτι καλό από την κρίση. Επιπλέον πάνω από τα τέσσερα πέμπτα των ψηφοφόρων του Συνασπισμού πιστεύουν ότι με τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού και ενόψει της πανελλαδικής του συνέλευσης, ο Συνασπισμός μπορεί να δικαιώσει τις ελπίδες του αριστερού κόσμου. Πάνω από τους μισούς, εξάλλου, ψηφοφόρους του Συνασπισμού πιστεύουν ότι η ηγεσία του θα πρέπει να εκλέγεται απευθείας από τα μέλη του.

Η δύναμη των κομμάτων, με βάση τη δημοσκόπηση, είναι σήμερα χαμηλότερη (στην περίπτωση της ΝΔ πολύ χαμηλότερη και στην περίπτωση του Συνασπισμού αρκετά χαμηλότερη) από τη δύναμή τους στις εκλογές της 8.4.90 στην Περιφέρεια της Πρωτεύουσας.

Η μείωση της δύναμης της ΝΔ οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στους αναποφάσιστους και στο άκυρο και στο λευκό. Παρουσιάζει, όμως, και μικρές διαρροές προς το ΠΑΣΟΚ και το Συνασπισμό.

Η μείωση της δύναμης του ΠΑΣΟΚ οφείλεται επίσης στους αναποφάσιστους και στο λευκό, αλλά η έκταση των δύο αυτών φαινομένων στο ΠΑΣΟΚ είναι πολύ μικρότερη από εκείνη στη ΝΔ. Εξάλλου πολύ μικρές είναι και οι διαρροές του ΠΑΣΟΚ προς τη ΝΔ και το Συνασπισμό. Για τους λόγους αυτούς οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη συνοχή. Τέλος

Η μείωση της δύναμης του Συνασπισμού οφείλεται κατά κύριο λόγο στους αναποφάσιστους, στο λευκό και στο άκυρο (που πλησιάζουν συνολικά σε ποσοστά τα επίπεδα των ψηφοφόρων της ΝΔ). Ο Συνασπισμός έχει διαρροές προς το ΠΑΣΟΚ και προς τους Οικολόγους Εναλλακτικούς, αλλά οι διαρροές αυτές είναι μικρής σχετικά, έκτασης. Η συνοχή των ψηφοφόρων του Συνασπισμού είναι μεγαλύτερη από εκείνη των ψηφοφόρων της ΝΔ, αλλά μικρότερη από εκείνη των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ.

Η γενική εικόνα που δίνεται από τη δημοσκόπηση είναι ενός εκλογικού σώματος εξαιρετικά προβληματισμένου για το παρόν και για το μέλλον.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 6.6.1991

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

Ο ΑΡΧΗΓΙΚΟΣ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ο δικομματισμός στη χώρα μας χρονολογείται από δεκαετίες και συνδέεται στενά, ανάμεσα στα άλλα, και με τα πρόσωπα των ιδρυτών ή των εκάστοτε αρχηγών των δύο μεγάλων κομμάτων. Θα έλπιζε κανείς ότι, καθώς προχωρούμε προς το 2000, τα δύο αυτά κόμματα θα εκσυγχρονίζονταν και θα άρχιζαν να λειτουργούν ως κόμματα αρχών. Δυστυχώς αυτό δεν συνέβη.

Τον τελευταίο καιρό πλήθυναν τα φαινόμενα αυταρχισμού από την πλευρά των αρχηγών των δύο μεγάλων κομμάτων. Τα φαινόμενα αυτά, δυστυχώς, δεν είναι καινούρια. Παρόμοια φαινόμενα είχαμε και στο πρόσφατο και στο απώτερο παρελθόν μετά τη μεταπολίτευση.

Το ερώτημα που γεννιέται είναι γιατί δεν υπάρχει και στη χώρα μας η εξέλιξη που σημειώθηκε σε άλλες χώρες με κοινοβουλευτικά πολιτεύματα. Γιατί, δηλαδή, τα δύο μεγάλα κόμματα δεν εξελίχθηκαν σε κόμματα αρχών ;

Στο ερώτημα αυτό δεν υπάρχει εύκολη απάντηση. Αναμφισβήτητα η πολυτάραχη ιστορία του Τόπου αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα. Πόλεμοι, εμφύλιος, δικτατορίες συνέβαλαν στο να μην υπάρξει ευθύγραμμη εξέλιξη και στο κομματικό σύστημα της χώρας μας.

Στη διαιώνιση του δικομματισμού πολύ συνέβαλε, επίσης, το καλπονοθευτικό εκλογικό σύστημα που εφαρμόστηκε στις περισσότερες εκλογικές αναμετρήσεις στη χώρα. Το εκλογικό αυτό σύστημα ήταν (και εξακολουθεί να είναι) κάποια μορφή ενισχυμένης αναλογικής. Με το σύστημα αυτό το πρώτο κόμμα, ακόμα και με ένα ποσοστό ψήφων που μόλις ξεπερνούσε το 40%, μπορούσε να αποσπάσει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία κλέβοντας έδρες από το τρίτο και τα υπόλοιπα μικρότερα κόμματα. Το δεύτερο κόμμα έπαιρνε, συνήθως, περίπου τον αριθμό των εδρών που αναλογούσαν στην εκλογική του δύναμη σε όλη τη χώρα.

Το σημερινό κυβερνητικό κόμμα ήταν πάντοτε υπέρ του συστήματος της ενισχυμένης αναλογικής. Δεν συμβαίνει, όμως, το ίδιο με το κόμμα της σημερινής αξιωματικής αντιπολίτευσης, το οποίο, πριν ανέλθει στην εξουσία το 1981, υποσχόταν την καθιέρωση της απλής αναλογικής ως πάγιου συστήματος διεξαγωγής των εκλογών. Δυστυχώς, όταν το κόμμα αυτό ανέλαβε την κυβέρνηση, υπαναχώρησε (και) στην υπόσχεσή του αυτή και έφερε δύο εκλογικά συστήματα στη Βουλή (το 1985 και το 1989) τα οποία ήταν -και αυτά- μια παραλλαγή της ενισχυμένης αναλογικής.

Εκτός, όμως, από τη διατήρηση του εκλογικού συστήματος της ενισχυμένης αναλογικής, οι ιδρυτές ή οι αρχηγοί των δύο μεγάλων κομμάτων

φέρουν μεγάλη ευθύνη γιατί δεν θέλησαν να προωθήσουν εκείνες τις διαδικασίες που θα μετέτρεπαν τα κόμμάτα τους από αρχηγικά σε κόμματα αρχών. Έτσι διαιωνίζεται στη χώρα μας ο αρχηγικός δικομματισμός.

Παρά το γεγονός ότι τα δύο μεγάλα κόμματα έχουν σήμερα οργανωθεί σε πανελλαδική κλίμακα, παρά την ύπαρξη εκατοντάδων τοπικών και κλαδικών οργανώσεων, παρά την ύπαρξη θεσμοθετημένων οργάνων, παρά την έκδοση πλήθους εντύπων κλπ, κυρίαρχος είναι ο ρόλος του ιδρυτή ή του αρχηγού του καθενός από τα δύο μεγάλα κόμματα.

Στα κόμματα αυτά υπολειτουργούν ή δεν λειτουργούν ή αγνοούνται θεσμοθετημένα όργανα. Ο αρχηγός περιβάλλεται από ένα στενό κύκλο συνεργατών ή συμβούλων με τους οποίους συνεργάζεται παραμερίζοντας πολλές φορές ακόμα και ηγετικά στελέχη του κόμματός του. Έτσι παίρνει και ανακοινώνει αποφάσεις οι οποίες αιφνιδιάζουν τους πάντες, και τα όργανα του κόμματος προσπαθούν εκ των υστέρων να καλύψουν ή να «μπαλώσουν» τα πράγματα (όχι πάντα με ιδιαίτερη επιτυχία...).

Παρά, επομένως, την οργάνωσή τους, την ύπαρξη καταστατικών, τη διεξαγωγή συνεδρίων κλπ, τα δύο μεγάλα κόμματα είναι υποχείρια των ιδρυτών ή των αρχηγών τους, οι οποίοι τα θεωρούν φέουδά τους.

Δεν είναι, κατά συνέπεια, περίεργο το γεγονός ότι και τα δύο μεγάλα κόμματα, στην ουσία, λειτουργούν ως προεκλογικοί και ως ρουσφετολογικοί μηχανισμοί. Είναι, δηλαδή, οι διάδοχοι της κομματαρχικής οργάνωσης των κομμάτων, που επικρατούσε παλαιότερα.

Έτσι παρατηρείται το φαινόμενο να δραστηριοποιούνται οι κομματικές οργανώσεις στις προεκλογικές περιόδους, στις οποίες επικρατεί πραγματικός πυρετός μια και στην περίοδο αυτή γίνεται αγώνας για την κατάκτηση της εξουσίας από το κόμμα που βρίσκεται στην αξιωματική αντιπολίτευση ή την παραμονή στην εξουσία από το κόμμα που βρίσκεται στην κυβέρνηση.

Στις μετεκλογικές περιόδους ο κομματικός μηχανισμός του κυβερνητικού κόμματος λειτουργεί ως ρουσφετολογικός μηχανισμός. Το ίδιο - αλλά σε πολύ περιορισμένη έκταση - συμβαίνει και με τον κομματικό μηχανισμό του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης (ο οποίος υπολειτουργεί) εξαιτίας των μικρών, σχετικά, δυνατοτήτων που έχει για την εξυπηρέτηση της κομματικής του πελατείας.

Σήμερα, όμως, δεν βρισκόμαστε στο 19^ο αιώνα. Βαδίζουμε προς το 2000 ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στις χώρες-μέλη της οποίας λειτουργούν, εδώ και χρόνια, κόμματα αρχών. Είναι, επομένως, καιρός - ανάμεσα στα πολλά που πρέπει να αλλάξουν- τα δύο μεγάλα αρχηγικά κόμματα να μετατραπούν σε κόμματα αρχών.

Πολλοί συνδέουν τη μετατροπή αυτή με την αποχώρηση από την ηγεσία των δύο μεγάλων κομμάτων των σημερινών αρχηγών τους. Με δεδομένη την,

περίπου, ίδια ηλικία των δύο αρχηγών αυτό, ασφαλώς θα συμβεί σε κάποια στιγμή. Και η αποχώρησή τους μπορεί να ανοίξει το δρόμο για την εξέλιξη των κομμάτων αυτών σε κόμματα αρχών. Τίποτε, όμως, δεν αποκλείει τη διαίωνιση του αρχηγικού δικομματισμού και με τους νέους αρχηγούς των δύο μεγάλων κομμάτων, αν δεν επέλθουν οι αναγκαίες θεσμικές αλλαγές.

Η πρώτη από τις θεσμικές αυτές αλλαγές, που θα αποτελέσει καταλύτη στην εξέλιξη των δύο μεγάλων κομμάτων από αρχηγικά σε κόμματα αρχών είναι, αναμφισβήτητα, η καθιέρωση της μιας και μοναδικής απλής αναλογικής ως πάγιου συστήματος διεξαγωγής των βουλευτικών εκλογών στη χώρα μας. Η καθιέρωση της απλής αναλογικής θα οδηγήσει σε κυβερνήσεις συνεργασίας κομμάτων που μπορούν να συμφωνήσουν σε κοινό πρόγραμμα. Η κατάρτιση και η συμφωνία πάνω σε ένα τέτοιο πρόγραμμα προϋποθέτει την ύπαρξη κομμάτων αρχών.

Φυσικά θα πρέπει να αλλάξει και ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας των δύο μεγάλων κομμάτων. Τα κόμματα αυτά θα πρέπει να πάψουν να λειτουργούν ως προεκλογικοί και ρουσφετολογικοί μηχανισμοί και να οργανωθούν με πλήρεις δημοκρατικές διαδικασίες, στη βάση συγκεκριμένων προγραμμάτων τα οποία θα προτείνουν σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Η ύπαρξη τέτοιων προγραμμάτων δίνει στο Λαό την αίσθηση ότι υπάρχουν εναλλακτικές προτάσεις για την αντιμετώπιση και λύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο Τόπος. Έτσι ο Λαός, σε κάθε εκλογική αναμέτρηση, θα καλείται να επιλέξει όχι ανάμεσα σε δύο αρχηγούς κομμάτων, αλλά -με την καθιέρωση της απλής αναλογικής- ανάμεσα σε πολλά εναλλακτικά προγράμματα. Στη συνέχεια τα κόμματα εκείνα που έχουν συγγενικά προγράμματα θα κληθούν να συμφωνήσουν σε ένα κοινό πρόγραμμα, το οποίο θα εφαρμόσει μια κυβέρνηση συνεργασίας εφόσον τα κόμματα αυτά θα διαθέτουν την απόλυτη πλειοψηφία στη Βουλή και στο Λαό.

Η δημοκρατική οργάνωση και λειτουργία των κομμάτων στηρίζεται στη δημοκρατική οργάνωση και λειτουργία των οργανώσεών τους και στην ενεργό συμμετοχή όλων των μελών τους. Όσο πιο πλατιά και ανοιχτή είναι η οργάνωση και διαφανής και δημοκρατική η λειτουργία των οργανώσεων βάσης, τόσο αποτελεσματικότερα η βάση θα ελέγχει την κορυφή.

Τέλος, σε κεντρικό επίπεδο τα κόμματα πρέπει να έχουν όργανα που θα λειτουργούν δημοκρατικά. Η δημοκρατικότητα της λειτουργίας των κεντρικών οργάνων κατοχυρώνει τη συλλογικότητα των αποφάσεων και εμποδίζει την εμφάνιση αυταρχικών και αντιδημοκρατικών φαινομένων από την πλευρά της ηγεσίας των κομμάτων. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια οι ηγεσίες των κομμάτων μπορούν να αλλάξουν με ομαλό και δημοκρατικό τρόπο.

«ΤΑ ΝΕΑ», 10.3.1992

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Σε ένα άρθρο μας με τον τίτλο «Αρχηγικός Δικομματισμός» που δημοσιεύτηκε στα «ΝΕΑ» της 10.3.93, σημειώναμε :

«Τον τελευταίο καιρό πλήθυναν τα φαινόμενα επίδειξης αυταρχισμού από την πλευρά των δύο μεγάλων κομμάτων ...Ο αρχηγός περιβάλλεται από ένα στενό κύκλο συνεργατών ή συμβούλων με τους οποίους συνεργάζεται, παραμερίζοντας πολλές φορές ακόμη και ηγετικά στελέχη του κόμματός του. Έτσι παίρνει και ανακοινώνει αποφάσεις που αιφνιδιάζουν τους πάντες...»

Το πρώτο και σημαντικότερο θύμα του αρχηγικού δικομματισμού είναι το Κοινοβούλιο. Με τον Κανονισμό της Βουλής η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ το 1987 μετέτρεψαν τη Βουλή σε «όργανο-σφραγίδα» του εκάστοτε Πρωθυπουργού. Με τις διαδικασίες του κατεπείγοντος και του επείγοντος, της οργανωμένης συζήτησης και της εκβιαστικά επιβαλλόμενης από την πλειοψηφία «συμφωνημένης συζήτησης», η εκάστοτε κυβέρνηση έχει μετατρέψει τη νομοθετική εργασία της Βουλής σε «βιομηχανία» κύρωσης κυβερνητικών νομοσχεδίων και πανσπερμίας άσχετων τροπολογιών και τον κοινοβουλευτικό έλεγχο σε μια τυπική διαδικασία.

Στις συζητήσεις ακόμα και των πιο σημαντικών νομοσχεδίων και επερωτήσεων οι αρχηγοί των δύο μεγάλων κομμάτων «λάμπουν», συνήθως με την απουσία τους. Το «παράδειγμά» τους το ακολουθούν και οι βουλευτές τους με αποτέλεσμα το οικτρό θέαμα των κενών εδράνων...Και στις σπάνιες, όμως, περιπτώσεις στις οποίες οι δύο μονομάχοι μιλούν στη Βουλή (στις οποίες η Αίθουσα είναι «πλήθουσα»), οι δύο αρχηγοί έχουν «φροντίσει» κατά πολλούς τρόπους να φιμώνουν τους βουλευτές τους. Στις περιπτώσεις αυτές οι βουλευτές τους μετατρέπονται σε ένα ακροατήριο που μόνο ρόλο έχει να χειροκροτεί τον αρχηγό και να αποδοκιμάζει τον αρχηγό αντιπάλου κόμματος.

Ένα παράδειγμα είναι οι λεγόμενες «συζητήσεις πριν από την ημερήσια διάταξη σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων». Παρά τις αιτήσεις κομμάτων της αντιπολίτευσης για συμμετοχή και βουλευτών, οι συζητήσεις αυτές περιορίζονται συνήθως στο επίπεδο των αρχηγών κομμάτων. Ο σημερινός Πρωθυπουργός, μάλιστα, έφθασε στο σημείο να πάρει την πρωτοφανή απόφαση η «συζήτηση» του προγράμματος σύγκλισης να γίνει στις αρχές Δεκεμβρίου σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων. Στις συζητήσεις αυτές οι αρχηγοί των δύο μεγάλων κομμάτων, μετά την εκφώνηση των μονολόγων τους και

την ανταλλαγή μερικών αποπροσανατολιστικών φραστικών προσωπικών διαξιφισμών ή και ύβρεων ακόμη, απέρχονται....

Και στις περιπτώσεις, όμως, εκείνες στις οποίες ο Πρωθυπουργός και ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης μιλούν σε νομοσχέδια (π.χ. στον Προϋπολογισμό), και πάλι η εμφάνισή τους μετατρέπεται σε μια «συζήτηση πριν από την ημερήσια διάταξη», με ό,τι αυτό συνεπάγεται...

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η λεγόμενη «Ωρα του Πρωθυπουργού». Η κυβέρνηση της ΝΔ -παρά την επιμονή της αντιπολίτευσης για συμμετοχή και βουλευτών- διαστρεβλώνοντας το θεσμό, περιόρισε την «Ωρα του Πρωθυπουργού» σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων και απαίτησε οι ερωτήσεις των αρχηγών, αντί να υποβάλλονται προφορικά κάθε εβδομάδα, να κατατίθενται δέκα ολόκληρες μέρες πριν από την ανά 15ήμερο συζήτηση. Έτσι ο θεσμός αυτός έχει αφυδατωθεί και μετατραπεί σε μια ευκαιρία προβολής του Πρωθυπουργού.

Η βάση στην οποία στηρίζονται όλα τα παραπάνω είναι το Σύνταγμα της ΝΔ του 1975, όπως αναθεωρήθηκε από το ΠΑΣΟΚ το 1985/86. Ο σημερινός αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης -αντί να μεταφέρει τις υπερεξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας (που ορθά καταργήθηκαν) στη Βουλή με την καθιέρωση και, συνταγματικά, της μιας και μοναδικής απλής αναλογικής, την οποία είχε υποσχεθεί στον ελληνικό Λαό το 1981- με την επιμονή του σε καλπονοθευτικά εκλογικά συστήματα, τις μετέφερε στον εκάστοτε Πρωθυπουργό, μετατρέποντας το πολίτευμά μας σε «πρωθυπουργοκεντρική» δημοκρατία.

Μέσα στα πλαίσια της δημοκρατίας αυτού του τύπου, ο Πρωθυπουργός και ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης (δηλαδή ο «εναλλακτικός» Πρωθυπουργός) λειτουργούν ως «απόλυτοι μονάρχες», οι οποίοι, εκτός του ότι επιβάλλουν τη θέλησή τους στη Βουλή, καταδυναστεύουν την Κοινοβουλευτική τους Ομάδα, αφού έχουν το απόλυτο δικαίωμα να καθορίζουν τους συνδυασμούς ή να ορίζουν τη σειρά των υποψηφίων (στην περίπτωση που υπάρχει λίστα), να διορίζουν, να απολύουν ή να καταργούν Υπουργούς και κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους και να διαγράφουν ή να εξαναγκάζουν σε παραίτηση βουλευτές χωρίς να δίνουν λόγο σε κανένα, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται μέχρις εκμηδενισμού ο κοινοβουλευτισμός.

Για να ανακτήσει ο κοινοβουλευτισμός την κυρίαρχη θέση που του ανήκει σε μια Προεδρευόμενη Πολυκομματική Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, πρέπει να γίνει η αναγκαία ριζική αναθεώρηση του Συντάγματος, η οποία να περιλαμβάνει και τη συνταγματική κατοχύρωση της απλής αναλογικής, να καταρτισθεί ένας νέος Κανονισμός της Βουλής και να μετεξελιχθούν τα δύο αρχηγικά κόμματα σε κόμματα αρχών, τα οποία θα λειτουργούν με διαφάνεια, θα τηρούν με ευλάβεια τους δημοκρατικούς

κανόνες και θα σέβονται τις αποφάσεις της λαϊκής βάσης και των συλλογικών
τους οργάνων.

«ΤΑ ΝΕΑ», 1.12.1992

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Πολύς λόγος έχει γίνει ήδη και πολύ περισσότερος θα γίνει στις αμέσως επόμενες ημέρες στη Σύνοδο Κορυφής του Εδιμβούργου (αλλά η συζήτηση δεν πρόκειται να λήξει εκεί) γύρω από την αρχή της επικουρικότητας που καθιερώνεται με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Σύμφωνα με το άρθρο Β της Συνθήκης αυτής :

«Οι στόχοι της Ένωσης επιτυγχάνονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Συνθήκης υπό τους όρους και με το χρονοδιάγραμμα που προβλέπονται σε αυτήν, ενώ συγχρόνως τηρείται η αρχή της επικουρικότητας, όπως καθορίζεται στο άρθρο 3B της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας».

Και στο άρθρο 3B αναφέρεται ότι :

«Στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Κοινότητα δρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, μόνο εάν και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη-μέλη και δύναται συνεπώς, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο».

Η αρχή της επικουρικότητας, δηλαδή, εφαρμόζεται σ' εκείνες τις περιπτώσεις στις οποίες οι αρμοδιότητες δεν ανήκουν αποκλειστικά στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ή στο κράτος-μέλος, αλλά και στα δύο επίπεδα. Η Κοινότητα υπεισέρχεται μόνον όταν η κρατική παρέμβαση είναι ανεπαρκής και οι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα με κοινοτική παρέμβαση.

Η αρχή της επικουρικότητας, κατά συνέπεια, αν εφαρμοστεί σωστά, μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία μιας δημοκρατικής αποκεντρωτικής δομής. Αυτό φαίνεται καθαρά από το άρθρο Α της Συνθήκης του Μάαστριχτ, σύμφωνα με το οποίο :

«Η παρούσα Συνθήκη ανοίγει νέα φάση στη διαδικασία μιας διαρκώς στενότερης ένωσης των λαών της Ευρώπης, στην οποία οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες».

Σε ό,τι αφορά τη λήψη των αποφάσεων, επομένως, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι μέσα στα πλαίσια των στόχων της Συνθήκης του Μάαστριχτ θα πρέπει να διευρυνθούν η δημοκρατία και οι δημοκρατικές διαδικασίες, τόσο στο επίπεδο των κρατών-μελών όσο και στο επίπεδο των περιφερειών του κάθε κράτους, ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες.

Αρχίζοντας από το πλησιέστερο στον πολίτη επίπεδο, δηλαδή την Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ βαθμού, η αρχή της επικουρικότητας σημαίνει ότι θα πρέπει να ενισχυθούν οι Δήμοι και οι Κοινότητες της χώρας μας τόσο σε αρμοδιότητες σε θέματα που τους αφορούν άμεσα όσο και με τους οικονομικούς πόρους και την υποδομή που τους είναι αναγκαία για να υλοποιήσουν τις αποφάσεις που θα παίρνουν μέσα στα πλαίσια των διευρυμένων αρμοδιοτήτων τους.

Στο αμέσως επόμενο επίπεδο είναι αναγκαίο να γίνουν το ταχύτερο δυνατόν οι εκλογές για την ανάδειξη της αιρετής (Νομαρχιακής) Αυτοδιοίκησης Β΄ βαθμού. Θα είναι εις βάρος των συμφερόντων της χώρας μας να περιμένουμε τον Οκτώβριο του 1994 για να διεξαχθούν οι εκλογές αυτές μαζί με τις επόμενες δημοτικές και κοινοτικές εκλογές. Με την ανάδειξη αιρετών αρχών, οι αποφάσεις που αναφέρονται σε κάθε νομό θα παίρνονται από εκπροσώπους εκλεγμένους από το Λαό του νομού και όχι από το διορισμένο νομάρχη.

Για να μπορέσει η χώρα μας να εκπροσωπηθεί σωστά στην Επιτροπή Περιφερειών που συνιστάται με το άρθρο 198^Α της Συνθήκης του Μάαστριχτ και η οποία

«αποτελείται από αντιπροσώπους των Οργανισμών της Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης»

είναι ανάγκη να θεσμοθετηθεί και στη χώρα μας (και να διεξαχθούν οι αναγκαίες εκλογές για την ανάδειξη των αντιπροσώπων της) η αυτοδιοίκηση (περιφερειακή) Γ΄ βαθμού. Οι αντιπρόσωποι αυτοί θα πρέπει να παίρνουν τις αποφάσεις που αφορούν τις Περιφέρειες και όχι οι διορισμένοι από την κυβέρνηση γενικοί γραμματείς περιφερειών.

Σε εθνικό επίπεδο, τέλος, το κράτος-μέλος πρέπει να ενισχύσει τις αρμοδιότητες του εθνικού Κοινοβουλίου. Ειδικά στη χώρα μας, με την εμπειρία του παραλυτικού για τον κοινοβουλευτισμό αρχηγικού δικομματισμού, είναι ανάγκη να γίνει το συντομότερο δυνατόν η αναγκαία ριζική αναθεώρηση του Συντάγματος, η οποία θα περιλαμβάνει και την καθιέρωση της μιας και μοναδικής απλής αναλογικής. Ταυτόχρονα θα πρέπει να συνταχθεί ένας νέος Κανονισμός λειτουργίας της Βουλής, με τον οποίο θα αναβαθμίζεται τόσο ο ρόλος των κομμάτων όσο και ο ρόλος των Βουλευτών.

Με την υλοποίηση των παραπάνω (και άλλων παρόμοιων) προτάσεων η χώρα μας θα μπορέσει να εφαρμόσει αποτελεσματικά την αρχή της επικουρικότητας που καθιερώνεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ στον κρίσιμο τομέα της διεύρυνσης της Δημοκρατίας.

«ΤΑ ΝΕΑ», 8.12.1992

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΗΡΕ ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΘΙΚΗ

Τη χώρα μας φαίνεται ότι πλήττει ένα Σύνδρομο Επίκτητης Ανεπάρκειας (ένα AIDS) το οποίο μαστίζει τόσο την πολιτική, κοινωνική και οικονομική όσο και την οικολογική και πολιτιστική ζωή του Τόπου. Η βασικότερη αιτία της εμφάνισης και επιδείνωσης του Συνδρόμου αυτού είναι το «διαζύγιο» της πολιτικής από την ηθική στη χώρα μας για το οποίο την κύρια ευθύνη φέρουν τα δύο μεγάλα κόμματα που κυβέρνησαν τον Τόπο. Σ' αυτό το «διαζύγιο» οφείλονται τα περισσότερα νοσηρά φαινόμενα που έχουν ως τελικό αποτέλεσμα την ολόπλευρη καχεξία της χώρας. Τα κυριότερα από τα φαινόμενα αυτά είναι :

Α. Η ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

Η πλήρης γνώση της πραγματικότητας και των αιτιών που την προκάλεσαν αποτελεί πρωταρχική προϋπόθεση για τη σωστή αντιμετώπιση του παρόντος και το σχεδιασμό του μέλλοντος. Στη χώρα μας, δυστυχώς, τα δύο μεγάλα κόμματα αποφεύγουν συστηματικά να πουν την αλήθεια στο Λαό. Μερικοί από τους τρόπους που χρησιμοποιούν είναι :

- **Η απόκρυψη.** Πάρα πολλά γεγονότα που αφορούν κρίσιμα προβλήματα του Τόπου αποκρύπτονται συστηματικά και είτε αποκαλύπτονται ύστερα από 30 ή 50 χρόνια (με τη δημοσίευση αρχείων των διπλωματικών υπηρεσιών ξένων κρατών) είτε παραμένουν για πάντα άγνωστα στο Λαό.
- **Η διαστρέβλωση.** Πρόκειται για μια πολύ διαδεδομένη μέθοδο, με την οποία τα γεγονότα παρουσιάζονται κατά τέτοιο τρόπο που το κοινό σχηματίζει εντυπώσεις ή/και απόψεις που δεν έχουν καμιά σχέση (ή είναι και τελείως αντίθετες) με την πραγματικότητα.
- **Η παραπληροφόρηση.** Αντί για μια σωστή και πλήρη ενημέρωση, πολλές φορές αφήνεται να διαρρεύσουν «πληροφορίες» ή φήμες με στόχο την παραπλάνηση του Κοινού. Για το σκοπό αυτό (όπως και για τη διαστρέβλωση) χρησιμοποιούνται όλα τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας.
- **Η γενικολογία.** Πρόκειται για τη μέθοδο εκείνη η οποία χρησιμοποιεί ένα πλήθος λέξεων, δήθεν για να εξηγήσει ορισμένα γεγονότα ή καταστάσεις, οι οποίες, όμως στην ουσία δεν εξηγούν απολύτως τίποτε.

Με όλους αυτούς τους (και άλλους) τρόπους, η αλήθεια παραμένει άγνωστη στο Λαό, ο οποίος είτε συμπεριφέρεται κατά τρόπο που επιδεινώνει

τα προβλήματα είτε, στην καλύτερη περίπτωση, αδιαφορεί.

B. Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ

Πρόκειται για το γνωστό φαινόμενο της υποσχესιολογίας, η οποία εμφανίζεται σε πολλά επίπεδα :

- Σε **εθνικό επίπεδο** εξαγγέλλονται μεγαλεπήβολα σχέδια και προσδιορίζονται στόχοι που είναι αυταπόδεικτα εξωπραγματικοί και ανέφικτοι. Τις εξαγγελίες ακολουθούν έργα (ή πλήρης απραξία) που έρχονται να διαψεύσουν τις υποσχέσεις που δόθηκαν. Παρ' όλη τη διάψευση των λόγων, οι εξαγγελίες επαναλαμβάνονται και ο εμπαιγμός του Λαού συνεχίζεται.
- Σε **τοπικό επίπεδο** οι υποσχέσεις μπορεί να αφορούν μια περιφέρεια, ένα νομό, ένα δήμο ή, ακόμα, και μια μικρή κοινότητα. Όταν αθροιστούν οι υποσχέσεις αυτές, γίνεται αμέσως αντιληπτό ότι είναι αδύνατο να ικανοποιηθούν όλες. Παρ' όλη τη μη ικανοποίηση των περισσότερων από τις υποσχέσεις αυτές, εκείνοι που τις έδωσαν -ή οι αντίπαλοί τους- τις επαναλαμβάνουν, γνωρίζοντας ότι με τα έργα τους (ή την απραξία τους) θα διαψεύσουν τις περισσότερες για μια ακόμη φορά.
- Σε **κλαδικό επίπεδο** δίνονται υποσχέσεις σε φορείς που έχουν αντιτιθέμενα συμφέροντα παρόλο που είναι σαφές ότι η ικανοποίηση της μιας πλευράς θα έχει δυσμενείς συνέπειες για την άλλη. Πρόκειται για τη γνωστή «τακτική» των υποσχέσεων «όλων σε όλους», η οποία, τελικά, καταλήγει -τις περισσότερες φορές- στη μη ικανοποίηση κανενός.
- Σε **ατομικό επίπεδο** δίνονται αφειδώς υποσχέσεις σε άτομα ή οικογένειες -συνήθως από Υπουργούς, Βουλευτές, Γενικούς και Ειδικούς Γραμματείς υπουργείων, Προέδρους, Διοικητές ή Γενικούς Διευθυντές δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών κλπ- με σκοπό να εξασφαλιστεί η ψήφος τους και η ψήφος του «περιβάλλοντός» τους. Πρόκειται για το νοσηρό φαινόμενο των πελατειακών σχέσεων και της ρουσφετολογίας. Οι περισσότερες, όμως, από τις υποσχέσεις αυτές μένουν απλώς υποσχέσεις.

Η διάσταση λόγων και έργων σε όλα τα επίπεδα δημιουργεί ένα αρνητικό κλίμα, καθώς και την πεποίθηση ότι τα κυβερνητικά κόμματα και οι Βουλευτές και τα στελέχη τους στερούνται αξιοπιστίας.

Γ. Η ΑΝΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ

Γενική είναι η εντύπωση (που επιβεβαιώνεται καθημερινά σε πάρα πολλούς τομείς της ζωής του Τόπου) ότι σε καίριες θέσεις κατά κανόνα (οι εξαιρέσεις δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να τον επιβεβαιώνουν) τοποθετούνται όχι άξια και ηθικά πρόσωπα, αλλά άτομα τα οποία ως κύριο

προσόν έχουν το ότι είναι μέλη ή φίλοι του κόμματος (και κατά προτίμηση του ηγετικού κύκλου και ιδιαίτερα του αρχηγού), τα οποία είναι έτοιμα να εκτελέσουν τις εντολές των κυρίων τους. Πιο συγκεκριμένα, η αναξιοκρατία εμφανίζεται συχνότερα στους παρακάτω τομείς:

- **Στον πολιτικό.** Εκείνοι που παίζουν στους συνδυασμούς ενός κόμματος στις διάφορες εκλογικές περιφέρειες (ή, ακόμα περισσότερο, σε εκλόγιμες θέσεις σε λίστες) είναι οι πιστοί στον Αρχηγό και φιλικά διακείμενοι στον ηγετικό κύκλο, έστω και αν έχουν πολύ λιγότερα προσόντα από εκείνους που αποκλείονται (οι οποίοι, μάλιστα, σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι και πολύ πετυχημένοι). Το ίδιο ισχύει, και μάλιστα σε εντονότερο βαθμό, για όσους διορίζονται Υπουργοί, Υφυπουργοί κλπ.
- **Στις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς.** Οι θέσεις Προέδρων, Διοικητών και Γενικών Διευθυντών στις ΔΕΚΟ αποτελούν ένα είδος «θέσεων παρηγοριάς σε πρώην Βουλευτές και Υπουργούς ή ένα είδος «ανταμοιβής» σε κομματικά στελέχη για τις υπηρεσίες που έχουν προσφέρει στο κόμμα ή αποτελούν ένα είδος «προθαλάμου» για την είσοδο στην πολιτική, αφού από τις θέσεις αυτές διεκπεραιώνονται τα μεγάλα ρουσφέτια.
- **Στις δημόσιες υπηρεσίες.** Είναι γνωστή η μεγάλη και ανοιχτή πληγή της «βιομηχανίας των διορισμών» (μονίμων, εκτάκτων, επί συμβάσει, εποχικών, ωρομισθίων κλπ) στο Δημόσιο των «δικών μας παιδιών», που «μπαίνει σε λειτουργία» μόλις ένα κόμμα ανέλθει στην εξουσία.
- **Στον ιδιωτικό τομέα.** Και εκεί, σε πάρα πολλές περιπτώσεις, δεν διορίζονται οι άξιοι, αλλά εκείνοι που είναι στενοί φίλοι των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων ή εκείνοι που τους υποδεικνύουν πολιτικά πρόσωπα που συνδέονται με αυτούς.

Η αναξιοκρατία υποβαθμίζει όλους τους τομείς στους οποίους εφαρμόζεται (δηλαδή στο σύνολο σχεδόν της ζωής του Τόπου) με αποτέλεσμα να μειώνεται η απόδοση και να επικρατεί ένα κλίμα είτε διαφθοράς είτε, στην καλύτερη περίπτωση, απάθειας.

Δ. Η ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ

Είναι χαρακτηριστική η ευκολία με την οποία ο εκάστοτε Πρωθυπουργός με τη συμπεριφορά του και τις αποφάσεις που παίρνει υποβαθμίζει και προσβάλλει τους θεσμούς. Η κατάσταση επιδεινώθηκε σημαντικά μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 1985/86 με την (ορθή) κατάργηση των υπερεξουσιών του Προέδρου της Δημοκρατίας και την άσκηση των εξουσιών αυτών από τον εκάστοτε Πρωθυπουργό εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν

καθιερώθηκε και συνταγματικά η απλή αναλογική (με την οποία οι υπερεξουσίες αυτές θα περιέρχονταν στη Βουλή).

Τα παραδείγματα υποβάθμισης και προσβολής των θεσμών από τον εκάστοτε Πρωθυπουργό (τόσο πριν όσο και μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος) είναι πάμπολλα και δεν χρειάζεται να τα αναφέρουμε αναλυτικά. Δυστυχώς αφορούν όλες τις εξουσίες (εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική), τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα δικαιώματα του πολίτη κ.ο.κ.

Υποβάθμιση, όμως, και προσβολή των θεσμών γίνεται συστηματικά και από τον εκάστοτε Αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης (και μελλοντικό Πρωθυπουργό). Και αυτός, με τη συμπεριφορά του και τις αποφάσεις του, συμβάλλει στην υποβάθμιση της νομοθετικής εξουσίας, στην αναξιοπιστία του κόμματός του, στην υπολειτουργία ή αδρανοποίηση (και τελικά, την ύπαρξη μόνο «στα χαρτιά») των συλλογικών οργάνων του κόμματός του, την εξαφάνιση της δημοκρατίας σ' αυτό, στην αυταρχική κακομεταχείριση Βουλευτών και στελεχών του κόμματός του κ.ο.κ. (σε όλα αυτά, φυσικά, τον Αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης «συναγωνίζεται επάξια» ο εκάστοτε Πρωθυπουργός).

Μιμούμενα τη συμπεριφορά των αρχηγών των κομμάτων τους, πολλά στελέχη και μέλη τους επιδεικνύουν ιδιαίτερο ζήλο στην υποβάθμιση των θεσμών. Μερικές, μάλιστα, φορές «ξεπερνούν» και τους αρχηγούς τους.

Είναι σαφές ότι η υποβάθμιση και προσβολή των θεσμών τραυματίζει και δυσφημεί τη δημοκρατία, το πολίτευμα που -ασφαλώς έχει τις αδυναμίες του αλλά- καλύτερό του δεν υπάρχει στον κόσμο.

Ε. Η ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΗΣΗ Ή ΑΔΡΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

Ένας από τους τρόπους - πολύ συνηθισμένος, δυστυχώς στη σύγχρονη ελληνική ιστορία - με τους οποίους υποβαθμίζονται οι θεσμοί είναι η καταστρατήγηση ή αδρανοποίηση των νόμων (δηλαδή, τελικά, η αχρήστευσή τους).

Το κακό παράδειγμα το δίνουν πρώτοι από όλους οι κυβερνώντες. Είναι χαρακτηριστικές οι περιπτώσεις Υπουργών που φέρνουν στη Βουλή νομοσχέδια και επιβάλλουν την ψήφισή τους με τη διαδικασία του επείγοντος (σε 3 ή 5 μέρες), ή ακόμα, με τη διαδικασία του κατεπείγοντος (σε 1 μέρα) και στη συνέχεια παραλείπουν να εκδώσουν τις αποφάσεις που προβλέπουν οι νόμοι αυτοί, με αποτέλεσμα την πλήρη αδρανοποίησή τους. Τα παραδείγματα αδρανοποιημένων νόμων είναι, δυστυχώς, πολυάριθμα.

Ένας άλλος τρόπος αδρανοποίησης ή κατάργησης των νόμων είναι οι εντολές που δίνουν οι αρμόδιοι Υπουργοί ή ο Πρωθυπουργός (μερικές φορές

παρά την αντίθετη γνώμη του αρμόδιου Υπουργού) για τη μη εφαρμογή (ή, χειρότερα, για την αντισυνταγματική κατάργηση με μια απλή ανακοίνωσή του) συγκεκριμένων διατάξεων νόμων, οι οποίες θίγουν κατεστημένα συμφέροντα. Ουσιαστικά πρόκειται για καταστρατήγηση των νόμων από την ίδια την κυβέρνηση.

Υπάρχουν, δυστυχώς, και πλήθος άλλων περιπτώσεων στις οποίες ο Πρωθυπουργός ή οι Υπουργοί, με πράξεις ή παραλείψεις τους, καταστρατηγούν, χωρίς κανένα δισταγμό, τους νόμους. Αυτή η καταστρατήγηση παίρνει πολλές μορφές. Π.χ. : έγκριση παράνομων πράξεων πολιτών, παρεμβάσεις στη Δικαιοσύνη για την παράβαση ρητών διατάξεων νόμων, εντολές για μη παρέμβαση των Αρχών ενώ διαπράττονται παράνομες πράξεις κ.ο.κ.

Όταν οι κυβερνώντες συμπεριφέρονται με τους τρόπους που προαναφέρθηκαν απέναντι στους νόμους, είναι εντελώς φυσικό να βρίσκουν μιμητές σε όλα τα παρακάτω «κλιμάκια». Με τον τρόπο αυτό καλλιεργείται η νοοτροπία ότι «οι νόμοι ψηφίζονται είτε για να μην εφαρμόζονται είτε για να παραβιάζονται», καθώς και η πεποίθηση ότι οι παρανομούντες, και ιδιαίτερα εκείνοι που κατέχουν υψηλές θέσεις, θα παραμείνουν, τελικά, ατιμώρητοι.

Με την υποβάθμιση και προσβολή των θεσμών και με την καταστρατήγηση των νόμων είναι εντελώς φυσικό να «ξεφυτρώνουν» μεγάλα και μικρά σκάνδαλα, στα οποία πρωτοστατούν οι εκάστοτε κυβερνώντες. Τα σκάνδαλα αυτά, συνήθως «κουκουλώνονται» ή παραπέμπονται στις «ελληνικές καλένδες», και οι πραγματικοί ένοχοι όχι μόνο δεν τιμωρούνται, αλλά -σε πολλές περιπτώσεις- επιβραβεύονται ή γίνονται ακόμα και τιμητές εκείνων οι οποίοι τηρούν τους νόμους και τους άγραφους κανόνες της ηθικής.

ΣΤ. ΥΠΟΤΑΓΗ ΣΤΟΥΣ ΠΛΟΥΣΙΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΙΣΧΥΡΟΥΣ

Πολλά από τα νοσηρά φαινόμενα που προαναφέρθηκαν και που αποτελούν εκφάνσεις του «διαζυγίου» της πολιτικής από την ηθική, εμφανίζονται στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες (που, δυστυχώς, είναι πολλές) η πολιτική -παραβιάζοντας νόμους και κανόνες της ηθικής- υποτάσσεται στους πλούσιους και τους ισχυρούς.

Η υποταγή αυτή της πολιτικής στον πλούτο και στα κατεστημένα συμφέροντα των ισχυρών παίρνει τόσες πολλές μορφές που είναι αδύνατο να απαριθμηθούν και -πολύ περισσότερο- να αναλυθούν σ' αυτό το άρθρο. Φυσικά η υποταγή αυτή έχει ως συνέπεια την ποδοπάτηση του κράτους δικαίου, της ισονομίας και κάθε έννοιας κοινωνικής δικαιοσύνης.

Το «διαζύγιο» της πολιτικής από την ηθική και τα νοσηρά φαινόμενα που αυτό προκαλεί, δημιουργούν την «κοινωνία της ζούγκλας» στην οποία νόμος

είναι το «δίκαιο του ισχυρότερου». Μέσα σ' αυτή τη «ζούγκλα» είναι αδύνατο να σημειωθεί οποιαδήποτε πρόοδος. Η κοινωνία οπισθοδρομεί και η χώρα βυθίζεται στο τέλμα.

Αν δεν επανασυνδεθεί η πολιτική με την ηθική, τα νοσηρά φαινόμενα που προαναφέρθηκαν (και πολλά άλλα, στα οποία ο περιορισμένος χώρος του άρθρου αυτού δεν επέτρεψε να αναφερθούμε) θα διαιωνίζονται και θα επιδεινώνονται με αποτέλεσμα το Σύνδρομο της Επίκτητης Ανεπάρκειας να «κατατρώγει τις σάρκες» του Έθνους.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 20.2.1993

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΡΙΖΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Λίγο μετά τις επόμενες εκλογές (αν τελικά γίνουν στις 24.4.94), θα συμπληρωθούν είκοσι χρόνια από την κατάρρευση της χούντας. Είκοσι χρόνια στα τέλη του 20^{ου} αιώνα είναι, πραγματικά, ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, αν ληφθούν υπόψη από τη μια η ταχύτητα με την οποία κινείται ο κόσμος και από την άλλη οι κοσμογονικές αλλαγές που έγιναν τα τελευταία τέσσερα χρόνια.

Και ενώ συμβαίνουν όλα αυτά γύρω μας, η χώρα μας φαίνεται να παραμένει βυθισμένη σε μια επικίνδυνη ακινησία. Σ' ένα «τέλμα» στο οποίο τα «νερά» ολοένα και μολύνονται περισσότερο, ενώ ο κόσμος διψά και θέλει να πιει καθαρό νερό από μια πραγματικά (όχι εμφανιζόμενη ως) καινούρια πηγή.

Τι συνέβη τα είκοσι αυτά χρόνια ; Η Ελλάδα, μετά το σκοτάδι στο οποίο τη βύθισε η εφτάχρονη δικτατορία των συνταγματαρχών, θέλησε να βγει στο φως χρησιμοποιώντας τα «λυχνάρια» (και το όσο φως έβγαζαν, ακόμα, τότε) που χρησιμοποιούνταν πριν από πολλά χρόνια. Ήταν, επομένως, εντελώς φυσικό η πορεία που ακολουθήθηκε (με το ολοένα και λιγότερο φως που έβγαζαν τα «λυχνάρια») να είναι ολοένα και πιο αργή. Την ίδια περίοδο σε άλλες χώρες χρησιμοποιούνταν νέοι ισχυροί «λαμπτήρες», που φώτιζαν έντονα και έδιναν τη δυνατότητα μιας γρήγορης πορείας. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν η χώρα μας -αντί να μπει σε μια ανοδική πορεία- να γλιστρά σε ένα κατήφορο που δεν φαίνεται να έχει τέρμα.

Είναι σαφές ότι η χώρα δεν μπορεί να μπει στο δρόμο της ανάκαμψης με «λυχνάρια» που κοντεύουν να σβήσουν. Χρειάζεται νέους «λαμπτήρες» που θα παράγουν ισχυρότατο και με διάρκεια φως, το οποίο θα βοηθήσει στο να βαδίσει ο Τόπος με μεγάλα και αποφασιστικά βήματα (αν όχι άλματα) το δρόμο που θα τον βάλει στον 21^ο αιώνα.

Η 20ετία που πέρασε -και που δεν μπορεί να ξανάρθει- πρέπει να θεωρηθεί σαν μια 20ετία χαμένων ευκαιριών. Όλοι οι άνθρωποι που είναι υπεύθυνοι για το χάσιμο αυτών των ευκαιριών είναι άνθρωποι του παρελθόντος. Το συνολικό τους έργο θα το κρίνει η ιστορία. Η τελευταία υπηρεσία που μπορούν να προσφέρουν στον Τόπο είναι να αποχωρήσουν ομαδικά τόσο από το προσκήνιο όσο και από το παρασκήνιο της πολιτικής. Δηλαδή να ζήσουν απ' εδώ κι εμπρός σαν απλοί πολίτες.

Ο Τόπος χρειάζεται σήμερα νέους (οι σαραντάρηδες δεν είναι απαραίτητα -εξαιτίας και μόνο της ηλικίας τους- οι νέοι που χρειάζεται η χώρα) πολιτικούς οι οποίοι θα εφαρμόσουν μια νέα πολιτική μέσα από νέους

πολιτικούς φορείς και μέσα σε νέους θεσμούς. Με άλλα λόγια χρειάζεται μια ριζική ανανέωση της πολιτικής ζωής του Τόπου.

Νέοι πολιτικοί, νέα πολιτική, νέα κόμματα, νέοι θεσμοί: αυτό είναι το τετράπτυχο που θα φέρει το σύγχρονο φως που θα χαράξει τη νέα πορεία που πρέπει να βαδίσει ο Τόπος. Αναλυτικότερα :

Νέοι πολιτικοί δεν μπορεί να είναι εκείνοι που έζησαν και «ανδρώθηκαν» πολιτικά κάτω από την προστασία του αμυδρού φωτός των «λυχνariών» που σβήνουν, γιατί είναι εντελώς φυσικό να αποτελούν «αντίγραφα» (ή ακόμη και «κακέτυπά») τους. Η ανανέωση, δηλαδή, σε ανθρώπους πρέπει να είναι πραγματική ανανέωση (και όχι κατασκευασμένη και «συσκευασμένη» από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης).

Νέα πολιτική σημαίνει δύο, τουλάχιστον, πράγματα. Πρώτον απόρριψη (και όχι αντιγραφή) της χρεοκοπημένης και δημαγωγικής πολιτικής του αρχηγικού δικομματισμού της 20ετίας, και δεύτερο υιοθέτηση συγκροτημένων και συγκεκριμένων ρεαλιστικών προγραμμάτων (και όχι πολυσυλλεκτισμό από τις προτάσεις όλων των σημερινών κομμάτων που αποβλέπει σε ένα πολυσυλλεκτισμό ψηφοφόρων) σε όλους τους τομείς της ζωής του Τόπου που θα βοηθήσουν τη χώρα να «απογειωθεί».

Νέα κόμματα είναι οι νέοι πολιτικοί φορείς που χρειάζονται για να δώσουν τη δυνατότητα στους νέους πολιτικούς να εφαρμόσουν τη νέα πολιτική. Τα σημερινά ξεπερασμένα κόμματα εξουσίας, που έφεραν τον Τόπο στο σημερινό κατάντημα, πρέπει να δώσουν τη θέση τους σε νέα απαλλαγμένα από (και όχι υποταγμένα στις) δουλείες του παρελθόντος, τις αλαζονικές νοοτροπίες, τις αντιδημοκρατικές συμπεριφορές και τις χωρίς ηθική πρακτικές.

Νέοι θεσμοί, τέλος, είναι το νέο ευέλικτο συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο θα δράσουν οι νέοι πολιτικοί, θα εφαρμοστεί η νέα πολιτική και θα λειτουργήσουν τα νέα κόμματα. Οι νέοι θεσμοί πρέπει να κατοχυρώνουν τη λαϊκή κυριαρχία με την καθιέρωση της μιας και μοναδικής απλής αναλογικής ως πάγιου συστήματος διεξαγωγής των εκλογών στη χώρα μας, να διευρύνουν τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα και να ενεργοποιούν τον πολίτη σε όλους τους τομείς της ζωής, να δημιουργούν τους φορείς εκείνους οι οποίοι θα προστατεύουν τους αδύνατους και θα βοηθούν εκείνους τους συνανθρώπους μας που έχουν ανάγκη βοήθειας, να ενισχύουν και να ανταμείβουν τη δημιουργική εργασία και προσφορά, να προστατεύουν το περιβάλλον από τους μύριους κινδύνους που το απειλούν και να δίνουν τη δυνατότητα στη χώρα και τους πολίτες να παίξουν το ρόλο που μπορεί και πρέπει να παίξει η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και στον κόσμο γενικότερα.

Μόνο με μια τέτοια ριζική αλλαγή της πολιτικής ζωής μπορεί η χώρα μας να αποκολληθεί από το τελματωμένο παρελθόν και να μπει σε μια ελπιδοφόρα πορεία προς ένα μέλλον που το δικαιούται αυτός ο Τόπος. Η αλλαγή μπορεί να προέλθει μόνο από τα «σπλάχνα» του ίδιου του Λαού και όχι από διάφορους αυτοπροβαλλόμενους παλαιούς ή νέους «σωτήρες». Και απ' ό,τι φαίνεται μέσα στο Λαό «κυφορείται» αυτή η πραγματικά ριζική αλλαγή της πολιτικής ζωής. Και αργά ή γρήγορα θα κάνει την εμφάνισή της.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 20.7.1993

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ

Σ' ένα άρθρο του, που δημοσιεύτηκε στα «ΝΕΑ» στις 11.8.93 με τον τίτλο «Τα Κόμματα Στήριγμα της Δημοκρατίας», ο Καθηγητής Δ. Θ. Τσάτσος αναφέρει ότι :

«Το πολιτικό κόμμα είναι το σπίτι του πολιτικού ανθρώπου» (υπό την προϋπόθεση) *«σεβασμού των μελών του και των δημοκρατικών διαδικασιών»* (από την πλευρά του κόμματος).

Το κόμμα, όμως, εκτός από τη Δημοκρατία, πρέπει να σέβεται και την Ηθική. Δυστυχώς, όπως δείχνει η διεθνής εμπειρία, και τα δύο αυτά θεμέλια του θεσμού του πολιτικού κόμματος έχουν σοβαρά κλονισθεί, με αποτέλεσμα να βαθαιίνει η κρίση που περνά σήμερα παγκόσμια ο κοινοβουλευτισμός.

Σε ό,τι αφορά τη δημοκρατία στα κόμματα, πολλά είναι τα νοσηρά φαινόμενα που έχουν αναπτυχθεί σε πολλές χώρες. Το πιο νοσηρό απ' όλα είναι ο αυταρχισμός του εκάστοτε αρχηγού. Οι αρχηγοί των κομμάτων έχουν την τάση να συγκεντρώνουν στα χέρια τους ένα πλήθος υπερεξουσιών, με αποτέλεσμα να ανατρέπουν αποφάσεις των οργάνων των κομμάτων τους, να καταστρατηγούν διατάξεις των καταστατικών τους και να παίρνουν αποφάσεις ερήμην όλων εκείνων που υποτίθεται ότι είναι αρμόδιοι να τις πάρουν.

Με όλους τους παραπάνω τρόπους παρακάμπτεται η δημοκρατία, αδρανοποιούνται τα όργανα των κομμάτων, εξαφανίζεται η συλλογικότητα και, τελικά, εγκαθίσταται μια μονοκρατορία του αρχηγού. Και επειδή ο αρχηγός δεν είναι παντογνώστης και υπεράνθρωπος, συγκεντρώνει γύρω του ορισμένα πρόσωπα τα οποία, χωρίς να έχουν καμιά δημοκρατική νομιμοποίηση, παίρνουν αποφάσεις οι οποίες επιβάλλονται σε εκλεγμένα όργανα και πρόσωπα. Πρόκειται για τις προσωπικές «Αυλές» των αρχηγών, οι οποίες θέτουν στο περιθώριο τις δημοκρατικές διαδικασίες στα κόμματα.

Στις κοινοβουλευτικές δημοκρατίες στις οποίες επικρατεί ο δικομματισμός και στις οποίες σχηματίζονται μονοκομματικές κυβερνήσεις, το φαινόμενο του αυταρχισμού και της συγκρότησης «Αυλής» του αρχηγού μεταφέρεται στο κυβερνητικό επίπεδο με τη μορφή ενός «Λευκού Οίκου» όταν το κόμμα ανέλθει στην εξουσία. Στην περίπτωση αυτή η Δημοκρατία, που έχει τεθεί στο περιθώριο στο κόμμα, τίθεται στο περιθώριο και στην κυβέρνηση. Και επειδή στις Δημοκρατίες αυτές έχει υπερ-ενισχυθεί η εκτελεστική εξουσία με κυρίαρχο τον Πρωθυπουργό, η περιθωριοποίηση της Δημοκρατίας σε κυβερνητικό επίπεδο επεκτείνεται, εξαιτίας των παρεμβάσεών του και στις δύο άλλες εξουσίες, τη νομοθετική και τη

δικαστική, οι οποίες γίνονται υποχείριές του με όλες τις γνωστές και θλιβερές συνέπειες.

Σε ό,τι αφορά την έλλειψη σεβασμού της Ηθικής από τα κόμματα, τα πράγματα είναι εξίσου σοβαρά με (αν όχι σοβαρότερα από) την έλλειψη σεβασμού της Δημοκρατίας. Σε γενικό επίπεδο υπάρχει το θέμα της συνέπειας λόγων και έργων, όταν το κόμμα αναλάβει την εξουσία.

Το φαινόμενο της αθέτησης των κυριότερων υποσχέσεων είναι καθολικό. Και επειδή τα κόμματα εναλλάσσονται στην εξουσία στις κοινοβουλευτικές Δημοκρατίες στις οποίες επικρατεί ο δικομματισμός, η απώλεια της αξιοπιστίας εξαιτίας της αθέτησης των υποσχέσεων αφορά τόσο το κυβερνητικό κόμμα όσο και το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Σε γενικό, πάντα, επίπεδο υπάρχει το θέμα του ήθους και του ύφους άσκησης της εξουσίας, όταν ένα κόμμα είναι στην κυβέρνηση (αλλά και όταν ο Λαός το μεταφέρει στην αξιωματική αντιπολίτευση).

Τα φαινόμενα του παραμερισμού κάθε ηθικού φραγμού, της καταπάτησης αρχών και ιδανικών και η αλαζονεία με την οποία ασκείται η εξουσία, προκαλούν αποστροφή σε ένα μεγάλο αριθμό πολιτών. Είναι χαρακτηριστική η άποψη ορισμένων αρχηγών και στελεχών κομμάτων ότι ο τρόπος με τον οποίο ζουν και συμπεριφέρονται δημόσια είναι υπεράνω των κανόνων της ηθικής, με την ευρεία και τη στενή έννοια. Με τη συνεπικουρία, μάλιστα, ορισμένων μέσων μαζικής ενημέρωσης, ο τρόπος αυτός ζωής και συμπεριφοράς -που προσβάλλει βάνουσα τις παραδόσεις του Λαού ή/και παραβιάζει κατάφωρα τους νόμους- «ηρωοποιείται» και «ωραιοποιείται» ώστε, στο τέλος να θεωρείται ένα από τα «ατού» των συγκεκριμένων πολιτικών.

Ένα μείζον θέμα ηθικής τάξης που έχει έντονα απασχολήσει την κοινή γνώμη διεθνώς είναι οι άνομες διασυνδέσεις ανάμεσα στα κόμματα από τη μια μεριά και στα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα και στους μεγιστάνες των μέσων μαζικής ενημέρωσης από την άλλη. Οι μίζες που δίνονται για να ανατεθούν χαριστικά σε ημετέρους μεγάλα δημόσια έργα και οι εύνοιες που παραχωρούνται για να προβληθεί το κόμμα ή το έργο της κυβέρνησης, δημιουργούν τεράστια ζητήματα τόσο ηθικής τάξης όσο και παραβίασης του Συντάγματος και των νόμων.

Φυσικά το θέμα της Δημοκρατίας και της Ηθικής στα κόμματα δεν εξαντλείται με τις λίγες νύξεις που έγιναν πιο πάνω. Εκείνο, όμως, που πρέπει με έμφαση να τονισθεί είναι ότι η τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών και των ηθικών κανόνων είναι το μεγάλο ζητούμενο σήμερα από τα κόμματα, τους αρχηγούς και τα στελέχη τους. Η συνέχιση της μη τήρησής τους και πολύ περισσότερο η προκλητική καταστρατήγησή τους, δημιουργεί μείζονες κινδύνους για την ίδια τη Δημοκρατία.

«ΤΑ ΝΕΑ», 11.12.1993

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

ΑΡΧΗΓΟΙ, ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΠΑΔΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πολύς λόγος γίνεται τελευταία για την κρίση του κοινοβουλευτισμού γενικότερα και των κομμάτων ειδικότερα. Πολλά άρθρα βλέπουν το φως της δημοσιότητας σε όλες σχεδόν τις εφημερίδες. Στα άρθρα αυτά γίνονται αναφορές τόσο σε άλλες χώρες όσο και στην Ελλάδα και σε πολλές περιπτώσεις η κατάσταση που επικρατεί στη χώρα μας παραλληλίζεται με εκείνη που επικρατεί σε άλλες χώρες (όπως, για παράδειγμα, τη Βρετανία, τις Η.Π.Α., την Ιταλία ή, ακόμα, και την Ιαπωνία).

Σε ορισμένα από τα άρθρα που προαναφέρθηκαν γίνεται λόγος για το «λυκόφως των κομμάτων» και εκφράζεται η άποψη ότι κάτι άλλο -που θα πάρει τη θέση των κομμάτων- γεννιέται (ή πρέπει να γεννηθεί). Παρόλο που ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο δεν μπορεί να αποκλεισθεί, εν τούτοις οι περισσότερες από τις χώρες στις οποίες γίνονται αναφορές στα άρθρα αυτά, παρά την κρίση του κοινοβουλευτισμού που περνούν, από τη μια μεριά βρίσκονται σε ασύγκριτα καλύτερη οικονομική κατάσταση από την Ελλάδα και από την άλλη αναζητούν και βρίσκουν τρόπους ξεπεράσματος της κρίσης, πάντα μέσα από το θεσμό των κομμάτων (βλέπε για παράδειγμα, τη σχετικά πρόσφατη αλλαγή στην Ιαπωνία με την «εκθρόνιση» ενός κόμματος που κυβερνούσε τη χώρα αυτή επί 38 χρόνια από ένα συνασπισμό εφτά κομμάτων, ή την επικείμενη ριζική αλλαγή του πολιτικού σκηνικού στην Ιταλία).

Ο θεσμός των κομμάτων επομένως -όπως δείχνει η μακρόχρονη ιστορία του- κατά πάσα πιθανότητα θα επιβιώσει, προσαρμοζόμενος στις νέες συνθήκες και ανάγκες των χωρών στις οποίες λειτουργεί πολυκομματική κοινοβουλευτική δημοκρατία. Για το λόγο αυτό, αντί για οποιαδήποτε εξέταση των πολλών και ενδιαφερόντων θεωρητικών ζητημάτων που έχουν τεθεί, θεωρούμε σκόπιμο να επικεντρώσουμε την προσοχή μας στο άρθρο αυτό στα όσα συμβαίνουν στη χώρα μας, ιδιαίτερα τα είκοσι χρόνια που μεσολάβησαν από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα (παρόλο που αυτά έχουν τη ρίζα τους σε -και γι' αυτό παρουσιάζουν ομοιότητες με- όσα συνέβησαν πριν από το 1967), για να δούμε ποιοι είναι υπεύθυνοι για την κρίση που περνά ο κοινοβουλευτισμός στη χώρα μας και πώς μπορεί να ξεπεραστεί η κρίση αυτή.

Εκείνο που πρέπει, πρώτα απ' όλα, να τονισθεί είναι ότι η χώρα μας, μετά τις οδυνηρές εμπειρίες που είχε από τις αρχές του αιώνα έως το 1974, κατόρθωσε, αυτά τα τελευταία είκοσι χρόνια να έχει ένα δημοκρατικό και,

σχετικά, εκσυγχρονισμένο Σύνταγμα και μια Προεδρευόμενη Πολυκομματική Κοινοβουλευτική Δημοκρατία που λειτούργησε καλύτερα από κάθε άλλη περίοδο στην ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους. Παρ' όλα αυτά, όμως, ο Τόπος έχει βυθιστεί σε μια πολύπλευρη και πολύ-επίπεδη πολιτική, κοινωνική, οικονομική, οικολογική και πολιτιστική κρίση. Τι ακριβώς συνέβη (και συμβαίνει); Γιατί υπάρχει η αντιφατική αυτή κατάσταση;

Μετά την καταστροφική επταετία της χούντας των συνταγματαρχών, η Ελλάδα είχε μια μοναδική ευκαιρία για ένα νέο ξεκίνημα. Μια ευκαιρία εθνικής αναγέννησης. Η ευκαιρία αυτή, δυστυχώς, χάθηκε. Ποιοι είναι υπεύθυνοι γι' αυτήν την απώλεια που τόσο κόστισε και κοστίζει στον Τόπο;

Ας εξετάσουμε πρώτα απ' όλα τις ευθύνες των Αρχηγών των κομμάτων. Οι Αρχηγοί όλων των κομμάτων που εκπροσωπήθηκαν στη Βουλή που προέκυψε από τις εκλογές της 17.11.74 ανήκαν στην «παλιά φρουρά». Ίσως, με δεδομένες τις συνθήκες που επικράτησαν μετά το στραγγαλισμό της πολιτικής ζωής από τη χούντα επί επτά χρόνια και την τραγωδία της Κύπρου, δεν υπήρχε, τότε, άλλη λύση. Η λύση, όμως, αυτή έπρεπε να είναι μεταβατική.

Οι Αρχηγοί όλων, χωρίς εξαίρεση, των κομμάτων, ύστερα από ένα μεταβατικό στάδιο διάρκειας, το πολύ, δέκα ετών, θα έπρεπε να έχουν αποχωρήσει από το προσκήνιο της πολιτικής ζωής δίνοντας τη σκυτάλη σε νεότερους. Στα μέσα, δηλαδή, της δεκαετίας του '80 το αργότερο, θα έπρεπε να έχουν έρθει στο πολιτικό προσκήνιο και να έχουν αναλάβει τα ηνία οι πολιτικοί εκείνοι που πρωτομήκαν στη Βουλή αμέσως μετά την κατάρρευση της χούντας. Δυστυχώς αυτό δεν έγινε.

Η «παλιά φρουρά» θέλησε να κρατήσει, από διάφορες θέσεις, τα ηνία για μια ακόμα δεκαετία. Οι μέχρι πριν από λίγο Αρχηγοί των δυο μεγάλων κομμάτων, μάλιστα (που και οι δύο προέρχονταν από την Ένωση Κέντρου) - εξαιτίας του δικομματισμού που επικρατεί την Ελλάδα εδώ και πάνω από ένα αιώνα- αποδύθηκαν σε μια σκληρή και ανελέητη «βεντέτα» από τις θέσεις, εναλλάξ, του Πρωθυπουργού και του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Η «βεντέτα» αυτή -παρά το γεγονός ότι ο ένας από τους δύο «παραιτήθηκε» (χωρίς, όμως, να αποχωρήσει από την πολιτική)- δυστυχώς συνεχίζεται, γεγονός που παρατείνει (και μπορεί να οξύνει) ορισμένα από τα προβλήματα που προκάλεσε η «παλιά φρουρά» στον Τόπο.

Η επί εικοσαετία, όμως, παράταση της παραμονής της «παλιάς φρουράς» στην κορυφή της πολιτικής ηγεσίας του Τόπου είχε και μια άλλη συνέπεια που μπορεί να συμβάλει στη διαίωνιση της κρίσης. Πρόκειται για το «πνεύμα», τη νοοτροπία, τις διαδικασίες και τα «περιβάλλοντα» μέσα στα οποία γαλουχήθηκαν και γαλουχούνται, κινήθηκαν και κινούνται, και,

δυστυχώς, εκμεταλλεύονται ή και δημιουργούν οι νέοι Αρχηγοί και οι διάφοροι «δελφίνοι». Όλα αυτά μαζί, διαμορφώνουν «νέες» ηγεσίες κομμάτων που είναι, σε πολλές περιπτώσεις μια «βελτιωμένη, επαυξημένη και εκσυγχρονισμένη «έκδοση» της «παλιάς φρουράς». Σε τέτοιο σημείο, μάλιστα, που ορισμένοι να κάνουν λόγο για μια επανάληψη του «έργου» που είδαμε να παίζεται στην πολιτική σκηνή της χώρας τα τελευταία είκοσι χρόνια με «νέα» πρόσωπα. (με αντεστραμμένους τους ρόλους) που προέρχονται, όπως και τα προηγούμενα, από τα «σπλάχνα» κομμάτων που είναι διάδοχοι του Λαϊκού κόμματος και του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Κινδυνεύουμε, δηλαδή, να μπούμε στον 21^ο αιώνα με νοοτροπίες που επικρατούσαν στις αρχές του 20^{ου}.

Ενδείξεις για το ότι «βαδίζουμε» προς μια τέτοια «εξέλιξη» υπάρχουν πολλές. Αρκεί να αναφέρουμε τον εξορκισμό κάθε ιδέας συλλογικής ηγεσίας από τους νέους Αρχηγούς ή τους «δελφίνους», τη «μεσσιανική» εικόνα που θέλουν να προβάλουν προς τα έξω για τον εαυτό τους, την προσπάθεια προσωπικού ελέγχου των κομματικών μηχανισμών, την άρνηση καθιέρωσης της απλής αναλογικής ως πάγιου συστήματος διεξαγωγής εκλογών στη χώρα μας, την εμμονή τους στη διαιώνιση του δικομματισμού και την εναλλαγή των δύο μεγάλων κομμάτων στην εξουσία και τον εξοβελισμό κάθε συζήτησης για την αναγκαιότητα, ή, έστω, το ενδεχόμενο σχηματισμού κυβερνήσεων συνασπισμού κομμάτων με συγγενή προγράμματα για την αντιμετώπιση των χρόνιων και άλυτων προβλημάτων του Τόπου.

Ποια, όμως, είναι η ευθύνη των κομμάτων ; Τόσο η «παλιά φρουρά» όσο και η διαμορφούμενη στα χνάρια της «νέα ηγεσία» στα δύο μεγάλα κόμματα ήθελαν και θέλουν τα κόμματά τους να λειτουργούν ως εκλογικοί μηχανισμοί στην προεκλογική περίοδο για να κερδηθούν οι εκλογές ώστε το κόμμα τους είτε να παραμείνει στην εξουσία για μια ακόμη τετραετία (στην περίπτωση που είναι στην κυβέρνηση) είτε να επανέλθει στην εξουσία για μια ή δύο τετραετίες (στην περίπτωση που βρίσκεται στην αξιωματική αντιπολίτευση).

Μετά τις εκλογές τα κόμματα -στο βαθμό που δεν πέφτουν σε «χειμερία νάρκη»- λειτουργούν, με γενικό συντονιστή τον αρχηγό τους, ως ρουσφετολογικοί μηχανισμοί για τη συνέχιση των διορισμών και τη χορήγηση και άλλων «παροχών» στους οπαδούς ή τους χρηματοδότες τους (αν το κόμμα που βρίσκεται στην κυβέρνηση ξανακερδίσει τις εκλογές) ή για την «αποκατάσταση» ή το διορισμό των οπαδών του και την επανάληψη των άλλων «παροχών» στους οπαδούς ή τους χρηματοδότες του (αν το κόμμα βρισκόταν στην αξιωματική αντιπολίτευση και επανέλθει στην κυβέρνηση). Το κόμμα που βρίσκεται στην αξιωματική αντιπολίτευση λειτουργεί, και

αυτό, ως ρουσφετολογικός μηχανισμός αλλά με πολύ μικρότερη εμβέλεια από το κυβερνητικό.

Τα δύο μεγάλα κόμματα και οι μηχανισμοί τους, επομένως, αποτελούν ουσιαστικά μια «σύγχρονη έκδοση» των κομματαρχών παλαιότερων εποχών. Σπάνιες είναι οι περιπτώσεις κομματικών οργανώσεων οι οποίες ασχολούνται (και αυτές εντελώς περιστασιακά) με γενικότερα θέματα της περιοχής τους ή της χώρας και ακόμα σπανιότερες οι περιπτώσεις οργανώσεων οι οποίες προχωρούν σε κατάρτιση προγραμμάτων για την επίλυση χρόνιων και άλυτων τοπικών ή εθνικών προβλημάτων.

Τα κόμματα ασχολούνται με την κατάρτιση κάποιων «προγραμμάτων» μόνο λίγο πριν από τις εκλογές. Τα προγράμματα, όμως, αυτά είναι συνήθως πρόχειρα κατασκευάσματα που στοχεύουν να αποσπάσουν όσο γίνεται περισσότερους ψήφους. Αμέσως, όμως, μετά τις εκλογές, αν το κόμμα γίνει κυβέρνηση, τα «προγράμματα» αυτά πετιούνται στον κάλαθο των αχρήστων και οι διάφοροι Υπουργοί αυτοσχεδιάζουν και πολλές φορές, δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να συνεχίζουν την πολιτική που ακολουθούσαν οι προκάτοχοί τους του αντίπαλου κόμματος, δηλαδή την πολιτική που κατακεραύνωναν όταν ήταν στην αξιωματική αντιπολίτευση.

Και ο οπαδοί; Ποιος είναι ο ρόλος τους; Η εμπειρία της σύγχρονης ελληνικής πολιτικής ιστορίας δείχνει ότι τόσο τα κόμματα όσο και οι αρχηγοί τους δαπανούν ένα μεγάλο μέρος της δραστηριότητάς τους στην ικανοποίηση των ατομικών ή συντεχνιακών αιτημάτων ή απαιτήσεων των οπαδών τους. Πρόκειται για την «εξόφληση» των γραμματίων που υπέγραψαν σε συγκεκριμένες ομάδες ή άτομα που έπαιξαν κάποιο ρόλο στην επικράτηση του κόμματος στις εκλογές. Σε ορισμένες, μάλιστα, περιπτώσεις η «εξόφληση» αυτή γίνεται με παράνομους τρόπους, με αποτέλεσμα το ξέσπασμα των κάθε λογής σκανδάλων.

Οι οπαδοί, δηλαδή, των κυβερνητικών κομμάτων στην Ελλάδα - ανεξάρτητα αν η επιρροή ή η συμβολή τους είναι μικρή, μεγάλη η αποφασιστική και ανεξάρτητα από το αν είναι μέλη των κομμάτων ή όχι- βλέπουν το κόμμα το οποίο ψηφίζουν ως μέσο τακτοποίησης των προσωπικών ή συντεχνιακών τους προβλημάτων (διορισμοί, δάνεια, άδειες, επιχορηγήσεις, προμήθειες κλπ) και όχι ως οργανισμούς που κύριο σκοπό τους έχουν την επίλυση των γενικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα. Πρόκειται για τις διαβόητες «πελατειακές σχέσεις» που διαιωνίζουν την κατάρρα του Τόπου που λέγεται (μεγάλο ή μικρό) ρουσφέτι.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν φαίνεται ότι υπάρχει μια πυραμίδα υπευθύνων για τη σημερινή κρίση του κοινοβουλευτισμού και τη γενικότερη κρίση που περνά η χώρα. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκονται οι Αρχηγοί των κομμάτων εξουσίας. Αυτοί -στο βωμό της παραμονής τους στη θέση του

Αρχηγού με στόχο τη διατήρηση, την κατάκτηση ή την ανάκτηση της θέσης του Πρωθυπουργού- θυσιάζουν τα πάντα στο διαβόητο «πολιτικό κόστος». Έτσι δεν τολμούν -ή όταν τολμούν γρήγορα υποχωρούν ή υπαναχωρούν- να θίξουν τα συμφέροντα των ατόμων ή των ομάδων εκείνων που αποτελούν τη «σπονδυλική στήλη» της κοιμματικής τους πελατείας. Και τα κόμματα, όμως, από την πλευρά τους έχουν τις ευθύνες τους, αφού δεν λειτουργούν δημοκρατικά και είναι απόλυτα υποταγμένα στις επιθυμίες και στις αποφάσεις του Αρχηγού. Τέλος ευθύνες έχουν και οι οπαδοί των κομμάτων, αφού τα θεωρούν ως μέσα προσωπικής τους εξυπηρέτησης (ή πλουτισμού).

Η ριζική αλλαγή της νοσηρής αυτής κατάστασης απαιτεί ριζική αλλαγή στη στάση όλων. Αντί για την εξυπηρέτηση του στενού προσωπικού ή κοιμματικού συμφέροντος οι αρχηγοί, τα κόμματα και οι οπαδοί τους πρέπει να θέσουν ως σκοπό τους την επίλυση των προβλημάτων του Τόπου και του Έθνους. Μόνον όταν όλοι αρχίσουν να υπηρετούν το σκοπό αυτό σωστά, θα αρχίσει να ξεπερνιέται η βαθιά κρίση που περνά σήμερα η χώρα.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 30.4 – 1.5.1994

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24

ΤΟ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ ΕΛΛΑΔΑ

Πριν από μερικά χρόνια -εξαιτίας του καταγισμού των αλληπάλληλων τότε γεγονότων που συνέβησαν τότε- παρομοιάσαμε την Ελλάδα με ένα ηφαίστειο (τα εισαγωγικά παραλείπονται επειδή πρέπει να μπου σε πάρα πολλές λέξεις). Το ηφαίστειο αυτό είναι συνεχώς ενεργό και κατά διαστήματα εκρήγνυται και λάβα αρχίζει να κατρακυλάει από τον κρατήρα του. Πριν καλά καλά η λάβα αυτή γίνει πέτρα, μια νέα έκρηξη σημειώνεται και νέα λάβα έρχεται για να σκεπάσει την προηγούμενη. Το αποτέλεσμα των συνεχών αυτών εκρήξεων είναι να μην μας απασχολεί παρά μόνο η εντελώς τελευταία έκρηξη και η λάβα που καίει.

Οι εκρήξεις του ηφαιστείου Ελλάδα άλλοτε αφορούν γεγονότα που έχουν σχέση με τα εθνικά, κοινωνικά, οικονομικά, οικολογικά και πολιτιστικά προβλήματα του Τόπου και άλλοτε όσα συμβαίνουν στα κόμματα, τους Αρχηγούς και τα στελέχη τους. Τα πρώτα μπορεί να προκαλούνται από διεθνείς εξελίξεις, εχθρικές ενέργειες των γειτόνων μας, «πρωτοβουλίες» σε βάρος μας διαφόρων «εταίρων» και «συμμάχων» μας, από τρομοκρατικές ενέργειες, στυγερά εγκλήματα ή ακόμα και φυσικές καταστροφές. Τις περισσότερες, όμως, φορές προκαλούνται από λαθεμένες πολιτικές που εφαρμόστηκαν στο παρελθόν ή από αποφάσεις που πάρθηκαν στο πόδι εντελώς πρόσφατα. Τα δεύτερα αφορούν τις αυθαίρετες και αντιδημοκρατικές ενέργειες, τις λαθεμένες πράξεις και τις παραλείψεις των Αρχηγών και των ηγετικών στελεχών των δύο μεγάλων κομμάτων που κυβέρνησαν τη χώρα και τις πελατειακές σχέσεις που έχουν αναπτύξει και τελειοποιήσει τα κόμματα αυτά και τα σκάνδαλα που τις συνοδεύουν.

Οι εκρήξεις και η λάβα που αφορούν τους Αρχηγούς και τα ηγετικά στελέχη των δύο μεγάλων κομμάτων, επικαλύπτονται συνήθως από τα διαδοχικά κύματα λάβας που προκαλούνται από τις εκρήξεις που αφορούν τα γενικότερα προβλήματα του Τόπου και, επομένως, ξεχνιούνται πολύ γρήγορα. Η πέτρινη αυτή λήθη βοηθά τις ηγεσίες των κομμάτων να παραμένουν στις θέσεις τους. Έτσι ο Αρχηγός ουδέποτε απομακρύνεται (μόνο παραιτείται, όταν αυτός το κρίνει) ενώ ορισμένα από τα στελέχη τα οποία αφορούν οι εκρήξεις και η λάβα παίρνουν προαγωγή.

Όταν ένα κόμμα βρίσκεται στην εξουσία χρησιμοποιεί συχνά τις μεθοδευμένες διαρροές πληροφοριών σχετικά με γεγονότα ή/και σκάνδαλα που αφορούν γενικότερα θέματα, τη στιγμή που έχει γίνει μια έκρηξη που

αφορά -και η λάβα που συνοδεύει την έκρηξη αυτή απειλεί να κάψει - τον Αρχηγό, στελέχη ή την ίδια την παραμονή του κόμματος στην εξουσία.

Έχουμε, δηλαδή, και εκρήξεις του ηφαιστείου που δεν γίνονται όταν συμβαίνουν τα γεγονότα, αλλά όταν αυτά μεθοδευμένα αποκαλύπτονται, πράγμα που συμβαίνει σε στιγμές που η ηγεσία του κόμματος που ασκεί την εξουσία βρίσκεται, για τον ένα ή τον άλλο λόγο, σε δύσκολη θέση. Σε όλη αυτή τη διαδικασία κεντρικό ρόλο παίζουν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Τα μέσα αυτά, και ιδιαίτερα η τηλεόραση, με την επιλεκτική προβολή των διαφόρων εκρήξεων του ηφαιστείου, εξυπηρετούν είτε τους δικούς τους σκοπούς είτε σκοπούς ορισμένων οικονομικών συμφερόντων είτε σκοπούς των κομμάτων εξουσίας (ανεξάρτητα από το αν αυτά βρίσκονται στην κυβέρνηση ή στην αξιωματική αντιπολίτευση) είτε διάφορους συνδυασμούς των τριών αυτών πόλων εξουσίας, ορισμένοι από τους οποίους συμπύκνουν στο ίδιο πρόσωπο.

Υπάρχουν, μάλιστα, περιπτώσεις στις οποίες τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κάνουν το παν για να μείνει για όσο γίνεται περισσότερο χρονικό διάστημα ζεστή η λάβα από μια έκρηξη, ενώ σε άλλες προβάλλουν τη λάβα από μια άλλη έκρηξη με στόχο να καλύψουν μια προηγούμενη επειδή αυτή συμβαίνει να είναι εξαιρετικά επιβλαβής ή ενοχλητική σε ένα ή περισσότερους από τους πόλους εξουσίας.

Υπάρχουν, τέλος, και περιπτώσεις που μια έκρηξη αφορά τα ίδια τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Στην περίπτωση αυτή ξεσπά ένας εμφύλιος πόλεμος μεταξύ τους, δεδομένου ότι η εκμετάλλευση της έκρηξης αυτής αποφέρει κέρδη σε ορισμένους σε βάρος άλλων.

Αποτέλεσμα των συνεχών εκρήξεων του ηφαιστείου είναι από τη μια μεριά να ξεχνιούνται οι παλαιότερες εκρήξεις και οι ζημιές που προκάλεσαν και από την άλλη να σχηματίζεται ένα ολοένα και παχύτερο πέτρωμα από τα διαδοχικά στρώματα λάβας. Το πέτρωμα αυτό καλύπτει την επιφάνεια του εδάφους, το οποίο έχει γίνει απρόσιτο και, φυσικά, παραμένει ακαλλιέργητο.

Η ενασχόληση μόνο με την τελευταία έκρηξη και με τη λάβα της - δηλαδή μόνο με το εφήμερο και προσωρινό (η επιλογή του οποίου, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να είναι και μεθοδευμένη)- έχει ως συνέπεια τον παραμερισμό ή την υποβάθμιση όλων εκείνων των προβλημάτων που έχουν μεγάλη σημασία για το παρόν και το μέλλον του Τόπου. Τα προβλήματα αυτά είτε παραμένουν άλυτα είτε επιδεινώνονται.

Το απρόσιτο και ακαλλιέργητο έδαφος γίνεται σιγά σιγά ένα με τα πετρώδη στρώματα λάβας που το επικαλύπτουν. Έτσι η χώρα έχει μεταβληθεί σε μια πετρώδη έρημο. Μέσα σ' αυτή την έρημο ζούμε και όπως είναι φυσικό, καμιά αισιοδοξία σε ό,τι αφορά το μέλλον του Τόπου δεν μπορεί να

ανθήσει σ' αυτή. Το μόνο που περιμένουν όλοι να συμβεί είναι μια νέα έκρηξη που θα εκτοξεύσει νέα ζεστή λάβα και τίποτε άλλο.

Αυτή είναι σήμερα η σκληρή πραγματικότητα στη χώρα μας. Μια πραγματικότητα που πικραίνει, απογοητεύει και απελπίζει. Και το ερώτημα που γεννιέται είναι : μπορεί αυτή η πραγματικότητα να αλλάξει ; και αν ναι, πώς ;

Για να απομακρυνθούν τα διαδοχικά στρώματα πετρωμένης λάβας και να αποκαλυφθεί και καλλιεργηθεί το έδαφος (που υπάρχει), απαιτείται να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια. Στο ερώτημα ποιος θα αναλάβει την προσπάθεια αυτή δίνεται η ακόλουθη απάντηση στο τέλος του προλόγου ενός βιβλίου μας που κυκλοφόρησε πρόσφατα με τίτλο «*Θεσμικός Εκσυγχρονισμός*» :

«Με δεδομένη την αποτυχία των μεγάλων κομμάτων στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του Τόπου και την αδυναμία των μικρότερων να προτείνουν μια ρεαλιστική και εφαρμόσιμη λύση, η προσπάθεια αυτή πρέπει να στηριχθεί στο Λαό.

Η συμμετοχή του Λαού στην προσπάθεια αυτή απαιτεί την ανάληψη πρωτοβουλιών σε όλους τους τομείς (πολιτικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, οικολογικούς και πολιτιστικούς) από όσο γίνεται μεγαλύτερο αριθμό πολιτών, οι οποίοι διακρίνονται για το ήθος, την ακεραιότητα και την ικανότητά τους και οι οποίοι θα έχουν συνειδητοποιήσει ότι απαιτούνται μακρόχρονες θυσίες, στις οποίες έχουν υποχρέωση να μετάσχουν όλοι, ο καθένας ανάλογα με τα εισοδήματα, τον πλούτο και τις δυνάμεις του. Η επιτυχία τόσο του θεσμικού όσο και του γενικότερου εκσυγχρονισμού της χώρας βρίσκεται στα χέρια των πολιτών αυτών.

Αν και μόνον αν αναληφθούν αυτές οι πρωτοβουλίες και γίνουν οι απαιτούμενες μακρόχρονες θυσίες, είναι δυνατόν να ξεκινήσει η προσπάθεια για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να διαμορφωθεί το νέο πολιτικό πλαίσιο που θα πάρει τη θέση του σημερινού παλιού και ξεπερασμένου. Σε όλες τις πράξεις που θα παιχτούν απ' εδώ κι ' εμπρός, επομένως, πρωταγωνιστής θα πρέπει να είναι ο Λαός».

Για να σπάσουν, επομένως, όλα τα πετρώματα που έχουν επισωρευτεί από τη λάβα του ηφαιστείου και να φτάσουμε στο έδαφος, να το απαλλάξουμε από τα ζιζάνια, να το καλλιεργήσουμε και να μπορέσουμε να συνάξουμε καρπούς, χρειάζονται πρωτοβουλίες και συνεχής και ενεργός συμμετοχή από έναν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό πολιτών.

Η συνεχής αυτή και ενεργός συμμετοχή του πολίτη επιπλέον, είναι εκείνη που θα εμποδίσει τη λάβα που θα εκτοξευθεί από τις αναπόφευκτες νέες

εκρήξεις, να επικαλύψει και να καταστήσει και πάλι απρόσιτο και άγονο το καλλιεργημένο έδαφος.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 5.4.1995

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Η Ελλάδα περνά, εδώ και πολλά χρόνια, μια βαθιά, πολυ-επίπεδη και πολυδιάστατη κρίση. Τα δύο μεγάλα κόμματα διακηρύσσουν ότι στόχος τους είναι να βγάλουν τη χώρα από την κρίση αυτή. Το γεγονός, όμως ότι -παρά το ότι κυβέρνησαν την τελευταία εικοσαετία για ίσο, περίπου, το καθένα χρονικό διάστημα- η κρίση, αντί να ξεπερνιέται, βαθαίνει, δείχνει και αποδείχνει ότι τα κόμματα αυτά απέτυχαν παταγωδώς στο στόχο τους με αποτέλεσμα να περνούν τα ίδια την βαθύτερη από την ίδρυσή τους κρίση. Το ερώτημα είναι γιατί; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορεί να αναζητηθεί στα μεγάλα ελλείμματα που εμφανίζουν τα δύο κόμματα. Τα βασικότερα από αυτά είναι :

Α'. Έλλειμμα Αξιοπιστίας. Τα δύο μεγάλα κόμματα, εδώ και αρκετό καιρό, έχουν χάσει την αξιοπιστία τους και έχουν γίνει αντικείμενο στην καλύτερη περίπτωση σκωπτικών σχολίων και στη χειρότερη λαιδωρίας. Η διάσταση ανάμεσα στα λόγια και στα έργα τους είναι, πραγματικά, χαώδης.

Τα προεκλογικά προγράμματα των κομμάτων αυτών διαρκούν όσο και η προεκλογική περίοδος για το κόμμα που κερδίζει τις εκλογές και σχηματίζει κυβέρνηση, και για όσο διαρκεί η περίοδος μέχρι τις επόμενες εκλογές για το κόμμα που τις χάνει και γίνεται αξιωματική αντιπολίτευση (η εναλλαγή των δύο μεγάλων κομμάτων στους ρόλους κυβέρνηση-αξιωματική αντιπολίτευση διασφαλίζεται από τις διάφορες παραλλαγές του αποδεκτού και από τα δύο εκλογικού συστήματος της ενισχυμένης αναλογικής).

Αλλά και ως κυβέρνηση το κόμμα που κερδίζει τις εκλογές δείχνει καθημερινά την αναξιοπιστία του όχι μόνο σε σχέση με τους προεκλογικές του υποσχέσεις αλλά και σε σχέση με τις προγραμματικές του δηλώσεις. Η αναξιοπιστία, μάλιστα, των κυβερνητικών κομμάτων φτάνει μέχρι του σημείου να αγωνίζονται επί μήνες να περάσουν ένα νόμο ή μια απόφαση από τη Βουλή, και στη συνέχεια να έρχονται και να αναγκάζουν τους Βουλευτές τους να ψηφίζουν νέους νόμους με τους οποίους καταργούν τους προηγούμενους.

Ο βασικός λόγος των αντιφατικών αυτών ενεργειών είναι το διαβόητο «πολιτικό κόστος». Ο φόβος του «κόστους» αυτού οδηγεί τους «χαρισματικούς» αρχηγούς τους σε υποχωρήσεις και παραχωρήσεις στα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, σε διάφορες συντεχνίες ή και σε άτομα ακόμα με αποτέλεσμα ο Τόπος να υφίσταται συνεχώς ανυπολόγιστες ζημιές.

Β'. Έλλειμμα Αξιοκρατίας. Εξίσου μεγάλο με το έλλειμμα αξιοπιστίας είναι το έλλειμμα αξιοκρατίας. Και στα δύο μεγάλα κόμματα υπάρχει ένα πλήθος περιπτώσεων και περιστατικών που δείχνουν ότι πολλοί άξιοι είτε παραγνωρίζονται και μένουν συνεχώς στο περιθώριο είτε -αν συμβεί να αναλάβουν σημαντικές θέσεις, ξεπερνώντας μύρια εμπόδια που εγείρονται μπροστά τους- συκοφαντούνται, υποσκάπτεται το κύρος και το έργο τους, παραμερίζονται, περιθωριοποιούνται και τελικά αποχωρούν.

Όσοι άξιοι παραμένουν σε σημαντικές θέσεις έχουν «δηλώσει» έμπρακτα την πλήρη υποταγή τους στον Αρχηγό του κόμματος. Γενικά, όμως, κυριαρχούν οι μέτριοι. Η μετριοκρατία που επικρατεί στα κυβερνητικά κόμματα οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό στους λεγόμενους «χαρισματικούς» ηγέτες. Οι ηγέτες αυτοί χρησιμοποιούν το όποιο «χάρισμά» τους για τη διατήρηση της εξουσίας για όσο διάστημα τους επιτρέπουν οι δυνάμεις τους. Είναι, επομένως, φυσικό να μην ανέχονται στο «περιβάλλον» τους ούτε ισάξιούς τους ούτε, πολύ περισσότερο, ανώτερους τους, οι οποίοι, ανά πάσα στιγμή, μπορεί να αμφισβητήσουν την εξουσία τους και να τους απομακρύνουν.

Για τη στελέχωση του «περιβάλλοντός» τους οι Αρχηγοί των δύο μεγάλων κομμάτων επιλέγουν συνήθως τους μετρίους. Η απουσία, όμως, των αξίων τόσο από το «περιβάλλον» του Αρχηγού όσο και από άλλες σημαντικές θέσεις (λόγω των ρουσφετολογικών και κομματικών διορισμών) στον ευρύτερο δημόσιο τομέα καθώς και στα κόμματα, στερεί τον Τόπο από τη δυνατότητα της αξιοποίησης του πολυτιμότερου «αγαθού» που διαθέτει, δηλαδή του ανθρώπινου δυναμικού.

Οι μέτριοι -εκτός του ότι περιβάλλονται και επιλέγουν μετριοτέρους τους ή ακόμα και άτομα που μοναδικό σκοπό τους έχουν το ίδιο συμφέρον- δεν είναι σε θέση ούτε το μέγεθος των προβλημάτων να συλλάβουν ούτε και να επεξεργαστούν και να εφαρμόσουν τις αποφάσεις εκείνες που θα τα επιλύσουν, με αποτέλεσμα τα υπάρχοντα προβλήματα να επιδεινώνονται και, επιπλέον, να εμφανίζονται νέα.

Γ'. Έλλειμμα αξιολόγησης. Η αξιολόγηση του έργου οποιουδήποτε κατέχει κυβερνητική θέση η οποιαδήποτε άλλη θέση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα ή στο κόμμα αποτελεί στοιχειώδη κανόνα της πραγματικής δημοκρατίας και μιας ευνομούμενης πολιτείας. Οι μέτριοι, όμως, δεν μπορούν να υιοθετήσουν οποιαδήποτε μέτρα ή διαδικασίες αξιολόγησης, αφού οι πρώτοι που θα γίνονταν αντικείμενο δυσμενών κρίσεων θα ήταν οι ίδιοι. Το χειρότερο «παράδειγμα» στο θέμα αυτό το δίνουν οι λεγόμενοι «χαρισματικοί» ηγέτες. Είναι χαρακτηριστική η απέχθεια που επιδεικνύουν οι ηγέτες αυτοί σε οποιαδήποτε κριτική τους γίνεται στα όσα απαράδεκτα

διαπράττουν είτε ασκώντας είτε μη ασκώντας τα καθήκοντα που τους αναθέτει ο Λαός είτε στην ιδιωτική τους ζωή.

Η έλλειψη, όμως, αξιολόγησης -πέρα από το ότι διαιωνίζει τη μετριοκρατία και βλάπτει μόνιμα τον Τόπο- αυξάνει την απογοήτευση των πραγματικά άξιων, οι οποίοι αποσύρονται και ιδιωτεύουν, όταν δεν μεταναστεύουν στο εξωτερικό, όπου τους δίνονται οι θέσεις που τους αξίζουν.

Δ. Έλλειμμα Αξιοπρέπειας. Τα ελλείμματα αξιοπιστίας, αξιοκρατίας και αξιολόγησης είναι φυσικό να συνοδεύονται και από ένα έλλειμμα αξιοπρέπειας. Η έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας είναι ένα ακόμα χαρακτηριστικό της σύγχρονης πολιτικής ζωής στη χώρα μας.

Ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις στις οποίες η πολιτική ευαισθησία οδηγεί κάποιον σε παραίτηση για θέματα αρχών. Με στόχο τη διατήρηση της όποιας εξουσίας τούς έχει δοθεί, οι περισσότεροι πολιτικοί (ευτυχώς, όμως, όχι όλοι) είναι αγκιστρωμένοι στο πόστο που κατέχουν και δεν το εγκαταλείπουν οποιαδήποτε προσβολή και αν τους γίνει.

Περιττό, βέβαια, να τονισθεί ότι συμπεριφορές και πράξεις που σε άλλες χώρες οδηγούν σε παραίτηση (και σε άλλες χώρες σε ορισμένες, ακραίες, περιπτώσεις, ακόμη και σε αυτοκτονία), στον Τόπο μας είτε θεωρούνται ασήμαντες είτε παραθεωρούνται τελείως, με αποτέλεσμα εκείνοι που τις διαπράττουν να συνεχίζουν να συμπεριφέρονται κατά τον ίδιο τρόπο. Υπάρχουν, μάλιστα, και περιπτώσεις στις οποίες οι συμπεριφορές και οι πράξεις αυτές επιβραβεύονται με διάφορους τρόπους. Όλα αυτά δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να συμβάλλουν στην παραπέρα καταρράκωση των αξιών στον Τόπο μας.

Ε. Έλλειμμα Δημοκρατίας. Ένας από τους βασικούς λόγους (όχι, όμως, ο μόνος) ύπαρξης και διόγκωσης των μεγάλων ελλειμμάτων αξιοπιστίας, αξιοκρατίας, αξιολόγησης και αξιοπρέπειας στα δύο μεγάλα κόμματα είναι το τεράστιο έλλειμμα δημοκρατίας που υπάρχει σ' αυτά.

Ο Αρχηγός και ιδρυτής τους (αλλά και οι διάδοχοί τους σε διαφορετικό βαθμό ο καθένας) θεωρούν το κόμμα ως ιδιοκτησία τους και χρησιμοποιούν τα διάφορα όργανά του (εκτελεστικό γραφείο, εκτελεστική επιτροπή, κεντρική επιτροπή, κοινοβουλευτική ομάδα κλπ) με τον τρόπο εκείνο που τους εξυπηρετεί καλύτερα στην κάθε συγκεκριμένη περίπτωση.

Το ίδιο κάνουν και με τα διάφορα κυβερνητικά όργανα (Υπουργικό Συμβούλιο, κυβερνητική επιτροπή, κυβερνητικά συμβούλια κλπ), όταν το κόμμα τους κερδίσει τις εκλογές και αναλάβει την κυβέρνηση.

Ο αυταρχικός τρόπος με τον οποίο κυβερνούν τη χώρα οι Αρχηγοί των δύο μεγάλων κομμάτων έχει ως αποτέλεσμα τον εξευτελισμό και τη γελοιοποίηση των δημοκρατικών διαδικασιών.

Τα ελλείμματα που προαναφέρθηκαν αποτελούν, κατά τη γνώμη μας, βασικές αιτίες της κρίσης που μαστίζει τα δύο μεγάλα κόμματα στη χώρα μας. Τα ελλείμματα αυτά έχουν μετατρέψει την αξιοσύνη από βασικό προσόν σε σοβαρό μειονέκτημα τόσο στην κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα όσο και στα κόμματα.

Μια από τις βασικές προϋποθέσεις για να βγει ο Τόπος από την κρίση που τον μαστίζει είναι η κάλυψη των ελλειμμάτων αυτών από τα δύο μεγάλα κόμματα. Αν αυτό δεν γίνει, τα κόμματα αυτά θα ακολουθήσουν μια πορεία παρακμής. Αν, επιπλέον, τα μικρά κόμματα ή τα νέα που ενδεχόμενα θα εμφανισθούν, δεν μπορέσουν να καλύψουν το κενό που θα αφήσουν τα δύο μεγάλα κόμματα, η χώρα, από τη σημερινή αποτελμάτωση, θα οδηγηθεί στην καταβαράθρωση.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 16.6.1995

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26

ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΚΡΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι πολιτικοί -και ιδιαίτερα οι πολιτικοί Αρχηγοί και τα ηγετικά στελέχη των κομμάτων- χωρίς να παραμελούν τα βραχυπρόθεσμα προβλήματα, θα έπρεπε κατά κύριο λόγο να ασχολούνται με τη μακρο-πολιτική. Την πολιτική, δηλαδή, που στοχεύει στη μελέτη, το σχεδιασμό, τα μέτρα και τις αποφάσεις που αφορούν τα μεγάλα προβλήματα του Τόπου. Μόνο η με συνέπεια και συνέχεια εφαρμογή των μέτρων και αποφάσεων αυτών μπορεί να αλλάξει τη λαθεμένη ή/και καθοδική πορεία μιας χώρας και να τη βάλει στη νέα και ανοδική πορεία που ζητά η πλειοψηφία του Λαού. Δυστυχώς στη χώρα μας οι πολιτικοί, εδώ και κάμποσα χρόνια, φαίνεται ότι έχουν πάρει διαζύγιο από τη μακρο-πολιτική.

Η εξωτερική πολιτική είναι ο τομέας στον οποίο φαίνεται περισσότερο από κάθε άλλο το διαζύγιο αυτό των πολιτικών από τη μακρο-πολιτική.

Ενώ όλα τα κόμματα διακηρύσσουν την ανάγκη εφαρμογής μιας εθνικής εξωτερικής πολιτικής που θα υπηρετεί τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα του Τόπου, κανένα δεν έχει μέχρι σήμερα αναλάβει την πρωτοβουλία για τη συγκρότηση ενός Εθνικού Συμβουλίου Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας όχι σε επίπεδο Υπουργού Εξωτερικών και εκπροσώπων των κομμάτων αλλά σε επίπεδο Πρωθυπουργού και Αρχηγών των κομμάτων.

Η έλλειψη του Εθνικού αυτού Συμβουλίου προκάλεσε τη σύγκληση συσκέψεων (που δεν προβλέπονται από το Σύνταγμα) υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας των αρχηγών των κομμάτων για τη χάραξη πολιτικής στο θέμα των Σκοπίων. Οι συσκέψεις αυτές ήταν ένα ακόμα «δείγμα» των αυτοσχεδιασμών και παλινωδιών που χαρακτηρίζουν την εξωτερική πολιτική της χώρας και για τις οποίες έχει πληρωθεί βαρύτατο τίμημα.

Στην οικονομική πολιτική παρατηρείται μια συστηματική αποφυγή εφαρμογής οποιουδήποτε μακροπρόθεσμου προγραμματισμού. Όλα τα πενταετή προγράμματα τόσο της ΝΔ όσο και του ΠΑΣΟΚ, ακόμα και στην περίπτωση (μία και μοναδική) που ψηφίστηκαν στην τελική μορφή τους από τη Βουλή, ουδέποτε εφαρμόστηκαν.

Αν κοιτάξει κανείς τα προγράμματα αυτά σήμερα και τα συγκρίνει με τα «επιτεύγματα» των κομμάτων αυτών, διαπιστώνει με θλίψη ότι όλα ήταν σκέτα ευχολόγια. Ένας από τους λόγους τής μη εφαρμογής τους είναι ο λεγόμενος «εκλογικός» (κατ' άλλους «πολιτικός») «κύκλος». Πρόκειται για τα φαινόμενα του «σφιξίματος» της οικονομικής (κύρια της εισοδηματικής)

πολιτικής αμέσως μόλις (ή ένα χρόνο αφού) αναλάβει την κυβέρνηση το κόμμα που κερδίζει τις εκλογές, και τη «χαλάρωση» της πολιτικής αυτής ένα ή δύο χρόνια πριν από τη διεξαγωγή των επόμενων εκλογών με στόχο τη διατήρηση της εξουσίας.

Ο «εκλογικός κύκλος» έχει ως συνέπεια τη διαιώνιση και επιδείνωση των οικονομικών προβλημάτων του Τόπου. Έτσι το χρόνο διεξαγωγής των εκλογών τα ελλείμματα του ευρύτερου δημόσιου τομέα εκτινάσσονται στα ύψη και το δημόσιο (εσωτερικό και εξωτερικό) χρέος φτάνει σε ύψος πολλαπλάσιο εκείνου στο οποίο είχε φτάσει το χρόνο διεξαγωγής των προηγούμενων εκλογών.

Η παιδεία, η υγεία και κοινωνική ασφάλιση και η δημόσια διοίκηση είναι τρεις βασικοί τομείς στους οποίους είναι αυτονόητη η ανάγκη χάραξης και εφαρμογής μιας εθνικής πολιτικής. Και όμως, και στους τρεις αυτούς τομείς οι πολιτικοί έχουν πάρει διαζύγιο από τη μακρο-πολιτική.

Είναι χαρακτηριστικό ότι κάθε Υπουργός Παιδείας, ή Υγείας ή Προεδρίας, εφόσον μείνει στο Υπουργείο για διάστημα που του επιτρέπει να καταρτίσει κάποιο νομοσχέδιο ή κάποια νομοσχέδια που να καλύπτουν τον τομέα ευθύνης του, ανατρέπει μερικά ή ολικά το έργο των προκατόχων του, ακόμα και στην περίπτωση που οι προκατόχοί του ανήκαν στο ίδιο κόμμα.

Η τάση αυτή μερικής ή και πλήρους ανατροπής των νόμων που έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή στους κρίσιμους για την πορεία του Τόπου τομείς της παιδείας, της υγείας και της δημόσιας διοίκησης προκαλεί απογοήτευση στους εκπαιδευτικούς, στους γιατρούς και στους δημοσίους υπαλλήλους και βλάπτει σοβαρά τη χώρα.

Μια, όμως, χώρα με παιδεία που δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες, με ένα σύστημα υγείας και κοινωνικής ασφάλισης που ακροβατεί και μια δημόσια διοίκηση με υπερπληθώρα υπαλλήλων οι περισσότεροι από τους οποίους κάθε άλλο παρά αξιοκρατικά (λόγω, βασικά, ρουσφετολογικών διορισμών) κατέχουν τις θέσεις τους, δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τις μεγάλες προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος.

Ενώ, όμως, οι πολιτικοί έχουν πάρει διαζύγιο από τη μακρο-πολιτική στους τομείς της εξωτερικής, οικονομικής, εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής καθώς και στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, κατατρύχονται από την ικανοποίηση προσωπικών ή συντεχνιακών αιτημάτων, καθώς και με τις διακομματικές, εσωκομματικές ή ενδοκυβερνητικές διαμάχες, δίνοντας «τροφή» στα αδηφάγα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Η ικανοποίηση προσωπικών ή συντεχνιακών αιτημάτων (δηλαδή το ατομικό ή συλλογικό ρουσφέτι) είναι μια «δραστηριότητα» που απορροφά όχι μόνο τον όποιο ελεύθερο χρόνο έχουν οι πολιτικοί, αλλά και ένα σημαντικό (ίσως το μεγαλύτερο) μέρος του χρόνου που, κανονικά, θα έπρεπε

να αφιερώνεται στη μακρο-πολιτική. Η απορρόφηση αυτή, σε ορισμένες περιπτώσεις, φτάνει στο σημείο να παραμελούνται βασικά γενικά προβλήματα που απαιτούν άμεσες αποφάσεις. Δεν είναι, όμως, η παραμέλησή τους η μόνη ζημία της απορρόφησης των πολιτικών από τη ρουσφετολογία. Η καταστρεπτική αυτή για τον Τόπο «δραστηριότητα» προκαλεί σοβαρότατες αδικίες σε άλλα πρόσωπα ή σύνολα και πολλές φορές και σε ολόκληρη την κοινωνία και, σε ορισμένες περιπτώσεις, και μεγάλα σκάνδαλα.

Το καθημερινό «θέαμα» ή «ακρόαμα» μέσα και έξω από τη Βουλή των αντεγκλήσεων ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα σχετικά με το ποιος ευθύνεται για την κατάντια το Τόπου, και ιδιαίτερα για την πολύ κακή και επιδεινούμενη οικονομική κατάσταση των μισθωτών και συνταξιούχων, που απορροφά ένα μεγάλο μέρος του χρόνου των μελών της κυβέρνησης και των ηγετικών στελεχών της αξιωματικής αντιπολίτευσης, δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να εκθέτει ακόμα περισσότερο και τα δύο αυτά κόμματα και τα στελέχη τους για τις τεράστιες ευθύνες που έχουν όχι μόνο για τη μη επίλυση, αλλά και για την επιδείνωση και τον πολλαπλασιασμό των προβλημάτων του Τόπου.

Η ενασχόληση, όμως, με συνεχείς εσωκομματικές ή ενδοκυβερνητικές τριβές και διαμάχες και οι αντεγκλήσεις (ή ακόμα και ύβρεις) ανάμεσα σε, υποτίθεται, συναδέλφους ή συντρόφους στο ίδιο κόμμα αποτελεί άλλη μια «δραστηριότητα» που απομακρύνει τους πολιτικούς από τη μακρο-πολιτική και, ταυτόχρονα, απογοητεύει τα μέλη και τους οπαδούς των κομμάτων. Τα εσωκομματικά «μαχαιρώματα» δίνουν «τροφή» στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία -μεγεθύνοντάς τα- προκαλούν ένα γενικότερο από-προσανατολισμό της Κοινής Γνώμης, η οποία απορροφάται με τα όσα συμβαίνουν στον μικρόκοσμο των κομμάτων και εμποδίζεται να γνωρίσει τη σοβαρότητα των μεγάλων προβλημάτων του Τόπου.

Τα όσα αναφέρθηκαν για την απορρόφηση των πολιτικών από τα τετριμμένα και καθημερινά και από τα ρουσφέτια και την εμπλοκή τους σε διάφορες υποθέσεις που, σε ορισμένες περιπτώσεις, καταλήγουν σε σκάνδαλα, εκτός του ότι αποπροσανατολίζουν τους ίδιους και κάνουν διαρκές το διαζύγιό τους από τη μακρο-πολιτική, αυξάνουν την αποστροφή των πολιτών τόσο προς τους πολιτικούς όσο και προς την πολιτική γενικότερα.

Τις συνέπειες της ζοφερής αυτής κατάστασης τις ζούμε όλοι καθημερινά. Τα εθνικά, πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, οικολογικά και πολιτιστικά προβλήματα του Τόπου, αντί να λύνονται, περιπλέκονται και αυξάνονται. Η αποστασιοποίηση ενός ολοένα και μεγαλύτερου τμήματος του εκλογικού σώματος αδρανοποιεί πολύτιμες ανθρώπινες δυνάμεις που έχει ζωτική

ανάγκη ο Τόπος. Και η Ελλάδα βουλιάζει ολοένα και περισσότερο στο τέλμα που την έχουν ρίξει οι πολιτικοί που έπαψαν να ασχολούνται με τη μακροπολιτική.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 26.7.1995

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27

ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΗΘΟΥΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΑΞΗ

Αμέσως μετά το τέλος της πρώτης συνεδρίασης του υπουργικού συμβουλίου στις 22.1.96, ο νέος Πρωθυπουργός έκανε μια δήλωση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης με την οποία, ανάμεσα στα άλλα, δεσμευόταν ότι η κυβέρνησή του :

«Θα είναι κυβέρνηση δουλειάς, ευαισθησίας, αξιοκρατίας, ήθους, τόλμης και αποτελεσματικότητας»

Και στις προγραμματικές δηλώσεις του στις 29.1.96 τόνισε με έμφαση :

«Ιδιαίτερη προσοχή θα δώσει η κυβέρνησή μας στο ήθος και στο ύφος της εξουσίας»

Το ήθος που υπόσχεται ο νέος Πρωθυπουργός αποτελεί, εδώ και δεκαετίες, ένα πολύ-επίπεδο και πολυδιάστατο αίτημα του Λαού. Ήθος ζητείται από τα πρόσωπα, τα κόμματα, την κυβέρνηση και τις δημόσιες υπηρεσίες, επιχειρήσεις και οργανισμούς. Αναλυτικότερα :

Τα πρόσωπα. Ήθος ζητείται από τους πολιτικούς και όσους ασκούν δημόσια λειτουργήματα σε όποια θέση και αν βρίσκονται. Από τον Πρωθυπουργό μέχρι τον απλό σύμβουλο της κυβέρνησης, από τον Πρόεδρο μέχρι το απλό μέλος ενός κόμματος, από το γενικό διευθυντή μέχρι τον απλό κλητήρα.

Το ήθος των προσώπων αποτελεί τη βάση του όλου πολιτικού και κρατικού οικοδομήματος. Αν η βάση είναι σαθρή, τότε όσο τέλεια και αν είναι τα σχέδια για το οικοδόμημα αυτό -δηλαδή ακόμα και το σωστότερο πρόγραμμα και η καλύτερα σχεδιασμένη πολιτική- το οικοδόμημα θα καταρρεύσει, αφού οι άνθρωποι που καλούνται να την εφαρμόσουν στερούνται του απαιτούμενου ήθους.

Η έλλειψη ήθους, που, δυστυχώς, χαρακτηρίζει πολλά πρόσωπα του δημόσιου βίου, είναι η βασική αιτία της έλλειψης εμπιστοσύνης σε πολιτικούς και σε δημόσιους λειτουργούς και μια από τις κύριες αιτίες της γενικευμένης κρίσης που περνά ο Τόπος.

Τα κόμματα. Ήθος ζητείται και από τα κόμματα, και ιδιαίτερα τα κόμματα εξουσίας. Παρ' όλη τη συνταγματική κατοχύρωση του ρόλου τους, τα κόμματα αυτά δεν έχουν ακόμα καταστεί θεσμοί συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων που τους αφορούν και κέντρα παραγωγής πολιτικής.

Τα κόμματα εξακολουθούν να αποτελούν προεκλογικούς μηχανισμούς που κινητοποιούνται λίγο πριν από τις εκλογές για την απόσπαση του υψηλότερου δυνατού ποσοστού ψήφων και -στην περίπτωση που πάρουν την πλειοψηφία στη Βουλή και «καταλάβουν» την κυβέρνηση- μετατρέπονται σε γραφεία πελατειακών σχέσεων με κύριο σκοπό το «βόλεμα» και την εξυπηρέτηση των «ημετέρων».

Τα κόμματα, επιπλέον, ανεξάρτητα από το αν βρίσκονται στην κυβέρνηση ή στην αντιπολίτευση, αρνούνται οποιοδήποτε ουσιαστικό έλεγχο στα οικονομικά τους.

Η κυβέρνηση. Ήθος ζητείται και από την κυβέρνηση. Δυστυχώς η παρατηρούμενη έλλειψη ήθους στα πρόσωπα και στα κόμματα εξουσίας είναι αναπόφευκτο να αντανakλάται στην κυβέρνηση. Παρά την πάγια δήλωση όλων των Πρωθυπουργών ότι

«Η κυβέρνησή (τους) θα είναι κυβέρνηση όλων των Ελλήνων», στην πράξη οι αποφάσεις που παίρνονται διακρίνονται από προσωπική και κομματική μεροληψία.

Οι διορισμοί και οι κάθε είδους εξυπηρετήσεις καθώς και οι διάφορες οικονομικές συναλλαγές της κυβέρνησης επηρεάζονται τόσο από το αν κάποιος είναι στέλεχος ή μέλος του κόμματος ή έχει προσβάσεις σ' αυτό, όσο και από το αν έχει -και πόσο- βοηθήσει το κόμμα στο να «καταλάβει» την εξουσία. Εδώ υπεισέρχονται και τα διαβόητα «διαπλεκόμενα συμφέροντα» τα οποία καταγγέλλονται συνεχώς, χωρίς, όμως, να κατονομάζονται.

Οι δημόσιες υπηρεσίες, επιχειρήσεις και οργανισμοί. Ο Λαός απαιτεί ήθος από το σύνολο του δημόσιου τομέα. Δυστυχώς ο τομέας αυτός φέρει βαθιά τα «αποτυπώματα» των προσώπων, των κομμάτων και των κυβερνήσεων που ενεργούν με τους τρόπους που προαναφέρθηκαν.

Εξαιτίας της αναξιοκρατικής και με κομματικά κριτήρια τοποθέτησης και, στη συνέχεια, προώθησης σε ανώτερες θέσεις των «ημετέρων», οι δημόσιες υπηρεσίες, επιχειρήσεις και οργανισμοί από τη μια μεριά έχουν πλεονάζον -πολλές φορές χωρίς προσόντα- προσωπικό που αυξάνει τα ελλείμματα του Δημοσίου και από την άλλη διακρίνονται για την αναποτελεσματικότητά τους και τη μεροληπτική εξυπηρέτηση των πολιτών.

Σε ακραίες περιπτώσεις η έλλειψη ήθους φτάνει μέχρι και την επιτέλεση παράνομων πράξεων και την πρόκληση σκανδάλων τα οποία, τις περισσότερες φορές, «κουκουλώνονται» από τα κόμματα που είχαν και έχουν την ευθύνη της διακυβέρνησης της χώρας. Αυτό ακριβώς το «κουκούλωμα» αυξάνει την έλλειψη εμπιστοσύνης στους πολιτικούς και σε όσους υπηρετούν στο Δημόσιο και οξύνει την κρίση.

Το ζητούμενο ήθος έχει πολλές διαστάσεις (ή χαρακτηριστικά). Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά αυτά αφορούν τα πρόσωπα, ενώ άλλα αφορούν τους

συλλογικούς φορείς και τα μέλη τους. Τα βασικότερα από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι :

(α) Για τα πρόσωπα :

- Η συνέπεια λόγων και έργων.
- Η ειλικρινής, χωρίς ιδιοτέλεια, διάθεση για προσφορά.
- Η αθόρυβη, χωρίς προσωπική προβολή, ουσιαστική δουλειά.
- Η μετρημένη, χωρίς προκλήσεις και εντυπωσιασμούς, ιδιωτική ζωή.
- Η ευγενής, χωρίς «συντροφικά μαχαιρώματα», άμιλλα παντού.
- Η νηφάλια, χωρίς ύβρεις ή χαρακτηρισμούς αντιμετώπιση των αντιπάλων και της κριτικής.
- Η άμεση παραίτηση αν ζητηθεί από οποιονδήποτε να παραβιάσει αρχές ή/και νόμους.

(β) Για τους συλλογικούς φορείς και τα μέλη τους :

- Η παρουσίαση παντού και πάντοτε όλης της αλήθειας.
- Η λήψη αποφάσεων με δημοκρατικές διαδικασίες και πλήρη διαφάνεια.
- Η αλληλεγγύη και η συλλογικότητα στο έργο που επιτελείται.
- Η αμεροληψία στις αποφάσεις και στην εξυπηρέτηση των πολιτών.
- Η αξιοκρατική τοποθέτηση ικανών και ανεπίληπτων προσώπων σε καίριες θέσεις.
- Η απομάκρυνση των ανικάνων και η τιμωρία όσων βλάπτουν ή ζημιώνουν το Δημόσιο, και
- Η αποφυγή οποιασδήποτε σπατάλης ή προκλητικής δαπάνης.

Με βάση τα σημερινά ελληνικά και διεθνή δεδομένα όλα τα παραπάνω «φαντάζουν» εξωπραγματικά. Μερικοί, ίσως, πουν και υπεράνθρωπα. Και όμως, αυτά είναι τα χαρακτηριστικά που έλειψαν και λείπουν από την πολιτική και γενικότερα από τη δημόσια ζωή του Τόπου και αυτά ακριβώς ζητά σήμερα ο ελληνικός Λαός από τους πολιτικούς και όσους υπηρετούν το Δημόσιο.

Το ύφος που συνεπάγονται τα παραπάνω χαρακτηριστικά αποκλείει την αυταρχική, αλαζονική, αγενή ή και προσβλητική ακόμα συμπεριφορά πολλών που έχουμε δει τα τελευταία χρόνια. Όταν η συμπεριφορά των προσώπων που αποτελούν στελέχη ή μέλη κομμάτων, κυβερνήσεων ή δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών έχουν τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν, το ύφος τους διακρίνεται από προσήνεια, απλότητα, δημοκρατικότητα και ευγένεια, που αυτόματα δημιουργούν μια ζεστή ανθρώπινη «ατμόσφαιρα» στην επαφή με τον πολίτη.

Το ζητούμενο, τώρα, είναι η πράξη. Αυτό δηλαδή που περιμένει να δει ο Λαός είναι η καθημερινή συμπεριφορά του Πρωθυπουργού, των μελών της κυβέρνησής του, των στελεχών που τους πλαισιώνουν, των στελεχών και των

μελών του κυβερνώντος κόμματος να έχει τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν.

Αν αυτό συμβεί, το παράδειγμά του θα το ακολουθήσουν και οι εργαζόμενοι σε δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς και τα συλλογικά τους όργανα. Στην πορεία, όμως, είναι φυσικό να παρουσιαστούν και αδυναμίες και λάθη. Αυτό είναι αναμενόμενο. Εκείνο που έχει σημασία είναι να καταβάλλεται η συνεχής εκείνη προσπάθεια που χρειάζεται για να γίνει βίωμα και πραγματικότητα το ήθος και το ύφος που τόση ανάγκη έχει ο Τόπος.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 28.3.1996

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΣ: ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΩΝ

Τους τελευταίους μήνες σημειώνεται μια αύξηση της έλλειψης εμπιστοσύνης των πολιτών προς τα κόμματα και τους πολιτικούς. Η έλλειψη αυτή εμπιστοσύνης υπήρχε και τα προηγούμενα χρόνια, αλλά σήμερα - μπροστά στα αδιέξοδα στα οποία οδήγησε η πολιτική που ακολουθήθηκε και από τα δύο μεγάλα κόμματα στη διακυβέρνηση της χώρας μετά τη Μεταπολίτευση και την αδυναμία τους να τα αντιμετωπίσουν σήμερα- οι πολίτες ολοένα και περισσότερο αποστασιοποιούνται από τα κόμματα και τους πολιτικούς.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην τελευταία δημοσκόπηση που δημοσιεύτηκε στην «Ελευθεροτυπία» στις 2-3 Φεβρουαρίου 1997, το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ότι θα ψηφίσουν λευκό, είναι αναποφάσιστοι ή δεν απαντούν ξεπερνά το 30%.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών προς τα κόμματα και τους πολιτικούς πηγάζει από τη διάσταση έργων και λόγων που υπάρχει στη συμπεριφορά των τελευταίων. Τόσο τα κόμματα όσο και οι πολιτικοί άλλα λένε και άλλα πράττουν. Αυτό ισχύει κύρια για τα κόμματα που έχουν ασκήσει εξουσία. Τα κόμματα αυτά και τα στελέχη τους άλλα υπόσχονται στο Λαό προεκλογικά και άλλα πράττουν μετεκλογικά. Συνήθως οι πράξεις έρχονται σε πλήρη αντίθεση με τα λόγια.

Η διάσταση έργων και λόγων των κομμάτων και των πολιτικών αφορά τόσο τις γενικές τοποθετήσεις στα μεγάλα προβλήματα του Τόπου (κοινωνικά, οικονομικά, οικολογικά και πολιτιστικά) όσο και τις υποσχέσεις τους για την επικράτηση της αξιοκρατίας, της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας στις προσλήψεις ή στην ανάθεση και εκτέλεση έργων ή προμηθειών του Δημοσίου.

Η διάσταση έργων και λόγων των πολιτικών έχει επιταθεί τον τελευταίο καιρό εξαιτίας των διαφόρων ομάδων που έχουν σχηματισθεί σε όλα σχεδόν τα κόμματα. Οι ομάδες αυτές υποστηρίζουν σε πολλά θέματα αντίθετες θέσεις με αποτέλεσμα η κυβέρνηση να μην μπορεί να χαράξει μια σταθερή και συνεπή πολιτική.

Η κατάσταση επιδεινώνεται όταν οι πράξεις ενός Υπουργού αναιρούν τις αποφάσεις του προκατόχου τους του ίδιου κόμματος. Στην αντιπολίτευση η ύπαρξη διαφόρων ομάδων σ' ένα κόμμα τού αφαιρεί τη δυνατότητα να αρθρώσει ένα πειστικό εναλλακτικό λόγο.

Όλα τα παραπάνω δεν είναι αποκλειστικά ελληνικά φαινόμενα. Υπάρχουν και σε άλλα κράτη (παράδειγμα οι πράξεις της κυβέρνησης Μείτζορ στην Αγγλία μετά τις εκλογές του 1992 σε σύγκριση με όσα υποσχόταν το συντηρητικό αυτό κόμμα προεκλογικά, και πιο πρόσφατα της γαλλικής κυβέρνησης μετά τις προεδρικές εκλογές του 1995 σε σύγκριση με ό,τι υποσχόταν ο Πρόεδρος Σιράκ προεκλογικά). Στη χώρα μας, όμως, έχουν πάρει διαστάσεις χρόνιας και αθεράπευτης αρρώστιας.

Διάσταση, όμως, έργων και λόγων δεν υπάρχει μόνο στα κόμματα και στους πολιτικούς. Υπάρχει και στους πολίτες. Οι πολίτες από τη μια μεριά κατακρίνουν τη συμπεριφορά των πολιτικών, που με πολλή συντομία περιγράψαμε πιο πάνω, και από την άλλη είναι εκείνοι οι οποίοι τους επανεκλέγουν στις βουλευτικές εκλογές ανά τετραετία ή νωρίτερα. Με άλλα λόγια οι πολίτες δεν φαίνεται να θέλουν να τιμωρήσουν (μη επανεκλέγοντάς τους) εκείνους οι οποίοι με τις πράξεις τους αναίρεσαν τα λόγια και τις υποσχέσεις τους. Αυτή είναι η πρώτη και πρωταρχικής σημασίας διάσταση έργων και λόγων των πολιτών.

Υπάρχει, όμως, και μια άλλη διάσταση έργων και λόγων των πολιτών. Ενώ οι πολίτες κατηγορούν (δίκαια) τους πολιτικούς ότι με τις πράξεις τους αναιρούν τα λόγια τους και πολλές φορές δείχνουν να ενδιαφέρονται περισσότερο για το ατομικό τους συμφέρον παρά για το καλό του Τόπου, εν τούτοις αυτοί οι ίδιοι πολίτες (ή πολλοί από αυτούς) είναι εκείνοι που ζητούν από τους πολιτικούς να τους εξυπηρετήσουν κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο (π.χ. είτε για να διορίσουν το παιδί τους, είτε για να ικανοποιήσουν κάποιο συγκεκριμένο αίτημά τους κλπ) παραμερίζοντας το γεγονός ότι στις περισσότερες περιπτώσεις μια τέτοια εξυπηρέτηση είναι σε βάρος ενός ή περισσότερων συμπολιτών τους. Και οι πολίτες, δηλαδή, συμπεριφέρονται πολλές φορές κατά τρόπο ο οποίος αναιρεί εκείνα που λένε ότι θα ήθελαν να επικρατήσουν στην πολιτική ζωή του Τόπου (αξιοκρατία, αντικειμενικότητα κλπ).

Η διάσταση έργων και λόγων των πολιτικών από τη μια μεριά και των πολιτών από την άλλη αποτελούν δύο από τις βασικότερες αιτίες για τις οποίες ο Τόπος βρίσκεται στο σημερινό τέλμα. Κόμματα και πολιτικοί που επαγγέλθηκαν ριζικές αλλαγές -έπειτα από κάποια δειλά μέτρα τους πρώτους μήνες που κυβέρνησαν τη χώρα- ήρθαν στη συνέχεια από τη μια μεριά να αναιρέσουν τα μέτρα αυτά και από την άλλη να εφαρμόσουν μια πολιτική αντίθετη από αυτήν που υποστήριζαν προεκλογικά. Επιπλέον, ενώ υπόσχονταν διαφάνεια και αξιοκρατία, συνέχισαν την πολιτική των προκατόχων τους, με την ευνοϊκή μεταχείριση και τις παροχές προς τους έχοντες και κατέχοντες (που έχουν προσβάσεις και στα δύο κόμματα

εξουσίας) και την ικανοποίηση αιτημάτων των «πελατών» τους, σε βάρος του κοινωνικού συνόλου.

Πώς μπορεί να αλλάξει η κατάσταση αυτή ;

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό βρίσκεται στην αλλαγή συμπεριφοράς τόσο των κομμάτων και των πολιτικών όσο και των πολιτών. Η αρχή, όμως, πρέπει να γίνει από τα κόμματα και τους πολιτικούς. Θα πρέπει, δηλαδή, τα κόμματα και οι πολιτικοί να πάψουν να δίνουν στο Λαό υποσχέσεις τις οποίες γνωρίζουν ότι δεν μπορούν να τηρήσουν. Πρέπει να εξαγγέλλουν προγράμματα ρεαλιστικά και αν ο Λαός τους δώσει την εξουσία, να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια να τα εφαρμόσουν. Αυτό ισχύει τόσο για τα θέματα γενικότερης πολιτικής όσο και για συγκεκριμένα έργα.

Όταν ένα κόμμα ή ένας συνασπισμός κομμάτων αναλάβει την εξουσία, θα πρέπει, ως κυβέρνηση, να λειτουργεί με διαφάνεια και να αρνείται τις οποιεσδήποτε συναλλαγές (με ανταλλάγματα) με τα λεγόμενα «διαπλεκόμενα συμφέροντα». Όλα τα έργα και οι προμήθειες του Δημοσίου θα πρέπει να ανατίθενται με ανοιχτούς διαγωνισμούς και οι συμβάσεις που αφορούν μεγάλα έργα να επικυρώνονται από τη Βουλή.

Στη Βουλή θα πρέπει, επίσης, να λειτουργεί μόνιμη ειδική διακομματική επιτροπή η οποία θα παρακολουθεί τα μεγάλα έργα από το σχεδιασμό μέχρι και την παράδοσή της καθώς και την εκτέλεση προγραμμάτων τα οποία χρηματοδοτούνται με σημαντικούς κοινοτικούς και εθνικούς πόρους.

Τα κόμματα πρέπει, επιπλέον, προεκλογικά να πουν κατευθείαν στο Λαό ότι οι «πελατειακές σχέσεις» καταργούνται. Αν η δήλωση αυτή γίνει πράξη, τόσο τα κεντρικά γραφεία όσο και τα γραφεία των τοπικών και κλαδικών οργανώσεων των κομμάτων θα πάψουν να λειτουργούν ως γραφεία εξυπηρέτησης της «εκλογικής πελατείας» τους.

Το ίδιο πρέπει να κάνουν και οι Βουλευτές και πολιτευτές όλων των κομμάτων. Στο βαθμό που τους χρειάζονται ατομικά γραφεία, τα γραφεία αυτά πρέπει να πάψουν να είναι γραφεία ρουσφετολογίας και να γίνουν βοηθητικά της κοινής προσπάθειας για την επίλυση των προβλημάτων του συνόλου (όπως πρέπει να είναι και τα γραφεία των κομματικών οργανώσεων).

Αν τα κόμματα και οι πολιτικοί εφαρμόσουν τα όσα προαναφέρθηκαν, οι πολίτες, βλέποντας ότι δεν υπάρχει περίπτωση να εξυπηρετηθούν με τους «παραδοσιακούς» τρόπους, θα χρησιμοποιούν τις νόμιμες οδούς για την ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Είναι αυτονόητο ότι οι νόμιμες αυτές οδοί θα πρέπει να γίνουν αντικειμενικές και αποτελεσματικές και αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να επιτευχθεί μόνον όταν στο δημόσιο βίο επικρατήσει η διαφάνεια και η αξιοκρατία.

Αν τα κόμματα, οι πολιτικοί και οι πολίτες αρχίσουν να συμπεριφέρονται με τους παραπάνω τρόπους, η χώρα μας θα βγει από το σημερινό τέλμα. Ο πολιτικός βίος θα εξυγιανθεί και η δημοκρατία θα ενισχυθεί. Με μια ισχυρή δημοκρατία όλα τα προβλήματα του Τόπου μπορούν, μέσα σ' ένα διάστημα χρόνου, να βρουν τη λύση τους.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 21.3.1997

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29

Ο ΔΙΑΒΡΩΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

Το Συμβούλιο της Επικρατείας (Σ.τ.Ε.), το οποίο επεξεργάζεται τα σχέδια Προεδρικών Διαταγμάτων (Π.Δ.), σ' ένα πρόσφατο πρακτικό του για ένα σχέδιο Π.Δ., σχετικά με την οργάνωση μιας Γενικής Γραμματείας, αναφερόμενο στο θέμα της πρόσληψης συμβούλων από μέλη της κυβέρνησης, αναφέρει :

«Επιστήμονες μπορούν να προσλαμβάνονται ως σύμβουλοι των πολιτικών προϊσταμένων των υπουργείων, υπουργών και υφυπουργών, παρέχοντας συμβουλές προς αυτούς. Αλλά οι σύμβουλοι αυτοί ουδέποτε δύνανται να υποκαταστήσουν τους υπηρεσιακούς παράγοντες, δηλαδή τα μόνιμα διοικητικά στελέχη της ιεραρχίας, στα οποία στηρίζεται, κατά το Σύνταγμα, η διοίκηση....»

Κατά το Σ.τ.Ε. οι σύμβουλοι αυτοί πρέπει να είναι :

«όλως περιορισμένοι κατ' αριθμόν».

Τι συμβαίνει, όμως, στην πράξη ; Δυστυχώς όλες οι κυβερνήσεις της Μεταπολίτευσης προσλάμβαναν και προσλαμβάνουν μεγάλο αριθμό συμβούλων. Πρώτος ο Πρωθυπουργός, ο οποίος -σύμφωνα με νόμο που ψηφίστηκε το 1985- διαθέτει «Πολιτικό Γραφείο» στο οποίο προσλαμβάνεται μεγάλος αριθμός συμβούλων. Στη συνέχεια οι Υπουργοί και οι Υφυπουργοί, οι οποίοι -ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του καθενός- προσλαμβάνουν, και αυτοί, αρκετούς συμβούλους.

Οι κυβερνητικοί σύμβουλοι συγκροτούν σήμερα ένα πολυάριθμο και πολυδάπανο σώμα. Τα ερωτήματα που γεννιούνται είναι :

- Αν, και πόσοι, κυβερνητικοί σύμβουλοι χρειάζονται ;
- Ποιος πρέπει να είναι και ποιος είναι στην πράξη ο ρόλος τους ; και
- Τι πρέπει να γίνει ;

Αν λάβει κανείς υπόψη τη διεθνή πρακτική, το γεγονός, δηλαδή, ότι οι Πρωθυπουργοί και τα μέλη κυβερνήσεων όλων των χωρών του κόσμου προσλαμβάνουν συμβούλους, η απάντηση στο ερώτημα αν χρειάζονται σύμβουλοι στον Πρωθυπουργό, στους Υπουργούς και στους Υφυπουργούς είναι θετική. Ο αριθμός, όμως, των θέσεων κυβερνητικών συμβούλων επιβάλλεται να είναι πολύ περιορισμένος, διότι οι θέσεις αυτές δεν πρέπει :

- (α) Να χρησιμοποιούνται για το «βόλεμα» ημετέρων ή για «ανταμοιβή» υπηρεσιών που προσέφεραν οι προσλαμβανόμενοι στο συγκεκριμένο μέλος της κυβέρνησης.

- (β) Να απορροφούν υπέρογκα ποσά, δεδομένου ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δεν προσφέρονται καν υπηρεσίες, ενώ σε άλλες οι παρεχόμενες συμβουλές είναι αμφίβολης αξίας ή, ακόμη, και αρνητικής.
- (γ) Να υποκαθιστούν θεσμούς (βλέπε, σχετικά, στη συνέχεια), και τέλος, με τις θέσεις αυτές, όπως σημειώνει το Σ.τ.Ε. δεν πρέπει
- (δ) *«Να νοθεύεται ή οπωσδήποτε να αλλοιούται η θεμελιώδης αρχή της διαχείρισης των δημοσίων υποθέσεων από δημοσίους υπαλλήλους».*

Ο ρόλος των συμβούλων πρέπει να είναι αυστηρά προσωπικός τόσο για τον Πρωθυπουργό όσο και τους Υπουργούς και Υφυπουργούς. Οι σύμβουλοι μπορούν να εκφέρουν γνώμη -προφορική ή γραπτή- για τρέχοντα θέματα ή για νέα μέτρα που πρόκειται να ληφθούν, ή για διορθωτικά μέτρα. Είναι τα πρόσωπα με τα οποία ο Πρωθυπουργός και το μέλος της κυβέρνησης συνδιαλέγεται καθημερινά για να ενημερώνεται για θέματα που τον ενδιαφέρουν ή τον αφορούν και για να ανταλλάσσει σκέψεις μαζί τους. Με άλλα λόγια οι σύμβουλοι είναι βοηθοί τους σε προσωπικό επίπεδο.

Αντί, όμως, να περιορίζονται αυστηρά στον παραπάνω ρόλο, πολλοί σύμβουλοι με την ανοχή αν όχι με την έγκριση και την παρότρυνση του εκάστοτε Πρωθυπουργού ή του Υπουργού ή του Υφυπουργού -στα πολιτικά γραφεία των οποίων υπηρετούν- παρεμβαίνουν, δυστυχώς, χωρίς να έχουν τέτοιο δικαίωμα, ούτε από το Σύνταγμα ούτε από τους νόμους, στη λειτουργία της κυβέρνησης και της κρατικής μηχανής, με αποτέλεσμα να προκαλούν προβλήματα.

Με τα προβλήματα που προκαλούν με τις παρεμβάσεις τους πολλοί (μη εκλεγμένοι και μη υπόλογοι στο Λαό) κυβερνητικοί σύμβουλοι, αντί για θετικό παίζουν έναν αρνητικό ρόλο στο έργο της εκάστοτε κυβέρνησης και, τελικά -και αυτό είναι το χειρότερο- διαβρώνουν τόσο το κοινοβουλευτικό μας πολίτευμα όσο και τη δημόσια διοίκηση. Πιο συγκεκριμένα :

Με τη δημοσιοποίηση διαφόρων εκθέσεων και προτάσεών τους, με τις συνεντεύξεις τους και με τη συνεχή παρουσία τους στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, πολλοί σύμβουλοι του εκάστοτε Πρωθυπουργού δημιουργούν πολλά προβλήματα στο έργο των Υπουργών και Υφυπουργών.

Αν, μάλιστα, ο εκάστοτε Πρωθυπουργός περιβάλλει με ιδιαίτερο κύρος τους συμβούλους αυτούς, οι Υπουργοί και Υφυπουργοί, μπορεί, τελικά, να καταστούν απλά εκτελεστικά όργανα των προτάσεών τους. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, είναι σαφές ότι έχουμε μια περιθωριοποίηση των Υπουργών και Υφυπουργών (ή, ακόμη, και του Υπουργικού Συμβουλίου) και μια σοβαρή αλλοίωση του πολιτεύματος.

Η πληθώρα των συμβούλων του Πρωθυπουργού και η δραστηριότητά τους εντείνει, επιπλέον, τον πρωθυπουργοκεντρικό χαρακτήρα που έχει πάρει το κοινοβουλευτικό μας πολίτευμα, εξαιτίας τόσο του πλειοψηφικού

εκλογικού συστήματος της ενισχυμένης αναλογικής όσο και της χωλής αναθεώρησης του Συντάγματος του 1985/86.

Η παρεμβατικότητα, εξάλλου, των συμβούλων των εκάστοτε Υπουργών και Υφυπουργών, παρεμβάλλει σοβαρά εμπόδια στην εκτέλεση του έργου των αρμόδιων υπηρεσιών του κάθε υπουργείου, καθιστά τυπικό το ρόλο των γενικών διευθυντών και διευθυντών και περιθωριοποιεί επιτροπές που έχουν θεσμοθετηθεί για να μελετήσουν και να κάνουν προτάσεις για συγκεκριμένα θέματα.

Επιπλέον, οι σύμβουλοι αυτοί μπορεί, με τη δραστηριότητα και τις ενέργειές τους, να αδρανοποιήσουν Κέντρα ή Ινστιτούτα Ερευνών που σκοπό έχουν να βοηθούν την εκάστοτε κυβέρνηση στο έργο της.

Η πληθώρα των συμβούλων των Υπουργών και Υφυπουργών και οι δραστηριότητές τους συμβάλλουν στην υποβάθμιση τόσο της δημόσιας διοίκησης όσο και των ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων, στην αναστολή οποιασδήποτε δημιουργικής πρωτοβουλίας τους, στην αποκαρδίωση των ευσυνείδητων και ικανών δημοσίων υπαλλήλων και ερευνητών και -εξαιτίας και των χαμηλών αποδοχών- στην αποθάρρυνση προσέλευσης ταλαντούχων νέων στο δημόσιο τομέα.

Με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν, είναι σαφές ότι απαιτείται ο δραστικός περιορισμός του αριθμού, των αρμοδιοτήτων και των δραστηριοτήτων των συμβούλων του Πρωθυπουργού, των Υπουργών και των Υφυπουργών. Ο περιορισμός αυτός, εκτός από την εξοικονόμηση πόρων, θα συμβάλει στην :

- (i) Αναβάθμιση και την ουσιαστικότερη λειτουργία του Υπουργικού Συμβουλίου των θεσμοθετημένων κυβερνητικών επιτροπών.
- (ii) Ανάκτηση και άσκηση από τους Υπουργούς και τους Υφυπουργούς του ρόλου που τους αναθέτουν το Σύνταγμα και οι νόμοι.
- (iii) Αποκατάσταση του ρόλου που αναθέτει το Σύνταγμα στη δημόσια διοίκηση, την αξιολόγηση των άξιων και ευσυνείδητων στελεχών της και την προσέλκυση σ' αυτήν προσοντούχων νέων, και
- (iv) Αξιοποίηση του σημαντικού επιστημονικού δυναμικού που διαθέτουν τα ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα.

Είναι αυτονόητο ότι ο περιορισμός του αριθμού και των αρμοδιοτήτων των κυβερνητικών συμβούλων, καθώς και τα (i) και (ii) πιο πάνω, προϋποθέτουν εκδήλωση της απαιτούμενης πολιτικής βούλησης, καθώς και συγκεκριμένες ενέργειες από την πλευρά τόσο του Πρωθυπουργού όσο και των Υπουργών και Υφυπουργών. Στις ενέργειες αυτές περιλαμβάνονται :

1. Η τροποποίηση της νομοθεσίας που αναφέρεται στους συμβούλους.
2. Η απόλυση ενός σημαντικού αριθμού από τους ήδη υπηρετούντες.
3. Αυστηρός έλεγχος των συμβούλων που θα παραμείνουν ώστε να μην υποκαθιστούν ή να παρεμβαίνουν σε θεσμοθετημένα όργανα και να

μην υπερβαίνουν τον αυστηρά προσωπικό συμβουλευτικό τους ρόλο.

Τα (ιι) και (ιν) απαιτούν, παράλληλα, και σημαντική αύξηση των αποδοχών τόσο των δημοσίων υπαλλήλων όσο και των επιστημόνων των Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων καθώς και τη βελτίωση του περιβάλλοντος και των συνθηκών κάτω από τις οποίες εργάζονται.

Αν γίνουν όλα αυτά, είναι βέβαιο ότι το πολίτευμα θα λειτουργήσει αρτιότερα και ο κρατικός μηχανισμός αποδοτικότερα.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 18.12.1997

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30

ΜΕΓΑΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η προεκλογική περίοδος που προηγήθηκε του πρώτου γύρου των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών ήταν εντελώς ιδιόμορφη και, θα έλεγε κανείς, πρωτοφανής στα χρονικά της Μεταπολίτευσης.

Παρόλο που στις προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις για την Τοπική αυτοδιοίκηση κυρίαρχο ρόλο έπαιζαν τα κόμματα και τα πρόσωπα, εν τούτοις στις εκλογές αυτές, εξαιτίας των «ανταρτών» υποψηφίων των δύο μεγάλων κομμάτων, σε πολλούς δήμους και νομαρχίες το κύριο βάρος «έπεσε» στα πρόσωπα, με αποτέλεσμα να περιέλθουν σε δεύτερη μοίρα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, τα μεγάλα -παλαιά και νέα- προβλήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στο θεσμικό πλαίσιο θα πρέπει πρώτα απ' όλα να τονισθεί ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση στη χώρα μας παραμένει ανολοκλήρωτη, δεδομένου ότι δεν έχει καθιερωθεί ο Γ' βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (δηλαδή αιρετοί άρχοντες για τις Περιφέρειες), ο οποίος, σε άλλες χώρες, παίζει βασικό ρόλο στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Το θέμα αυτό παρακάμφθηκε από τα δύο μεγάλα κόμματα στις προτάσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος, και στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου δεν θίχτηκε καθόλου.

Τόσο οι δημοτικές όσο και οι νομαρχιακές εκλογές διεξάγονται με ένα πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα το οποίο οδηγεί σε δύο γύρους (στην περίπτωση που κανείς συνδυασμός δεν συγκεντρώσει το 50%+1 των ψήφων του δήμου ή του νομού) και ο συνδυασμός του πλειοψηφούντος στον πρώτο ή στο δεύτερο γύρο παίρνει τα 2/3 των δημοτικών ή νομαρχιακών συμβούλων.

Το πλειοψηφικό αυτό εκλογικό σύστημα παραχαράσσει τη λαϊκή κυριαρχία, η οποία, με βάση την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του Συντάγματος το 1975/86

«αποτελεί το θεμέλιο του πολιτεύματος»

δεδομένου ότι στα δημοτικά και νομαρχιακά συμβούλια δεν εκπροσωπούνται -με τον αριθμό των συμβούλων που αναλογεί στην εκλογική τους δύναμη- οι συνδυασμοί εκείνοι που συγκέντρωσαν αριθμό ψήφων πάνω από το εκλογικό μέτρο (δηλαδή τον αριθμό των ψήφων που αναλογούν σε κάθε δημοτικό ή νομαρχιακό σύμβουλο).

Το μόνο σύστημα που εξασφαλίζει την εκπροσώπηση των διαφόρων συνδυασμών στα δημοτικά και νομαρχιακά συμβούλια ανάλογα με τη δύναμή τους στο εκλογικό σώμα είναι η μία και μοναδική απλή αναλογική σε ένα γύρο. Η καθιέρωσή της σημαίνει ότι δήμαρχος ή νομάρχης εκλέγεται εκείνος (ο επικεφαλής συνδυασμού) ο οποίος συγκεντρώνει την πλειοψηφία του δημοτικού ή νομαρχιακού συμβουλίου.

Δυστυχώς και στη φετινή προεκλογική περίοδο ελάχιστα ακούστηκαν για την καθιέρωση της απλής αναλογικής στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές.

Σε ό,τι αφορά τα κόμματα -με την επιλογή και στήριξη ορισμένων υποψηφίων δημάρχων και νομαρχών (από το χώρο τους ή από άλλους χώρους)- επιδιώκουν στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές είτε να μεγιστοποιήσουν τα εκλογικά τους κέρδη είτε να ελαχιστοποιήσουν τις εκλογικές τους απώλειες.

Στην περίπτωση που δεν πετύχουν το στόχο τους, καταφεύγουν σε δηλώσεις του τύπου «οι δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές έχουν τοπικό χαρακτήρα», και επομένως η αποτυχία τους δεν μετρά. Στην περίπτωση, όμως, που επιτύχουν τους στόχους τους, θριαμβολογούν.

Η επικέντρωση στα πρόσωπα των (κομματικών ή «ανταρτών») υποψηφίων δημάρχων ή νομαρχών, το πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουν τα κόμματα τα αποτελέσματα των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών, για μια ακόμη φορά, υποβάθμισαν το θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και αποπροσανατόλισαν το εκλογικό σώμα από τα μεγάλα προβλήματά της.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού στη χώρα μας είναι, χωρίς αμφιβολία, η έλλειψη επαρκών πόρων. Παρ' όλη τη διαφημιζόμενη ενίσχυσή τους, γεγονός παραμένει ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν έχει το δικαίωμα επιβολής ουσιαστικών τοπικών φόρων και δεν διαθέτει τους αναγκαίους μηχανισμούς για την είσπραξή τους (είναι χαρακτηριστικό ότι το Τέλος Ακίνητης Περιουσίας -ένας ασήμαντος ποσοτικά φόρος- εισπράττεται μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ...).

Οι δήμοι και οι νομαρχίες εξαρτιούνται, βασικά, από τον κρατικό προϋπολογισμό, ο οποίος αντιμετωπίζει τα γνωστά -και οξυμμένα λόγω της προσπάθειας ένταξης της χώρας μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση από την 1.1.2001- προβλήματα.

Το πρώτο, επομένως, που θα έπρεπε να τονίζεται είναι η απόκτηση από τους δήμους και τις νομαρχίες του δικαιώματος της επιβολής φόρων. Αυτή η δυνατότητα θα μπορούσε να θεσμοθετηθεί με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», με βάση το οποίο θα εκλεγούν φέτος τα δημοτικά συμβούλια στους δήμους της χώρας. Δυστυχώς αυτό δεν έγινε και οι νέοι

δήμοι (και οι νομαρχίες) θα εξακολουθήσουν να εξαρτιούνται από τα ανεπαρκή ποσά που τους διαθέτει ο κρατικός προϋπολογισμός.

Η ανεπάρκεια αυτή των πόρων περιορίζει δραστικά τις δυνατότητες των δήμων και των νομαρχιών να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις που τους επιβάλλει ο νόμος και στις ανάγκες των δημοτών και των κατοίκων των νομών. Η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων χωρίς τους αναγκαίους πόρους σημαίνει υποβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών ή τέλεια αδυναμία παροχής τους.

Οι ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν είναι πραγματικά τεράστιες. Αν ξεκινήσει κανείς από ορισμένες από τις βασικές υποχρεώσεις των δήμων, π.χ. την ύδρευση, την αποχέτευση, την καθαριότητα, τη ρύθμιση της κυκλοφορίας και στάθμευσης οχημάτων και την πολεοδομία, θα διαπιστώσει ότι στους περισσότερους, αν όχι σε όλους τους δήμους της χώρας, ορισμένα από τα προβλήματα αυτά παραμένουν άλυτα.

Πέρα, όμως, από τα παραπάνω προβλήματα οι δήμοι έχουν επιφορτισθεί με νέες υποχρεώσεις ή πρέπει να αντιμετωπίσουν νέα προβλήματα όπως, π.χ. τη φροντίδα για τα σχολικά κτίρια, την περίθαλψη των αστέγων, τη φροντίδα για τις οικογένειες και άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης, τη δημιουργία κέντρων για τους πάσχοντες από AIDS και τα θύματα των ναρκωτικών κ.ο.κ.

Οι δήμοι και οι νομαρχίες πρέπει, επίσης, να φροντίζουν για την προστασία του περιβάλλοντος τόσο του αστικού και του περιαστικού όσο και των δασών και των δασικών εκτάσεων καθώς και των αρχαιολογικών χώρων και των διατηρητέων κτιρίων.

Οι δήμοι, επιπλέον, έχουν την κύρια ευθύνη για την οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων όχι μόνο το καλοκαίρι αλλά και το χειμώνα, ώστε να μην νεκρώνει η περιφέρεια στη διάρκεια των χειμερινών μηνών.

Όλα τα παραπάνω απαιτούν συγκροτημένα προγράμματα τα οποία πρέπει να έχουν όλοι οι συνδυασμοί που διεκδικούν τους δήμους ή τις νομαρχίες. Όλοι, επίσης, οι συνδυασμοί θα πρέπει να περιλαμβάνουν πρόσωπα τα οποία θα είναι σε θέση να αναλάβουν τους σχετικούς τομείς. Σε πολλές περιπτώσεις, δυστυχώς, τέτοια προγράμματα απουσιάζουν, ενώ είναι αμφίβολο αν η επιλογή των υποψήφιων δημοτικών και νομαρχιακών συμβούλων έγινε με αξιοκρατικά κριτήρια.

Και όταν, όμως, υπάρχουν τόσο τα κατάλληλα πρόσωπα όσο και τα σωστά προγράμματα, τίποτε δεν μπορεί να γίνει αν δεν υπάρχουν οι αναγκαίοι πόροι. Με δεδομένη την, όπως προαναφέρθηκε, ανυπαρξία δυνατότητας επιβολής ουσιαστικών τοπικών φόρων, οι δήμοι και οι νομαρχίες εξαρτιούνται από τις επιχορηγήσεις του κρατικού προϋπολογισμού.

Με τη νέα δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δηλαδή τη δημιουργία των νέων δήμων, το πρόβλημα της σωστής κατανομής των ανεπαρκών πόρων που διαθέτει ο κρατικός προϋπολογισμός -πρόβλημα που υπήρχε και προηγουμένως- έχει τώρα δύο επίπεδα.

Το πρώτο επίπεδο αφορά την κατανομή των ποσών που διαθέτει ο κρατικός προϋπολογισμός για την Τοπική Αυτοδιοίκηση με βάση το σύνολο των αναγκών του κάθε νέου δήμου, ενώ το δεύτερο την κατανομή των ποσών του κάθε νέου δήμου στο δήμο (αν υπήρχε) και τις κοινότητες που τον συγκροτούν.

Το πρόβλημα, δηλαδή, της κατανομής των ανεπαρκών πόρων γίνεται τώρα περισσότερο περίπλοκο. Και τα προβλήματα αυτά, δυστυχώς, ελάχιστα συζητήθηκαν στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου.

«ΑΥΓΗ», 11.10.1998

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31

Η ΔΙΑΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΤΟΥΣ ΝΑΡΚΟΘΕΤΕΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Στη διάρκεια της δίμηνης προεκλογικής περιόδου που άρχισε με την ανακοίνωση της απόφασης του Πρωθυπουργού στις 4 Φεβρουαρίου για την προκήρυξη εκλογών στις 9 Απριλίου, γίνεται έντονη και εκτεταμένη συζήτηση για το πρόβλημα των προεκλογικών δαπανών των κομμάτων και των υποψήφιων Βουλευτών.

Η Βουλή, με πρόταση της κυβέρνησης, αποφάσισε την αύξηση των ανώτατων ορίων των δαπανών των υποψήφιων Βουλευτών, ανάλογα με τον αριθμό των εδρών των εκλογικών περιφερειών στις οποίες εκτίθενται, αλλά κανένα όριο δεν έχει τεθεί για τις προεκλογικές δαπάνες των κομμάτων.

Το γενικό πρόβλημα της χρηματοδότησης των κομμάτων και το ειδικότερο πρόβλημα της κάλυψης των προεκλογικών δαπανών τόσο των κομμάτων όσο και των υποψήφιων Βουλευτών υπάρχει αφότου άρχισε να λειτουργεί το κοινοβουλευτικό πολίτευμα στη χώρα μας. Τα σύγχρονα, όμως, μέσα επικοινωνίας, η διαφήμιση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, και ιδιαίτερα στην τηλεόραση, η ανάθεση σε ειδικευμένες εταιρείες και συμβούλους του έργου της προβολής κλπ κοστίζουν πανάκριβα στα κόμματα εξουσίας και στους υποψηφίους τους (τα κόμματα της Αριστεράς, όπως είναι γνωστό, δαπανούν ασυγκρίτως μικρότερα ποσά για την προβολή τους και οι υποψήφιοι Βουλευτές τους δεν δαπανούν χρήματα για την προσωπική τους προβολή).

Εξαιτίας των όσων προαναφέρθηκαν, τα ποσά που απαιτούνται για την προβολή των κομμάτων εξουσίας και των υποψηφίων τους, τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου ξεπερνούν κατά πολύ την κρατική χρηματοδότηση (στην περίπτωση των δύο μεγάλων κομμάτων) και το σύνολο της βουλευτικής αποζημίωσης μιας ολόκληρης τετραετίας (την περίπτωση ορισμένων υποψήφιων Βουλευτών).

Η αδυναμία κάλυψης των τεράστιων αυτών δαπανών οδηγεί τα κόμματα εξουσίας, αλλά και ορισμένους από τους υποψηφίους τους, σε «διαπλοκή» με οικονομικούς παράγοντες -ορισμένοι από τους οποίους ελέγχουν και ιδιωτικά μέσα μαζικής ενημέρωσης- οι οποίοι παρέχουν τα απαιτούμενα ποσά ή άλλες διευκολύνσεις, πάντοτε, φυσικά, με το αζημίωτο.

Η «διαπλοκή», όμως, των κομμάτων εξουσίας έχει και μια άλλη πλευρά. Πρόκειται για τα διαβόητα ρουσφέτια. Τα ρουσφέτια υπήρξαν πάντοτε μια από τις σοβαρότερες πληγές του πολιτικού μας συστήματος. Σε παλαιότερες εποχές τα διεκπεραίωναν οι διάφοροι κομματάρχες και τα γραφεία των Βουλευτών των κομμάτων εξουσίας και αφορούσαν ένα περιορισμένο, σχετικά, αριθμό ψηφοφόρων.

Σήμερα, για ένα πολύ μεγαλύτερο -σε σύγκριση με το παρελθόν- ποσοστό του εκλογικού σώματος, η ψήφος δίνεται σε ένα από τα δύο κόμματα εξουσίας είτε διότι ο ψηφοφόρος έχει ήδη εξυπηρετηθεί είτε έναντι κάποιας υπόσχεσης για μελλοντικές εξυπηρετήσεις. Ορισμένες από τις εξυπηρετήσεις αυτές εξακολουθούν να γίνονται από τα γραφεία των Βουλευτών, αλλά το μεγάλο όγκο τους τον έχει αναλάβει ο κομματικός μηχανισμός.

Στον «εκσυγχρονισμό» αυτό του ρουσφετιού πρωτοστάτησε και πρωτοστατεί το κυβερνών κόμμα (το οποίο πριν γίνει κυβέρνηση διακήρυσσε την πρόθεσή του να καταργήσει το ρουσφέτι). Η «εξέλιξη» αυτή στον τομέα του ρουσφετιού οδήγησε το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης να «οργανωθεί» ανάλογα και να μιμηθεί, όταν ήταν στην κυβέρνηση την περίοδο 1990-1993, το κυβερνών σήμερα κόμμα.

Το πρόβλημα ης «διαπλοκής» των κομμάτων εξουσίας και ορισμένων υποψηφίων τους υπάρχει σε όλες τις χώρες στις οποίες λειτουργεί το κοινοβουλευτικό πολίτευμα. Για την αντιμετώπισή του έχουν ληφθεί μέτρα που διαφέρουν από χώρα σε χώρα, ανάλογα με την παράδοση και τα κοινοβουλευτικά τους ήθη και έθιμα, το εκλογικό σύστημα, το μέγεθος των εκλογικών περιφερειών (μονοεδρικές - πολυεδρικές), την ύπαρξη ή μη σταυρού προτίμησης κλπ.

Σε ορισμένες από τις χώρες αυτές ο έλεγχος που γίνεται είναι ουσιαστικός, με αποτέλεσμα να αποκαλύπτονται σκάνδαλα και οι ένοχοι (Πρωθυπουργοί, Υπουργοί, Βουλευτές) είτε να τιμωρούνται με βαριά πρόστιμα, απώλεια των αξιωματών τους, στέρηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων και φυλάκιση ακόμα, είτε να περιέρχονται σε ανυποληψία (σε ορισμένες περιπτώσεις η αποκάλυψη των σκανδάλων οδήγησε τους ενόχους στην αυτοκτονία).

Σε ό,τι αφορά τη χώρα μας, παρά τις όποιες νομοθετικές ρυθμίσεις που έχουν κατά καιρούς γίνει και παρά τη θέσπιση εδώ και 15 χρόνια της κρατικής χρηματοδότησης των κομμάτων, γενική είναι η παραδοχή ότι τόσο τα δύο μεγάλα κόμματα όσο και ορισμένοι από τους υποψηφίους τους δαπανούν τεράστια ποσά για την εκλογή ή την επανεκλογή τους, και τα οποιαδήποτε στοιχεία υποβάλλουν (αν υποβάλλουν) στους «απολογισμούς» που καταθέτουν στη Βουλή (πολλοί υποψήφιοι δεν καταθέτουν καν τέτοιους «απολογισμούς») δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Επιπλέον η Βουλή σε κανένα ουσιαστικό έλεγχο δεν έχει μέχρι σήμερα προβεί για τις δαπάνες τόσο των κομμάτων όσο και των υποψηφίων, δεδομένου ότι ο ελέγχων είναι και ελεγχόμενος.

Συνέπεια αυτής της κατάστασης είναι να κυριαρχεί η αδιαφάνεια, η οποία συγκαλύπτει τη «διαπλοκή» των κομμάτων εξουσίας και ορισμένων στελεχών τους με ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες και ιδιοκτήτες μέσων μαζικής ενημέρωσης, με τελικό αποτέλεσμα οι παρανομούντες να παραμένουν ατιμώρητοι.

Μέσα σ' αυτό το «κλίμα» κινείται και η τρέχουσα προεκλογική περίοδος και οι πολιτικοί συμπεριφέρονται ως εάν δεν συμβαίνει τίποτε. Ο πακτωλός, όμως, των χρημάτων που ρέει και θα συνεχίσει να ρέει για τη διαφήμιση και προβολή τόσο των δύο μεγάλων κομμάτων όσο και ορισμένων από τους υποψήφιους Βουλευτές τους έχει καταστήσει τη «διαπλοκή» τους αντικείμενο πολύ δυσμενών σχολίων από την πλευρά των πολιτών, οι οποίοι διαπιστώνουν ότι το κακό ολοένα και χειροτερεύει.

Η χαμηλή, επομένως, εκτίμηση την οποία οι πολίτες τρέφουν προς τα κόμματα εξουσίας και τα στελέχη τους, που έχουν δείξει όλες οι μέχρι σήμερα δημοσκοπήσεις, γίνεται ακόμα χαμηλότερη τις μέρες αυτές, ιδιαίτερα όταν παρακολουθούν τη σπατάλη δισεκατομμυρίων για την προβολή των δύο κομμάτων εξουσίας και τους ηγέτες τους να υπόσχονται στους πάντες τα πάντα.

Η «διαπλοκή», όμως, των κομμάτων εξουσίας και ορισμένων από τους υποψήφιους Βουλευτές τους αποτελεί νάρκη στα θεμέλια της δημοκρατίας. Η «διαπλοκή» αυτή με ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες και ιδιοκτήτες των μέσων μαζικής ενημέρωσης δημιουργεί εξωθεσμικά κέντρα εξουσίας, αυξάνει την αδιαφάνεια και την πιθανότητα παραχώρησης προνομίων ή ανάθεσης έργων σ' αυτούς, διευρύνει την υπάρχουσα έλλειψη ισονομίας και ίσης μεταχείρισης και εγκλωβίζει ένα ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό πολιτών στα δίκτυα των κομματικών μηχανισμών είτε διότι εξυπηρετήθηκαν είτε διότι αναμένουν να εξυπηρετηθούν από αυτούς.

Τελικά, δηλαδή, το δημοκρατικό πολίτευμα ευνοεί μια μικρή μειοψηφία και συμβάλλει στον πλουτισμό και στην απόκτηση δύναμης από μια δράκα οικονομικών παραγόντων, οι οποίοι μετατρέπονται σε ρυθμιστές της πολιτικής ζωής του Τόπου.

Το ερώτημα, φυσικά, είναι τι πρέπει να γίνει ώστε να σταματήσει ο κατήφορος και να επανέλθει η εξουσία στο Λαό ;

Το πρώτο που πρέπει να γίνει είναι να πάψει η χώρα μας να κυβερνάται από ανεξέλεγκτες μονοκομματικές κυβερνήσεις, οι οποίες μετατρέπουν το κράτος σε κομματικό φέουδο.

Δεύτερο, τα κόμματα που θα μετέχουν στις κυβερνήσεις συνεργασίας που θα διαδεχθούν τις σημερινές μονοκομματικές να δεσμευτούν -και να το αποδείξουν με τα έργα τους- ότι δεν θα κάνουν πολυκομματικά αυτό που γίνεται μονοκομματικά.

Τρίτο, οι κυβερνήσεις συνεργασίας κομμάτων να ψηφίσουν νόμους οι οποίοι θα περιορίζουν τις δαπάνες των μεν κομμάτων στο ύψος της κρατικής επιχορήγησης (η οποία πρέπει να καλύπτει τόσο τις ανάγκες λειτουργίας όσο και τις προεκλογικές τους δαπάνες), των δε υποψηφίων σε ύψος που δεν θα ξεπερνά στις πολυεδρικές εκλογικές περιφέρειες το ποσό της βουλευτικής αποζημίωσης ενός έτους.

Τέταρτο, να θεσπιστούν -και συνταγματικά- ανεξάρτητα όργανα ελέγχου συμμόρφωσης προς τους νόμους τόσο των κομμάτων όσο και των υποψηφίων, και

Πέμπτο, να επιβάλλονται, χωρίς καμιά επιείκεια, οι προβλεπόμενες από τους νόμους κυρώσεις σε κόμματα και υποψηφίους που παρανομούν.

«ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ», 9.3.2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32

ΣΙΑΜΑΙΑ ΑΔΕΛΦΙΑ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΛΟΚΗ

Μετά την ανάπαυλα των θερινών διακοπών και με την ευκαιρία της έναρξης των εργασιών της Επιτροπής της Βουλής για την αναθεώρηση του Συντάγματος καθώς και της συζήτησης νομοσχεδίων στο θερινό τμήμα της Βουλής, επανήλθε στην επικαιρότητα το θέμα των «διαπλεκομένων», δηλαδή της διαπλοκής των δύο μεγάλων κομμάτων, της ηγεσίας και των στελεχών τους με την ολιγαρχία των μεγάλων οικονομικών συμφερόντων και των ιδιοκτητών των μέσων μαζικής ενημέρωσης, και το -στενά με αυτό συνδεδεμένο- θέμα της αδιαφάνειας.

Το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης εκτοξεύει κατηγορίες εναντίον του κυβερνητικού κόμματος και εκείνο, με τη σειρά του, επιστρέφει τις κατηγορίες. Τα λόγια δίνουν και παίρνουν αλλά και τα δύο κόμματα και οι αρχηγοί τους, δηλαδή ο Πρωθυπουργός και ο Αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, δεν κάνουν απολύτως τίποτε για μια ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος. Με την πρακτική τους αυτή μιμούνται τους προκατόχους τους, οι οποίοι στη διάρκεια της δεκαετίας του '90 -στην αρχή της οποίας, με την εμφάνιση των ιδιωτικών ραδιοτηλεοπτικών σταθμών και τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας τους στα χέρια ελάχιστων μεγαλοεπιχειρηματιών εμφανίστηκε και ο όρος «διαπλεκόμενα»- όχι μόνο άφησαν να γιγαντωθεί η δύναμη της ολιγαρχίας των οικονομικών συμφερόντων και ο έλεγχος από αυτά των μέσων μαζικής ενημέρωσης, αλλά και την υποβοήθησαν τόσο με νομοθετικά όσο και με άλλα μέτρα, με αντιπαροχή τόσο την οικονομική όσο και την κάθε άλλης μορφής υποστήριξη τους, ιδιαίτερα στη διάρκεια των προεκλογικών περιόδων.

Το φαινόμενο της διαπλοκής και της αδιαφάνειας στην ελληνική πολιτική σκηνή δεν είναι, βέβαια, καινούριο. Είναι γνωστό ότι πριν από τέσσερις ή πέντε δεκαετίες γινόταν λόγος για τον έλεγχο της πολιτικής και οικονομικής ζωής του Τόπου από «εκατό οικογένειες του Κολωνακίου». Μετά τη Μεταπολίτευση, με την επικράτηση της «νέας τάξης» και των «νέων τζακιών», ο έλεγχος περιήλθε στα χέρια 20 ή 30 οικογενειών μεγαλοεπιχειρηματιών με τους οποίους είναι πολύ στενά συνδεδεμένα και εξαρτημένα και τα δύο μεγάλα κόμματα.

Τα είκοσι πέντε χρόνια που πέρασαν μετά την κατάρρευση της «δικτατορίας» τα δύο αυτά κόμματα κυβέρνησαν τη χώρα για 15 (το ΠΑΣΟΚ) και 10 (η ΝΔ) χρόνια. Στη διάρκεια των χρόνων αυτών έγιναν 10 Βουλευτικές εκλογές και 5 Ευρωεκλογές. Στις εκλογές αυτές δαπανήθηκαν από τα κόμματα αυτά τεράστια χρηματικά ποσά με κορύφωση τις φετινές

βουλευτικές εκλογές (και είναι απορίας άξιον -αλλά και δείγμα της υποκρισίας που υπάρχει- πώς τα κόμματα αυτά τολμούν να κάνουν λόγο για περιστολή της σπατάλης κλπ).

Παρόλο που πριν από 15 χρόνια θεσπίστηκε η χρηματοδότηση των κομμάτων από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, εν τούτοις είναι γνωστό ότι τα δύο «κυβερνητικά» κόμματα δαπάνησαν σε όλες τις εκλογές πολλαπλάσια ποσά τα οποία ποτέ δεν εμφάνισαν στους «ισολογισμούς» που υπέβαλαν στη Βουλή. Επιπλέον κανείς, ουσιαστικός, έλεγχος δεν έγινε ποτέ για τους ισολογισμούς αυτούς (η σχετική διαδικασία που ακολουθείται δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια κενή ουσιαστικού περιεχομένου ρουτίνα) και, φυσικά, ποτέ δεν διενεργήθηκε κανείς απολύτως έλεγχος στα οικονομικά των κομμάτων όλο αυτό το διάστημα.

Πέρα, όμως, από τα τεράστια ποσά που δαπανούν τα δύο μεγάλα κόμματα στη διάρκεια των προεκλογικών περιόδων -χωρίς να δίνουν σε κανένα λογαριασμό- και ορισμένοι από τους υποψηφίους τους στις βουλευτικές εκλογές δαπανούν, επίσης, τεράστια ποσά (τα νούμερα που ακούστηκαν σ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 και στις φετινές εκλογές είναι ιλιγγιώδη) τα οποία, φυσικά, δεν εμφανίζονται στα απολογιστικά στοιχεία που υποβάλλουν στη Βουλή και που, σύμφωνα με το νόμο, δημοσιεύουν περιληπτικά στον Τύπο. Και γι' αυτά τα στοιχεία ο ουσιαστικός έλεγχος είναι ανύπαρκτος (τα όσα αναφέρονται στις σχετικές εκθέσεις ελέγχου δεν αγγίζουν την πραγματικότητα...).

Είναι γνωστό (βλέπε, σχετικά, το πλήθος των παλαιότερων άρθρων μου για το θέμα αυτό) ότι θεσμικά ο δικομματισμός στηρίζεται στα πλειοψηφικά εκλογικά συστήματα που έχουν ψηφίσει και τα δύο μεγάλα κόμματα (και που τα έχουν βαφτίσει «ενισχυμένη αναλογική»). Εκτός, όμως, από τα εκλογικά συστήματα η επικράτηση των δύο μεγάλων αυτών κομμάτων στην πολιτική σκηνή του Τόπου εξαρτάται και από τη δαπάνη των τεράστιων ποσών που προαναφέρθηκαν. Το σημαντικότερο μέρος των ποσών αυτών προέρχεται από τις αδιαφανείς «χορηγίες» της ολιγαρχίας των οικονομικών συμφερόντων τα οποία, παράλληλα με τα χρήματα, παρέχουν και την αμέριστη υποστήριξη τους στα δύο «κυβερνητικά» κόμματα από τα ελεγχόμενα από αυτά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Η πολυποίκιλη υποστήριξη των δύο μεγάλων κομμάτων από την οικονομική ολιγαρχία και από τα ελεγχόμενα από αυτήν μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν δίνεται, φυσικά, με το αζημίωτο. Η γιγάντωση και υπερσυγκέντρωση δύναμης από την ολιγαρχία των οικονομικών αυτών συμφερόντων στηρίζεται σε μεγάλη έκταση από τις ποικίλες αντιπαροχές σ' αυτά των δύο μεγάλων κομμάτων. Οι αντιπαροχές αυτές είναι τόσο η ανάληψη από αυτά ενός πολύ σημαντικού ποσοστού των δημόσιων έργων και

προμηθειών όσο και η - χάρη στην ηθελημένη και υποθαλπόμενη από τα δύο μεγάλα κόμματα αναρχία που επικρατεί στο χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης - συγκέντρωση της δύναμης που παρέχουν τα μέσα αυτά σε μια δεκάδα περίπου μεγαλοεπιχειρηματιών.

Από τα παραπάνω, είναι σαφές ότι ο δικομματισμός και η διαπλοκή είναι σιαμαία αδέρφια. Κάθε, επομένως, λόγος από την πλευρά των δύο μεγάλων κομμάτων περί δήθεν ανυπαρξίας ή περί πάταξης της διαπλοκής είναι κενός ουσιαστικού περιεχομένου λόγος και όλες οι κατηγορίες που αλληλοεκτοξεύονται από την πλευρά των Αρχηγών τους, των εκπροσώπων και των στελεχών τους είναι άσφαιρα πυρά.

Πέρα, όμως, από αυτά και οι ισχύοντες νόμοι για τη διαφάνεια και την πάταξη της διαπλοκής θα εξακολουθήσουν να παραμένουν ανενεργοί, γιατί κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα δεν πρόκειται να τους ενεργοποιήσει. Το ερώτημα αν, και κατά πόσο οι νόμοι αυτοί είναι επαρκείς, επομένως, είναι κενό περιεχομένου.

Η σκληρή αυτή και οδυνηρή για τη χώρα πραγματικότητα δεν πρόκειται, φυσικά, να αλλάξει με οποιοσδήποτε διατάξεις εγκριθούν και ψηφιστούν από τη Βουλή μέσα στα πλαίσια της αναθεώρησης του Συντάγματος για όσο διάστημα θα κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή ο δικομματισμός. Και οι διατάξεις αυτές, όπως και οι ισχύοντες νόμοι, για να ενεργοποιηθούν, απαιτούν την ύπαρξη της αναγκαίας πολιτικής βούλησης. Και τέτοια βούληση είναι ανύπαρκτη στα δύο μεγάλα κόμματα. Κατά συνέπεια κανείς ουσιαστικός έλεγχος των οικονομικών των κομμάτων και των υποψηφίων βουλευτών δεν πρόκειται να γίνει, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης θα εξακολουθήσει να είναι όργανο της εκάστοτε κυβέρνησης και η όποια πρόβλεψη για την πάταξη της υπερσυγκέντρωσης οικονομικής εξουσίας θα παραμείνει ανενεργή.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν είναι σαφές ότι τα σιαμαία αδέρφια δικομματισμού και διαπλοκής θα εξακολουθήσουν να παραμένουν ενωμένα αν δεν υπάρξει ριζική αλλαγή του δικομματικού σκηνικού που κυριαρχεί στην πολιτική ζωή της χώρας εδώ και δεκαετίες. Μια ακόμα ευκαιρία για την αλλαγή αυτή δίνεται από τη πρόβλεψη που υπάρχει για την αναθεώρηση του άρθρου 54 του Συντάγματος σχετικά με τον εκλογικό νόμο. Ο δικομματισμός θα σπάσει αν -αντί για τις περίτεχνες διατάξεις που προτείνει το κυβερνητικό κόμμα, για την αλλαγή του εκλογικού συστήματος (δηλαδή το αν αυτή η αλλαγή θα τίθεται σε ισχύ στην επόμενη ή μεθεπόμενη Βουλή, ανάλογα με τον αριθμό των ψήφων που συγκεντρώνει το νέο εκλογικό σύστημα)- καθιερωθεί συνταγματικά η μία και μοναδική απλή αναλογική και τεθεί σε ισχύ από τις επόμενες (και όχι τις μεθεπόμενες) εκλογές.

Με την καθιέρωση και εφαρμογή της απλής αναλογικής από τις επόμενες βουλευτικές εκλογές καταργείται αυτομάτως ο δικομματισμός, και αν τα μικρότερα κόμματα -που θα συμπράξουν στο σχηματισμό κυβερνήσεων συνασπισμού- τηρήσουν τα όσα σήμερα υποστηρίζουν για την πάταξη της διαπλοκής και της αδιαφάνειας και επιμένουν στην αυστηρή εφαρμογή τόσο των νόμων που ισχύουν όσο και των όποιων νέων διατάξεων ψηφιστούν για τα θέματα αυτά στα πλαίσια της αναθεώρησης του Συντάγματος, οι πολυκομματικές κυβερνήσεις τις οποίες θα στηρίζουν θα κόψουν το δεσμό που συνδέει τα δύο μεγάλα κόμματα με τα οικονομικά συμφέροντα και με τα από αυτά ελεγχόμενα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 15.9.2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΔΙΑΙΩΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η δεύτερη, μετά από εκείνη του 1985/86, αναθεώρηση του Συντάγματος του 1975 μπαίνει στην τελική της φάση με τη συζήτηση στην Ολομέλεια με βάση την Έκθεση της ειδικής Επιτροπής της Βουλής. Χωρίς να παραβλέπει κανείς τις θετικές ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στην νέα αυτή αναθεώρηση (όπως το δικαίωμα στην πληροφόρηση, η κατάργηση της θανατικής ποινής με εξαίρεση τα κακουργήματα σε καιρό πολέμου, η προστασία προσωπικών δεδομένων, ο σχεδιασμός και εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών, η εναλλακτική θητεία για τους αντιρρησίες συνείδησης κλπ), δεν μπορεί παρά να διαπιστώσει ότι δύο ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά και αυτής της αναθεώρησης: Πρώτον η απουσία της συμμετοχής στη σχετική συζήτηση τόσο αρμόδιων φορέων όσο και των πολιτών και δεύτερον η αгаστή συνεργασία και συμφωνία των δύο μεγάλων κομμάτων στο να μην αλλάξει, αλλά αντίθετα να διαιωνιστεί, ο δικομματισμός στην πολιτική ζωή του Τόπου.

Έντονα χαρακτηριστική της απουσίας διαλόγου με τους αρμόδιους φορείς και με τους πολίτες είναι η περίπτωση της δασοκτόνου αναθεώρησης του άρθρου 24. Αγνοώντας ή και περιφρονώντας τις τεκμηριωμένες απόψεις αρμόδιων φορέων (όπως του Τμήματος Δασολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και άλλων καθηγητών ΑΕΙ, οργανώσεων για την προστασία του περιβάλλοντος κλπ) καθώς και χιλιάδων πολιτών, η Κυβέρνηση προχώρησε σε μια διατύπωση που αν περάσει θα προκαλέσει τον αποδεκατισμό των δασικών εκτάσεων που έχουν απομείνει στη χώρα μετά τις μαζικές οικοπεδοποιήσεις του παρελθόντος και του παρόντος και τις καταστροφικές πυρκαγιές που ξεπέρασαν κάθε προηγούμενο το φετινό καλοκαίρι.

Εξαιτίας της απόλυτης συμφωνίας ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ δεν έχει, δυστυχώς, πάρει δημοσιότητα ανάλογη με εκείνη του άρθρου 24 το γεγονός ότι η αναθεώρηση αυτή όχι μόνο αφήνει άθικτο, αλλά αντίθετα ενισχύει και διαιωνίζει το δικομματισμό ο οποίος -όπως έχει επανειλημμένως φανεί στο παρελθόν και όπως φαίνεται και σήμερα- μόνο αρνητικές υπηρεσίες προσφέρει στον Τόπο.

Η αγαστή αυτή συνεργασία και πλήρης συμφωνία ΠΑΣΟΚ-ΝΔ έγινε προσπάθεια να συγκαλυφθεί με τη διαφωνία τους σε ό,τι αφορά τον τρόπο εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας. Η ΝΔ υποστήριξε την άμεση

εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας από το Λαό. Η πρόταση αυτή -πέρα από το ότι, αν γινόταν δεκτή, θα εισήγε μια δυαρχία που θα προκαλούσε τριβές και συγκρούσεις στην περίπτωση που ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προερχόταν από κόμμα διαφορετικό από εκείνο το οποίο κέρδισε τις Βουλευτικές εκλογές με δυσμενείς αν όχι και επικίνδυνες για τον Τόπο συνέπειες- δεν ήταν δυνατόν να γίνει δεκτή, δεδομένου ότι αλλάζει τη μορφή του πολιτεύματος από προεδρευόμενη σε προεδρική δημοκρατία, αλλαγή που προϋποθέτει συντακτική και όχι αναθεωρητική Βουλή (όπως είναι η σημερινή).

Από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ η πρόταση για επανειλημμένες (και όχι τρεις, όπως προβλέπεται από την ισχύουσα διάταξη) ψηφοφορίες είναι ατελέσφορη και, επιπλέον, οδηγεί σε ευτελισμό το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Τελικά, παρά την εμμονή του ΠΑΣΟΚ στην αδιέξοδη πρότασή του, η σημερινή διάταξη θα παραμείνει ως έχει και αυτό εξυπηρετεί το δικομματισμό, στον οποίο συμφωνούν απόλυτα τα δύο κόμματα.

Η σύμπτωση ΠΑΣΟΚ-ΝΔ στη διαιώνιση του δικομματισμού φάνηκε από τη μια μεριά από την πλήρη συμφωνία τους σε μια σειρά από διατάξεις που διασφαλίζουν τη διαιώνιση αυτή και από την άλλη από την απόρριψη προτάσεων των μικρότερων κομμάτων για εναλλακτική διατύπωση των διατάξεων αυτών ή την υιοθέτηση νέων διατάξεων που θα έσπαγαν το δικομματισμό και θα διεύρυναν τη δημοκρατία.

Η διάταξη-κλειδί με την οποία τα δύο μεγάλα κόμματα κατοχύρωσαν και συνταγματικά το δικομματισμό είναι η προτεινόμενη αντικατάσταση της παρ. 1 του άρθρου 54 του Συντάγματος. Η νέα διατύπωση της παραγράφου αυτής στην οποία συμφώνησαν τα δύο κόμματα είναι :

«Το εκλογικό σύστημα και οι εκλογικές περιφέρειες ορίζονται με νόμο που ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές, εκτός και αν προβλέπεται η ισχύς του άμεσα από τις επόμενες εκλογές με ρητή διάταξη που ψηφίζεται με την αυξημένη πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών»

Με τη διάταξη αυτή τα δύο κόμματα συμφώνησαν σε τρία βασικά σημεία που διαιωνίζουν το δικομματισμό :

(α) Στις επόμενες εκλογές θα εφαρμοστεί το ισχύον εκλογικό σύστημα, εκτός αν το ΠΑΣΟΚ το αλλάξει πριν από την ψήφιση της αναθεώρησης του Συντάγματος ως συνόλου (και το ΠΑΣΟΚ διαβεβαιώνει συνεχώς τη ΝΔ ότι δεν πρόκειται να κάνει κάτι τέτοιο). Το σύστημα αυτό, όπως είναι γνωστό, το πρότεινε και το ψήφισε το 1990 μόνη η ΝΔ και το εφάρμοσε στις εκλογές του 1993. Το ΠΑΣΟΚ -που το καταψήφισε το 1990- το εφάρμοσε τόσο το 1996 όσο και το 2000 και κέρδισε τις εκλογές με την κλεμμένη αυτοδυναμία που του έδωσε το σύστημα αυτό με την κλοπή ψήφων και εδρών κύρια των μικρών κομμάτων. Το σύστημα αυτό

εξασφαλίζει πλειοψηφία στη Βουλή στο πρώτο κόμμα ακόμα και αν η δύναμή του είναι κάτω από το 40% και η διαφορά που το χωρίζει από το δεύτερο είναι ίση ή και μικρότερη από το 1% των έγκυρων ψηφοδελτίων.

- (β) Δεύτερον, ότι αν υπάρξει οποιαδήποτε αλλαγή του εκλογικού συστήματος μετά την ψήφιση της αναθεώρησης του Συντάγματος ως συνόλου, αυτή - προκειμένου να εφαρμοστεί στις αμέσως επόμενες (και όχι στις μεθεπόμενες) εκλογές- θα πρέπει να εξυπηρετεί και τα δύο κόμματα, δηλαδή να δίνει πλειοψηφία στο πρώτο κόμμα με οποιοδήποτε άλλο τρόπο εφεύρουν οι «εκλογομάγειροι» του ΠΑΣΟΚ. Τέλος
- (γ) Αν το ΠΑΣΟΚ δεν αλλάξει το εκλογικό σύστημα μέχρι τις επόμενες εκλογές και αυτές τις κερδίσει η ΝΔ, και αν αυτή, με τους δικούς της «εκλογομαγείρους», εφεύρει ένα διαφορετικό σύστημα κλοπής ψήφων και εδρών που ανήκουν κύρια στα μικρά κόμματα, το σύστημα αυτό θα εφαρμοστεί στις μεθεπόμενες και όχι στις επόμενες των επόμενων εκλογών.

Έχοντας διασφαλίσει, όπως πιστεύουν, το δικομματικό σύστημα με καλπονοθευτικά εκλογικά συστήματα, τα δύο μεγάλα κόμματα συμφώνησαν και σε άλλες βασικές διατάξεις οι οποίες στηρίζουν και εξυπηρετούν τις μονοκομματικές κυβερνήσεις. Οι σημαντικότερες από τις διατάξεις αυτές είναι :

- (ι) Η διατήρηση της διάταξης της παρ. 5 του άρθρου 90 του Συντάγματος σύμφωνα με την οποία τις προαγωγές στις θέσεις των Προέδρων και Αντιπροέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της χώρας, του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και του Γενικού Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου τις αποφασίζει το Υπουργικό Συμβούλιο και, επιπλέον, συντέμνεται η θητεία τους από 5 σε 4 έτη. Με τον τρόπο αυτό διατηρείται ο απόλυτος έλεγχος της κορυφής της δικαστικής εξουσίας από την εκτελεστική, δηλαδή από το κόμμα που κυβερνά και, επιπλέον, η θητεία της συμπίπτει με το μέγιστο χρόνο που το κόμμα αυτό μπορεί να παραμείνει στην εξουσία.
- (ιι) Με την τροποποίηση του άρθρου 72 η Ολομέλεια της Βουλής ως νομοθετικό σώμα διασπάται σε 6 και τα θερινά Τμήματα σε 3 Επιτροπές οι οποίες μπορούν να συζητούν και να ψηφίζουν τα περισσότερα νομοσχέδια των Υπουργείων τα οποία υπάγονται σ' αυτές. Με τον τρόπο αυτό η Κυβέρνηση πολλαπλασιάζει τις δυνατότητές της να ψηφίζει νομοσχέδια στη συζήτηση των οποίων μπορεί να παίρνουν μέρος αντί των 300 Βουλευτών μόνο 50, όταν λειτουργεί η Ολομέλεια, και αντί των 100 μόνο 33-34, όταν λειτουργούν τα θερινά Τμήματα. Είναι σαφές ότι με τη διάταξη αυτή υποβαθμίζεται ο ρόλος της Βουλής και των βουλευτών, οι

οποίοι δεν θα έχουν πλήρη γνώση του τι ακριβώς ψηφίζεται στη Βουλή και πολύ περιορισμένη συμμετοχή στο νομοθετικό της έργο.

Είναι σαφές ότι με τις παραπάνω διατάξεις διατηρείται και αυξάνεται η υποταγή τόσο της δικαστικής όσο και της νομοθετικής εξουσίας στην εκτελεστική, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι ο πρωθυπουργοκεντρικός ή πρωθυπουργικός χαρακτήρας του πολιτεύματος ενισχύεται ακόμη περισσότερο.

Κλείνοντας το σύντομο αυτό άρθρο θα θέλαμε να αναφερθούμε σε δύο από τις πολλές προτάσεις που έγιναν από τα μικρότερα κόμματα για την ενίσχυση της δημοκρατίας και οι οποίες απορρίφθηκαν τόσο από το ΠΑΣΟΚ όσο και από τη ΝΔ.

1. Η πρόταση για τη διεξαγωγή δημοψηφισμάτων για σημαντικά θέματα, εφόσον το ζητήσει ένας σημαντικός αριθμός πολιτών. Η πρόταση αυτή είχε γίνει και στην αναθεώρηση του 1985/86 και είχε και τότε απορριφθεί. Έτσι η διεξαγωγή δημοψηφίσματος είναι δυνατή μόνο όταν το θελήσει η εκάστοτε μονοκομματική Κυβέρνηση που δεν στηρίζεται στην πλειοψηφία του ελληνικού Λαού, και
2. Η πρόταση για μια εκλεγμένη αυτοδιοίκηση Γ' βαθμού. Η πρόταση αυτή απορρίφθηκε διότι η μονοκομματική Κυβέρνηση, εκτός από τον κεντρικό έλεγχο των πάντων, θέλει τον έλεγχό τους και σε περιφερειακό επίπεδο με το διορισμό των δικών της Γραμματέων Περιφέρειας (Περιφερειάρχων).

Από τα όσα πολύ περιληπτικά αναφέρθηκαν στο άρθρο αυτό, είναι σαφές ότι και με την αναθεώρηση αυτή, όπως και με εκείνη του 1985/86, δεν γίνονται οι τομές εκείνες που απαιτούνται για να μπει ο Τόπος σε μια πραγματικά νέα πορεία.

«Η ΑΥΓΗ», 3.12.2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34

ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΑΛΛΑ ΜΕ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ

Με την έναρξη της τελικής φάσης της δεύτερης αναθεώρησης του Συντάγματος -μιας άνευρης αναθεώρησης με την οποία, αν ψηφιστούν οι προτάσεις των δύο μεγάλων κομμάτων θα διαιωνιστεί ο δικομματισμός, θα αφεθούν άτιχα τα περισσότερα από τα μεγάλα θεσμικά προβλήματα της χώρας και, σε ορισμένες περιπτώσεις θα χειροτερεύσει η υπάρχουσα κατάσταση- προτάθηκε από τους γενικούς εισηγητές των δύο μεγάλων κομμάτων να απαγορευθεί στους βουλευτές η άσκηση του επαγγέλματός τους στη διάρκεια της θητείας τους, δηλαδή να μετατραπεί η ιδιότητα του Βουλευτή σε επάγγελμα.

Σε ένα προηγούμενο άρθρο μου είχα αναφέρει ότι μια από τις προτάσεις των δύο μεγάλων κομμάτων που, αν ψηφιστεί, θα χειροτερεύσει την υπάρχουσα κατάσταση (δηλαδή θα υποβαθμίσει την ήδη υποβαθμισμένη Βουλή), είναι και εκείνη που προβλέπει ότι τα περισσότερα νομοσχέδια θα ψηφίζονται μόνο από 50 βουλευτές που μετέχουν στην μία από τις έξι Διαρκείς Επιτροπές της Βουλής και όχι από τους 300 στην Ολομέλεια του Σώματος. Ενδεχόμενη ψήφιση και της πρότασης για την απαγόρευση στους βουλευτές να ασκούν το επάγγελμά τους θα συμβάλει στην ακόμα μεγαλύτερη υποβάθμιση της Βουλής.

Για το θέμα αυτό έχουν γραφτεί ήδη πολλά και έχουν λεχθεί πολύ περισσότερα. Τα επιχειρήματα εναντίον της απαγόρευσης άσκησης επαγγέλματος είναι, κατά τη γνώμη μου, συντριπτικά. Το σημαντικότερο από αυτά είναι ότι η ενδεχόμενη ενσωμάτωση στο Σύνταγμα μιας τέτοιας διάταξης θα αποθαρρύνει στο να θέσουν υποψηφιότητα ή θα οδηγήσει σε παραίτηση από το βουλευτικό αξίωμα άνδρες και γυναίκες που έχουν καταξιωθεί στο επάγγελμα που ασκούν και που θα μπορούσαν να προσφέρουν πολλά στη Βουλή.

Το επιχείρημα που προαναφέρθηκε θεμελιώνεται στα πραγματικά δεδομένα (τα στοιχεία που παρατίθενται στη συνέχεια είναι από το βιβλίο μου «*Βουλευτικές εκλογές 1996 και 2000*», που κυκλοφόρησε πριν από δύο μήνες).

Η κατά επάγγελμα κατανομή των Βουλευτών που εκλέχτηκαν στις Β2000 είναι : 83 δικηγόροι, 42 γιατροί, 42 μηχανικοί, 21 καθηγητές Πανεπιστημίου, 20 οικονομολόγοι, 20 υπάλληλοι, 17 καθηγητές Μέσης Εκπαίδευσης, 9 δημοσιογράφοι και 46 με διάφορα επαγγέλματα. Από τη σύνθεση αυτή

φαίνεται ότι η μεγάλη πλειονότητα των Βουλευτών είναι ελεύθεροι επαγγελματίες.

Η κατά ηλικία κατανομή των Βουλευτών είναι : 138 ηλικίας 45-54 ετών, 80 ηλικίας 55-64 ετών, 54 ηλικίας 35-44 ετών, 22 65 ετών και άνω και μόνο 6 ηλικίας 25-34 ετών. Η μέση ηλικία τους ήταν 51,5 έτη. Οι περισσότεροι, δηλαδή, Βουλευτές βρίσκονται σε ηλικία στην οποία μπορούν να αποδώσουν περισσότερο στο επάγγελμά τους τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά (και οικονομικά).

Από τους εκλεγέντες Βουλευτές στις Β2000 : 190 ήταν και στην προηγούμενη Βουλή, 90 είναι νεοεκλεγέντες και 20 επανεκλεγμένοι (είχαν εκλεγεί σε εκλογές πριν από το 1996). Από τους Βουλευτές, δηλαδή, της Βουλής του 1996 δεν εξελέγησαν 107 (και 3 είχαν πεθάνει ενδιάμεσα). Εξάλλου από τους Βουλευτές της Βουλής του 1993 στις εκλογές του 1996 δεν εξελέγησαν 110 (και 6 είχαν πεθάνει ενδιάμεσα). Πάνω, δηλαδή, από το ένα τρίτο των Βουλευτών που ήταν στη Βουλή τις δύο προηγούμενες Περιόδους δεν επανεκλέχτηκε.

Βουλευτές που δεν επανεκλέγονται δικαιούνται σύνταξη μόνο (α) αν έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 4 πλήρη έτη θητείας στη Βουλή (αν, δηλαδή, προκηρυχθούν πρόωρες εκλογές, όπως συμβαίνει τις περισσότερες φορές, και ένας νεοεκλεγείς βουλευτής δεν επανεκλεγεί, δεν δικαιούται σύνταξη) και (β) όταν έχουν συμπληρώσει το 55^ο έτος της ηλικίας τους (για όσους εκλέχτηκαν πριν από το 1993) ή το 65^ο έτος της ηλικίας τους (για όσους εκλέχτηκαν από το 1993 και μετά). Πλήρη σύνταξη δικαιούνται οι βουλευτές που έχουν συμπληρώσει 17 έτη βουλευτικής θητείας, δηλαδή έχουν εκλεγεί τουλάχιστον 5 φορές.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα είναι σαφές ότι, αν κάποιος πετυχημένος χειρουργός πάψει να χειρουργεί, ένας πετυχημένος δικηγόρος ή μηχανικός κλείσει το γραφείο του, ένας δημοσιογράφος πάψει να γράφει κλπ για 4, 8 ή περισσότερα χρόνια, δεν επανεκλεγεί και είναι κάτω των 65 ετών θα βρεθεί σε πολύ δύσκολη θέση. Επιπλέον, το γεγονός ότι έχει χάσει την επαφή του με την επιστήμη ή/και το επάγγελμά του επί τόσα χρόνια, καθιστά εξαιρετικά δύσκολη την επανένταξή του σ' αυτό.

Το επιχείρημα εκείνων που υποστηρίζουν την απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος από τους βουλευτές είναι ότι αυτή είναι αναγκαία, προκειμένου ο βουλευτής να αφιερωθεί στο κυρίως έργο του, δηλαδή στη συμμετοχή του στο νομοθετικό έργο και στον κοινοβουλευτικό έλεγχο και στην προώθηση και επίλυση των γενικών προβλημάτων της εκλογικής του περιφέρειας και δεν θα πρέπει να ασχολείται με τίποτε άλλο. Στο επιχείρημα αυτό υπάρχει το αντεπιχείρημα ότι πολλοί από τους βουλευτές που σήμερα δεν ασκούν επάγγελμα, δεν έχουν ως κύρια απασχόληση τα παραπάνω αλλά αφιερώνουν

το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους σε προσωπικά και κομματικά ρουσφέτια ή/και σε εμφανίσεις στα διάφορα τηλεοπτικά παράθυρα (και μάλιστα σε ώρες που συνεδριάζει η Βουλή εξ ου και τα άδεια έδρανα της Βουλής).

Η ενεργός συμμετοχή στο έργο της Βουλής είναι πρώτα και κύρια θέμα των δυνατοτήτων που προσφέρει ο Κανονισμός της Βουλής. Δυστυχώς οι δυνατότητες αυτές είναι πολύ περιορισμένες (και γι' αυτό χρειάζεται μια ριζική αναθεώρησή του). Στα δεδομένα πλαίσια του Κανονισμού της Βουλής, η συμμετοχή του βουλευτή στο έργο της είναι κύρια θέμα προσωπικής απόφασης για την κατανομή του διαθέσιμου χρόνου. Στην κατανομή αυτή μπορεί, με μέτρο, να χωρέσει και η άσκηση του επαγγέλματος με ορισμένους περιορισμούς. Αυτό, ακριβώς, ισχύει για τους καθηγητές Α.Ε.Ι. που εκλεγονται Βουλευτές. Πιο συγκεκριμένα :

Το άρθρο 56, παρ. 2 του Συντάγματος αναφέρει ότι οι καθηγητές ΑΕΙ δεν παραιτούνται από τη θέση τους αλλά :

«αναστέλλεται η άσκηση των συναπτομένων προς την ιδιότητα του καθηγητού αρμοδιοτήτων του εκλεγέντος διαρκούσης της βουλευτικής περιόδου».

Στις μεταβατικές, όμως, διατάξεις του Συντάγματος του 1975 και συγκεκριμένα στο άρθρο 112 παρ. 3 αναφέρεται ότι :

«Η αναστολή της εκτέλεσης των καθηκόντων των καθηγητών αφότου εκλέχθηκαν βουλευτές δεν εκτείνεται κατά την παρούσα βουλευτική περίοδο, στη διδασκαλία, την έρευνα, τη συγγραφική εργασία και την επιστημονική απασχόληση στα εργαστήρια και τα σπουδαστήρια των οικείων σχολών, αποκλείεται, όμως η συμμετοχή τους στη διοίκηση των σχολών και την εκλογή γενικά του διδακτικού προσωπικού ή την εξέταση των σπουδαστών»

Η περίοδος στην οποία αναφερόταν αυτή η μεταβατική διάταξη έληξε με την προκήρυξη των εκλογών της 20.11.1977. Στις εκλογές εκείνες εκλέχθηκαν 3 εν ενεργεία καθηγητές ΑΕΙ (ένας από αυτούς ήταν και ο γράφων) και ανέκυψε το ερώτημα ποιες από τις αρμοδιότητες της μεταβατικής διάταξης δεν θα μπορούσαμε να ασκήσουμε. Για το θέμα αυτό η Βουλή ζήτησε τη γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και με βάση αυτή τη γνωμοδότηση στις αρμοδιότητες που δεν μπορούσαμε να ασκούμε πλέον προστέθηκε και η διδασκαλία. Μπορούσαμε, όμως, να συνεχίσουμε -και συνεχίσαμε- την έρευνα, τη συγγραφική εργασία, την επιστημονική απασχόληση και διατηρήσαμε τους βοηθούς μας και, όσοι είχαν, τα εργαστήριά τους. Με αυτό τον τρόπο, και για όσο διάστημα διατηρήσαμε τη θέση μας στα ΑΕΙ, δεν αποκοπήκαμε από το επιστημονικό μας έργο.

Αντί, κατά συνέπεια, της απαγόρευσης στους βουλευτές να ασκούν το επάγγελμά τους, θα μπορούσαν, όπως συμβαίνει με τους καθηγητές ΑΕΙ με το ισχύον Σύνταγμα, να μπουν ορισμένοι περιορισμοί στην άσκησή του. Τέτοιοι περιορισμοί θα μπορούσαν, π.χ., να είναι :

- Στους δικηγόρους, να μην αναλαμβάνουν υποθέσεις οι οποίες αφορούν διαφορές προσώπων ή επιχειρήσεων με το Δημόσιο ή τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς ή υποθέσεις που έχουν σχέση με δημόσια έργα ή προμήθειες του Δημοσίου και να μην είναι σύμβουλοι σε επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με το Δημόσιο ή τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς κλπ.
- Στους μηχανικούς, να μην αναλαμβάνουν δημόσια έργα ή έργα δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών και να μην είναι σύμβουλοι σε επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τέτοια έργα.
- Στους δημοσιογράφους, να μην έχουν δικές τους εκπομπές σε ραδιοτηλεοπτικά μέσα (δεδομένου ότι προτείνεται περιορισμός των εμφανίσεων υποψηφίων σε τέτοια μέσα στην προεκλογική περίοδο).
- Στους επιχειρηματίες να μη συναλλάσσονται με το Δημόσιο ή τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς κλπ.

Με περιορισμούς όπως οι παραπάνω η Βουλή δεν θα στερηθεί τις υπηρεσίες πετυχημένων επαγγελματιών και θα αποφευχθεί η εκλογή κυρίως πλούσιων αλλ' ανεπάγγελτων υποψηφίων, ή ανεπάγγελτων υποψηφίων που θα στηρίζονται (με το αζημίωτο) σε μεγάλα οικονομικά συμφέροντα ή τέλος ανεπάγγελτων κομματικών στελεχών που την εκλογή τους θα την οφείλουν στον κομματικό μηχανισμό.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 8.2.2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35

ΜΑΣ ΠΝΙΓΕΙ Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες ο Πρωθυπουργός, μιλώντας στις 31.1.2001 σε ομάδα Βουλευτών του κόμματός του οι οποίοι, ανάμεσα στα άλλα, του έθεσαν και το θέμα της διαφθοράς και της διαπλοκής, είπε ότι :

«η Κυβέρνηση έχει ανοίξει μέτωπο κατά της διαφθοράς».

Με τη φράση αυτή ο Πρωθυπουργός επιβεβαιώνει ότι υπάρχει στη χώρα μας εκτεταμένη διαφθορά. Το «μέτωπο», όμως, για το οποίο μίλησε -αν υπάρχει- είναι, δυστυχώς, διάτρητο.

Το πόσο μεγάλη είναι η διαφθορά στη χώρα μας φαίνεται από τα στοιχεία της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια», που εδρεύει στο Βερολίνο, και τα οποία δημοσιεύτηκαν πέρυσι τον Ιούνιο στον ελληνικό Τύπο (βλέπε εφημερίδες της 16.6.2000). Σύμφωνα με την οργάνωση αυτή οι χώρες βαθμολογούνται σε μια κλίμακα που ξεκινά από το 10 και φτάνει στο 0 (όσο χαμηλότερη είναι η βαθμολογία μιας χώρας στην κλίμακα αυτή, τόσο μεγαλύτερη είναι η διαφθορά της). Η πιο αδιάφθορη χώρα, που καταλαμβάνει την 1^η θέση στην κλίμακα, με βαθμό 10, είναι η Δανία, και η χώρα με τη μεγαλύτερη διαφθορά που καταλαμβάνει την 99^η θέση είναι το Καμερούν με βαθμό 1,5. Την 35^η θέση στην κλίμακα αυτή, με βαθμό 4,9, δηλαδή λιγότερο από το μισό της πρώτης χώρας, καταλαμβάνει η Ελλάδα και βρίσκεται στην 14^η θέση ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Η μόνη χώρα της Ε.Ε. στην οποία υπάρχει μεγαλύτερη διαφθορά απ' ό,τι στη χώρα μας είναι η Ιταλία, με βαθμό 4,7, και κατέχει την 38^η θέση στην κλίμακα που προαναφέρθηκε.

Στη χώρα μας γενική είναι η εντύπωση ότι το φαινόμενο της διαφθοράς, που υπήρχε και παλαιότερα, έχει λάβει την τελευταία δεκαετία τεράστιες διαστάσεις, ξεκινά από πολύ ψηλά και φτάνει μέχρι και τον απλό υπάλληλο. Έχει, δηλαδή, γίνει καθεστώς. Η διαφθορά, όμως, στα ανώτατα κλιμάκια παραμένει στο απυρόβλητο. Η μόνη περίπτωση στην οποία η διαφθορά στα κλιμάκια αυτά μπήκε στο στόχαστρο της Δικαιοσύνης ήταν το σκάνδαλο Κοσκωτά στο τέλος της δεκαετίας του '80. Στη σχετική, όμως, δίκη που έγινε κάτω από τις γνωστές συνθήκες και εξαιτίας των όσων σημειώθηκαν στη διάρκειά της, η αλήθεια δεν αποκαλύφθηκε σε όλη την έκτασή της.

Σ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 γινόταν (και εξακολουθεί να γίνεται) λόγος για «τα διαπλεκόμενα». Στη διάρκεια της δεκαετίας αυτής φάνηκε η μεγάλη ισχύς που έχει και η επιρροή που ασκεί μια πολύ

ολιγάριθμη ομάδα παραγόντων της οικονομικής ζωής του Τόπου, που, ταυτόχρονα, ελέγχουν και τα ιδιωτικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Παρ' όλες, όμως, τις συνεχείς κατηγορίες για «διαπλοκή» με αυτούς τους παράγοντες που αλληλοεκτοξεύονται από την αξιωματική αντιπολίτευση και την κυβέρνηση, καμιά περίπτωση διαφθοράς σε ανώτατα κλιμάκια δεν έφθασε στα δικαστήρια, δεδομένου ότι κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα δεν προχωρεί σε επώνυμες και τεκμηριωμένες καταγγελίες. Οι αλληλοκατηγορίες, δηλαδή, γίνονται για το θεαθήναι ενώ, στην ουσία, τα δύο μεγάλα κόμματα αλληλοκαλύπτονται.

Σε αντίθεση με τη χώρα μας, σε άλλες χώρες επώνυμες καταγγελίες γίνονται και οι υπεύθυνοι παραπέμπονται στη Δικαιοσύνη και τιμωρούνται. Αρκεί εδώ να αναφέρουμε δύο μόνο παραδείγματα.

Το πρώτο αφορά την Ιταλία, η οποία, όπως προαναφέρθηκε, βρίσκεται σε χειρότερη από τη χώρα μας θέση σε ό,τι αφορά τη διαφθορά. Η εκεί δράση της μαφίας, που αποτελεί κράτος εν κράτει, και η ανάμειξη των πολιτικών σε πολυποίκιλα σκάνδαλα, προκάλεσαν τη γνωστή επιχείρηση «καθαρά χέρια» των δικαστικών αρχών, επιχείρηση που είχε ως αποτέλεσμα να καταρρεύσει η παλιά πολιτική τάξη, να καθίσουν στο εδώλιο του κατηγορουμένου πολλοί πολιτικοί ενώ άλλοι αναγκάστηκαν να εκπατριστούν για να μη δικαστούν.

Το δεύτερο παράδειγμα αφορά τη Γαλλία, στην οποία η διαφθορά είναι αρκετά διαδεδομένη δεδομένου ότι στην κλίμακα της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια», που προαναφέρθηκε, καταλαμβάνει την 22^η θέση με βαθμό 6,6 και κατέχει την 11^η θέση στην Ε.Ε. (οι χώρες που έχουν μεγαλύτερη διαφθορά από τη Γαλλία είναι, κατά σειρά, η Ισπανία, το Βέλγιο, η Ελλάδα και η Ιταλία). Στη χώρα αυτή πολλοί Υπουργοί, βουλευτές, δήμαρχοι και άλλοι πολιτικοί έχουν παραπεμφθεί σε δίκη, έχουν καταδικαστεί και φυλακιστεί.

Στη χώρα μας, εξαιτίας από τη μια μεριά της στάσης των δύο μεγάλων κομμάτων που προαναφέρθηκε, και από την άλλη της πλήρους αδιαφάνειας που επικρατεί στα οικονομικά όλων των κομμάτων και στις προεκλογικές δαπάνες τόσο των κομμάτων όσο και των υποψήφιων βουλευτών, διάχυτη είναι η εντύπωση στην Κοινή Γνώμη ότι υπάρχει ένα κλίμα «κουκουλώματος» της γενικευμένης διαφθοράς που επικρατεί.

Τη γενικευμένη διαφθορά διαπίστωσε και η «Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης για τη Δημόσια Διοίκηση», η οποία σε πρόσφατη έκθεσή της (βλέπε εφημερίδες της 16.11.2000) προς την Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ανάμεσα στα άλλα αναφέρεται και στο φαινόμενο του χρηματισμού (το γνωστό «λάδωμα»). Παλαιό και αυτό το φαινόμενο, αλλά στις μέρες μας έχει γενικευθεί.

Διαφθορά, όμως, δεν υπάρχει μόνο στο δημόσιο τομέα. Υπάρχει και στον ιδιωτικό τομέα. Την εκτεταμένη διαφθορά και στους δύο τομείς ενισχύει και η μεγάλη έκταση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής στη χώρα μας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), η παραοικονομία στη χώρα μας κυμαίνεται ανάμεσα στο 29% και στο 35% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), και είναι η μεγαλύτερη στην Ε.Ε. Δεύτερη είναι η Ιταλία με ποσοστό 20%-26% του ΑΕΠ. Το γεγονός ότι οι δύο αυτές χώρες είναι και οι πρώτες στη διαφθορά μέσα στην Ε.Ε. δείχνει τη στενή σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην παραοικονομία και στη διαφθορά.

Η γενικευμένη διαφθορά έχει διαβρώσει την κοινωνική ζωή του Τόπου δεδομένου ότι έχει μετατραπεί σε τρόπο ζωής. Θεωρείται, δηλαδή, αυτονόητο ότι για να κάνει κανείς τη δουλειά του (είτε πρόκειται για ανάληψη ενός μεγάλου δημόσιου έργου ή προμήθειας στο Δημόσιο μεγάλης αξίας μηχανημάτων ή άλλων υλικών είτε για την έκδοση ενός απλού πιστοποιητικού) πρέπει να «λαδώσει».

Το «λάδωμα», όμως, εκτός από το ότι είναι μια παράνομη πράξη και αποτελεί πηγή παράνομου και αφορολόγητου πλουτισμού, προκαλεί και πλήθος άλλων παρενεργειών. Πρώτα απ' όλα μπορεί να βλάψει ένα πλήθος ανθρώπων των οποίων παραμερίζεται η σειρά και το δίκαιο. Στη συνέχεια ορισμένοι από τους αδικούμενους, μην μπορώντας να βρουν με άλλο τρόπο το δίκιο τους, καταφεύγουν και αυτοί στο «λάδωμα». Η γενίκευση της «πρακτικής» αυτής δημιουργεί την πεποίθηση σε εκείνους που επωφελούνται ότι χωρίς «λάδωμα» δεν πρέπει να εξυπηρετούν. Με τον τρόπο αυτό περιθωριοποιούνται και αδρανοποιούνται οι άξιοι, δεν εξυπηρετούνται οι απλοί πολίτες, μένουν άλυτα τα μεγάλα προβλήματα του Τόπου και, γενικότερα, σαπίζει η κοινωνία.

Όσοι δεν θέλουν να ενταχθούν στο κλίμα αυτό της γενικευμένης διαφθοράς και να μιμηθούν τις «πρακτικές» της θεωρούνται «κοροίδα» ή «απροσάρμοστοι» και, φυσικά, προσπερνούνται και παραμερίζονται από τους επιτήδειους οι οποίοι, βουτηγμένοι στη διαφθορά, πλουτίζουν παράνομα και, επιπλέον, καυχώνται για την «καπατσοσύνη» τους.

Το ερώτημα που γεννιέται είναι πώς θα ξεφύγουμε ως χώρα από το κλίμα αυτό της διαφθοράς ; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό εξαρτάται, πρώτα απ' όλα, από τη στάση των δύο μεγάλων κομμάτων εξουσίας.

Όπως φαίνεται από τη συζήτηση που διεξάγεται στη Βουλή για την αναθεώρηση των άρθρων του Συντάγματος που αναφέρονται στη διαφάνεια, τα δύο μεγάλα κόμματα, παρά τα όσα διατυμπανίζουν, καμιά διάθεση δεν έχουν να λάβουν ριζικά μέτρα για την αντιμετώπισή της. Οι όποιες διατάξεις περάσουν τελικά για το θέμα αυτό στο αναθεωρημένο Σύνταγμα και οι όποιοι νόμοι εκδοθούν -αν και όταν εκδοθούν- δεν πρόκειται να εξαλείψουν το

φαινόμενο, με δεδομένη πρώτα την πλήρη εξάρτηση της δικαστικής εξουσίας από την εκτελεστική (δηλαδή από το μονοκομματικό Υπουργικό Συμβούλιο το οποίο διορίζει την ηγεσία των ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας) και με δεδομένη την πρακτική που εφαρμόζεται για ήδη ισχύουσες διατάξεις σχετικά με τους ελέγχους:

- Των οικονομικών των κομμάτων (τελικά ουσιαστικός έλεγχος για τα έσοδα και τις δαπάνες τους δεν γίνεται).
- Των προεκλογικών δαπανών των κομμάτων και των υποψηφίων Βουλευτών (οι υποβαλλόμενες δηλώσεις, στην πλειονότητά τους, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και δεν ελέγχονται ουσιαστικά), και
- Του «Πόθεν Έσχες» (αφού οι δηλώσεις αυτές αφορούν το «τι» -στην περίπτωση που αυτό δηλώνεται στην πληρότητά του- και όχι το «πόθεν»).

Είναι, επομένως, σαφές ότι σε ό,τι αφορά την κορυφή η εξάλειψη του φαινομένου της διαφθοράς προϋποθέτει ριζική αλλαγή, δηλαδή ουσιαστικά ανατροπή του σημερινού πολιτικού σκηνικού της χώρας. Μια τέτοια αλλαγή πρέπει να έχει γερές βάσεις αρχών, να μην εξαρτάται από τα οικονομικά συμφέροντα, να έχει ένα πραγματικό όραμα για τη χώρα, να στηρίζεται σε καταξιωμένα πρόσωπα με άμεμπτο ήθος και να προτείνει ρεαλιστικές λύσεις για τα μεγάλα προβλήματα του Τόπου.

Είναι προφανές ότι η αλλαγή αυτή δεν πρόκειται να έλθει από προαναγγελλόμενα νέα προσωποπαγή κόμματα που στηρίζονται σε δημόσιες σχέσεις και που δηλώνουν ότι είναι έτοιμα να συνεργαστούν με το ένα από τα δύο κόμματα προκειμένου να μετάρσχουν στη νομή της εξουσίας.

Αν η αλλαγή -που θα έχει τα βασικά χαρακτηριστικά που, πολύ συνοπτικά, αναφέρθηκαν πιο πάνω- αρχίσει από την κορυφή, μπορεί να ακολουθήσει η αλλαγή στη βάση, δηλαδή στην κοινωνία. Όταν, δηλαδή, ο Λαός δει ότι στην κορυφή δεν υπάρχει διαφθορά και, επιπλέον, υπάρχει σταθερή, επίμονη, συνεχής και συνεπής πολιτική βούληση πάταξής της, θα αρχίσει να μιμείται το καλό παράδειγμα που θα δώσουν οι πολιτικοί φορείς της ριζικής αυτής αλλαγής.

«ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ», 8.2.2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36

Ο ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΚΤΡΕΦΕΙ ΤΟ ΤΡΙΔΥΜΟ ΔΙΑΠΛΟΚΗΣ-ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ-ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το τρίδυμο της διαπλοκής-διαφθοράς-παραοικονομίας δεν είναι αποκλειστικό «προνόμιο» της Ελλάδας. Μια απλή ματιά στο διεθνή τύπο, αλλά και απλή παρακολούθηση των ειδήσεων από τα διεθνή ραδιοτηλεοπτικά μέσα αρκεί για να διαπιστώσει κανείς ότι τα φαινόμενα αυτά απασχολούν συνεχώς όλες σχεδόν τις χώρες.

Στις δημοκρατικές χώρες η διερεύνηση από τα Κοινοβούλια και τη Δικαιοσύνη πολλών σχετικών υποθέσεων είχε σε πολλές περιπτώσεις ως αποτέλεσμα την παραίτηση Υπουργών ή/και Κυβερνήσεων, την παραπομπή βουλευτών, Υπουργών ή/και Πρωθυπουργών στη Δικαιοσύνη, την καταδίκη όσων από αυτούς βρέθηκαν ένοχοι με συνέπεια να χάσουν τη βουλευτική τους ιδιότητα ή ακόμα και να φυλακιστούν (και σε ορισμένες περιπτώσεις να αυτοκτονήσουν...).

Σε αντίθεση με τις χώρες αυτές, στην Ελλάδα -με ελάχιστες μετρημένες στα δάχτυλα του ενός χεριού εξαιρέσεις- δεν γίνεται καν διερεύνηση σχετικών καταγγελιών ή, όταν γίνεται, τα σκάνδαλα, στις περισσότερες περιπτώσεις, με ευθύνη των δύο μεγάλων κομμάτων, «κουκουλώνονται».

Ούτε, όμως, νέα είναι η εμφάνιση του τριδύμου διαπλοκής-διαφθοράς-παραοικονομίας στη χώρα μας. Για να περιοριστούμε στα όσα συνέβησαν μετά την κατάρρευση της (βουτηγμένης στα σκάνδαλα) δικτατορίας, αρκεί να θυμηθούμε το πέρα για πέρα πραγματικό σκάνδαλο Κοσκωτά, που συντάραξε τον Τόπο στα τέλη της δεκαετίας του '80.

Δεν είναι τυχαίο ότι στη διάρκεια της δεκαετίας εκείνης εμφανίστηκε ένα κλίμα απεμπόλησης όλων των αξιών που στηρίζουν μια ευνομούμενη πολιτεία. Το κλίμα εκείνο του αμοραλισμού, με πρωταγωνιστές κορυφαία πολιτικά πρόσωπα, οδήγησε στη γιγάντωση της διαπλοκής, της διαφθοράς και της παραοικονομίας. Τότε «βλάστησε» το φαινόμενο «Κοσκωτά» και την ίδια περίοδο άρχισαν (τα «νέα τζάκια») ή συνέχισαν (τα «παλαιά τζάκια») να απλώνουν τα πλοκάμια τους σε όλο σχεδόν το δημόσιο τομέα.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα έγιναν οι τρεις εκλογικές αναμετρήσεις 1989/90, οι οποίες προκάλεσαν την πτώση του ΠΑΣΟΚ και την άνοδο της ΝΔ στην εξουσία. Στη διάρκεια, όμως, των 3,5 ετών στα οποία κυβέρνησε τη χώρα το κόμμα αυτό, αντί να παταχθούν, φούντωσαν ακόμα περισσότερο τόσο η

διαπλοκή και η διαφθορά όσο και η παραοικονομία. Τα ίδια «παλαιά και νέα τζάκια» δέσποσαν και την περίοδο αυτή, εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν έγινε απολύτως τίποτε για την αποκατάσταση των αξιών που είχαν απεμποληθεί τη δεκαετία του '80.

Η νέα περίοδος διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ από τον Οκτώβριο του 1993 μέχρι σήμερα, δηλαδή για διάστημα μεγαλύτερο από εκείνο της πρώτης περιόδου του, σηματοδεύτηκε από τη συνέχιση της νεοφιλελεύθερης πολιτικής που είχε αρχίσει η ΝΔ, μιας πολιτικής η οποία ευνόησε και ευνοεί την παραπέρα διόγκωση του τριδύμου διαπλοκής-διαφθοράς-παραοικονομίας. Δύο πρόσφατες εκθέσεις διεθνών οργανισμών αποδείχνουν του λόγου το αληθές.

Πρώτα η μελέτη Global Corruption Report 2001 του οργανισμού Transparency International (βλέπε «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 17.2.2002). Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή η Ελλάδα κατέχει την 1^η θέση στη διαφθορά ανάμεσα στις χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και, επιπλέον, βρίσκεται σε χειρότερη θέση και από 27 άλλες χώρες, ανάμεσα στις οποίες η Κόστα Ρίκα, η Μποτσουάνα, η Ουρουγουάη κλπ.....

Σύμφωνα, εξάλλου, με την πρόσφατη έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που παρουσίασε η Επιτροπή της Ε.Ε. (βλέπε τις εφημερίδες της 1.3.2002), η Ελλάδα ενώ το 1989/90 κατείχε τη 2^η θέση στην παραοικονομία ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. με ποσοστό 22,6% του ΑΕΠ (με πρώτη την Ιταλία με 22,8%), το 1999/2000 «ανέβηκε» στην 1^η θέση με ποσοστό 28,7% του ΑΕΠ και δεύτερη την Ιταλία με ποσοστό 27,1%.

Τι έκαναν τα κόμματα της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ -που κυβέρνησαν τον Τόπο επί 10 και 17 χρόνια, αντίστοιχα- για την πάταξη ή έστω τον περιορισμό του τριδύμου διαπλοκής-διαφθοράς-παραοικονομίας ;

Όπως δείχνουν τα παραπάνω στοιχεία όχι μόνο δεν έκαναν τίποτε, αλλά αντίθετα με τις πράξεις ή τις παραλείψεις τους το ενίσχυσαν. Οι σημαντικότερες από τις πράξεις και παραλείψεις αυτές είναι οι εξής :

1. Για 27 ολόκληρα χρόνια, αφότου, δηλαδή, ψηφίστηκε το Σύνταγμα του 1975, δεν έγινε κανένα ουσιαστικό βήμα για τη διαφάνεια στα οικονομικά των κομμάτων. Παρ' όλο ότι με την άνοδό του στην Κυβέρνηση το 1981 το ΠΑΣΟΚ έφερε νομοσχέδιο για τη χρηματοδότηση των κομμάτων από τον κρατικό προϋπολογισμό -και επομένως τα κόμματα καλύπτουν κατά ένα μέρος τις δαπάνες τους με χρήματα των φορολογουμένων- κανένας ουσιαστικός έλεγχος στα οικονομικά τους δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα (ο έλεγχος που γίνεται στους «ισολογισμούς» που υποβάλλουν τα κόμματα κάθε χρόνο είναι τελειώς τυπικός, δεδομένου ότι τελικά οι ελέγχοντες, δηλαδή τα κόμματα, είναι και ελεγχόμενοι).

2. Για 27, επίσης, ολόκληρα χρόνια ουσιαστικός έλεγχος στο «πόθεν έσχες» των βουλευτών και άλλων κυβερνητικών παραγόντων (ενός θεσμού που υπάρχει εδώ και 40 σχεδόν χρόνια) δεν γίνεται. Η υποβολή των σχετικών δηλώσεων αποτελεί μια τυπική, χωρίς ουσιαστικό έλεγχο, διαδικασία. Το ίδιο ισχύει και για τις δηλώσεις του «πόθεν έσχες» των διοικητών κλπ. των ΔΕΚΟ (θεσμός που καθιερώθηκε τη δεκαετία του '80).
3. Η κάθε νέα εκλογική αναμέτρηση συνοδεύεται από μεγάλη αύξηση των προεκλογικών δαπανών των κομμάτων. Οι μεγάλες συγκεντρώσεις των κομμάτων, οι πολυδάπανες διαφημίσεις στα ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα μέσα, τα πολυτελή φυλλάδια και άλλες διαφημίσεις κλπ. στοιχίζουν πολλά δισεκατομμύρια δραχμών τα οποία είναι άγνωστο από πού προέρχονται. Το ίδιο ισχύει και για τις προεκλογικές δαπάνες των υποψηφίων βουλευτών (στις μεγάλες εκλογικές περιφέρειες αναφέρονται περιπτώσεις υποψηφίων που δαπάνησαν όχι δεκάδες, αλλά εκατοντάδες εκατομμυρίων δραχμών προκειμένου να εκλεγούν). Παρ' όλα αυτά κανείς φραγκός δεν έχει επιβληθεί μέχρι σήμερα σε όλη αυτή τη σπατάλη και κανείς ουσιαστικός έλεγχος στις προεκλογικές δαπάνες των υποψηφίων βουλευτών δεν γίνεται.
4. Μετά την είσοδο στη χώρα μας της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης και τη συνεχώς αυξανόμενη δύναμη των μέσων αυτών «ενημέρωσης», το πεδίο αυτό, με ευθύνη όλων των κυβερνήσεων, είναι ένα ξέφραγο αμπέλι για εκμετάλλευση από όποιον διαθέτει τα απαιτούμενα μέσα και προσβάσεις στον κρατικό μηχανισμό. Τα αποτελέσματα της ασυδοσίας που επικρατεί, ιδιαίτερα στα τηλεοπτικά μέσα, τα βλέπουμε καθημερινά. Παρ' όλα αυτά κανείς δεν τολμά να προτείνει δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση των νοσηρών αυτών φαινομένων (χαρακτηριστική είναι η χειραγώγηση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης από τη «γέννησή» του από τα δύο μεγάλα κόμματα και η ουσιαστική απραξία του θεσμού αυτού).
5. Κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα δεν δέχτηκε να λειτουργήσει μια διακομματική επιτροπή για την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εκτέλεσης μεγάλων έργων με εθνικούς πόρους από τον Προϋπολογισμό Δημόσιων Επενδύσεων. Συστηματική, επίσης, είναι η άρνηση των δύο μεγάλων κομμάτων να θεσπίσουν μια διακομματική επιτροπή για την παρακολούθηση και τον έλεγχο της κατανομής και χρησιμοποίησης των τεράστιων ποσών αρχικά των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων και, στη συνέχεια, των Α', Β' και Γ' Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης.
6. Οι λεγόμενες «Ανεξάρτητες αρχές» που σχετικά πρόσφατα άρχισαν να λειτουργούν, κάθε άλλο παρά ανεξάρτητες είναι και οι δικαιοδοσίες τους

είναι περιορισμένες. Επιπλέον επικεφαλής τους τοποθετούνται πρόσωπα της εμπιστοσύνης των δύο μεγάλων κομμάτων και πολλές από τις γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις τους είναι ολοφάνερο ότι εκδίδονται καθ' υπαγόρευση κυβερνητικών παραγόντων.

7. Είναι, επίσης, γνωστές οι παρεμβάσεις των δύο μεγάλων κομμάτων στο έργο της Δικαιοσύνης, η οποία, πολλές φορές, έχει αποτελέσει αντικείμενο επιθέσεων από αυτά. Επιπλέον, και τα δύο μεγάλα κόμματα, προκειμένου να ελέγχουν και τη Δικαιοσύνη, αρνήθηκαν την αναθεώρηση των διατάξεων εκείνων του Συντάγματος που προβλέπουν την επιλογή των επικεφαλής των Ανωτάτων Δικαστηρίων της χώρας από το Υπουργικό Συμβούλιο. Τέλος
8. Οι «αυτοδύναμες» μονοκομματικές κυβερνήσεις της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ -οι οποίες ευθύνονται για όλα τα παραπάνω- δεν έχουν κανένα εσωτερικό έλεγχο δεδομένου ότι το κόμμα γίνεται ένα με το κράτος (χαρακτηριστικό είναι ότι κομματικά όργανα συνεδριάζουν στο Μέγαρο Μαξίμου....) και, φυσικά, κανείς δεν είναι διατεθειμένος να κάνει ουσιαστικό έλεγχο σε τίποτε.

Για να αντιμετωπισθούν όλα τα παραπάνω, πρέπει να αλλάξει ριζικά το πολιτικό σκηνικό. Αν δεν αλλάξει, το τρίδυμο διαπλοκής-διαφθοράς-παραοικονομίας, με ευθύνη των δύο μεγάλων κομμάτων, θα συνεχίσει να γιγαντώνεται, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη χώρα.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 8.3.2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΧΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΒΙΟ ΤΟ ΜΕΓΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ

Σε πολλές χώρες του κόσμου οι πολιτικοί και τα κόμματα βρίσκονται πολύ χαμηλά στην εκτίμηση της Κοινής Γνώμης. Αυτό έχουν δείξει επανειλημμένως δημοσκοπήσεις που έχουν γίνει και στη χώρα μας. Ο βασικός λόγος για τον οποίο υπάρχει (και χειροτερεύει) η κατάσταση αυτή είναι ότι από το δημόσιο βίο έχει εκλείψει η εφαρμογή αρχών. Η έκλειψη αυτή έχει δημιουργήσει πολλά και σοβαρά προβλήματα σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτιστικής κλπ ζωής του Τόπου. Ανάμεσα σ' αυτά είναι και η άθηση της διαφθοράς και της διαπλοκής, για τις οποίες γίνεται πολύς λόγος τελευταία στη χώρα μας.

Ποιες, όμως, είναι οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν το δημόσιο βίο ;

Στο ερώτημα αυτό -όπως αναφέρεται σε ένα άρθρο του περιοδικού Economist της 23.2.2002- προσπάθησε να απαντήσει πριν από 12 περίπου χρόνια στη Βρετανία η επιτροπή Nolan, που είχε συσταθεί από την τότε συντηρητική κυβέρνηση την οποία κατηγορούσαν για διαφθορά οι Εργατικοί (οι οποίοι τότε βρίσκονταν στην αντιπολίτευση και τώρα, που είναι στην κυβέρνηση, κατηγορούνται για το ίδιο πράγμα από τους συντηρητικούς).

Σύμφωνα με την επιτροπή Nolan, η συμπεριφορά όλων όσων ασκούν δημόσιο λειτουργήμα (προσώπων και φορέων) θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από :

- (α) **Ανιδιοτέλεια.** Να υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον και να μην επιζητούν οφέλη για τους φίλους τους.
- (β) **Ακεραιότητα.** Να μην υποχρεώνονται οικονομικά σε τρίτους οι οποίοι μπορεί να τους επηρεάζουν στην άσκηση των καθηκόντων τους.
- (γ) **Αντικειμενικότητα.** Να διορίζουν σε θέσεις και να αναθέτουν έργα αξιοκρατικά.
- (δ) **Διαφάνεια.** Να υποβάλλονται σε έλεγχο από τα αρμόδια όργανα.
- (ε) **Ειλικρίνεια** Να λογοδοτούν για τις αποφάσεις που παίρνουν.
- (στ) **Εντιμότητα.** Να δηλώνουν οποιαδήποτε δραστηριότητά τους η οποία μπορεί να έρχεται σε σύγκρουση με την άσκηση των καθηκόντων τους (και, φυσικά, να παύουν να ασκούν τη δραστηριότητα αυτή), και, τέλος
- (ζ) **Παράδειγμα.** Όλες τις παραπάνω αρχές να τις στηρίζουν προσωπικά με το παράδειγμά τους.

Όποιος ενδιαφέρεται να πληροφορηθεί τι συμβαίνει σήμερα στη Βρετανία σχετικά με την εφαρμογή των αρχών αυτών, μπορεί να ανατρέξει στο άρθρο του Economist που προαναφέρθηκε (το οποίο έχει τον τίτλο «Επτά ξεχασμένες αρχές»).

Στο άρθρο αυτό θα προσπαθήσουμε με πολύ συντομία να δούμε αν και κατά πόσο οι παραπάνω αρχές εφαρμόζονται στο δημόσιο βίο της χώρας μας τα τελευταία 28 χρόνια, δηλαδή μετά την κατάρρευση της χούντας, στη διάρκεια της οποίας όχι μόνο οι παραπάνω αρχές, αλλά τα πάντα πολτοποιήθηκαν.

1. Η συμπεριφορά τόσο των εκλεγμένων εκπροσώπων του Λαού, των κομμάτων στα οποία ανήκουν και των διορισμένων από αυτούς λειτουργών δεν χαρακτηρίζεται, δυστυχώς, από ανιδιοτέλεια. Το ρουσφέτι, που παλαιότερα το ασκούσαν προσωπικά οι πολιτικοί και οι παρατρεχάμενοί τους, τώρα δεν ασκείται μόνο από αυτούς αλλά και από τα κόμματά τους σε οργανωμένη βάση τόσο κεντρικά όσο και τοπικά. Τα οφέλη από την άσκηση της εξουσίας τα ιδιοποιούνται οι «ημέτεροι» και όσοι δεν ανήκουν σ' αυτό τον κύκλο περιθωριοποιούνται ή/και αδικούνται.
2. Είναι γνωστό το μέγα πρόβλημα της χρηματοδότησης κομμάτων και υποψηφίων. Το πρόβλημα αυτό, μετά από τις εξελίξεις στην τεχνολογία και στους τρόπους επικοινωνίας, έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις με αποτέλεσμα κόμματα και υποψήφιοι (ιδιαίτερα των μεγάλων εκλογικών περιφερειών) να αναγκάζονται να δαπανούν τεράστια ποσά τα οποία δεν εμφανίζονται πουθενά και, φυσικά, κανείς δεν γνωρίζει την προέλευσή τους. Ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις ονομαστικής αναφοράς χρηματοδοτών. Όλοι, όμως, γνωρίζουν ότι οι χρηματοδότες κομμάτων και πολιτικών δεν πληρώνουν χωρίς να αναμένουν κάποιο αντάλλαγμα. Πρόκειται για το πολυσυζητημένο πρόβλημα της διαπλοκής.
3. Οι διορισμοί γίνονταν παλαιότερα ρουσφετολογικά. Τώρα με το ΑΣΕΠ σε ορισμένους τομείς έχει μπει κάποια τάξη. Υπάρχουν, όμως, τομείς όπου οι γνωριμίες και όχι η αξία είναι το βασικό κριτήριο διορισμού. Αυτό ισχύει τόσο σε ορισμένες θέσεις του δημόσιου τομέα (π.χ. «φωτογραφικές» προκηρύξεις θέσεων, διορισμοί μεγάλου αριθμού συμβούλων, ειδικών συνεργατών κλπ) όσο και στις περισσότερες θέσεις του ιδιωτικού τομέα. Σε ό,τι αφορά τις αναθέσεις έργων είναι γνωστές οι περιπτώσεις απευθείας αναθέσεων αλλά και «φωτογραφικών» διαγωνισμών οι οποίοι είναι μόνο κατ' επίφαση διαγωνισμοί.
4. Οι έλεγχοι στη χώρα μας είναι, ουσιαστικά, ανύπαρκτοι. Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις των δηλώσεων «πόθεν έσχες» των βουλευτών, ευρωβουλευτών, γενικών γραμματέων, διοικητών δημόσιων

οργανισμών κλπ. Οι δηλώσεις αυτές υποβάλλονται αλλ' ουδέποτε γίνεται ουσιαστικός έλεγχός τους. Το ίδιο ισχύει και για τους λεγόμενους «ισολογισμούς» που υποβάλλουν κάθε χρόνο τα κόμματα στη Βουλή για τα έσοδα και τα έξοδά τους όπως και για τις δηλώσεις που υποβάλλουν τα κόμματα και όλοι οι υποψήφιοι για τις προεκλογικές τους δαπάνες. Η απουσία, όμως, ελέγχων εκτείνεται και σε όλους σχεδόν τους δημόσιους λειτουργούς.

5. Πολλές αποφάσεις παίρνονται «εν κρυπτώ και παραβύστω» χωρίς ποτέ να δίνεται καμιά εξήγηση γιατί πάρθηκαν. Κι εδώ είναι χαρακτηριστικές οι περιπτώσεις Πρωθυπουργών και Υπουργών οι οποίοι, όταν τους υποβάλλονται σχετικές ερωτήσεις στη Βουλή, αρνούνται να προσέλθουν και να απαντήσουν ή απαντούν γραπτά και η απάντησή τους, ουσιαστικά, ισοδυναμεί με άρνηση απάντησης. Το ίδιο συμβαίνει και με πολλούς δημόσιους λειτουργούς, όπως φαίνεται από τις ελάχιστες περιπτώσεις που καταγγέλλονται και εξετάζονται από το «Συνήγορο του Πολίτη».
6. Μέχρι την τελευταία αναθεώρηση του Συντάγματος η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, εταίρου ή μετόχου επιχειρήσεων δεν ήταν ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του βουλευτή. Θα είναι ενδιαφέρον να δούμε τι θα προβλέπει για το θέμα αυτό ο εκτελεστικός νόμος των νέων σχετικών διατάξεων του Συντάγματος και αν και κατά πόσο θα υπάρχουν «παράθυρα» διαφυγής από τα όσα θα ορίζονται στο νόμο αυτό.
7. Από όσα προαναφέρθηκαν είναι σαφές ότι στη χώρα μας εκείνοι που εκλέγονται από το Λαό καθώς και εκείνοι που διορίζονται από αυτούς και ασκούν δημόσιο λειτούργημα, κατά κανόνα -στον οποίο φυσικά υπάρχουν οι εξαιρέσεις που τον επιβεβαιώνουν - αντί να στηρίζουν τις παραπάνω αρχές, με το «παράδειγμά» τους τις καταστρατηγούν, προκαλώντας την Κοινή Γνώμη.

Το μέγα ζητούμενο στο δημόσιο βίο της χώρας, κατά συνέπεια, είναι η εφαρμογή αρχών. Η μη εφαρμογή των αρχών αυτών έχει οδηγήσει σήμερα τα πράγματα στο απροχώρητο. Βλέποντας ο Λαός ότι πολλοί από τους εκλεγμένους άρχοντές του όχι μόνο δεν εφαρμόζουν, αλλά προκλητικά καταστρατηγούν βασικές αρχές του δημόσιου βίου, προχωρούν και αυτοί στην καταστρατήγησή τους, με αποτέλεσμα να επικρατεί γενικά ένας αμοραλισμός χωρίς όρια και να θεωρούνται «κορόιδα» εκείνοι οι οποίοι υποστηρίζουν και εφαρμόζουν τις αρχές αυτές. Απόδειξη το γεγονός ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην πρώτη θέση ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο στη διαφθορά όσο και στην παραοικονομία.

Εξυγίανση του δημόσιου βίου δεν μπορεί να γίνει αν δεν επανέλθουν και εφαρμοστούν οι αρχές που προαναφέρθηκαν. Για το σκοπό αυτό απαιτείται μια εθνική αφύπνιση. Σ' αυτήν πρέπει να πρωτοστατήσουν πρώτα απ' όλα οι

πολίτες που ακόμα πιστεύουν και εφαρμόζουν τις αρχές αυτές. Ιδιαίτερα μεγάλη είναι η ευθύνη όσων από τους πολίτες αυτούς είναι πολιτικοί και εκπαιδευτικοί. Αυτοί οι πολίτες θα πρέπει να ενεργοποιηθούν και να απαιτήσουν από τα κόμματα, τους πολιτικούς και όλους τους δημόσιους λειτουργούς την εφαρμογή των αρχών που προαναφέρθηκαν.

Πέρα, όμως, από τα πρόσωπα πολύ σημαντικό ρόλο στην εθνική αυτή αφύπνιση μπορεί να παίξουν η Εκκλησία και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (σύλλογοι, κινήσεις, κινήματα κλπ) καθώς και όσα μέσα μαζικής ενημέρωσης (έντυπα και ηλεκτρονικά) πιστεύουν ακόμα στις αρχές αυτές.

Η προσπάθεια που απαιτείται να καταβάλλουν όλοι οι παραπάνω είναι μακροχρόνια και θα συναντήσει πολλές αντιστάσεις από εκείνους οι οποίοι σήμερα ωφελούνται από την απουσία αρχών στο δημόσιο βίο της χώρας. Είναι, όμως, αναγκαία για να ξεφύγουμε από το σημερινό τέλμα και για να πάει ο Τόπος μπροστά.

«ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ», 25.4.2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38

ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΜΙΑ ΑΜΑΡΤΩΛΗ ΣΧΕΣΗ

Η σχέση χρήματος και πολιτικής είναι πανάρχαια, πολύπλευρη και δύσκολο να αναλυθεί σε ένα σύντομο κείμενο. Η σχέση αυτή θα μπορούσε να διερευνηθεί ιστορικά σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς και στην εποχή μας, τόσο στις Δημοκρατίες της Δύσης όσο και στα αυταρχικά καθεστώτα στα διάφορα μήκη και πλάτη της Γης. Πιο ειδικά θα μπορούσε να περιοριστεί στα συμβαίνοντα στην Ελλάδα μετά τη μεταπολίτευση με έμφαση στη σύγχρονη πραγματικότητα με ιδιαίτερη αναφορά στη σχέση χρήματος και κυβερνήσεων, κομμάτων, βουλευτών, δημάρχων και δημοτικών και νομαρχιακών συμβούλων και υποψηφίων στις βουλευτικές, δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές. Και με αυτό, όμως, τον περιορισμό είναι εξαιρετικά δύσκολο να καλυφθούν όλες οι πλευρές του μέγιστου αυτού προβλήματος της πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής του Τόπου. Στη συνέχεια θα περιοριστώ επιγραμματικά σε ορισμένες μόνο επισημάνσεις.

1. ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η πολιτική είναι στενά συνδεδεμένη με το χρήμα, δεδομένου ότι ένα μεγάλο μέρος της δραστηριότητας της εκάστοτε κυβέρνησης έχει άμεση ή έμμεση σχέση με το χρήμα και ένα επίσης μεγάλο μέρος της δραστηριότητας της εκάστοτε αντιπολίτευσης αφιερώνεται στον έλεγχο των πράξεων ή παραλείψεων της κυβέρνησης σε υποθέσεις που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το χρήμα.

Αν η δραστηριότητα της κυβέρνησης αποσκοπούσε αποκλειστικά στην καλύτερη δυνατή διαχείριση του δημόσιου χρήματος και της δημόσιας περιουσίας προς όφελος του Λαού και του Τόπου και ο έλεγχος της αντιπολίτευσης αφορούσε το αν και κατά πόσο ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται, τότε ο δημοκρατικός έλεγχος και διάλογος θα αποτελούσε ένα αναπόσπαστο τμήμα της λειτουργίας της πολυκομματικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας μας και θα μπορούσε να αποβεί προς όφελος της χώρας. Αυτή η κατάσταση, δυστυχώς, ανήκει στο χώρο της ουτοπίας.

Αυτό που συνήθως συμβαίνει είναι ότι η δραστηριότητα της κυβέρνησης που έχει άμεση ή έμμεση σχέση με το χρήμα δεν περιορίζεται στα όσα προαναφέρθηκαν, αλλά περιλαμβάνει και ενέργειες που αποσκοπούν στη κατά ποικίλους τρόπους χρησιμοποίηση του δημόσιου χρήματος ή της

δημόσιας περιουσίας για την εξυπηρέτηση είτε του κόμματος που τη στηρίζει, είτε των μελών της και των βουλευτών του, είτε προσώπων που έχουν τοποθετηθεί σε καίριες θέσεις, είτε, τέλος, πολιτών για καθαρά ψηφοθηρικούς λόγους. Στην περίπτωση αυτή ο σωστός ρόλος της αντιπολίτευσης θα έπρεπε να είναι η αποκάλυψη των παράνομων αυτών ενεργειών και η παραπομπή των ενόχων στη Δικαιοσύνη. Στα πλαίσια, όμως, του καθεστωτικού δικομματισμού ο οποίος έχει επιβληθεί από τα δύο μεγάλα κόμματα στη χώρα μας, αυτός ο έλεγχος συνήθως δεν γίνεται δεδομένου ότι η αξιωματική αντιπολίτευση συμπλέει με την κυβέρνηση διότι επιδιώκει να την αντικαταστήσει και να κάνει τα ίδια. Στην περίπτωση που η αξιωματική αντιπολίτευση ζητήσει να γίνει κάποιος έλεγχος, η κυβέρνηση, κατά κανόνα, απορρίπτει τη σχετική πρόταση (το ίδιο, φυσικά, θα κάνει η αξιωματική αντιπολίτευση όταν θα γίνει κυβέρνηση). Με αυτό τον τρόπο διαιωνίζονται οι αδιαφανείς και ιδιοτελείς σχέσεις πολιτικής και χρήματος.

2. ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΑ

Ο καθεστωτικός δικομματισμός στη χώρα μας στηρίζεται στο πλειοψηφικό υπέρ του πρώτου κόμματος εκλογικό σύστημα το οποίο κατοχυρώθηκε και συνταγματικά με τη δεύτερη αναθεώρηση του Συντάγματος. Με βάση το σύστημα αυτό το εκάστοτε κυβερνών κόμμα αγωνίζεται για τη διαίωνιση της παραμονής του στην εξουσία και για το σκοπό αυτό ζητά -και συνήθως επιτυγχάνει- την πολυποίκιλη στήριξή του στη διάρκεια της τετραετίας από τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα τα οποία ελέγχουν και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Για την υποστήρισή τους αυτή τους παραχωρεί σημαντικό μερίδιο από τις κρατικές προμήθειες και τα δημόσια έργα και αν χρειαστεί «περνά» από τη Βουλή και τις κατάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις.

Μέσα στα πλαίσια του καθεστωτικού δικομματισμού η προεκλογική περίοδος εξελίσσεται συνήθως σε μια μονομαχία των δύο μεγάλων κομμάτων. Για την κάλυψη των προεκλογικών δαπανών τους δεν επαρκούν η επιχορήγηση που παίρνουν τα κόμματα από τον κρατικό προϋπολογισμό και οι ασήμαντες εισφορές των μελών τους. Για το λόγο αυτό τα ευνοημένα από την κυβέρνηση μεγάλα συμφέροντα χρηματοδοτούν αφανώς τις τεράστιες προεκλογικές δαπάνες του κόμματος που τη στηρίζει, ενώ τα οικονομικά συμφέροντα που δεν έχουν ευνοηθεί από την κυβέρνηση ή ορισμένα από εκείνα που έχουν μεν ευνοηθεί αλλά πιστεύουν ότι η κυβέρνηση θα χάσει τις εκλογές και προσδοκούν να ευνοηθούν από την αξιωματική αντιπολίτευση (αν γίνει κυβέρνηση), χρηματοδοτούν τις, επίσης τεράστιες, προεκλογικές δαπάνες του κόμματος αυτού. Είναι γνωστό ότι οι

αφανείς αυτές χρηματοδοτήσεις δεν εμφανίζονται ούτε στα βιβλία των οικονομικών συμφερόντων ούτε, φυσικά, στους υποβαλλόμενους από τα κόμματα στη Βουλή «ισολογισμούς» τους, οι οποίοι ουσιαστικά δεν ελέγχονται δεδομένου ότι οι ελέγχοντες είναι και ελεγχόμενοι.

3. ΧΡΗΜΑ, ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΥΤΕΣ

Το πλειοψηφικό υπέρ του πρώτου κόμματος εκλογικό σύστημα και ο σταυρός προτίμησης συνεπάγονται «μάχες» των υποψηφίων βουλευτών τόσο εναντίον των υποψηφίων βουλευτών του άλλου κόμματος όσο και εναντίον των συνυποψηφίων τους στο συνδυασμό του κόμματός τους.

Οι αμερικανοποιημένες προεκλογικές εκστρατείες με όλα τα σύγχρονα μέσα (ραδιοτηλεοπτικά, διαφημίσεις, αφισοκολλήσεις, συγκεντρώσεις κλπ) συνεπάγονται τεράστιες προεκλογικές δαπάνες, ιδιαίτερα στις πολυεδρικές εκλογικές περιφέρειες. Για την κάλυψη των δαπανών αυτών οι υποψήφιοι βουλευτές που δεν διαθέτουν τα αναγκαία οικονομικά μέσα (αλλά και εκείνοι που τα διαθέτουν) προσφεύγουν στους έχοντες και κατέχοντες για την κάλυψή τους. Στις περιπτώσεις που οι χρηματοδότες διαθέτουν μεγάλα ποσά για κάποιους υποψηφίους, δεν το κάνουν, φυσικά, χωρίς αντάλλαγμα. Αν οι υποψήφιοι αυτοί εκλεγούν και είτε καταλάβουν κάποια κυβερνητική θέση είτε μπορούν να ασκήσουν αποτελεσματική επιρροή σ' αυτούς που κατέχουν τέτοιες θέσεις, οι μεγάλοι χρηματοδότες τους είναι βέβαιο ότι θα ζητήσουν μικρά ή μεγάλα ανταλλάγματα.

Όπως και στην περίπτωση των κομμάτων, οι καταστάσεις εσόδων και δαπανών που υποβάλλονται στη Βουλή από τους υποψηφίους Βουλευτές δεν περιλαμβάνουν τις αφανείς χρηματοδοτήσεις. Επιπλέον, και οι καταστάσεις αυτές ουσιαστικά δεν ελέγχονται αφού, και πάλι, οι ελεγχόμενοι είναι και ελέγχοντες.

4. ΤΟ ΑΜΑΡΤΩΛΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ : ΔΙΑΠΛΟΚΗ-ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Οι σχέσεις των κομμάτων και των πολιτευτών με τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα που προαναφέρθηκαν συναποτελούν το φαινόμενο της διαπλοκής, ένα φαινόμενο που υπήρχε και παλαιότερα αλλά έχει λάβει θηριώδεις διαστάσεις στις μέρες μας.

Οι συναλλαγές που γίνονται μέσα στα πλαίσια της διαπλοκής είναι αφανείς και, κατά συνέπεια, συμβάλλουν και ενισχύουν την αδιαφάνεια, μια ακόμα μεγάλη πληγή της δημόσιας ζωής του Τόπου. Οι συναλλαγές αυτές, επιπλέον, εντάσσονται στην εκτεταμένη στη χώρα μας παραοικονομία και ενισχύουν την, επίσης εκτεταμένη, φοροδιαφυγή.

Γενικότερα η διαπλοκή οδηγεί στη διαφθορά, σε άμβλυνση των συνειδήσεων και σε καταφανείς (αλλά ατιμώρητες) παρανομίες, δηλαδή στην παραπέρα σήψη της ελληνικής κοινωνίας. Τη σήψη αυτή τη βιώνει καθημερινά ο απλός πολίτης, ο οποίος, δικαιολογημένα, εκτιμά ολοένα και λιγότερο τους πολιτικούς και αποστασιοποιείται από τα κόμματα.

5. ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗΣ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝ ΔΕΝ ΣΠΑΣΕΙ Ο ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΘΟΥΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Από τα όσα προαναφέρθηκαν είναι σαφές ότι για όσο διάστημα θα συνεχίζεται ο καθεστωτικός δικομματισμός, το αμαρτωλό τετράγωνο : διαπλοκή-αδιαφάνεια-παραοικονομία-διαφθορά, στο οποίο έχει καταλήξει η σχέση χρήματος και πολιτικής και στο οποίο έχει εγκλωβιστεί η χώρα μας, θα διαιωνίζεται. Οι όποιες υποσχέσεις δίνουν τα δύο κόμματα εξουσίας για την εξάλειψή του αποτελούν κούφια λόγια.

Δύο είναι, κατά τη γνώμη μου, οι αναγκαίες προϋποθέσεις για μια ριζική αντιμετώπιση της νοσηρής αυτής κατάστασης :

- (α) Η άμεση καθιέρωση της απλής αναλογικής ως πάγιου συστήματος διεξαγωγής των εκλογών στη χώρα μας και η ανάληψη δέσμευσης από όλα τα κόμματα ότι το σύστημα αυτό δεν θα αλλάξει. Η εφαρμογή της απλής αναλογικής θα θέσει τέρμα στις μονοκομματικές και ανεξέλεγκτες κυβερνήσεις και θα βάλει τη χώρα σε μια νέα πορεία την οποία θα χαράσσουν κυβερνήσεις συνασπισμού κομμάτων που συμφωνούν σε ένα κοινό πρόγραμμα και στις οποίες θα υπάρχει ουσιαστικός ενδοκυβερνητικός και κοινοβουλευτικός έλεγχος και
- (β) Η δημιουργία πραγματικά ανεξάρτητων ελεγκτικών οργάνων που θα στελεχωθούν από καταξιωμένα και αδιάβλητα πρόσωπα τα οποία θα κάνουν, παρά τις ενδογενείς δυσκολίες που υπάρχουν, πραγματικούς και σε βάθος ελέγχους των οικονομικών των κομμάτων, των βουλευτών, των υποψήφιων βουλευτών και των προσώπων που είναι τοποθετημένα σε κρίσιμες θέσεις (αλλά και των εκλεγμένων αρχόντων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τους οποίους ισχύουν, επίσης, τα όσα προαναφέρθηκαν). Στις περιπτώσεις που τα όργανα αυτά θα διαπιστώνουν παρανομίες και ανωμαλίες, θα πρέπει να επιβάλλονται αυστηρότατες κυρώσεις τόσο στα κόμματα όσο και στα πρόσωπα.

«ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ», 12.6.2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39

ΑΚΟΜΗ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ

Σ' ένα άρθρο μας στην «Καθημερινή» της 1.2.04 δείξαμε ότι -με βάση τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας (Ε.Κ.Ε.) του 2003- οι Έλληνες, μετά τους Πορτογάλους και τους Ισπανούς, έχουν τη μικρότερη εμπιστοσύνη στους πολιτικούς ανάμεσα στις 13 χώρες της Ε.Ε. για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης των Ελλήνων πολιτών στους πολιτικούς (που έχει διαπιστωθεί και από πολλές δημοσκοπήσεις που έχουν γίνει στην Ελλάδα) πηγάζει βασικά, κατά τη γνώμη μου, από τη διάσταση λόγων και έργων τόσο των κομμάτων όσο και των Αρχηγών και των στελεχών τους, μια διάσταση που διαιωνίζεται από καταβολής του νεοελληνικού κράτους.

Είναι κοινή διαπίστωση ότι τα δύο μεγάλα κόμματα εξουσίας -τα οποία, χάρη στο εκλογικό σύστημα, κλέβοντας έδρες που ανήκουν στα μικρότερα κόμματα, εναλλάσσονται στην εξουσία- στη διάρκεια των προεκλογικών περιόδων υπόσχονται στους πάντες τα πάντα και όταν ένα από τα δύο σχηματίσει κυβέρνηση πράττει τα ακριβώς αντίθετα, προκαλώντας απογοήτευση στο Λαό ο οποίος τα ψήφισε. Αλλά και το άλλο από τα δύο κόμματα που βρίσκεται στη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης μετά τις εκλογές, κάνοντας κριτική στην κυβέρνηση για την αθέτηση των υποσχέσεων του κόμματος που στηρίζει, συνεχίζει να παρέχει και αυτό αφειδώς υποσχέσεις με την ελπίδα ότι στις επόμενες εκλογές θα έλθει πρώτο και θα σχηματίσει κυβέρνηση. Και όταν αυτό συμβεί, πράττει ακριβώς εκείνο για το οποίο κατηγορούσε την κυβέρνηση. Αθετεί, δηλαδή, και αυτό τις υποσχέσεις του.

Εκτός, όμως, από τα κόμματα, το Λαό απογοητεύουν και οι πολιτικοί οι οποίοι -εκτός του ότι μοιράζουν αφειδώς υποσχέσεις προεκλογικά για να τις «ξεχάσουν» μετεκλογικά- συμπεριφέρονται πολλές φορές κατά τρόπο που δεν συνάδει με το λειτούργημά τους προκαλώντας δυσμενέστατα σχόλια εις βάρος τους. Η συμπεριφορά τους αυτή, όταν το κόμμα τους είναι στην κυβέρνηση, χαρακτηρίζεται από μια αλαζονεία η οποία, όσο περνούν τα χρόνια, γίνεται ολοένα και πιο προκλητική. Εκτός, όμως, από την προκλητική συμπεριφορά τους, πολλές φορές ψηφίζουν χαριστικές τροπολογίες ή και νομοσχέδια ακόμα προκειμένου να ικανοποιήσουν φίλους τους ή φίλους του κόμματός τους, με το αζημίωτο φυσικά. Τέλος υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες ένας Βουλευτής παρεκτρέπεται και παρανομεί, αλλά σπάνια η

Βουλή αίρει την ασυλία του προκειμένου να λογοδοτήσει στη δικαιοσύνη για τις παράνομες πράξεις του.

Υπάρχουν, τέλος, και συμπεριφορές που εμπλέκουν κόμματα και πολιτικούς ταυτόχρονα. Τέτοιες είναι οι περιπτώσεις αυταρχικής συμπεριφοράς των Αρχηγών οι οποίοι, αγνοώντας τα καταστατικά των κομμάτων τους και παραμερίζοντας τα όργανά τους, διαγράφουν βουλευτές χωρίς να τους καλέσουν σε απολογία ή αποφασίζουν να εντάξουν στα κόμματά τους βουλευτές που προέρχονται από αντίπαλα κόμματα, παρόλο που έχουν αντίθετες με το κόμμα τους απόψεις και ως Υπουργοί είχαν εφαρμόσει πολιτικές στις οποίες αντιτάχθηκε το κόμμα τους. Και αυτού του είδους οι συμπεριφορές κομμάτων και πολιτικών αποτελούν λόγους για τους οποίους ο Λαός δεν έχει εμπιστοσύνη στα κόμματα και στους πολιτικούς.

Από τις αρχές Ιανουαρίου μέχρι σήμερα διανύουμε μια προεκλογική περίοδο στην οποία όλα τα παραπάνω συνέβησαν και συμβαίνουν με αποτέλεσμα η έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών απέναντι στα κόμματα και στους πολιτικούς -η οποία υπήρχε και προηγουμένως- να έχει διογκωθεί προκαλώντας ταυτόχρονα όχι μόνο απογοήτευση αλλά και οργή για τα όσα βλέπει να διαδραματίζονται χωρίς να υπάρχει έστω και η παραμικρή διαμαρτυρία από μέρους στελεχών και μελών των κομμάτων εξουσίας. Αυτό ισχύει και για τα δύο κόμματα εξουσίας. Στην περίπτωση, όμως, του κυβερνώντος κόμματος τα φαινόμενα αυτά έχουν πάρει μορφή χιονοστιβάδας με σοβαρές επιπτώσεις εις βάρος τόσο της δημοκρατίας όσο και της πολιτικής και των πολιτικών.

Και πρώτα απ' όλα υπάρχει το θέμα του τρόπου ανάδειξης του νέου αρχηγού. Ο Πρωθυπουργός -σε αντίθεση με τον τρόπο με τον οποίο ο ίδιος αναδείχτηκε τόσο στο αξίωμα αυτό (από την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματός του) όσο και στο αξίωμα του αρχηγού (από το συνέδριο), έχοντας και στις δύο περιπτώσεις ισχυρούς συνυποψηφίους- έχρισε ως διάδοχό του το γιο του ιδρυτή του κόμματος καταργώντας όλα τα όργανά του και όλες τις εσωκομματικές διαδικασίες και τον άφησε να συμπεριφέρεται ως Αρχηγός χωρίς να έχει, έστω και τυπικά, εκλεγεί από το συνέδριο του κόμματος (όπως πρόβλεπε το καταστατικό του).

Ο χρισθείς, όμως, Αρχηγός του κόμματος προχώρησε ακόμα περισσότερο στην κατάργηση πλέον όχι μόνο των εσωκομματικών διαδικασιών αλλά και της κυβέρνησης όταν, ενώ δεν είχε ακόμα συνέλθει το συνέδριο του κόμματος, με απαίτησή του διαγράφηκαν από τις λίστες των υποψηφίων 10 εν ενεργεία βουλευτές και εξανάγκασε σε παραίτηση ένα Υφυπουργό για τη γνωστή υπόθεση της τροπολογίας για το «Πόρτο Καρράς». Με τις ενέργειες του αυτές, υποκατέστησε τον Πρωθυπουργό και Αρχηγό του κόμματός του.

Η αποκορύφωση της κατάργησης της εσωκομματικής δημοκρατίας ήταν η επιβολή της θέλησης του νέου Αρχηγού για την αλλαγή του καταστατικού για την ανάδειξή του στο αξίωμα αυτό από τα μέλη και τους «φίλους» του οι οποίοι -προκειμένου να παρακαμφθεί η απαγόρευση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων- βαφτίστηκαν μέλη μιας χρήσης. Το τραγικό είναι ότι όλα αυτά έγιναν χωρίς να ακουστεί ή να γραφτεί καμιά διαμαρτυρία από κανένα. Όλα, δηλαδή, τα στελέχη και τα μέλη του κόμματος υπέκυψαν ασυζητητί στη θέληση του ενός ανδρός και δέχτηκαν να συμμετάσχουν στη γελοιοποίηση της «συμμετοχικής δημοκρατίας» την οποία υποστηρίζει ο νέος Αρχηγός. Είναι αυτονόητο ότι μαζί με τον πρωτεργάτη είναι όλοι τους συνυπεύθυνοι για όλα αυτά.

Μέχρις εδώ η ζημιά που έγινε αφορούσε το κόμμα του ΠΑΣΟΚ, το σημερινό αρχηγό του και Πρωθυπουργό, τα στελέχη και τα μέλη του κόμματος. Το κακό, όμως, διαχύθηκε και στην κοινωνία με την κατάργηση της δημοκρατίας και των αρχών της, όταν ο χρισθείς Αρχηγός παρουσιάστηκε ενώπιον των μελών και των φίλων του κόμματος σε όλη την Ελλάδα να φιγουράρει σε ένα ψηφοδέλτιο ως μοναδικός υποψήφιος για το αξίωμα του αρχηγού του κόμματος. Στην περίπτωση αυτή έχουμε όχι απλώς παρωδία εκλογών, αλλά διακωμώδηση της δημοκρατίας και των διαδικασιών της. Το τραγικότερο είναι ότι σ' αυτή τη διακωμώδηση δέχτηκαν να συμμετάσχουν -σύμφωνα με την ανακοίνωση του κόμματος- πάνω από 1.000.000 μέλη και φίλοι του, χωρίς, μάλιστα, να ακουστεί μια φωνή διαμαρτυρίας. Και το χειρότερο είναι όλοι αυτοί και ο ίδιος να χειροκροτούν ένα αποτέλεσμα υπέρ του υποψηφίου που άγγιξε το 100%, δηλαδή ποσοστό ταυτόσημο με εκείνο που ανακοινωνόταν από άλλου είδους καθεστώτα.

Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά ήρθαν και οι εξ δεξιών και αριστερών «μεταγραφές» στο κυβερνών κόμμα. Είχαν, βέβαια, προηγηθεί ανάλογες «μεταγραφές» στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης δύο πρώην Υπουργών του κυβερνώντος κόμματος. Αυτό, όμως, που έγινε στο κυβερνών κόμμα ξεπερνά κάθε όριο. Διότι βλέπουμε να εντάσσονται στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας του κόμματος αυτού δύο κορυφαία στελέχη-πρώην μέλη του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης οι οποίοι υποστήριζαν, εφάρμοσαν ως Υπουργοί και εξακολουθούν να υποστηρίζουν μια οικονομική και κοινωνική πολιτική ακριβώς αντίθετη από εκείνη που ισχυρίζεται ότι υποστηρίζει (και υπόσχεται ότι θα εφαρμόσει αν κερδίσει τις εκλογές) το κόμμα στο οποίο εντάχθηκαν. Ταυτόχρονα εντάχθηκαν στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας του κυβερνώντος κόμματος και δύο πρώην κορυφαία στελέχη της Αριστεράς τα οποία, και αυτά, στο παρελθόν τουλάχιστον, είχαν αντιταχθεί σφόδρα στην πολιτική που εφάρμοσαν οι δύο συνυποψήφιοί τους όταν ήταν Υπουργοί.

Η συνύπαρξη των τεσσάρων αυτών υποψηφίων Βουλευτών στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας του κυβερνώντος κόμματος έχει καταφέρει βαρύτατο πλήγμα στην πολιτική διότι σηματοδοτεί από μεν την πλευρά του κυβερνώντος κόμματος την αρχή ότι τα πάντα επιτρέπονται προκειμένου να μη χάσει τις εκλογές και βρεθεί στην αξιωματική αντιπολίτευση, και από την πλευρά των τεσσάρων την απεμπόληση των αρχών τους, δεδομένου ότι αν το κόμμα στο οποίο εντάχθηκαν κερδίσει τις εκλογές θα είναι υποχρεωμένοι να του δώσουν ψήφο εμπιστοσύνης για ένα πρόγραμμα με το οποίο οι ίδιοι δεν συμφωνούν. Το ίδιο ισχύει και για όσους εντάχθηκαν στα ψηφοδέλτια της ΝΔ, αν οι ίδιοι εκλεγούν και το κόμμα αυτό σχηματίσει Κυβέρνηση.

Το πλήγμα εις βάρος της πολιτικής θα είναι ευρύτερο αν η ένταξη των τεσσάρων σηματοδοτήσει μια τέτοιας έκτασης αλλαγή στο κυβερνών κόμμα (ανεξάρτητα από το αν κερδίσει ή χάσει τις εκλογές) ώστε να το καταστήσει αγνώριστο. Το χειρότερο, δηλαδή, πλήγμα θα είναι αν οι ενταχθέντες αποτελέσουν την αιχμή του δόρατος του νέου Αρχηγού για να οδηγήσει το κόμμα που κληρονόμησε σε μονοπάτια που τα μέχρι σήμερα μέλη του (που τον ψήφισαν) θεωρούσαν ότι υπηρετούσαν τους στόχους της «επάρατης Δεξιάς». Τότε το πλήγμα στην πολιτική ζωή του Τόπου θα είναι πραγματικά «θανατηφόρο», δεδομένου ότι το πολιτικό μας σύστημα θα έχει εξαμερικανιστεί πλήρως και τα δύο κόμματα εξουσίας θα έχουν πλέον εξομοιωθεί με τα δύο κόμματα που κυριαρχούν στην πολιτική ζωή των Η.Π.Α. και τα οποία δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να διαχειρίζονται την εξουσία προς το συμφέρον εκείνων οι οποίοι τα στηρίζουν.

Μετά από όλα αυτά η ήδη μικρή εμπιστοσύνη των πολιτών στα κόμματα και στους πολιτικούς είναι εντελώς φυσικό να μειωθεί περισσότερο, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το μέλλον του Τόπου....

«ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ», 19.2.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40

ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Στις 24 Ιουλίου γιορτάστηκαν τα 30 χρόνια από την αποκατάσταση της δημοκρατίας και απ' όλους τονίστηκε ότι πρόκειται για τη μεγαλύτερη σε διάρκεια περίοδο αδιάτακτης λειτουργίας της δημοκρατίας στη χώρα μας από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας σε σχετικές δηλώσεις την ημέρα εκείνη επισήμανε ότι στη λειτουργία του πολιτεύματος υπάρχουν προβλήματα που αναφέρονται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των κοινωνικών δικαιωμάτων και της ισχύος που δεν πηγάζει από τη λαϊκή εντολή.

Αναμφισβήτητα τα προβλήματα που επισήμανε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπάρχουν και θα πρέπει η σημερινή και οι επόμενες κυβερνήσεις να πάρουν τα μέτρα που προβλέπουν οι υπάρχοντες νόμοι και να φέρουν στη Βουλή και να ψηφιστούν εκείνα τα νομοσχέδια που θα τους δίνουν τη δυνατότητα να πάρουν επιπρόσθετα μέτρα ώστε να γίνουν πλήρως σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα, να μειωθούν οι κοινωνικές ανισότητες και αδικίες και να πάψουν τα εξωθεσμικά κέντρα να επιβάλλουν τις θελήσεις τους σ' αυτές.

Εκτός, όμως, από τα παραπάνω προβλήματα υπάρχουν και άλλα που αναφέρονται στα μεγάλα ελλείμματα της Ελληνικής Δημοκρατίας. Στο άρθρο αυτό θα αναφερθούμε σε ένα από αυτά που έχει σχέση με την επικαιρότητα, επιφυλασσόμενοι να ασχοληθούμε με άλλα εξίσου σοβαρά σε επόμενα άρθρα μας. Πρόκειται για το έλλειμμα αξιοκρατίας. Το έλλειμμα αυτό είναι μια από τις βαθιές πληγές της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Το έλλειμμα αξιοκρατίας δεν είναι, φυσικά, νέο. Είναι μια παλιά κακή κληρονομιά που υπάρχει από τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους σύμφωνα με την οποία η κυβέρνηση του κόμματος που κέρδισε τις εκλογές απομακρύνει από τις θέσεις που κατέχουν τα στελέχη και τους οπαδούς του κόμματος που είχε κερδίσει τις προηγούμενες εκλογές και που είχε διορίσει η κυβέρνηση που στηριζόταν στο κόμμα αυτό, και διορίζει σ' αυτές «τα δικά της παιδιά», ανεξάρτητα από το αν έχουν ή όχι τα απαιτούμενα προσόντα ή, όταν τα έχουν, ανεξάρτητα από το αν υπάρχουν άλλοι που υπερτερούν αλλά ανήκουν στο κόμμα που έχασε τις εκλογές ή υποστηρίζουν άλλο ή κανένα κόμμα.

Το θέμα αυτό είχε λάβει μεγάλη δημοσιότητα λίγο πριν από τις εκλογές της 7.3.04 με τη δήλωση στελέχους της ΝΔ ότι με την άνοδο του κόμματος αυτού στην εξουσία θα απομακρυνθούν από τις θέσεις που κατέχουν 10.000 στελέχη ή οπαδοί του ΠΑΣΟΚ. Η δήλωσή του αυτή του στοίχισε τη μη

υπουργοποίησή του. Η πρόσφατη ψήφιση από τη Βουλή νομοσχεδίου το οποίο προβλέπει τον τερματισμό της θητείας μεγάλου αριθμού στελεχών έδωσε αφορμή στο μεν στέλεχος της ΝΔ που προαναφέρθηκε να επανέλθει σε ομιλία του στο Συνέδριο του κόμματος στο θέμα που είχε θέσει προεκλογικά, στη δε αξιωματική αντιπολίτευση να κατηγορήσει την κυβέρνηση ότι με τον τρόπο αυτό επιδιώκει να τοποθετήσει τα «δικά της παιδιά» στις θέσεις που θα κενωθούν, ως εάν η ίδια δεν είχε κάνει το ίδιο για τα «δικά της παιδιά» στη διάρκεια της 20ετίας της δικής της διακυβέρνησης.

Αν, στην εφαρμογή του νόμου που ψηφίστηκε από τη Βουλή, η σημερινή Κυβέρνηση προχωρήσει πράγματι στην τοποθέτηση των «δικών της παιδιών», δεν θα έχει κάνει τίποτε άλλο παρά να διαιωνίσει τη βαθιά πληγή της αναξιοκρατίας. Από την πληγή αυτή χάνει συνεχώς «αίμα» και ζωτικότητα η Ελληνική Δημοκρατία, γεγονός που την εμποδίζει να αξιοποιήσει τις πολλές και μεγάλες δυνατότητες του Έθνους.

Η αναξιοκρατία στοιχίζει πανάκριβα στο Έθνος. Πρώτα απ' όλα εξασθενίζει τη Δημοκρατία δεδομένου ότι χωρίζει τους πολίτες σε «δικά μας» και «δικά τους» παιδιά και με τον τρόπο που μεταχειρίζεται τα μεν και τα δε καταργεί την ισονομία. Καταστρατηγεί, δηλαδή, τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 4 του Συντάγματος σύμφωνα με τις οποίες :

«1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου» και

«2. Οι Έλληνες και Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις».

Με την απόλυση ή τον παραγκωνισμό των «παιδιών του άλλου κόμματος», προκειμένου να καταλάβουν τις θέσεις τους «τα δικά τους παιδιά», ανεξάρτητα από το αν έχουν ή όχι τα απαιτούμενα ή καλύτερα προσόντα, δεν αποκλείεται ορισμένοι τομείς -στους οποίους εργάζονταν άξια στελέχη, αλλά απομακρύνθηκαν για να αντικατασταθούν από άλλα που δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα- να υπολειτουργούν ή να αδρανοποιηθούν, ενώ, στην περίπτωση που τα προσόντα εκείνων που διορίστηκαν είναι κατώτερα εκείνων που απομακρύνθηκαν, οι παρεχόμενες υπηρεσίες και η παραγωγικότητα των διευθύνσεων των Υπουργείων, των Οργανισμών, των σχολείων, των νοσοκομείων κλπ. να είναι κατώτερες από εκείνες οι οποίες θα υπήρχαν αν τα στελέχη με τα ανώτερα προσόντα παρέμεναν στις θέσεις τους.

Αναξιοκρατία, όμως, υπάρχει και σε Ιδρύματα τα οποία υποτίθεται ότι είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα, όπως, π.χ. είναι τα Α.Ε.Ι., τα Τ.Ε.Ι. και τα ερευνητικά κέντρα της χώρας. Με την εκτεταμένη κομματικοποίηση που υπάρχει στα Ιδρύματα αυτά τόσο η ανάδειξη πρυτανικών ή άλλων αρχών όσο και -σε πολλές περιπτώσεις- η εκλογή μελών του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού γίνεται όχι με αξιοκρατικά κριτήρια αλλά με βάση την κομματική τοποθέτηση των υποψηφίων για τις θέσεις αυτές. Οι

επιπτώσεις αυτής της πρακτικής στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και της έρευνας είναι ορατές διά γυμνού οφθαλμού.

Πέρα από την υποβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχουν οι διάφοροι Οργανισμοί και δημόσιες υπηρεσίες και της ποιότητας της εκπαίδευσης που παρέχεται στα Α.Ε.Ι. και στα Τ.Ε.Ι. της χώρας και της έρευνας που γίνεται στα ερευνητικά κέντρα, η αναξιοκρατία έχει και άλλες εξίσου σοβαρές επιπτώσεις. Μια από αυτές είναι η «εξαγωγή εγκεφάλων» από τη χώρα, δηλαδή η «αιμορραγία» σε Α.Ε.Ι. και ερευνητικά κέντρα της Αμερικής και της Ευρώπης ικανών Ελλήνων και Ελληνίδων επιστημόνων και ερευνητών οι οποίοι είτε προσπάθησαν να καταλάβουν μια θέση που τους άξιζε στην Ελλάδα και απορρίφθηκαν με τοποθέτηση στις σχετικές θέσεις υποψηφίων με πολύ λιγότερα προσόντα είτε δεν προσπάθησαν καθόλου γνωρίζοντας ότι η όποια προσπάθειά τους θα είναι καταδικασμένη. Εξαιτίας της «αιμορραγίας» αυτής, η χώρα στερείται τις πολύτιμες υπηρεσίες όλου αυτού του υψηλής κατάρτισης προσωπικού, στέρηση η οποία συμβάλλει στην επιβράδυνση της ανάπτυξης ή τη μη ανάπτυξη τομέων στους οποίους η Ελλάδα θα μπορούσε να είναι διεθνώς ανταγωνιστική.

Ένας ακόμη τομέας στον οποίο δεν τηρείται πάντοτε -ή συνήθως- η αξιοκρατία είναι και η επιλογή της ηγεσίας των ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας (Προέδρων και Αντιπροέδρων του Συμβουλίου Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, του γενικού επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του γενικού επιτρόπου των Διοικητικών Δικαστηρίων), δεδομένου ότι η επιλογή αυτή δεν γίνεται από ανεξάρτητο όργανο αλλά, όπως ορίζει το άρθρο 90 παρ. 5 του Συντάγματος :

«ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου».

Το γεγονός ότι -εξαιτίας του πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος της «ενισχυμένης αναλογικής» - έχουμε μονοκομματικές κυβερνήσεις, οδηγεί σε επιλογές στις θέσεις αυτές προσώπων που σε πολλές περιπτώσεις πρόσκεινται φιλικά προς το κόμμα που στηρίζει την εκάστοτε κυβέρνηση που κάνει τις επιλογές αυτές.

Αλλά και οι δήθεν Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές, με τον τρόπο που συγκροτούνται, κάθε άλλο παρά ανεξάρτητες είναι δεδομένου ότι καθοριστικό ρόλο στη λειτουργία τους παίζει η εκάστοτε κυβέρνηση. Καθοριστικό ρόλο παίζει επίσης η κυβέρνηση στην έγκριση από την αρμόδια επιτροπή της Βουλής των Προέδρων και Διοικητών διαφόρων οργανισμών. Με δεδομένη την πλειοψηφία που διαθέτει η Κυβέρνηση στη Βουλή, οι επιλογές της παίρνουν χωρίς να τηρείται πάντοτε -ή συνήθως- η αξιοκρατία.

Είναι λυπηρό ότι στην πρόσφατη δεύτερη αναθεώρηση του Συντάγματος δεν έγινε τίποτε ουσιαστικά για την αντιμετώπιση των δύο τελευταίων

περιπτώσεων. Πλήρως αξιοκρατικές επιλογές σ' αυτές θα υπάρξουν μόνο αν αλλάξει ριζικά το πολιτικό σκηνικό της χώρας και στη συνέχεια γίνει και η απαιτούμενη αναθεώρηση των σχετικών διατάξεων του Συντάγματος.

Σε όλες, όμως, τις άλλες περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν υπάρχει δυνατότητα να εφαρμοστούν αξιοκρατικά κριτήρια. Τόσο με νομοθετικές ρυθμίσεις όσο και με υπουργικές αποφάσεις μπορούν να εξαλειφθούν διαδικασίες οι οποίες επιτρέπουν αναξιοκρατικές επιλογές και να καθιερωθούν άλλες οι οποίες θα επιβάλουν την αξιοκρατία. Με τέτοιες διαδικασίες θα αποκατασταθεί η ισονομία και η επιλογή για πλήρωση θέσεων στελεχών θα γίνεται με βάση τα προσόντα και μόνο των υποψηφίων χωρίς διακρίσεις ανάμεσα «σε δικά μας» και «δικά τους» παιδιά. Για να γίνει αυτό απαιτείται πρώτα να υπάρξει η αναγκαία πολιτική βούληση για την καθιέρωση των διαδικασιών αυτών και στη συνέχεια να γίνει, με το απαιτούμενο ήθος, η πιστή εφαρμογή τους παντού. Από αυτά τα δύο θα κριθούν η σημερινή και οι επόμενες κυβερνήσεις στο αν θα συμβάλουν στο να καλυφθεί το μεγάλο έλλειμμα αξιοκρατίας που υπάρχει στην Ελληνική Δημοκρατία.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 15.8.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 41

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΡΙΖΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Στο σύντομο αυτό άρθρο θα ασχοληθώ με την ουσία μιας ανταλλαγής απόψεων μεταξύ του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος και του Προέδρου της Δημοκρατίας. Και πρώτα απ' όλα ας δούμε τα βασικά σημεία της ανταλλαγής αυτής όπως δημοσιεύτηκαν στις εφημερίδες της 20.9.04. Ο Αρχιεπίσκοπος, ανάμεσα στα άλλα, είπε και τα εξής :

«...Σήμερα, που συντελούνται σε όλο τον κόσμο κοσμογονικές αλλαγές, οι λαοί στηρίζονται στην παράδοσή τους και στις ρίζες τους. Το ίδιο οφείλουμε και εμείς να πράξουμε, και το πράττουμε, εάν δεν θέλουμε να αφομοιωθούμε, να ξεριζωθούμε και να χαθούμε από το προσκήνιο της ιστορίας.....Οι νέοι μας, που είναι αλήθεια ότι και πιστεύουν και εν πολλοίς πλειοδοτούν στην επιστροφή όλων μας στις πατρογονικές μας ρίζες, χωρίς αυτό να επηρεάζει την πορεία μας προς την πρόοδο και τον εκσυγχρονισμό».

Παρεμβαίνοντας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ανάμεσα στα άλλα, είπε και τα εξής :

«...Η παράδοση δεν είναι φαινόμενο το οποίο μας υποχρεώνει σε μια εν απραξία ενατένιση του παρελθόντος, αλλά είναι μια παράδοση η οποία μας υποχρεώνει συνέχεια... διότι αν δεν τη συνεχίσουμε θα πάψει να υπάρχει. Γι' αυτό θα μου επιτρέψετε να πω ότι δεν θα ήθελα να συμφωνήσω μαζί σας εις την επιστροφή στις ρίζες, αλλά οι ρίζες θα πρέπει πάντοτε να μας εμπνέουν και να προεκτείνουμε τα κλαδιά ώστε και οι ρίζες να υπάρχουν και νέα τροφή να δίνουν στα κλαδιά».

Από τα παραπάνω παραθέματα φαίνεται ότι, παρά τη φαινομενική διαφωνία, υπάρχει αλληλοσυμπλήρωση και ο μεν Αρχιεπίσκοπος τονίζει περισσότερο την παράδοση και τις πατρογονικές ρίζες χωρίς, όμως, αυτά να επηρεάζουν την πορεία προς την πρόοδο και τον εκσυγχρονισμό, ο δε Πρόεδρος της Δημοκρατίας, χωρίς να παραβλέπει το ρόλο της παράδοσης και των ριζών, τονίζει περισσότερο την ανάπτυξη που στηρίζεται σ' αυτές.

Το ερώτημα, όμως, που γεννιέται -και αυτό αποτελεί και την ουσία του θέματος- είναι αν και κατά πόσο στην πορεία μας «προς την πρόοδο» και στην «προέκταση των κλαδιών» στηριζόμαστε ως έθνος στην παράδοση και στις πατρογονικές ρίζες ή αν, αντίθετα, σιγά αλλά σταθερά απομακρυνόμαστε ώστε να κινδυνεύουμε να αποκοπούμε από αυτές.

Και πρώτα απ' όλα θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τι εννοούμε με τις λέξεις «παράδοση» και «ρίζες».

Μια ελλειπτική απάντηση είναι : «Ό,τι καλό μάς έχει κληροδοτήσει το παρελθόν και το οποίο εξακολουθεί να είναι ζωντανό - αν όχι στο σύνολο - τουλάχιστον σε ένα σημαντικό τμήμα του Λαού». Σ' αυτό περιλαμβάνονται κύρια η ελληνική γλώσσα, η κλασική παιδεία, ο πολιτισμός σε όλες τις άλλες εκφάνσεις του, η ιστορική διαδρομή του έθνους, η Ορθοδοξία, τα ήθη και τα έθιμα και οι αξίες που ενυπάρχουν σ' αυτά και που μας χαρακτηρίζουν ως Λαό.

Το βασικό, επομένως, ερώτημα που τέθηκε πιο πάνω είναι αν και κατά πόσο η σύγχρονη ελληνική κοινωνία εδράζεται σ' αυτή την παράδοση και σ' αυτές τις ρίζες και αντλεί από αυτές τη δύναμη για να δημιουργήσει σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής και να μετασχει, αλλά και να συμβάλει, στην συντελούμενη στον κόσμο πρόοδο.

Είναι σαφές ότι μια αναλυτική και ολοκληρωμένη απάντηση στο ερώτημα αυτό δεν είναι εύκολο να δοθεί στο σύντομο αυτό άρθρο. Γι' αυτό θα αρκεστούμε σε ορισμένες νύξεις στα όσα προαναφέρθηκαν.

Και πρώτα απ' όλα το μέγα θέμα της γλώσσας. Είναι γνωστό ότι οι παλαιότερες γενιές δεν είχαν την ευκαιρία όχι μόνο να τελειώσουν το εξατάξιο (τότε) γυμνάσιο, αλλά ένα μεγάλο ποσοστό τους δεν κατόρθωνε να τελειώσει ούτε το δημοτικό, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό αναλόφων. Σήμερα το φαινόμενο αυτό έχει περιοριστεί δραστικά, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει το πρόβλημα της μη ολοκλήρωσης της (κατά το Σύνταγμα) 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ένα σημαντικό ποσοστό νέων δεν τελειώνει και σήμερα το γυμνάσιο. Τόσο για τις παλαιότερες γενιές που ζουν ακόμη αλλά δεν είχαν τελειώσει το δημοτικό όσο και για τις νεότερες που δεν τελείωσαν το γυμνάσιο υπάρχει πρόβλημα στη γνώση, την ανάγνωση, την κατανόηση και τη γραφή της γλώσσας μας.

Πρόβλημα, όμως, υπάρχει και σ' εκείνους που τελειώνουν το λύκειο. Είναι γνωστό το πρόβλημα που παρουσιάζεται στις πανελλήνιες εξετάσεις στο (αμφιλεγόμενο) μάθημα της Έκθεσης και τα «διαμάντια» που παρουσιάζονται καθώς και η χαμηλή βαθμολογία που παίρνει σ' αυτό ένα μεγάλο ποσοστό των υποψηφίων. Ένας από τους λόγους στους οποίους οφείλεται η κατάσταση αυτή είναι γενικότερα το επίπεδο της εκπαίδευσης και ειδικότερα η ανεπαρκής ή ανύπαρκτη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών με αποτέλεσμα οι περισσότεροι νέοι μας να μην είναι σε θέση να κατανοήσουν κείμενα στην καθαρεύουσα και, πολύ περισσότερο, τα κείμενα των Ευαγγελίων, τα βυζαντινά κείμενα, τα κείμενα των Πατέρων της Εκκλησίας και των αρχαίων συγγραφέων. Το πρώτο, λοιπόν, ερώτημα είναι σε ποιο βαθμό στηρίζομαστε ως έθνος στο θεμέλιο που λέγεται ελληνική γλώσσα ;

Το δεύτερο θέμα είναι η κλασική παιδεία και οι αξίες που ενυπάρχουν σ' αυτήν. Η μορφή που έχει πάρει η εκπαίδευση στο γυμνάσιο και, ιδιαίτερα,

στο λύκειο (το οποίο, ουσιαστικά, έχει καταργηθεί ως το δεύτερο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και έχει μετατραπεί σε μεταβατικό στάδιο για την ανώτατη και ανώτερη εκπαίδευση) έχει αφυδατώσει τη διδασκαλία της κλασικής παιδείας σε σημείο που στις περισσότερες περιπτώσεις να θεωρείται -ιδιαίτερα για την πλειονότητα των αποφοίτων που δεν κατευθύνονται στις φιλοσοφικές σχολές- πάρεργο και ενοχλητική ενασχόληση. Το δεύτερο, επομένως, ερώτημα είναι ποια επαφή έχουμε με τη ρίζα που ονομάζεται κλασική παιδεία ;

Παράλληλα με τη γλώσσα και την κλασική παιδεία η Ελλάδα έχει το μέγα προνόμιο να διασώζει και άλλες εκφάνσεις του τρισχιλιετούς πολιτισμού της. Πόσοι, όμως, νέο-Έλληνες έχουμε ουσιαστική επαφή με αυτή την ανεκτίμητη και θαυμαστή απ' όλο τον κόσμο πολιτιστική κληρονομιά ; Πόσοι, τόσο από τις παλαιότερες γενιές όσο και από τις νεότερες, επισκέπτονται μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, βυζαντινά μνημεία κλπ. Και ακόμη πόσοι, και από εκείνους που τα επισκέπτονται ασχολήθηκαν πριν τα επισκεφθούν ή ασχολούνται μετά την επίσκεψή τους σ' αυτά με τη μελέτη του πολιτισμού των περιόδων στις οποίες αναφέρονται οι χώροι αυτοί ;

Η ατελής γνώση της γλώσσας μας, η ανεπαρκής κλασική μας παιδεία και η ελλειπής επαφή με τις άλλες εκφάνσεις της πολιτιστικής μας κληρονομιάς αποτελούν μια πραγματικότητα η οποία δείχνει ότι η επαφή μας ως Έθνους με τις ρίζες αυτές κάθε άλλο παρά ικανοποιητική είναι με αποτέλεσμα σιγά αλλά σταθερά οι ρίζες αυτές να μην τροφοδοτούν τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Για την κατάσταση που υπάρχει στα θέματα αυτά τεράστια είναι η ευθύνη όλων των κυβερνήσεων και ιδιαίτερα εκείνων που διαχειρίστηκαν τις υποθέσεις του Έθνους μετά τη λαίλαπα της εφτάχρονης δικτατορίας. Δεν είναι μόνο τα μικρά ποσοστά που Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που διατίθενται για την Παιδεία και τον Πολιτισμό η αιτία της κατάστασης αυτής. Μεγάλη ευθύνη έχουν οι κυβερνώντες - και ιδιαίτερα οι Υπουργοί Παιδείας - για το περιεχόμενο και την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και τις παντοειδείς ελλείψεις που υπάρχουν σε όλες τις βαθμίδες της, την έλλειψη ελέγχου και αξιολόγησης της εκπαίδευσης αυτής και των λειτουργών της κλπ. Μεγάλη, επίσης, είναι η ευθύνη των Υπουργών Πολιτισμού για το υποβαθμισμένο ενδιαφέρον που έχει διαχρονικά επιδειχτεί για την πολιτιστική μας κληρονομιά και την ανάδειξή της.

Η άλλη μεγάλη ρίζα του έθνους είναι η Ορθοδοξία. Παρόλο που ότι ο Λαός μας, στην πλειονότητά του, είναι πιστός και παρόλο που υπάρχει και σήμερα ένα σημαντικό ποσοστό νέων που είναι ενεργά μέλη της Εκκλησίας, εν τούτοις υπάρχουν και για τη ρίζα αυτή κρίσιμα ερωτήματα : Πόσο βαθιά και συνειδητά βιώνει ο Λαός την ορθόδοξη πίστη του, πόσο η πίστη αυτή

ρυθμίζει την καθημερινή οικογενειακή μας ζωή και συμπεριφορά καθώς και την κοινωνική μας ζωή ως Έθνους ; Πόσο ο καθένας και η καθεμιά που αποτελούν ενεργά μέλη της Εκκλησίας έχουν εμβαθύνει στη μελέτη της Αγίας Γραφής, των Πατέρων της Εκκλησίας ;

Για την ανεπαρκή άντληση δύναμης από τη ρίζα της Ορθοδοξίας την κύρια ευθύνη φέρει, φυσικά, τόσο ο Κλήρος όσο και ο Λαός. Από τη θέση του, όμως, μεγαλύτερη ευθύνη φέρει ο Κλήρος και ιδιαίτερα ο ανώτερος, δηλαδή η Ιεραρχία ως σύνολο και τα μέλη της, ορισμένα από τα οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, δυστυχώς, «τυρβάζουν περί πολλά» και παραμελούν το κύριο πνευματικό έργο τους. Ευθύνη, όμως, φέρει και ο Λαός, και ιδιαίτερα η ελληνική οικογένεια, η οποία έχει απορροφηθεί από την καθημερινότητα και έχει παραμελήσει το ουσιώδες, δηλαδή τη μεταλαμπάδευση της ορθόδοξης πίστης στη νέα γενιά.

Σε ό,τι αφορά τα ήθη και τα έθιμα είναι σε όλους κοινή εμπειρία ότι πολλά από αυτά αργοσβήνουν παρά τις προσπάθειες των διαφόρων ανά την Ελλάδα συλλόγων για τη διατήρησή τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα έθιμα αυτά έχουν, δυστυχώς, μετατραπεί σε μια κακόγουστη «ατραξιόν» για τους ξένους τουρίστες. Και στο θέμα αυτό τεράστια ευθύνη έχουν οι εκάστοτε Υπουργοί Πολιτισμού.

Τέλος σε ό,τι αφορά βασικά χαρακτηριστικά του Λαού μας όπως το φιλότιμο, η φιλοξενία, η εντιμότητα κλπ, έχουν αρχίσει, δυστυχώς, εδώ και καιρό να ξεφτίζουν.

Όλα τα παραπάνω, στο βαθμό που ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, θα πρέπει να προβληματίσουν τόσο την ηγεσία του Τόπου όσο και το σύνολο του Λαού και όλοι μαζί να προσπαθήσουμε να διατηρήσουμε τις ρίζες μας ζωντανές ώστε να μπορέσουμε να βγάλουμε όχι απλώς «κλαδιά», αλλά τους καρπούς εκείνους που απαιτούν οι καιροί και που τόσο ανάγκη έχει το Έθνος.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 10.10.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 42

ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΥΠΟΝΟΜΕΥΕΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Σ' ένα άρθρο μας στην «Καθημερινή» της 15.8.04 ασχοληθήκαμε με το έλλειμμα αξιοκρατίας, το οποίο είναι ένα από τα μεγάλα ελλείμματα της Ελληνικής Δημοκρατίας και επιφυλαχτήκαμε να ασχοληθούμε και με άλλα εξίσου σοβαρά ελλείμματα που υπάρχουν στη χώρα μας σε επόμενα άρθρα μας. Στο άρθρο αυτό θα ασχοληθούμε με το έλλειμμα αξιοπιστίας που υπάρχει στην ελληνική κοινωνία.

Το έλλειμμα αξιοπιστίας, όπως και το έλλειμμα αξιοκρατίας, δεν είναι νέο. Επιπλέον είναι ένα έλλειμμα που ξεκινά από την πολιτική ηγεσία και φτάνει μέχρι και τον τελευταίο πολίτη της χώρας. Ένα πρόσφατο παράδειγμα, το οποίο μας έχει εκθέσει διεθνώς, είναι αυτό που διαπίστωσαν οι Υπουργοί Οικονομίας και Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) σχετικά με την αξιοπιστία των στοιχείων που είχαν παρασχεθεί στο παρελθόν από τη χώρα μας για το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος και τα οποία αναθεωρήθηκαν. Σε σχετική ανακοίνωσή τους στις 13.9.04 οι Υπουργοί της Ε.Ε., ανάμεσα στα άλλα, αναφέρουν και τα εξής :

«Οι Υπουργοί Οικονομικών ανησυχούν για το μέγεθος και την έκταση των σημαντικών αναπροσαρμογών των στοιχείων που συμπεριλαμβάνονται στις πρόσφατες δημοσιονομικές ειδοποιήσεις της Ελλάδας. Ήδη στις 2 Ιουνίου παρατήρησαν με λύπη ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι δημοσιονομικές στατιστικές αναθεωρήθηκαν, μετά την ανάληψη της εξουσίας από μια νέα κυβέρνηση.. Η αξιοπιστία της δημοσιονομικής παρακολούθησης εξαρτάται σημαντικά από την αξιοπιστία των δημοσιονομικών στατιστικών...»

Πρόσφατα ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας χαρακτήρισε ως «τεράστιο» το πρόβλημα που ανέκυψε από την αναθεώρηση των στοιχείων για το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος της Ελλάδας (βλέπε άρθρο συνεργάτου της εφημερίδας «Monde» στο φύλλο της 26.10.04 για το «ελληνικό σκάνδαλο» όπως χαρακτηρίζεται η αναθεώρηση των στοιχείων αυτών).

Η αναξιοπιστία των στοιχείων που είχαν παρασχεθεί στην Ε.Ε. για το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος είναι απόρροια του ελλείματος αξιοπιστίας που υπάρχει στα κόμματα εξουσίας και στους πολιτικούς στη χώρα μας.

Το έλλειμμα αξιοπιστίας των κομμάτων εξουσίας υπάρχει πρώτα και κύρια στις προεκλογικές τους δεσμεύσεις και υποσχέσεις. Σε πολλές -ίσως στις περισσότερες- περιπτώσεις τα κόμματα αυτά αναλαμβάνουν δεσμεύσεις και δίνουν υποσχέσεις που γνωρίζουν ότι δεν πρόκειται να τις υλοποιήσουν

αν και όταν αναλάβουν τη διακυβέρνηση της χώρας. Τις δίνουν, όμως - ιδιαίτερα όταν βρίσκονται στη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης- προκειμένου να διαφοροποιηθούν από το κυβερνών κόμμα σε όλους σχεδόν τους τομείς ανάμεσα στους οποίους, δυστυχώς, περιλαμβάνονται και τομείς στους οποίους θα έπρεπε να έχει χαραχτεί και να εφαρμόζεται μια πάγια εθνική πολιτική. Τέτοιοι τομείς είναι η εξωτερική πολιτική, η άμυνα, η παιδεία, η υγεία και πρόνοια κ.ά. Τα παραδείγματα δεσμεύσεων και υποσχέσεων που δεν τηρήθηκαν -τόσο στους τομείς αυτούς όσο και σε άλλους- όταν το κόμμα που τις διακήρυσσε ανήλθε στην εξουσία είναι πάμπολλα και τα έχουν βιώσει όλες οι γενιές των Ελλήνων. Κατά συνέπεια περιττεύει ακόμα και μια ενδεικτική παράθεσή τους.

Το έλλειμμα, όμως, αξιοπιστίας των κομμάτων εξουσίας δυστυχώς συνεχίζεται και όταν αναλάβουν τη διακυβέρνηση της χώρας και αφορά τις υποσχέσεις -πέραν των προεκλογικών- που δίνουν ως Κυβέρνηση για την εκτέλεση διαφόρων έργων. Είναι παροιμιώδεις οι επαναλαμβανόμενες και μη υλοποιούμενες υποσχέσεις Πρωθυπουργών και Υπουργών στην ετήσια Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης καθώς και οι επαναλαμβανόμενες και μη υλοποιούμενες υποσχέσεις τους προς διάφορους φορείς.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο το έλλειμμα αξιοπιστίας είναι διαχρονικό και αφορά όλες τις Κυβερνήσεις είναι οι κατά καιρούς διδόμενες υποσχέσεις ότι παραβάτες ή παρανομούντες θα τιμωρούνται παραδειγματικά. Δεν περνά λίγος χρόνος από τότε που δόθηκαν οι υποσχέσεις αυτές και στους παραβάτες ή/και παρανομούντες δίνεται με διάφορους τρόπους «άφεση αμαρτιών». Και στον τομέα αυτό αφθονούν τα παραδείγματα και περιττεύει η αναφορά τους.

Το έλλειμμα αξιοπιστίας των εκάστοτε Κυβερνήσεων αυξάνεται από την αδιαφάνεια η οποία χαρακτηρίζει πολλές από τις κρατικές δραστηριότητες καθώς και από την ελλιπή, την επιλεγμένη και, σε ορισμένες περιπτώσεις, παραπλανητική πληροφόρηση που παρέχεται γι' αυτές.

Θα μπορούσε κανείς να συνεχίσει διά μακρών την παράθεση τομέων στους οποίους είναι προκλητικά εμφανές το έλλειμμα αξιοπιστίας των κομμάτων εξουσίας. Αρκούν, όμως, τα όσα προαναφέρθηκαν για να πείσουν ότι το έλλειμμα αξιοπιστίας των κομμάτων εξουσίας οδηγεί τους πολίτες - όπως δείχνουν όλες οι δημοσκοπήσεις- να έχουν ελάχιστη εμπιστοσύνη στα κόμματα και στους πολιτικούς, γεγονός που υπονομεύει το μέλλον του Τόπου.

Η πιο πρόσφατη διεθνής έρευνα της Gfk Ad Hoc Research καταδεικνύει ότι το 89% των ερωτηθέντων Ελλήνων δυσπιστεί λίγο ή και πολύ για τον τρόπο που πολιτεύονται οι πολιτικοί μας (βλέπε σχετικό ρεπορτάζ στην «Καθημερινή» της 7.10.04).

Το μέλλον, όμως, του Τόπου υπονομεύεται και από το έλλειμμα αξιοπιστίας που υπάρχει και στην ελληνική κοινωνία γενικότερα. Το έλλειμμα αυτό απαντάται τόσο στα οργανωμένα σύνολα, όσο και στους πολίτες ατομικά. Το τεράστιο έλλειμμα αξιοπιστίας όλων αυτών στον τομέα της οικονομίας αποτυπώνεται στην παραοικονομία, τη φοροδιαφυγή και την εισφοροδιαφυγή. Και στα τρία αυτά νοσηρά κοινωνικά και οικονομικά φαινόμενα η χώρα μας βρίσκεται στην πρώτη θέση ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε.

Η παραοικονομία, εξ ορισμού, είναι οι μη δηλούμενες οικονομικές δραστηριότητες που, ενώ αποφέρουν εισόδημα σ' αυτούς που τις ασκούν, το Δημόσιο δεν εισπράττει τους αναλογούντες από αυτές άμεσους και έμμεσους φόρους. Η μεγάλη έκταση της παραοικονομίας -της οποίας μόνο ένα τμήμα καταγράφεται (με εκτιμήσεις και όχι με στοιχεία) στους εθνικούς λογαριασμούς της χώρας- έχει ως συνέπεια την υποεκτίμηση πολλών από τα οικονομικά δεδομένα της χώρας μας.

Έλλειμμα αξιοπιστίας υπάρχει και στις φορολογικές δηλώσεις των επιχειρήσεων και άλλων νομικών προσώπων. Είναι γνωστές οι περιπτώσεις ελέγχων μεγάλων και (εμφανιζομένων ως) μικρών επιχειρήσεων οι οποίοι απεκάλυψαν τεράστιας έκτασης φοροδιαφυγή για την οποία οι φοροδιαφεύγουσες επιχειρήσεις υποχρεώθηκαν να καταβάλουν πολύ μεγάλα πρόστιμα. Δυστυχώς, όμως, οι περιπτώσεις αυτές αποτελούν σταγόνα στον ωκεανό της φοροδιαφυγής που γίνεται από νομικά πρόσωπα.

Έλλειμμα, όμως, αξιοπιστίας υπάρχει και στις περιπτώσεις φυσικών προσώπων και ιδιαίτερα εκείνων που έχουν εισοδήματα που δεν προέρχονται από μισθούς, ημερομίσθια και συντάξεις του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, τα οποία δηλώνονται από τους εργοδότες. Πρόκειται για εκείνες τις φορολογικές δηλώσεις που υποβάλλονται από φυσικά πρόσωπα στις οποίες μπορεί από τη μια μεριά να μην δηλώνονται καθόλου εισοδήματα από κάποιες πηγές ή να δηλώνεται ένα μόνο μέρος τους και από την άλλη να δηλώνονται ανύπαρκτες δαπάνες. Η μεγάλης έκτασης φοροδιαφυγή αποτελεί ένα από τους λόγους στους οποίους οφείλονται από τη μια μεριά η αδυναμία του Κράτους να καλύψει βασικές κοινωνικές ανάγκες και από την άλλη τα μεγάλα δημόσια ελλείμματα και το τεράστιο δημόσιο χρέος.

Έλλειμμα αξιοπιστίας υπάρχει και στις περιπτώσεις εργοδοτών (επιχειρήσεων ή φυσικών προσώπων) οι οποίοι δεν δηλώνουν την απασχόληση προσώπων και δεν καταβάλλουν τόσο αυτοί όσο και οι απασχολούμενοι τις οφειλόμενες στα ασφαλιστικά ταμεία εισφορές. Πρόκειται για το γνωστό φαινόμενο της εισφοροδιαφυγής, η οποία αποτελεί ένα από τους λόγους στους οποίους οφείλεται το συνταξιοδοτικό πρόβλημα της χώρας.

Εκτός, όμως, από τις δηλώσεις που κάνουν ή δεν κάνουν τα νομικά ή φυσικά πρόσωπα για τα εισοδήματα που αποκτούν ή για τα πρόσωπα που απασχολούν, υπάρχει έλλειμμα αξιοπιστίας και σε άλλες δηλώσεις τις οποίες είναι υποχρεωμένα να κάνουν ορισμένα φυσικά πρόσωπα. Τα παραδείγματα είναι πολλά. Π.χ. οι δηλώσεις ορισμένων υποψήφιων βουλευτών σε ό,τι αφορά τις προεκλογικές τους δαπάνες καθώς και οι δηλώσεις «Πόθεν Έσχες» τόσο ορισμένων βουλευτών όσο και ορισμένων άλλων δημόσιων λειτουργών ή προσώπων που κατέχουν καίριες θέσεις και είναι υποχρεωμένοι να υποβάλλουν τέτοιες δηλώσεις.

Έλλειμμα, τέλος, αξιοπιστίας υπάρχει και σε πρόσωπα που δεν κατέχουν δημόσια αξιώματα. Ένα παράδειγμα του μεγάλου ελλείμματος αξιοπιστίας είναι οι ακάλυπτες επιταγές που δίνονται από ιδιώτες, στοιχεία για τις οποίες δίνονται τακτικά στη δημοσιότητα. «Ακάλυπτες επιταγές», όμως, δίνουν και πάρα πολλοί ιδιώτες σε άλλους ιδιώτες όταν δεν «κρατούν το λόγο τους».

Από τα όσα, με πολλή μεγάλη συντομία, αναφέρθηκαν στο άρθρο αυτό, είναι σαφές ότι στην ελληνική πολιτική ζωή και στην ελληνική κοινωνία υπάρχει ένα γενικευμένο έλλειμμα αξιοπιστίας. Το έλλειμμα αυτό δείχνει ότι τόσο τα κόμματα εξουσίας όσο και ορισμένοι πολιτικοί και ορισμένοι πολίτες σε πολλές περιπτώσεις αποφεύγουν να πουν την αλήθεια και προτιμούν να την αποκρύπτουν και, ουσιαστικά, να συμβιώνουν με το ψέμα. Με τον τρόπο, όμως, αυτό υπονομεύουν το μέλλον τους και το μέλλον του Τόπου.

Αν οι πρόσφατες διακηρύξεις της κυβέρνησης (με τις οποίες δηλώνει ότι συμφωνεί και η αξιωματική αντιπολίτευση) για τη λήψη νομοθετικών μέτρων που θα στοχεύουν στην πάταξη της διαπλοκής και της διαφθοράς και για την επιβολή της διαφάνειας σε όλες τις δοσοληψίες του Δημοσίου υλοποιηθούν και στη συνέχεια εφαρμοστούν πιστά και έχουν ορατά αποτελέσματα, το έλλειμμα αξιοπιστίας των πολιτικών και των κομμάτων εξουσίας θα αρχίσει να μειώνεται και η εμπιστοσύνη του Λαού σ' αυτά να αυξάνεται. Αν συμβεί αυτό, υπάρχει ελπίδα ότι θα αρχίσει να μειώνεται και το έλλειμμα αξιοπιστίας στην κοινωνία γενικότερα.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 7.11.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43

ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΖΕΙ ΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Σε δύο προηγούμενα άρθρα μας στην «Καθημερινή» ασχοληθήκαμε με δύο από τα μεγάλα ελλείμματα που υπάρχουν στην ελληνική κοινωνία : το έλλειμμα αξιοκρατίας (βλέπε φύλλο της 15.8.04) και το έλλειμμα αξιοπιστίας (βλέπε φύλλο της 7.11.04). Στο άρθρο αυτό θα ασχοληθούμε με το έλλειμμα ποιότητας που υπάρχει σχεδόν παντού με αποτέλεσμα να υποβαθμίζει τη ζωή μας και τη θέση της χώρας μας στον κόσμο. Εξαιτίας του περιορισμένου χώρου του άρθρου θα αναφερθούμε εδώ μόνο σε ορισμένους τομείς αρχίζοντας από εκείνο από τον οποίο εξαρτάται η ποιότητα σε όλους σχεδόν τους άλλους, δηλαδή την :

(α) Εκπαίδευση. Παρόλο που στο διάστημα των τελευταίων 30 χρόνων έχουν σημειωθεί ορισμένα βήματα προόδου, γενική είναι η διαπίστωση ότι η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες δεν είναι αυτή που έχει ανάγκη ο Τόπος. Ένας βασικός λόγος στον οποίο οφείλεται αυτό είναι το εξαιρετικά χαμηλό (το χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15) ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που αφιερώνει η χώρα μας στην εκπαίδευση. Οφείλεται, όμως, και σε ορισμένες αλλαγές που έγιναν στο εκπαιδευτικό μας σύστημα και επιδείνωσαν μια ήδη κακή κατάσταση καθώς και στην έλλειψη ελέγχων και αξιολόγησης του έργου των εκπαιδευτικών μονάδων και των εκπαιδευτικών.

Το πρόβλημα ξεκινά από τα ΑΕΙ της χώρας. Δυστυχώς σε πολλά Τμήματά τους η παρεχόμενη εκπαίδευση δεν είναι υψηλής ποιότητας. Εκτός από την υπο-χρηματοδότηση των ΑΕΙ, αυτό οφείλεται και στη διαδικασία επιλογής μελών του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού, στο κλίμα που επικρατεί σε πολλά Τμήματα, στην απερίσκεπτη ίδρυση νέων ΑΕΙ με μια καταστροφική για την έννοια του Πανεπιστημίου διασπορά των Τμημάτων τους κλπ. Οφείλεται, όμως, και στην εισαγωγή σε πολλά Τμήματα αποφοίτων Λυκείου με πολύ χαμηλούς βαθμούς και στη μη καταβολή από πολλούς φοιτητές της απαιτούμενης προσπάθειας και εργασίας.

Τα όσα αναφέρθηκαν για τα ΑΕΙ και τη λειτουργία τους ισχύουν, δυστυχώς, πολύ περισσότερο για τα ΤΕΙ της χώρας, σε πολλά τμήματα των οποίων το επίπεδο των εισαγομένων είναι πάρα πολύ χαμηλό.

Ένα σημαντικό ποσοστό των αποφοίτων των ΑΕΙ (κύρια των καθηγητικών σχολών και των παιδαγωγικών τμημάτων) και ορισμένοι απόφοιτοι των ΤΕΙ στελεχώνουν τη δευτεροβάθμια, την πρωτοβάθμια και την προσχολική εκπαίδευση. Το χαμηλό μέσο επίπεδο κατάρτισής τους (και η

έλλειψη ειδικών μεταπτυχιακών τμημάτων στα ΑΕΙ για όσους προορίζονται για την εκπαίδευση) έχει σοβαρές συνέπειες στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης στις βαθμίδες της εκπαίδευσης που προαναφέρθηκαν.

Το χαμηλό, κατά μέσο όρο, επίπεδο κατάρτισης των αποφοίτων της τριτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε συνδυασμό με την επικρατούσα στη χώρα μας προχειρότητα, ανοργανωσιά και επιδίωξη του εύκολου, γρήγορου και άκοπου κέρδους συμβάλλουν στη διαίωση ή/και στην αύξηση του ελλείμματος ποιότητας και σε άλλους -εκτός από την εκπαίδευση- τομείς της ζωής του Τόπου. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι :

(β) Η οικονομία είναι ο τομέας στον οποίο το έλλειμμα ποιότητας δεν είναι μόνο εμφανές αλλά είναι και μετρήσιμο. Είναι γνωστό (βλέπε και πρόσφατες εκθέσεις διεθνών οργανισμών) ότι η Ελλάδα κατέχει την προτελευταία θέση ανάμεσα στις 15 χώρες-παλαιά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ανταγωνιστικότητα. Η δυσμενής αυτή θέση της χώρας μας οφείλεται, με τη σειρά της, στη χαμηλή παραγωγικότητα και στη χαμηλή ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και των προσφερόμενων υπηρεσιών. Η χαμηλή αυτή ποιότητα σε συνδυασμό με το υψηλό, συγκριτικά με άλλες χώρες, κόστος παραγωγής έχουν ως αποτέλεσμα από τη μια μεριά τη διόγκωση του ελλείμματος ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών και από την άλλη η χώρα μας να χάνει συνεχώς έδαφος στον τουρισμό, ένα κλάδο στον οποίο θα μπορούσε να κατέχει μια από τις καλύτερες θέσεις στον κόσμο.

(γ) Οι υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας. Η έλλειψη νοσηλευτικού και βοηθητικού προσωπικού και η κακή οργάνωση των νοσοκομείων έχουν δημιουργήσει μακρές λίστες αναμονής και το μόνιμο (και απαράδεκτο) φαινόμενο των ράντζων, φαινόμενο που ταλαιπωρεί τους ασθενείς και τους συγγενείς τους, υποβαθμίζει σημαντικά την ποιότητα της παρεχόμενης νοσηλείας και δημιουργεί την εντύπωση τριτοκοσμικής χώρας. Απαράδεκτο είναι επίσης το διαβόητο «φακελάκι», το οποίο υποβαθμίζει την ποιότητα των υπηρεσιών υγείας για όσους δεν έχουν τη δυνατότητα να το δώσουν. Μεγάλες είναι οι ελλείψεις και σε ιδρύματα πρόνοιας ακόμα και για μεγάλες ομάδες του πληθυσμού, όπως είναι τα άτομα τρίτης ηλικίας τα οποία δεν έχουν οικογένεια για να τα φροντίζουν. Και η ποιότητα, όμως, των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα ιδρύματα που υπάρχουν κάθε άλλο παρά ικανοποιητική είναι.

(δ) Ο πολιτισμός. Η τρισχιλιετής ιστορία του Τόπου με τα μνημεία που έχει αφήσει αποτελεί ένα πολύτιμο θησαυρό την ποιότητά του οποίου έχουμε χρέος να διαφυλάξουμε ως κόρη οφθαλμού. Δυστυχώς αυτό δεν το κάνουμε και η ποιότητα της πολύτιμης αυτής κληρονομιάς αφήνεται είτε στο έλεος του πανδαμάτορος χρόνου είτε, ακόμα χειρότερα, των αρχαιοκαπήλων, οι οποίοι τη λυμαίνονται υποβαθμίζοντας την όποια ποιότητα έχει απομείνει.

Ένας τόσο πολύτιμος θησαυρός άξιζε καλύτερο τρόπο έκθεσής του. Δυστυχώς τα περισσότερα από τα μουσεία μας, αντί να αναδεικνύουν την ποιότητα του θησαυρού αυτού, την υποβαθμίζουν ενώ άλλα δεν έχουν τους απαιτούμενους χώρους για να την εκθέσουν. Και πολλές, όμως, πολιτιστικές εκδηλώσεις που οργανώνονται στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό δεν διακρίνονται για την ποιότητά τους, με αποτέλεσμα να δυσφημείται η χώρα.

(ε) Το περιβάλλον. Εκτός από τη ζωτική σημασία που έχει το περιβάλλον στην καθημερινή μας ζωή, για τη χώρα μας αποτελεί και μια από τις σημαντικότερες -μετά το ανθρώπινο δυναμικό και την πολιτιστική κληρονομιά- πλουτοπαραγωγική πηγή. Παρ' όλα αυτά είμαστε μια από τις χώρες οι οποίες έχουν επιδείξει πραγματικά εγκληματική συμπεριφορά απέναντι τόσο στο κτιστό όσο και στο φυσικό περιβάλλον, το οποίο έχουμε αλλοιώσει, παραμορφώσει ή και καταστρέψει (ακόμα και με εμπρησμούς) με αποτέλεσμα η ποιότητά του να υποβαθμίζεται συνεχώς. Και στον τομέα αυτό τα αποτελέσματα του ελλείμματος ποιότητας είναι μετρήσιμα, όπως δείχνει η ρύπανση των θαλασσών, των ποταμών, των λιμνών αλλά και της υπαίθρου. Το έλλειμμα ποιότητας στον τομέα του περιβάλλοντος έχει την αντανάκλασή του και στην οικονομία, δεδομένου ότι ο μοναδικός αυτός πλούτος αποτελεί ένα από τους κύριους λόγους για τους οποίους οι τουρίστες έρχονται στην Ελλάδα.

(στ) Οι πόλεις και τα χωριά. Η οικοδομική μανία, εκτός από την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος με την κατασκευή κατοικιών ακόμα και σε δασικές περιοχές, εκδηλώνεται κατά πολλούς άλλους (νόμιμους και παράνομους) τρόπους. Οι μεγάλες και μικρές πόλεις στην Ελλάδα, με λιγότες εξαιρέσεις, αναπτύχθηκαν άναρχα, χωρίς σχέδιο. Το αποτέλεσμα είναι ένα συνονθύλευμα οικοδομών που χαρακτηριστικό τους είναι η ασχήμια. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι πόλεις περιβάλλονται από αυθαιρετουπόλεις, δηλαδή από ένα πλήθος αυθαίρετων κτισμάτων -χωρίς ελεύθερους και κοινόχρηστους χώρους και χωρίς πράσινο- πολλά από τα οποία, δυστυχώς, νομιμοποιούνται. Η ποιότητα, δηλαδή, της κατοικίας στις περισσότερες πόλεις (αλλά και στα χωριά) της χώρας είναι, δυστυχώς, πολύ χαμηλή.

Ο παραπάνω κατάλογος θα μπορούσε να επεκταθεί με πολλούς άλλους τομείς. Αρκούν, όμως, αυτοί για να δείξουν ότι στη χώρα μας υπάρχει γενικά ένα μεγάλο έλλειμμα ποιότητας για το οποίο, δυστυχώς, αδιαφορούμε με αποτέλεσμα η κατάσταση να χειροτερεύει. Είναι, επομένως, απόλυτη ανάγκη όλοι (κυβέρνηση, πολιτικά κόμματα, Ο.Τ.Α., κοινωνικοί φορείς και πολίτες) να εγκαταλείψουμε την αδιαφορία αυτή και να καταβάλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια για τη μείωση του ελλείμματος αυτού ώστε να βελτιώσουμε τη

ποιότητα τόσο της δικής μας ζωής όσο και της ζωής των επερχόμενων γενιών και η χώρα μας να καταλάβει τη θέση που της ανήκει στον κόσμο.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 5.12.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 44

ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΛΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ

Συνεχίζοντας τη σειρά των άρθρων που ξεκινήσαμε στην «Καθημερινή» τον Αύγουστο του 2004 για τα ελλείμματα που υπάρχουν στην ελληνική κοινωνία, θα ασχοληθούμε στο άρθρο αυτό με το έλλειμμα σεβασμού του άλλου και των δικαιωμάτων του. Το έλλειμμα αυτό πηγάζει, βασικά, από τον τρόπο με τον οποίο έχει εξελιχθεί η ελληνική κοινωνία και την ευρέως διαδεδομένη επιθυμία του Έλληνα να «ξεπεράσει» τον άλλο παραμερίζοντας τους κανόνες καλής συμπεριφοράς ή, ακόμα, και παραβαίνοντας νόμους.

Το έλλειμμα σεβασμού του άλλου και των δικαιωμάτων του το υποθάλπουν, δυστυχώς, τα κόμματα εξουσίας με πολλούς τρόπους. Ο περισσότερο διαδεδομένος είναι το ρουσφέτι. Παλαιότερα το ρουσφέτι το διαχειρίζονταν οι βουλευτές. Τα τελευταία, όμως, εικοσιπέντε χρόνια, εκτός από αυτούς, το διαχειρίζονται και οι οργανώσεις (τοπικές, νομαρχιακές κλπ) των κομμάτων εξουσίας.

Εκτός από τα κόμματα και άλλοι φορείς, σύλλογοι, οργανωμένες ομάδες ή και μεμονωμένα άτομα που έχουν οικονομική δύναμη, κοινωνική θέση κλπ., με το να μεταχειρίζονται ή να εξυπηρετούν προνομιακά πολίτες που είναι μέλη τους ή γνωστοί τους υποθάλπουν και αυτοί το έλλειμμα αυτό.

Οι τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του Τόπου στους οποίους παρατηρείται το έλλειμμα σεβασμού του άλλου είναι τόσο πολλοί που είναι αδύνατο να καλυφθούν στον περιορισμένο χώρο ενός άρθρου. Για το λόγο αυτό θα περιοριστούμε στους κυριότερους.

Οικογένεια. Στην ανδροκρατούμενη ελληνική κοινωνία -όπως δείχνουν σχετικές δημοσκοπήσεις- είναι αρκετά, δυστυχώς, τα ζευγάρια στα οποία ο σύζυγος κακομεταχειρίζεται μέχρι και ξυλοδαρμού τη σύζυγο. Ελάχιστες από τις περιπτώσεις αυτές βλέπουν το φως της δημοσιότητας εξαιτίας του γεγονότος ότι τα θύματα, προκειμένου να διασώσουν την οικογένεια, δεν καταγγέλλουν την κακομεταχείριση που υφίστανται. Υπάρχουν, επίσης, οικογένειες οι οποίες κακομεταχειρίζονται τα παιδιά τους, τα οποία παραμένουν σιωπηλοί μάρτυρες της βίας που ασκείται επάνω τους. Υπάρχουν, όμως, και παιδιά που αδιαφορούν και εγκαταλείπουν τους γονείς τους που έχουν ανάγκη βοήθειας.

Άτομα με ειδικές ανάγκες. Στην Ελλάδα υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες ανδρών, γυναικών και παιδιών με ειδικές ανάγκες. Δυστυχώς, τόσο από την πλευρά της Πολιτείας όσο και από την πλευρά πολιτών υπάρχει έλλειμμα σεβασμού των ατόμων αυτών και των δικαιωμάτων τους. Απόδειξη η

ανεπαρκέστατη κάλυψη των εκπαιδευτικών τους αναγκών, οι δυσκολίες ένταξής τους στο εργατικό δυναμικό, η έλλειψη μέσων διευκόλυνσης της μετακίνησής τους κλπ από την πλευρά του κράτους και η κάθε άλλο παρά ευγενική συμπεριφορά ορισμένων πολιτών απέναντί τους.

Διορισμοί. Παρόλο που τα τελευταία χρόνια αρκετοί διορισμοί στο δημόσιο τομέα γίνονται μέσω του ΑΣΕΠ, εν τούτοις υπάρχουν και άλλοι που γίνονται με αδιαφανείς διαδικασίες. Στις περιπτώσεις αυτές δεν εφαρμόζονται αντικειμενικά και αξιοκρατικά κριτήρια, αλλά αυτό που περνάει είναι το διαβόητο «μέσο». Όποιος το έχει, καταφέρνει να καταλάβει μια θέση για την οποία υπάρχουν πολλοί άλλοι με περισσότερα προσόντα. Το ίδιο ισχύει σε πολλές περιπτώσεις και στον ιδιωτικό τομέα.

Εργασία. Υπάρχουν εργοδότες οι οποίοι, εκμεταλλεζόμενοι την έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης, αναγκάζουν τους υπαλλήλους ή τους εργάτες που απασχολούν να εκτελούν εργασίες που δεν περιλαμβάνονται στις υποχρεώσεις τους ή να κάνουν υπερωρίες χωρίς να τους πληρώνουν για τις επιπλέον ώρες που εργάζονται. Σε πολλές από τις περιπτώσεις αυτές οι εργαζόμενοι δεν καταγγέλλουν τις πρακτικές αυτές φοβούμενοι την απόλυση και την ανεργία που τους περιμένει. Υπάρχουν ακόμα εργοδότες που παρενοχλούν τις γυναίκες υπαλλήλους τους και οι οποίες, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, δεν τους καταγγέλλουν. Τέλος υπάρχουν εργοδότες που δεν καταβάλλουν εγκαίρως τους οφειλόμενους μισθούς και ημερομίσθια και οι εργαζόμενοι υπομένουν και αυτή τη συμπεριφορά για τους ίδιους λόγους.

Μετανάστες. Παρόλο που υπάρχουν πολλοί Έλληνες οι οποίοι απασχολούν αλλοδαπούς άνδρες και γυναίκες και τους αμείβουν με ημερομίσθια που είναι υψηλότερα από εκείνα που παίρνουν οι Έλληνες (αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι οι αλλοδαποί καταβάλλουν οι ίδιοι, ως αυτοαπασχολούμενοι, τις ασφαλιστικές τους εισφορές), εν τούτοις υπάρχουν, δυστυχώς, και άλλοι Έλληνες εργοδότες σε πολλούς κλάδους οι οποίοι, εκμεταλλεζόμενοι τη μη νόμιμη παραμονή στη χώρα των αλλοδαπών που απασχολούν, δεν τους καταβάλλουν τα όσα δικαιούνται ιδιαίτερα όταν εργάζονται υπερωριακά και στην περίπτωση που τους παρέχουν στέγη, οι συνθήκες υπό τις οποίες ζουν είναι απαράδεκτες.

Νοσοκομεία. Η μεγάλη πληγή του ελληνικού Εθνικού Συστήματος Υγείας είναι το «φακελάκι», που σε ορισμένες περιπτώσεις οι γιατροί το απαιτούν προκειμένου να χειρουργήσουν ή να αναλάβουν κάποιο ασθενή, ενώ σε άλλες οι ασθενείς χρησιμοποιούν το φακελάκι προκειμένου να τύχουν προνομιακής μεταχείρισης. Και στη μια και στην άλλη περίπτωση η κατά προτεραιότητα εισαγωγή και θεραπεία του ασθενούς ο οποίος δίνει το «φακελάκι» μπορεί να είναι εις βάρος άλλων ασθενών οι οποίοι, αν και

προηγούνται ή έχουν περισσότερο επείγουσα ανάγκη θεραπείας αλλά δεν έχουν τη δυνατότητα να δώσουν «φακελάκι», αφήνονται να περιμένουν με αποτέλεσμα, σε ορισμένες περιπτώσεις, να επιδεινώνεται η κατάστασή τους.

Τουρισμός. Επιζητώντας το εύκολο και γρήγορο κέρδος ορισμένοι καταστηματαρχές ή επαγγελματίες επιβαρύνουν τους τουρίστες με υπέρογκες τιμές ενώ άλλοι τους παρέχουν υποβαθμισμένες υπηρεσίες. Ορισμένοι τουρίστες που πέφτουν θύματα μιας τέτοιας εκμετάλλευσης ή συμπεριφοράς κάνουν σχετικές καταγγελίες. Στις περισσότερες, όμως, περιπτώσεις τα περιστατικά αυτά ναί μεν δεν καταγγέλλονται, δεν παύουν, όμως, να αποτελούν έλλειψη σεβασμού προς τους ξένους και να δυσφημούν τη χώρα μας στο εξωτερικό με τα γνωστά αποτελέσματα.

Στρατός. Παρόλο που οι συνθήκες υπό τις οποίες οι νέοι σήμερα υπηρετούν τη θητεία τους δεν έχουν καμιά σχέση με εκείνες που έχουν βιώσει οι παλαιότερες γενιές, εν τούτοις υπάρχει μια τάση από την πλευρά πολλών από εκείνους που υπηρετούν τη θητεία τους να θέλουν να περάσουν όσο πιο άνετα το χρονικό αυτό διάστημα της ζωής τους και είτε οι ίδιοι είτε οι γονείς τους κάνουν παρεμβάσεις ή σε πολιτικούς ή σε στρατιωτικούς προκειμένου να τοποθετηθούν ή να μετατεθούν σε προνομιούχες θέσεις, άσχετα αν αυτό είναι εις βάρος άλλων συναδέλφων τους οι οποίοι θα πάνε ή θα παραμείνουν στις μη προνομιούχες θέσεις.

Βουλευτικές εκλογές. Το κυνήγι του «σταυρού προτίμησης» εξελίσσεται στις περισσότερες περιπτώσεις υποψηφίων βουλευτών του ίδιου κόμματος σε μια μάχη χωρίς κανόνες, παρά την πρόσφατη και παλιότερη σχετική νομοθεσία. Τα «χτυπήματα κάτω από τη μέση» δίνουν και παίρνουν στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου. Ιδιαίτερα σκανδαλώδης είναι η προτίμηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ορισμένων υποψηφίων, ανεξάρτητα από το αν αυτοί είναι αξιοκρατικά οι καλύτεροι. Και να σκεφθεί κανείς ότι πρόκειται για εκλογές αντιπροσώπων του Έθνους.

Συμπεριφορά οδηγών. Πρόκειται για ένα προκλητικό παράδειγμα συμπεριφοράς Ελλήνων που, ως οδηγοί, όχι μόνο δεν σέβονται τον άλλο και τα δικαιώματά του, αλλά -εντελώς αντικανονικά και με ταχύτητες που ξεπερνούν κατά πολύ τα ανώτατα επιτρεπόμενα όρια- θέτουν σε κίνδυνο τόσο τη ζωή άλλων οδηγών και τη δική τους όσο και των συνεπιβατών τους (και κάποιοι από αυτούς προκαλούν θανατηφόρα τροχαία ατυχήματα), απλώς για να κερδίσουν λίγα λεπτά στο ταξίδι που έχουν προγραμματίσει. Πολλοί, εξάλλου, οδηγοί δείχνουν προκλητική έλλειψη σεβασμού και στους πεζούς, και σε ορισμένες περιπτώσεις προκαλούν, και αυτοί, θανατηφόρα τροχαία ατυχήματα.

Σε όλες τις παραπάνω ενδεικτικές περιπτώσεις υπάρχει έντονο έλλειμμα σεβασμού του άλλου και των δικαιωμάτων του. Το έλλειμμα στις

περιπτώσεις αυτές -και σε πλήθος άλλες που υπάρχουν στην ελληνική κοινωνία- δεν πρόκειται να μειωθεί αν τα κόμματα εξουσίας, οι διάφοροι φορείς, το εκπαιδευτικό σύστημα, η οικογένεια και ο καθένας πολίτης δεν κάνουν καθημερινή πράξη από τη μια μεριά την πιστή εφαρμογή των νόμων και από την άλλη την έμπρακτη αγάπη και σεβασμό προς όλους, χωρίς καμιά εξαίρεση, τους συνανθρώπους μας.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 19.12.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45

ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΣΤΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Σε προηγούμενα άρθρα μας στην «Καθημερινή» ασχοληθήκαμε με ορισμένα από τα μεγάλα ελλείμματα που υπάρχουν στην ελληνική κοινωνία (έλλειμμα αξιοκρατίας, αξιοπιστίας, ποιότητας και σεβασμού του άλλου και των δικαιωμάτων του). Όλα αυτά τα ελλείμματα υποβαθμίζουν το δημοκρατικό πολίτευμα της χώρας μας. Έλλειμμα, όμως, υπάρχει και στην ίδια τη δομή και τη λειτουργία του πολιτεύματος. Με το έλλειμμα αυτό θα ασχοληθούμε στη συνέχεια. Πριν όμως μπούμε σ' αυτό είναι αναγκαία μια διευκρίνιση :

Κανείς στη χώρα μας -και φυσικά ούτε ο γράφων- δεν υποτιμά το γεγονός ότι, μετά την κατάρρευση της καταστροφικής για τον Τόπο ξενοκίνητης εφτάχρονης δικτατορίας, η Ελλάδα τα τελευταία 30 χρόνια έχει ζήσει τη μακροχρονιότερη περίοδο ομαλής λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Το επίτευγμα αυτό οφείλεται πρώτα και κύρια στον Ελληνικό Λαό. Οφείλεται όμως και στα πολιτικά κόμματα τα οποία με υπευθυνότητα και αυτοσυγκράτηση συνέβαλαν ουσιαστικά στο να λειτουργήσει ομαλά το πολίτευμα.

Ερχόμαστε τώρα στο έλλειμμα που παρουσιάζει η δομή και η λειτουργία της προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής μας δημοκρατίας.

(α) Φαλκίδευση της λαϊκής κυριαρχίας. Η παράγραφος 2 του άρθρου 1 του Συντάγματος ορίζει ότι

«Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία».

Τόσο, όμως, στο αρχικό κείμενο του Συντάγματος, όπως ψηφίστηκε από τη Βουλή το 1975, όσο και στις δύο αναθεωρήσεις του τα δύο μεγάλα κόμματα αρνήθηκαν να κατοχυρώσουν τη διάταξη αυτή με τη συνταγματική καθιέρωση της απλής αναλογικής, του μόνου εκλογικού συστήματος που την υλοποιεί δίνοντας στο κάθε κόμμα τον αριθμό των εδρών στη Βουλή που αναλογούν στη δύναμή του στο Λαό.

Τόσο η ΝΔ όσο και το ΠΑΣΟΚ τροποποιούσαν το εκλογικό σύστημα που εφαρμόστηκε το 1974 κατά τρόπο που τα εξυπηρετούσε κάθε φορά. Το σύστημα αυτό φέρει το ψευδώνυμο «ενισχυμένη αναλογική». Στην πραγματικότητα τόσο το αρχικό όσο και οι μετέπειτα παραλλαγές του είναι πλειοψηφικό, δεδομένου ότι πριμοδοτεί το πρώτο κόμμα σε βάρος των άλλων κομμάτων που μπαίνουν στη Βουλή καθώς και των κομμάτων εκείνων που, λόγω του ορίου του 3%, δεν μπαίνουν στη Βουλή.

Η εφαρμογή της «ενισχυμένης αναλογικής» είχε ως συνέπεια -με εξαίρεση τις εκλογές του 1974- κόμματα που είναι μειοψηφία στο Λαό να

αποσπούν πλειοψηφία στη Βουλή και με τον τρόπο αυτό η μειοψηφία να κυβερνά και η πλειοψηφία να ελέγχει, ενώ στο κοινοβουλευτικό πολίτευμα πρέπει να συμβαίνει το αντίθετο. Αυτό είναι το βασικότερο έλλειμμα στη δομή του δημοκρατικού μας πολιτεύματος. Στο επιχείρημα ότι αυτό συμβαίνει και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η απάντηση είναι ότι στις περισσότερες από αυτές κυβερνούν συνασπισμοί κομμάτων τα οποία συνολικά έχουν πλειοψηφία στο Λαό.

(β) Αποδυνάμωση της νομοθετικής εξουσίας. Μια από τις συνέπειες της φαλκίδευσης της λαϊκής κυριαρχίας είναι η υπερενίσχυση της εκτελεστικής και η αποδυνάμωση της νομοθετικής εξουσίας. Οι μονοκομματικές κυβερνήσεις οι οποίες στηρίζονται στην κοινοβουλευτική πλειοψηφία που τους δίνει το εκλογικό σύστημα και όχι η δύναμη του κόμματος που τις στηρίζει στο Λαό, επιβάλλουν στους βουλευτές τους την απόλυτη πειθαρχία σε όλες τις κρίσιμες ψηφοφορίες που αφορούν τη νομοθετική εργασία με την απειλή της διαγραφής εκείνων οι οποίοι δεν θα πειθαρχήσουν και με ύστατο μέσο τη διάλυση της Βουλής, την οποία, φυσικά, κανείς βουλευτής δεν τολμά να προκαλέσει.

Η απόλυτη, όμως, πειθαρχία των βουλευτών του κυβερνώντος κόμματος καταργεί το συνταγματικό δικαίωμα του Βουλευτή (άρθρο 60, παρ. 1) να ψηφίζει κατά συνείδηση, και μεταβάλλει τη Βουλή από βουλευόμενο σώμα σε όργανο ουσιαστικά απλής επικύρωσης κυβερνητικών αποφάσεων. Σπάνιες είναι οι περιπτώσεις στις οποίες έχουν υπάρξει ουσιαστικές υποχωρήσεις από την πλευρά της κυβέρνησης σε αντιρρήσεις Βουλευτών της σε νομοθετικές ρυθμίσεις.

Η απόλυτη, όμως, επιβολή της εκτελεστικής στη νομοθετική εξουσία έχει ως συνέπεια -με δεδομένη την αρχηγική δομή των κομμάτων- την κυριαρχία του Πρωθυπουργού, ο οποίος, με ένα κύκλο προσώπων που εμπιστεύεται παίρνει αποφάσεις τις οποίες είναι υποχρεωμένοι να στηρίζουν όλοι οι βουλευτές του κόμματος. Με αυτό τον τρόπο το πολίτευμά μας από προεδρευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία έχει μετατραπεί σε πρωθυπουργική ή πρωθυπουργοκεντρική δημοκρατία.

(γ) Υποταγή της δικαστικής στην εκτελεστική εξουσία. Η διάταξη του Συντάγματος (άρθρο 90, παρ. 5) με βάση την οποία το Υπουργικό Συμβούλιο επιλέγει την ηγεσία των ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας σε συνδυασμό με τις μονοκομματικές Κυβερνήσεις που «παράγει» το εκλογικό σύστημα υποτάσσουν, ουσιαστικά, τη δικαστική στην εκτελεστική εξουσία.

Στις δύο αναθεωρήσεις του Συντάγματος του 1975 τα δύο κόμματα εξουσίας, τα οποία εναλλάσσονται στην Κυβέρνηση χάρη στο εκλογικό σύστημα, απέρριψαν κάθε πρόταση για την αλλαγή του τρόπου επιλογής της ηγεσίας των ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας. Ταυτόχρονα, όμως, η

εκάστοτε αξιωματική αντιπολίτευση κατηγορεί την κυβέρνηση για κομματικές επιλογές στην ηγεσία των δικαστηρίων αυτών.

(δ) Αδιαφάνεια. Στις μονοκομματικές κυβερνήσεις δεν υπάρχει ενδοκυβερνητικός έλεγχος. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τον πρωθυπουργοκεντρικό χαρακτήρα του πολιτεύματος εκτρέφει την αδιαφάνεια. Τη μεγάλη αυτή πληγή του δημοκρατικού πολιτεύματος δεν θεραπεύει ο κοινοβουλευτικός έλεγχος, δεδομένου ότι οι ελεγχόμενοι Υπουργοί επιλέγουν οι ίδιοι τι θα δώσουν στη δημοσιότητα.

Είναι γνωστές οι χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο απαντήσεις στις περισσότερες ερωτήσεις βουλευτών όπως και οι ρητορικές αψιμαχίες στις επερωτήσεις οι οποίες δεν καταλήγουν σε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Η σύσταση, επιπλέον, εξεταστικών επιτροπών απόκειται στην καλή διάθεση των κυβερνώντων, οι οποίοι συναινούν στη σύστασή τους μόνο όταν και εάν κρίνουν ότι αυτή τους συμφέρει.

(ε) Διαπλοκή των κομμάτων εξουσίας με τους οικονομικά ισχυρούς. Ο ανταγωνισμός των δύο μεγάλων κομμάτων για την πρωτιά στις βουλευτικές εκλογές προκειμένου είτε να συνεχίσουν να κυβερνούν είτε να επανέλθουν (αν είναι αξιωματική αντιπολίτευση) στην εξουσία έχει ως συνέπεια τη δαπάνη τεράστιων ποσών στις προεκλογικές περιόδους, ποσών που είναι αδύνατο να καλύψει η κρατική επιχορήγηση και οι ισχνές εισφορές των μελών τους.

Προκειμένου να καλύψουν τις υπέρογκες προεκλογικές δαπάνες και την προβολή τους, τα δύο μεγάλα κόμματα καταφεύγουν στους οικονομικά ισχυρούς και στους ιδιοκτήτες των μέσων μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ). Η υποστήριξη, όμως, όλων αυτών δεν δίνεται χωρίς ανταλλάγματα. Και αυτά τα ανταλλάγματα δημιουργούν τη διαπλοκή με την προνομιακή μεταχείριση των οικονομικά ισχυρών-χορηγών από τα κόμματα εξουσίας στην ανάθεση των δημόσιων έργων και των προμηθειών του Δημοσίου.

(στ) Διαφθορά. Η διαπλοκή και η κομματικοποίηση της δημόσιας διοίκησης σε συνδυασμό με το έλλειμμα αξιοκρατίας που υπάρχει στη χώρα (βλέπε άρθρο στην «Καθημερινή» της 15.8.04) έχουν ως αποτέλεσμα την εκτεταμένη διαφθορά, γεγονός που φέρει τη χώρα μας -σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του World Economic Forum- στην πρώτη θέση στη διαφθορά ανάμεσα στις χώρες-παλαιά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρά τις εκθέσεις των Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης και του Συνηγόρου του Πολίτη, η διαφθορά, δυστυχώς, «ζει και βασιλεύει».

Στον παραπάνω κατάλογο θα μπορούσαν να προστεθούν και άλλα για το έλλειμμα στη δομή και στη λειτουργία της δημοκρατίας στη χώρα μας. Αρκούν, όμως, αυτά για να καταδείξουν ότι το έλλειμμα είναι μεγάλο και υπάρχει απόλυτη ανάγκη να μειωθεί.

Χωρίς να είναι πανάκεια, ένα πρώτο και αποφασιστικό βήμα για να αρχίσει να μειώνεται το έλλειμμα αυτό είναι η καθιέρωση της απλής αναλογικής ως πάγιου συστήματος διεξαγωγής όλων των εκλογών στη χώρα μας. Η αντικατάσταση, στη συνέχεια, των μονοκομματικών από πολυκομματικές κυβερνήσεις θα συμβάλει από τη μια μεριά στην ενίσχυση της νομοθετικής εξουσίας και από την άλλη στην ουσιαστικοποίηση των υπάρχοντων ελεγκτικών μηχανισμών και στη δημιουργία νέων. Ταυτόχρονα θα υπάρχει και ενδοκυβερνητικός έλεγχος. Οι αλλαγές αυτές σε συνδυασμό με τις αναγκαίες τροποποιήσεις του Συντάγματος σε μια μελλοντική αναθεώρησή του θα οδηγήσουν στο δραστικό περιορισμό του ελλείμματος στη δομή και λειτουργία του πολιτεύματος.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 1.1.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 46

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΤΟ ΛΑΟ ΚΑΙ ΤΗ ΒΟΥΛΗ

Είναι κοινή διαπίστωση ότι μετά την κατάρρευση της εφτάχρονης δικτατορίας, την οριστική απαλλαγή της χώρας από την ξενόφερτη βασιλεία και τη νομιμοποίηση του Κ.Κ.Ε., η Ελλάδα έχει απολαύσει τη μακροχρονιότερη περίοδο ομαλού πολιτικού βίου στη σύγχρονη ιστορία της και μια -παρά τις κατά καιρούς οξύνσεις- ομαλή επίσης λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος.

Μετά την ένταξη της χώρας το 1979 στην, τότε, ΕΟΚ και στη συνέχεια τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), πολλά έχουν αλλάξει στην πολιτική ζωή της χώρας εξαιτίας τόσο των πολιτικών εξελίξεων στο εσωτερικό της όσο και της υιοθέτησης ολοένα και περισσότερων κανονισμών και οδηγιών της Ε.Ε.

Τόσο, όμως, στη χώρα μας όσο και στις άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. γίνεται δικαιολογημένα πολύς λόγος για το δημοκρατικό έλλειμμα που χαρακτηρίζει την Ε.Ε. Ένα έλλειμμα το οποίο πηγάζει από τον διακυβερνητικό της χαρακτήρα με περιθωριακό το ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και κυρίαρχο το ρόλο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (και ιδιαίτερα των Συνόδων Κορυφής), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και -σε ό,τι αφορά τη νομισματική πολιτική- της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, οργάνων τα οποία δεν εκλέγονται από το σύνολο των λαών των κρατών-μελών και δεν λογοδοτούν σ' αυτούς.

Δημοκρατικό, όμως, έλλειμμα υπάρχει και στη χώρα μας παρά την 30χρονη ομαλή λειτουργία της προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής μας δημοκρατίας. Δυστυχώς το έλλειμμα αυτό είναι διαχρονικό και οι κύριοι υπεύθυνοι γι' αυτό είναι τα δύο μεγάλα κόμματα εξουσίας τα οποία, με την πολιτική τους, έχουν δείξει και αποδείξει ότι φοβούνται τόσο το Λαό όσο και τη Βουλή. Μια εκτεταμένη αναφορά των πτυχών του ελλείμματος αυτού απαιτεί χώρο πολύ μεγαλύτερο από αυτό που διατίθεται σ' αυτό το άρθρο. Για το λόγο αυτό θα περιοριστούμε μόνο σε τρία καίρια θέματα στα οποία αποδείχεται η διαχρονικότητα του φόβου αυτού των δύο κομμάτων εξουσίας.

(α) Άρνηση διεξαγωγής δημοψηφισμάτων για μεγάλα ζητήματα Τόσο το Σύνταγμα του 1975 όσο και οι μετέπειτα αναθεωρήσεις του προβλέπουν τη διεξαγωγή δημοψηφισμάτων στη χώρα μας (βλέπε, σχετικά, τα άρθρα 44 παρ. 2 και 35 παρ. 3 του Συντάγματος όπως διαμορφώθηκε μετά την τελευταία αναθεώρηση). Την πρωτοβουλία της διεξαγωγής δημοψηφισμάτων έχει μόνο η Κυβέρνηση δεδομένου ότι για την προκήρυξή τους απαιτείται η

απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των Βουλευτών, πλειοψηφία την οποία διαθέτει μόνο το κυβερνών κόμμα. Προτάσεις που έγιναν στη διάρκεια των σχετικών συζητήσεων στη Βουλή για να προβλεφθεί στο Σύνταγμα η υποχρέωση διεξαγωγής δημοψηφισμάτων όταν αυτή προταθεί από μεγάλο αριθμό (πολλών εκατοντάδων χιλιάδων) πολιτών απορρίφθηκαν. Το μόνο δημοψήφισμα που έχει διεξαχθεί στη χώρα μας ήταν εκείνο με το οποίο καταργήθηκε η βασιλευομένη δημοκρατία και αυτό έγινε πριν ψηφιστεί το Σύνταγμα του 1975.

Στη διάρκεια, όμως, της 30ετίας που πέρασε από τότε έχουν ανακύψει πλήθος ζητημάτων στα οποία θα έπρεπε να αποφανθεί ο Λαός με δημοψήφισμα. Αρκεί εδώ να αναφέρουμε μόνο τις Συνθήκες που αφορούν την Ε.Ε. (τη συνθήκη της ένταξης της χώρας στην, τότε, ΕΟΚ και τις συνθήκες αναθεώρησης της ιδρυτικής της διακήρυξης δηλαδή τις συνθήκες του Μάαστριχτ, της Ενιαίας Αγοράς, της Νίκαιας και, εντελώς πρόσφατα, του Ευρωσυντάγματος). Για τις τόσο σημαντικές αυτές συνθήκες για το μέλλον του Τόπου κανένα από τα δύο κόμματα δεν αποφάσισε να προκηρύξει δημοψήφισμα ακόμα και όταν (όπως συμβαίνει με το «Ευρωσύνταγμα») η μεγάλη πλειοψηφία του Λαού, σύμφωνα με όλες τις δημοσκοπήσεις, είχε ταχθεί υπέρ της υπερψήφισής του.

Τα δύο κόμματα εξουσίας -με την άρνησή τους για τη διεξαγωγή δημοψηφισμάτων για τα μεγάλα ζητήματα του Τόπου- εκτός από τον παραμερισμό του κυρίαρχου Λαού, στερούν τους πολίτες από την αναγκαία ενημέρωση για τα ζητήματα αυτά με αποτέλεσμα η ενημέρωση αυτή να εξαρτάται από εάν και κατά πόσο τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα θα αναλάβουν πρωτοβουλία για συζητήσεις και οι εφημερίδες θα αφιερώσουν σελίδες τους γι' αυτά.

(β) Άρνηση συζήτησης και έγκρισης από τη Βουλή των προγραμμάτων σταθεροποίησης και ανάπτυξης. Σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 79, παρ. 1-3) και τον Κανονισμό της Βουλής (άρθρο 123) ο Κρατικός Προϋπολογισμός, ο οποίος αφορά ένα μόνο έτος, αφού συζητηθεί στην αρμόδια Επιτροπή σε 3 συνεδριάσεις, εισάγεται και συζητείται στην Ολομέλεια της Βουλής σε 5 συνεχείς συνεδριάσεις και ψηφίζεται ως έχει.

Το ίδιο άρθρο του Συντάγματος (άρθρο 79 παρ. 8) προβλέπει ρητά ότι :
«Τα προγράμματα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης εγκρίνονται από την Ολομέλεια της Βουλής όπως ο νόμος ορίζει».

Τα προκαταρκτικά τέτοιων προγραμμάτων και τα ίδια τα προγράμματα υποβλήθηκαν και συζητήθηκαν στη Βουλή στα τέλη της δεκαετίας του '70 και τη δεκαετία του '80, έστω και αν δεν εφαρμόστηκαν ποτέ. Εδώ και πάνω από 15 χρόνια, όμως, όλες οι κυβερνήσεις έπαψαν να καταρτίζουν προγράμματα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης και από το 1992 και

μετά καταρτίζουν, με βάση τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, «Προγράμματα Σταθερότητας και Ανάπτυξης». Τα προγράμματα αυτά -και οι μετέπειτα αναθεωρήσεις τους- αφορούν περιόδους που μπορεί να εκτείνονται από 3 μέχρι 7 έτη. Παρ' όλα αυτά κανένα από τα προγράμματα αυτά δεν έχει εισαχθεί για συζήτηση και έγκριση από τη Βουλή από τις κυβερνήσεις των δύο κομμάτων εξουσίας (πρόσφατο «παράδειγμα» το τελευταίο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης 2004-2006 και η ακόμα πιο πρόσφατη αναθεώρησή του).

Με την απευθείας υποβολή των προγραμμάτων αυτών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς έγκριση και από τα δύο κόμματα εξουσίας παραμερίζεται η Βουλή. Με τον τρόπο αυτό στερούν από τον ελληνικό Λαό την ενημέρωση που θα είχε με την απευθείας μετάδοση από την τηλεόραση των σχετικών συζητήσεων στην Ολομέλεια του Σώματος και την κυβέρνηση από τις όποιες εποικοδομητικές τροποποιήσεις που η Βουλή των Ελλήνων θα έκανε στα προγράμματα αυτά ώστε να εξυπηρετούν καλύτερα τις ανάγκες του Λαού.

(γ) Φαλκίδευση της λαϊκής κυριαρχίας με τις παραλλαγές του εκλογικού συστήματος. Το άρθρο 2 παρ. 2 του Συντάγματος ορίζει ότι :
«Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία».

Κορυφαία στιγμή της εκδήλωσης της λαϊκής κυριαρχίας είναι οι Βουλευτικές εκλογές, στις οποίες ο Λαός, με την ψήφο του, εκλέγει τους αντιπροσώπους του Έθνους. Είναι αυτονόητο ότι οι αντιπρόσωποι αυτοί του κάθε κόμματος θα πρέπει να είναι τόσοι όσοι αναλογούν στους ψήφους (ή το ποσοστό των έγκυρων ψηφοδελτίων) που πήρε το κόμμα αυτό σε όλη την Επικράτεια.

Παρά, όμως, την αυτονόητη αυτή συνέπεια της σχετικής διάταξης του Συντάγματος, όλα τα εκλογικά συστήματα που έχουν ψηφίσει τη διάρκεια της τελευταίας 30ετίας τα δύο κόμματα εξουσίας δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια μορφή πλειοψηφικού συστήματος το οποίο φέρει το ψευδώνυμο τίτλο της «ενισχυμένης αναλογικής». Με βάση τις παραμορφωτικές της λαϊκής κυριαρχίας διατάξεις των σχετικών νόμων επιτυγχάνεται η απόσπαση εδρών από όλα τα κόμματα που μπαίνουν στη Βουλή ξεπερνώντας το όριο του 3% και από εκείνα που δεν το ξεπερνούν και η προσθήκη τους στη δύναμη του πρώτου κόμματος προκειμένου αυτό να πετύχει μια κλεμμένη από αυτά πλειοψηφία στη Βουλή. Με τον τρόπο αυτό διαστρεβλώνεται η σχέση ψήφων και εδρών και οι Βουλευτές του κάθε κόμματος εκπροσωπούν διαφορετικό αριθμό εκλογέων. Π.χ. στις τελευταίες Βουλευτικές εκλογές της 7.3.2004 σε κάθε ένα Βουλευτή της ΝΔ αναλογούν 20.366 έγκυρα ψηφοδέλτια, του ΠΑΣΟΚ 25.675, του ΚΚΕ 36.402 και του ΣΥΝ 40.286, ενώ κανονικά στην καθεμιά από τις 300 έδρες της Βουλής αναλογούσαν 24.695 έγκυρα ψηφοδέλτια.

Στην περίπτωση, δηλαδή, του εκλογικού συστήματος τα δύο μεγάλα κόμματα, εξαιτίας της βεβαιότητας ότι αν καθιερωνόταν η απλή αναλογική (το μόνο εκλογικό σύστημα στο οποίο επιτυγχάνεται αντιστοίχιση ψήφων και εδρών) θα έχαναν τη δυνατότητα το ένα από τα δύο είτε να ξανακερδίσει τις εκλογές (αν είναι κυβέρνηση) είτε να επανέλθει στην εξουσία (αν είναι αξιωματική αντιπολίτευση) και να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση, συμφωνούν στη διαίωνιση του εκλογικού αυτού συστήματος. Η ωμότερη παραλλαγή του οποίου ψηφίστηκε από την προηγούμενη Κυβέρνηση και το οποίο θα εφαρμοστεί στις επόμενες εκλογές.

Τα τρία παραπάνω «παραδείγματα» αρκούν για να φανεί καθαρά ότι τα δύο κόμματα εξουσίας φοβούνται τόσο το Λαό όσο και τη Βουλή και έχοντας εξασφαλίζει μέσω του εκλογικού συστήματος μια κοινοβουλευτική πλειοψηφία που δεν τους ανήκει θέλουν -όταν βρίσκονται στην Κυβέρνηση- να διαχειρίζονται τα πάντα ανεξέλεγκτα μέσω αυτής. Αυτή η πλειοψηφία τους δίνει τη δυνατότητα να αρνούνται τη διεξαγωγή δημοψηφισμάτων και τους επιτρέπει να παραμερίζουν τη Βουλή (και τους ίδιους τους δικούς τους Βουλευτές) με τη μη υποβολή για συζήτηση και έγκριση από τη Βουλή των προγραμμάτων σταθεροποίησης και ανάπτυξης. Είναι, επομένως, σαφές ότι το δημοκρατικό έλλειμμα στη χώρα μας θα διαιωνίζεται για όσο διάστημα τα κόμματα εξουσίας θα φοβούνται το Λαό και τη Βουλή.

«Η ΑΥΓΗ», 22.5.2005

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όπως θα διαπίστωσε ο αναγνώστης των Κεφαλαίων του βιβλίου αυτού, τα προβλήματα της έκπτωσης αξιών και της απαξίωσης θεσμών που θίγονται σ' αυτά εξακολουθούν να μαστίζουν την πολιτική, κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική και οικολογική ζωή της χώρας και να προβληματίζουν το Λαό για το μέλλον της. Τα κείμενα είναι, δυστυχώς, τόσο επίκαιρα όσο ήταν και την εποχή που γράφτηκαν.

Ο Λαός, φυσικά, δεν είναι αμέτοχος των προβλημάτων αυτών. Παρόλο, όμως, που σε πολλά από αυτά είναι συνένοχος, εν τούτοις περιμένει από τους εκλεγμένους απ' αυτόν άρχοντες, που φέρουν την κύρια ευθύνη για τη νοσηρή αυτή κατάσταση, να αναπτύξουν πρωτοβουλίες και να λάβουν μέτρα τα οποία θα αποκαθιστούν τις αξίες και θα συμβάλλουν όχι μόνο στο σεβασμό και στη, σύμφωνα με το Σύνταγμα, λειτουργία των θεσμών αλλά και στη βελτίωση και στην ανύψωσή τους.

Την προσδοκία αυτή του Λαού, δυστυχώς, την έχουν διαψεύσει όλες οι μέχρι σήμερα κυβερνήσεις, οι οποίες ανέλαβαν το δύσκολο έργο της πολλαπλής ανασυγκρότησης της χώρας μετά την κατάλυση αξιών και θεσμών από την ξενοκίνητη επτάχρονη δικτατορία.

Η πριν από τη δικτατορία κατάσταση της χώρας δεν ήταν, φυσικά, ιδανική και χωρίς προβλήματα. Μετά, όμως, από τις εκλογές του 1963 και, κυρίως, του 1964 ο Λαός είχε την ελπίδα ότι η κατάσταση αυτή θα βελτιωνόταν. Η ελπίδα, ωστόσο αυτή «σβήστηκε» με το πραξικόπημα των συνταγματαρχών.

Μετά τα γεγονότα της Νομικής, το Πολυτεχνείο και την κατάρρευση της χούντας, η ελπίδα του Λαού αναπτερώθηκε. Και την ελπίδα αυτή την ενίσχυσαν οι δύο πραγματικά ρηξικέλευθες -αλλά και υπερώριμες- θεσμικές αλλαγές: του δημοψηφίσματος που είχε ως αποτέλεσμα την οριστική απαλλαγή της χώρας από τους Γλύξμπουργκ και της νομιμοποίησης του ΚΚΕ. Τις μεγάλες, όμως, αυτές αλλαγές δεν τις συνόδευσαν άλλες που θα οδηγούσαν τη χώρα σε νέους δρόμους. Πιο συγκεκριμένα :

Αμέσως μετά την κατάρρευση της δικτατορίας ιδρύθηκαν δύο κόμματα. Τα κόμματα αυτά είχαν τους τίτλους Νέα Δημοκρατία και Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα.

Ο ιδρυτής της ΝΔ ήταν ιδρυτής και της προδικτατορικής ΕΡΕ, η οποία κυβέρνησε τη χώρα επί μία οκταετία και, όπως ήταν φυσικό, παρέμεινε πιστός στη συντηρητική ιδεολογία του. Η ΝΔ, δηλαδή, δεν ήταν παρά μια -εκσυγχρονισμένη και προσαρμοσμένη στη νέα κατάσταση- συνέχεια της ΕΡΕ.

Σε αντίθεση με τη ΝΔ, το ΠΑΣΟΚ εμφανίστηκε ως νέο κόμμα δεδομένου ότι η ιδρυτική του «Διακήρυξη» περιείχε πρωτοποριακές θέσεις που

δικαιολογούσαν το τίτλο «σοσιαλιστικό». Ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ, όμως, δεν ήταν ένα νέο πρόσωπο στην ελληνική πολιτική σκηνή. Στη σύντομη προδικτατορική πολιτική του πορεία έπαιξε σημαντικό ρόλο στο κόμμα της Ένωσης Κέντρου και, όπως είναι φυσικό, ήταν γαλουχημένος με τις ιδέες και τις πρακτικές του κόμματος αυτού, οι οποίες -όπως αποδείχτηκε στη συνέχεια- έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη μετέπειτα πολιτική πορεία του.

Στη Βουλή που προέκυψε από τις εκλογές του 1974, εκτός από τα δύο «νέα» κόμματα, εισήλθαν η Ένωση Κέντρου Νέες Δυνάμεις (το δεύτερο σε δύναμη κόμμα) και η Ενωμένη Αριστερά. Οι εκλογές του έτους εκείνου έγιναν με μια παραλλαγή του εκλογικού συστήματος της ενισχυμένης αναλογικής που εφαρμοζόταν και πριν από το 1967.

Το βασικό χαρακτηριστικό των πολλών παραλλαγών της ενισχυμένης αναλογικής είναι ότι πριμοδοτεί σε έδρες κυρίως το πρώτο κόμμα σε βάρος του τρίτου, τέταρτου κλπ κομμάτων. Με τον τρόπο αυτό το πρώτο κόμμα, παρόλο που είναι μειοψηφία στο Λαό, αποσπά μια κλεμμένη πλειοψηφία στη Βουλή και σχηματίζει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Ουσιαστικά, δηλαδή, πρόκειται για ένα πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα που στόχο έχει την καθιέρωση του δικομματισμού, το σχηματισμό μονοκομματικών κυβερνήσεων και τον αποκλεισμό κυβερνήσεων συνασπισμού.

Στις εκλογές του 1974, κάτω από τις γνωστές συνθήκες που επικρατούσαν στα τέλη του έτους εκείνου, η ΝΔ πέτυχε απόλυτη πλειοψηφία στο Λαό και, χάρη στην ενισχυμένη αναλογική, απέσπασε πάνω από τα δύο τρίτα των εδρών.

Η επίτευξη του στόχου της ενισχυμένης αναλογικής -η επικράτηση, δηλαδή, του δικομματισμού- άρχισε από τις εκλογές του 1977, τις οποίες κέρδισε η ΝΔ και ολοκληρώθηκε στις εκλογές του 1981, τις οποίες κέρδισε το ΠΑΣΟΚ (και οι δύο εκλογές έγιναν με το ίδιο, βασικά, σύστημα που εφαρμόστηκε στις εκλογές του 1974 και τα κόμματα που τις κέρδισαν είχαν ποσοστό κάτω του 50%).

Ο δικομματισμός παγιώθηκε στις εκλογές των ετών 1985, 1989 και 1990 χάρη σε παραλλαγές της ενισχυμένης αναλογικής που ψήφισε το ΠΑΣΟΚ απεμπολώντας τη δέσμευσή του στη «Διακήρυξη Κυβερνητικής Πολιτικής» του 1981 για την καθιέρωση της απλής αναλογικής, καθώς και στις εκλογές των ετών 1993, 1996, 2000 και 2004 χάρη σε μια άλλη παραλλαγή που η ΝΔ ψήφισε (και το ΠΑΣΟΚ καταψήφισε !) το 1990. Τέλος με βάση μια ακόμα παραλλαγή, που ψήφισε το ΠΑΣΟΚ το 2004, θα γίνουν και οι επόμενες εκλογές.

Από τη διαδοχική ψήφιση και εφαρμογή παραλλαγών της ενισχυμένης αναλογικής από τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ αποδεικνύεται περίτρανα η ξεκάθαρη επιλογή και των δύο κομμάτων να διαιωνίσουν το δικομματισμό, την

εναλλαγή τους, δηλαδή, στην εξουσία με το σχηματισμό αυτοδύναμης κυβέρνησης από το πρώτο κόμμα, ακόμα και αν η δύναμή του στο Λαό είναι γύρω στο 40%.

Ενώ, όμως, η ενισχυμένη αναλογική είναι η αναγκαία προϋπόθεση για τη διαίωνιση του δικομματισμού, δεν είναι ικανή να την εξασφαλίσει. Στη διαίωνισή του συνέβαλαν και άλλοι παράγοντες. Οι σημαντικότεροι από αυτούς είναι :

(α) Η διαμόρφωση μιας διπολικής διάταξης των πολιτικών δυνάμεων της χώρας μετά το 1977.

Ο ένας πόλος της διάταξης αυτής, η ΝΔ, στηρίχτηκε στην ύπαρξη μιας πολύ σημαντικής συντηρητικής μερίδας του εκλογικού σώματος η οποία υποστήριζε πριν από τη δικτατορία την ΕΡΕ.

Ο άλλος πόλος, το ΠΑΣΟΚ, προέκυψε από τη σταδιακή απορρόφηση από αυτό της Ένωσης Κέντρου, δεδομένου ότι ο ιδρυτής του και πολλά από τα βασικά στελέχη του ανήκαν πριν από τη δικτατορία στο κόμμα αυτό, καθώς και από την απόσπαση σημαντικού τμήματος των οπαδών της Αριστεράς εξαιτίας της αριστερής εικόνας που παρουσίαζε το κόμμα αυτό με την ιδρυτική του «Διακήρυξη».

Η ανάδειξη, όμως, του ΠΑΣΟΚ ως του δεύτερου πόλου του δικομματισμού θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη, αν όχι αδύνατη, αν η Αριστερά ήταν ενωμένη και παρουσίαζε μια πειστική εναλλακτική πολιτική πρόταση. Δυστυχώς αυτό δεν έγινε. Το πείραμα της Ενωμένης Αριστεράς του 1974 ήταν βραχύβιο και το ίδιο συνέβη και με τον ενιαίο Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου 15 χρόνια αργότερα. Η πολυδιάσπαση, δηλαδή, της Αριστεράς συνέβαλε σημαντικά στο να καταστεί το ΠΑΣΟΚ ο δεύτερος πόλος του δικομματισμού.

Το ΠΑΣΟΚ, μόλις ανέλαβε την εξουσία το 1981, άρχισε σταδιακά να εγκαταλείπει όλες τις βασικές θέσεις της ιδρυτικής του «Διακήρυξης» και να υιοθετεί τις θέσεις και τις συμπεριφορές της ΝΔ. Με τον τρόπο αυτό αφομοιώθηκε πλήρως από το σύστημα, και από κόμμα «Αλλαγής» μετατράπηκε απλώς σε ένα κόμμα εναλλαγής στη διαχείριση της εξουσίας, το οποίο όταν αναλάμβανε την κυβέρνηση, συνέχιζε να εφαρμόζει πιστά -και σε ορισμένους τομείς να υπερακοντίζει- την πολιτική του προκατόχου του σε όλα τα μεγάλα προβλήματα του Τόπου.

(β) Η στήριξη και των δύο πόλων του δικομματισμού από ένα μεγάλο ποσοστό του εκλογικού σώματος (συνολικά γύρω ή και πάνω από το 80%). Η στήριξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι πολλά από τα μέλη του ποσοστού αυτού του εκλογικού σώματος που είναι οπαδοί του δικομματισμού είναι εθισμένα στο ρουσφέτι. Τα μέλη αυτά δεν ψηφίζουν με βάση κάποιες αρχές, αλλά με κριτήριο ποιο από τα δύο κόμματα θα εξυπηρετήσει καλύτερα είτε

τα ατομικά τους συμφέροντα και ιδιαίτερα το διορισμό στο δημόσιο τομέα και την παροχή κάθε είδους -ακόμα και των πιο απίθανων- εξυπηρετήσεων και εκδουλεύσεων, είτε τα συμφέροντα μιας συντεχνίας στην οποία ανήκουν.

(γ) Η οργάνωση και λειτουργία και των δύο κομμάτων κατά τρόπο που να εξυπηρετεί αυτό το εκλογικό σώμα. Και τα δύο κόμματα διαθέτουν καταστατικό, εκλεγμένα όργανα διοίκησης, τοπικές και κλαδικές οργανώσεις κλπ. Το οργανωτικό αυτό σχήμα του κάθε κόμματος, όμως, δεν αξιοποιείται για την παραγωγή και εφαρμογή πολιτικής, δεδομένου ότι τα όποια προγράμματα καταρτίζονται από αυτό προορίζονται μόνο για προεκλογική «κατανάλωση» (δηλαδή ως διαφημιστικό υλικό) και η εφαρμογή τους παραπέμπεται στις ελληνικές καλένδες όταν το κόμμα ανέλθει στην εξουσία.

Ο ουσιαστικός και κύριος σκοπός των οργανώσεων των δύο κομμάτων είναι η λειτουργία τους ως ρουσφετολογικών μηχανισμών ανάμεσα σε δύο εκλογικές αναμετρήσεις (κυρίως όταν το κόμμα έχει κερδίσει τις εκλογές και αναλάβει την κυβέρνηση) και ως μηχανισμών άγρας όσο των δυνατών περισσότερων ψήφων στις προεκλογικές περιόδους.

(δ) Οι στενές σχέσεις που έχουν και τα δύο κόμματα με ολιγάριθμους μεγαλο-επιχειρηματίες οι οποίοι ελέγχουν ζωτικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας και τα περισσότερα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Με τις σχέσεις αυτές τα κόμματα επιτυγχάνουν την υποστήριξη των επιχειρηματιών αυτών προκειμένου να κερδίσουν τις επόμενες εκλογές και να διατηρήσουν την εξουσία (αν είναι κυβέρνηση), ή να την ανακτήσουν (αν είναι αξιωματική αντιπολίτευση).

Οι μεγαλο-επιχειρηματίες αυτοί ενισχύουν τα δύο κόμματα τόσο οικονομικά (προκειμένου να καλύψουν τα ιλιγγιώδη ποσά που σπαταλούνται στις προεκλογικές περιόδους) όσο και με την προβολή του αρχηγού και ορισμένων από τα στελέχη τους από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τα οποία ελέγχουν.

Και τα κόμματα, με τη σειρά τους, όταν είναι στην κυβέρνηση «εξοφλούν» με ποικίλους τρόπους (ανάθεση δημόσιων έργων και προμηθειών κλπ) την οφειλή τους προς τους μεγαλο-επιχειρηματίες εκείνους που τα στηρίζαν.

Η διαπλοκή των μεγαλο-επιχειρηματιών αυτών με τα δύο κόμματα εξουσίας αύξησε τη δύναμη τους σε τέτοιο βαθμό, που οι κυβερνήσεις να μεταβάλλονται, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε απλά εκτελεστικά όργανα των αποφάσεών τους.

(ε) Ο τρόπος λειτουργίας των δύο κομμάτων φέρει την ανεξίτηλη σφραγίδα των ιδρυτών τους. Και τα δύο κόμματα, δηλαδή, ήταν και παραμένουν (και μετά το θάνατο των ιδρυτών τους) αρχηγικά. Οι ιδρυτές τους αποχώρησαν από την ηγεσία των κομμάτων τους όταν αυτοί το

αποφάσισαν ή όταν η υγεία τους δεν τους επέτρεπε να εξακολουθήσουν να τη διατηρούν. Το ίδιο ισχύει και για τους διαδόχους τους.

Για όσο διάστημα οι Αρχηγοί παραμένουν στη θέση τους συμπεριφέρονται ως απόλυτοι και ανεξέλεγκτοι άρχοντες, τους οποίους κανείς δεν τολμά να ελέγξει ή να αμφισβητήσει. Περιστοιχιζόμενοι από ένα κλειστό κύκλο προσώπων της προσωπικής τους επιλογής και ερήμην των οργάνων του κόμματός τους, παίρνουν αποφάσεις οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις είναι αντίθετες όχι μόνο σ' αυτά που έχει διακηρύξει το κόμμα τους, αλλά και σε αυτά που οι ίδιοι είχαν αποφασίσει νωρίτερα. Χωρίς, επίσης, κανένα έλεγχο εντάσσουν και απομακρύνουν από το κόμμα τους όποιο πρόσωπο θέλουν. Και φυσικά αποκλείουν τη συνεργασία με άλλα κόμματα στη διακυβέρνηση της χώρας.

(στ) Η κατάργηση των υπερεξουσιών του Προέδρου της Δημοκρατίας, με την αναθεώρηση του 1985/86. Η κατάργηση αυτή θα ήταν ορθή αν στην αναθεώρηση εκείνη κατοχυρωνόταν συνταγματικά η απλή αναλογική ως πάγιο εκλογικό σύστημα. Αν γινόταν αυτό οι υπερεξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας θα περιέρχονταν στη Βουλή, της οποίας ο ρόλος θα αναβαθμιζόταν. Αυτό όμως δεν έγινε, με αποτέλεσμα οι υπερεξουσίες αυτές να περιέλθουν στον Πρωθυπουργό και το πολίτευμά μας να μετατραπεί σε πρωθυπουργοκεντρικό. Ο εκάστοτε Πρωθυπουργός, δηλαδή, εκτός από απόλυτος άρχων στο κόμμα του, έχει καταστεί και απόλυτος άρχων και στην κυβέρνηση.

Το πλέγμα όλων των παραπάνω παραγόντων σε συνδυασμό με το εκλογικό σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής παγίωσε το δικομματισμό και οδήγησε στην άσκηση της εξουσίας από τους εκάστοτε Αρχηγούς των δύο κομμάτων κατά τρόπο αυταρχικό, ηγεμονικό και αλαζονικό.

Στον τρόπο αυτό άσκησης της εξουσίας πρωτοστατεί ο εκάστοτε Πρωθυπουργός. Αυτό αποτυπώνεται στη στελέχωση της κυβέρνησης και στη λήψη πολλών αποφάσεων σε καίρια θέματα πολιτικής ερήμην του Υπουργικού Συμβουλίου και των κυβερνητικών οργάνων καθώς και στη συμπεριφορά του απέναντι τόσο στη νομοθετική όσο και στη δικαστική εξουσία.

Τον ίδιο τρόπο στην άσκηση της οποίας εξουσίας τους -μιμούμενα τον Πρωθυπουργό- εφαρμόζουν και τα στελέχη του κόμματος που κατέχουν κυβερνητικές θέσεις, διευθυντικές θέσεις στις δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμούς και επιχειρήσεις καθώς και επιτελικές θέσεις στο κόμμα.

Ανάλογη είναι η συμπεριφορά και του Αρχηγού της εκάστοτε αξιωματικής αντιπολίτευσης τόσο σε θέματα πολιτικής όσο και στον τρόπο στελέχωσης και λειτουργίας του κόμματός του.

Μέσα στο πολιτικό και κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον που διαμορφώνεται από όλα όσα προαναφέρθηκαν, ασκούν εξουσία σε όλα τα επίπεδα και πρόσωπα, τα οποία είτε δεν έχουν αρχές είτε εγκατέλειψαν τις αρχές που είχαν, με αποτέλεσμα την έκπτωση αξιών και την απαξίωση θεσμών.

Η έκπτωση αξιών αποτυπώνεται στα πολύ μεγάλα ελλείμματα που παρουσιάζει η πολιτική και κοινωνική ζωή του Τόπου και τα οποία αναλύονται σε ορισμένα από τα Κεφάλαια αυτού του βιβλίου. Πρόκειται για τα ελλείμματα :

- Αξιοπιστίας
- Αξιοκρατίας
- Αξιολόγησης
- Αξιοπρέπειας
- Συνέπειας
- Ευαισθησίας
- Ποιότητας
- Διαφάνειας, και
- Κοινωνικής Δικαιοσύνης

καθώς και τα ελλείμματα σεβασμού :

- του Άλλου
- της Αλήθειας
- της Παράδοσης, και
- του Περιβάλλοντος.

Οι πράξεις και παραλείψεις που έχουν ως αποτέλεσμα την έκπτωση των αξιών αυτών είναι αναρίθμητες. Αρκεί εδώ να αναφέρουμε :

- Την κραυγαλέα διάσταση λόγων και έργων στην οποία αποτυπώνεται η ασυνέπεια και η αναξιοπιστία των κυβερνώντων σε όλα τα επίπεδα.
- Τη μη παραίτηση από τις θέσεις που κατέχουν πρόσωπα, τα οποία είναι υπεύθυνα για σοβαρά λάθη ή παραλείψεις που ζημίωσαν τον Τόπο.
- Τις αδιαφανείς διαδικασίες με τις οποίες παίρνονται αποφάσεις που ευνοούν τους λίγους σε βάρος των πολλών.
- Την επικοινωνιακή «πολιτική» απόκρυψης, μερικής αποκάλυψης ή και διαστρέβλωσης της αλήθειας.
- Τη συστηματική προσπάθεια κατεδάφισης των παραδόσεων του Λαού και την αλλοίωση της ταυτότητάς του.
- Τις αποφάσεις με τις οποίες καταστρέφεται το φυσικό και κτιστό περιβάλλον με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται η ποιότητα ζωής.
- Την προκλητική ή/και προσβλητική συμπεριφορά ορισμένων αξιωματούχων έναντι πολιτών ή/και φορέων κ.ά.

Όλα αυτά τα βιώνει καθημερινά ο ελληνικός Λαός και συναποτελούν αδιάσειστες αποδείξεις του «διαζυγίου» που έχει πάρει η πολιτική από την ηθική με την ευρεία έννοια.

Το «παράδειγμα» των πολιτικών στην έκπτωση των αξιών και στη διεύρυνση των ελλειμμάτων που προαναφέρθηκαν ακολουθεί, δυστυχώς, και ένα σημαντικό ποσοστό του εκλογικού σώματος.

Η απαξίωση, εξάλλου, θεσμών, που αναλύεται επίσης σε ορισμένα από τα Κεφάλαια του βιβλίου αυτού, αποτυπώνεται στην αποδυνάμωση, υποβάθμιση, περιθωριοποίηση ή ακόμα και -σε ορισμένες περιπτώσεις- στην αχρήστευση :

- του Συντάγματος
- της Βουλής
- της Δικαιοσύνης
- των δημοκρατικών διαδικασιών
- του Υπουργικού Συμβουλίου
- των κυβερνητικών οργάνων
- των ανεξάρτητων αρχών
- της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- της Δημόσιας Διοίκησης.

Και οι πράξεις και παραλείψεις που έχουν οδηγήσει στην απαξίωση των θεσμών αυτών είναι αναρίθμητες. Αρκεί να αναφέρουμε εδώ :

- Την έλλειψη σεβασμού της λαϊκής κυριαρχίας -η οποία, κατά το Σύνταγμα, αποτελεί το θεμέλιο του πολιτεύματος- με τη νόθευση της βούλησης του εκλογικού σώματος με διάφορες παραλλαγές του καλπονοθευτικού εκλογικού συστήματος της ενισχυμένης αναλογικής.
- Την κηδεμονία της Δικαιοσύνης τόσο με την επιλογή των προέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων από το Υπουργικό Συμβούλιο όσο και με τις διάφορες παρεμβάσεις και τη μη εφαρμογή των αποφάσεων του Συμβουλίου Επικρατείας.
- Τη μετατροπή της Βουλής σε σώμα επικύρωσης των κυβερνητικών αποφάσεων ιδιαίτερα με την ψήφιση νομοσχεδίων από τις διαρκείς επιτροπές.
- Την υποβάθμιση του βουλευτικού αξιώματος σε επάγγελμα με την καθιέρωση του «ασυμβίβαστου».
- Την αχρήστευση της «Ωρας του Πρωθυπουργού» στη Βουλή, με τη συχνή άρνηση των Πρωθυπουργών να απαντούν οι ίδιοι στις ερωτήσεις των αρχηγών των κομμάτων.
- Τη σε αραιά διαστήματα και τυπική συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου και την πλήρη παράκαμψή του στη λήψη σημαντικών αποφάσεων.

- Τη συνεχή στέρηση πόρων που ανήκουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση με αποτέλεσμα την αδυναμία της να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της.
- Το διορισμό από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς συμβούλων, οι οποίοι αχρηστεύουν τη Δημόσια Διοίκηση κ.ο.κ.

Ο συνδυασμός της έκπτωσης αξιών και απαξίωσης θεσμών έχει ισχυροποιήσει τη διαπλοκή και αυξήσει τη διαφθορά, τη φοροδιαφυγή και την παραοικονομία στις οποίες η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα στα κράτη-παλαιά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με όλους τους παραπάνω τρόπους, εκείνοι που ασκούν εξουσία συμβάλλουν στη γενίκευση στο εκλογικό σώμα της έκπτωσης αξιών και απαξίωσης θεσμών, φαινομένων που υπήρχαν και προηγουμένως αλλά σε περιορισμένη έκταση. Συμβάλλουν, δηλαδή, στη διάχυση του καρκινώματος του αμοραλισμού στο Λαό.

Παρόλο που η κοινοβουλευτική δημοκρατία στη χώρα μας λειτούργησε τα τελευταία 30 χρόνια καλύτερα από οποιαδήποτε άλλη περίοδο στην ιστορία του ελληνικού κράτους, εν τούτοις, εξαιτίας των όσων προαναφέρθηκαν παρουσιάζει σημαντικό έλλειμμα στη δομή και στη λειτουργία της, έλλειμμα για το οποίο την κύρια ευθύνη έχουν τα κόμματα και τα πρόσωπα που κυβέρνησαν και κυβερνούν τη χώρα από το 1974 μέχρι σήμερα.

Η έκπτωση αξιών και η απαξίωση θεσμών υποσκάπτει τα θεμέλια της πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής, πολιτιστικής και οικολογικής ζωής του Τόπου, υποβαθμίζει τη θέση της χώρας μας διεθνώς, οδηγεί τους πολίτες σε παραίτηση από τα κοινά και υποδαυλίζει την κρίση που σοβεί εδώ και καιρό.

Η αποκατάσταση των αξιών και ο σεβασμός των θεσμών προϋποθέτει την κάλυψη των ελλειμμάτων που απαριθμήθηκαν πιο πάνω. Η κάλυψη των ελλειμμάτων αυτών είναι πολύ πιο σημαντική από την κάλυψη των οποιωνδήποτε ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού.

Παρόλο που η σημερινή παγκόσμια πραγματικότητα καθιστά την προσπάθεια κάλυψης των ελλειμμάτων αυτών εξαιρετικά δύσκολη, εν τούτοις η προσπάθεια αυτή είναι επιτακτική ανάγκη να καταβληθεί και να επιτύχει προκειμένου η χώρα να βγει από το σημερινό τέλμα και να χαράξει μια νέα πορεία. Μια πορεία που θα της δώσει τη θέση που της ανήκει στον κόσμο.

Προτάσεις για την επίτευξη του ηράκλειου αυτού έργου περιλαμβάνονται στα Κεφάλαια του παρόντος βιβλίου. Ανάμεσα σ' αυτές είναι η συνταγματική καθιέρωση :

- Της απλής αναλογικής ως πάγιου συστήματος διεξαγωγής των βουλευτικών εκλογών ώστε να καταργηθεί ο δικομματισμός και να αποκτήσει η χώρα κυβερνήσεις συνεργασίας κομμάτων που θα

συμφωνούν σε ένα κοινό πρόγραμμα. Έτσι θα κυβερνούν τα κόμματα που έχουν πλειοψηφία στο Λαό. Στις κυβερνήσεις αυτές τις αποφάσεις θα παίρνει το Υπουργικό Συμβούλιο και όχι ο Πρωθυπουργός και θα υπάρχει έλεγχος εφαρμογής του προγράμματος που έχει συμφωνηθεί από τους βουλευτές των κομμάτων που θα στηρίζουν την κυβέρνηση. Με την εφαρμογή της απλής αναλογικής, επομένως, θα αναβαθμιστεί ο ρόλος της Βουλής και των βουλευτών.

- Του αυστηρού περιορισμού του ύψους των προεκλογικών δαπανών τόσο των κομμάτων όσο και των υποψηφίων βουλευτών και του ελέγχου των πηγών της χρηματοδότησής τους από ανεξάρτητο σώμα στο οποίο δεν θα μετέχουν βουλευτές.
- Των δημοψηφισμάτων για μείζονα προβλήματα του Τόπου, εφόσον το ζητήσει ενυπόγραφα ένα σημαντικό ποσοστό του εκλογικού σώματος.
- Της αυτοδιοίκησης Γ΄ βαθμού (περιφερειακής) και της εφαρμογής της απλής αναλογικής στις εκλογές για την ανάδειξη τόσο των περιφερειακών όσο και των νομαρχιακών και δημοτικών συμβουλίων.
- Της επιλογής της ηγεσίας των ανωτάτων δικαστηρίων από ένα ευρύτερο σώμα και όχι από το Υπουργικό Συμβούλιο, ώστε να πάψει να είναι της επιλογής των κυβερνώντων.
- Της συγκρότησης του Εθνικού Συμβουλίου Εξωτερικής Πολιτικής σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων, ώστε να υπάρξει ενιαία θέση στην αντιμετώπιση των εθνικών μας προβλημάτων κ.ά.

Εκτός από τη συνταγματική κατοχύρωση των παραπάνω -και, φυσικά, την πιστή εφαρμογή τους- απαιτούνται και άλλες σημαντικές τομές στην πολιτική, κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική κλπ ζωή του Τόπου. Τέτοιες τομές είναι :

- Η κατάργηση της ψήφισης νομοσχεδίων από τις διαρκείς επιτροπές (οι οποίες θα τα επεξεργάζονται) και η αναλυτική ψήφισή τους από την Ολομέλεια του Σώματος
- Η συγκρότηση μόνιμων ολιγομελών διακομματικών επιτροπών της Βουλής για μείζονα προβλήματα του Τόπου, όπως είναι το δημογραφικό, οι μετανάστες, ο απόδημος ελληνισμός, η προστασία του περιβάλλοντος κλπ.
- Η διαμόρφωση μιας πραγματικά εθνικής και μακροπρόθεσμης πολιτικής για την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, την υγεία και την κοινωνική προστασία των πολιτών που δεν έχουν τα μέσα να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες, την οποία θα εφαρμόζουν όλες οι κυβερνήσεις.
- Η επιλογή τόσο του προσωπικού όσο και των διευθυντικών στελεχών της δημόσιας διοίκησης, της εκπαίδευσης, των υπηρεσιών υγείας, των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών με διαφανείς διαδικασίες και

αξιοκρατικά κριτήρια, που θα καθιερωθούν με νομοσχέδια που θα ψηφιστούν από όλα τα κόμματα.

- Ο αυστηρός έλεγχος της απόδοσης όλων των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα από σώματα επιθεωρητών και η προαγωγή και επιβράβευση εκείνων οι οποίοι διακρίνονται για τις επιδόσεις τους.
- Η πάταξη των νοσηρών φαινομένων της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας με ελέγχους από αδιάφθορα στελέχη και η επιβολή εξοντωτικών ποινών στους παρανομούντες.
- Η πλήρης διαφάνεια στην ανάθεση δημόσιων έργων και προμηθειών με διαδικασίες που θα έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή και ο έλεγχος της ανάθεσης και εκτέλεσής τους από διακομματική επιτροπή της Βουλής την οποία θα βοηθούν έμπειροι τεχνοκράτες.
- Ο αυστηρός έλεγχος της τήρησης του Συντάγματος και της δημοσιογραφικής δεοντολογίας από ένα πραγματικά ανεξάρτητο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης.
- Η ριζική αλλαγή της δομής και λειτουργίας των κομμάτων και η μετατροπή τους σε κόμματα αρχών κ.ά.

Το ερώτημα που αυτόματα γεννιέται είναι ποιοι -με το απαιτούμενο ήθος και ύφος- θα αναλάβουν να φέρουν εις πέρας όλα τα παραπάνω; Στο ερώτημα αυτό ο μόνος αρμόδιος να απαντήσει -αφού συνειδητοποιήσει τη ζημιά που έχει ήδη γίνει και τους κινδύνους που κρέμονται πάνω από το κεφάλι του εξαιτίας της έκπτωσης αξιών και απαξίωσης θεσμών- είναι ο ελληνικός Λαός.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ

1. ΟΙ ΣΧΟΛΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1977
2. ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ Α.Ε.Ι. - ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ	1979
3. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ 1977 - 1981	1981
4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ	1981
5. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1974, 1977, 1981 - ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	1982
6. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΜΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	1983
7. ΕΚΛΟΓΕΣ 1981 ΓΙΑ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ	1984
8. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1985 ΚΑΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ 1984	1986
9. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ Η ΑΠΛΗ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ	1988
10. Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ	1991
11. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ	1992
12. ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1989-1990	1993
13. Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ 1975-1992	1994
14. ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑΣ 1974-1994	1994
15. ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ	1995
16. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1961-1990	1996
17. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ	1996
18. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΜΙΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ	1997
19. ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 1980-1994	1997
20. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	1998
21. ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΣΤΟ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΥΡΩ	1999
22. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2000
23. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1996 ΚΑΙ 2000	2000
24. ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1981 - 2000	2001
25. ΕΙΣΡΟΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ 1991-2000	2002
26. ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ 25 ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ	2003
27. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ 2004	2004

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

28. ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΛΓΕΒΡΑ - ΓΙΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑΣ	1975
29. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ - ΤΟΜΟΣ Ι	1975
30. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ - ΤΟΜΟΣ ΙΙ	1979

